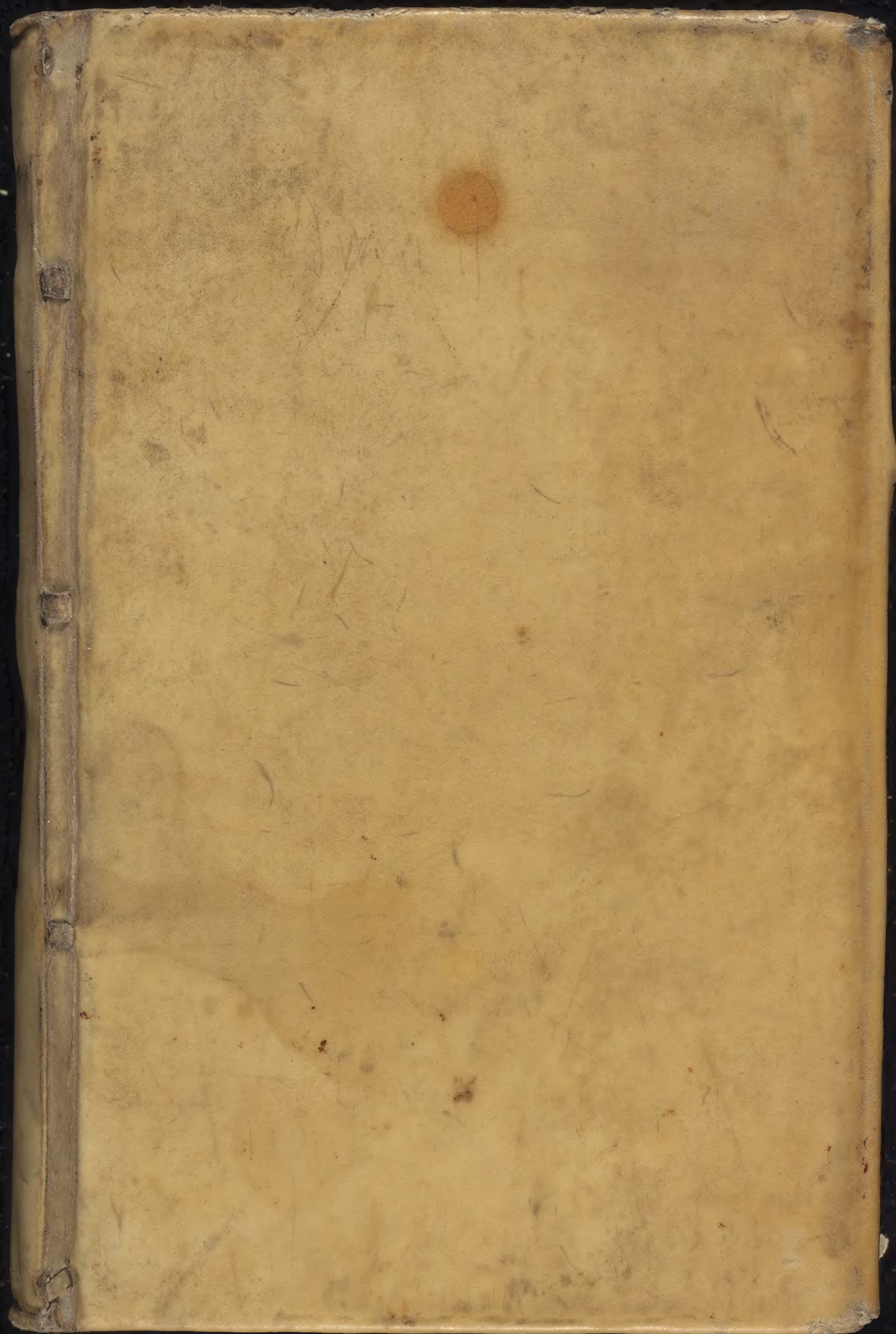

Mayoggel

[illegible]

GULDEN
SPIEGEL.
Amsterdam, by PIETER van RYSCHOOTEN.

GULDEN-SPIEGEL,

OFTE

Opweckinge tot Christelyke Deugden.

Afgedeelt in twee Deelen:

Waer in vertoond werd de schadelyckheyt der sonden, mitsgaders de goetheyt en weldaden Gods over den Boetvaerdigen. Tot leeringe en stichtinge alle Christenen toe-gepast.

Noch is hier by gevoegt

THAMARS ONTSCHAKING,

Of de Verdoolde Liefde van Amnon.

ALS MEDE

De Vermaeckelyke Bruylofts-Kroon,

Doorgevlochten met verscheyde leersame Gedichten, vermakelijke Bruylofts- en aendachtige Liedekens; voorgestelt op de vier Getyden van den Dagh.

Gerymt door

JACOB COENRAEDS MAYVOGEL.

Verçiert met schoone aerdige Konst-platen.

t'AMSTERDAM,

By JACOBUS en JAN BOUMAN, Boekverkopers op de Nieuwen-Dyk, tusschen de twee Haerlemmer Sluysen, in de Lely onder de Doornen. 1708.

VOOR-REDEN.

GUnstige Lezer, ick achte het nodig te wesen, om aen UE. bekent te maken, uyt wat oorsaecke ick dit Boeck (welcke ick genaemt heb den *Gulden-Spiegel*) hebbe geschreven, op dat niemant en oordeele, voor en al-eer hy de saeke wel hebbe verstaen. Soo sal UE. dan gelieven te weten, dat ick dit niet hebbe voorgenomen, om iemant hier mede te bestrijden, of tot nadeel te spreken; want ick in sulcker voegen (na de Leere Christi) eerst den Balck uyt myn eygen ogen moeste trecken, ende dan den Splinter in mijns Naesten oogen aenwysen. Maer het gene dat myn doel-wit is, het welcke my bewogen heeft, om dit te schryven, is alleen de oorsaeck om ledigheid te myden, die een Baermoeder is van veel quaet, en om my selven en een ander hier door te leeren: want soo iemant een goede saeke u leert, hy sal daer door gesticht werden; gelyck ter contrarie, quade saken ontstichtinge aenbrengen. Alsoo heeft my goet gedocht, in plaets van ledigheyt dit Boeck te schryven, hoewel het na geen geleertheyt en myckt; nochtans hoopende, dat het tot stichtinge sal dienen, ende de meeninge van een goede saecke sal konnen verstrecken. Biddende een iegelyck, die dit Boeck siet, ofte doorleest, myn

fauten ende abuysen te verschoonen, wel wetende, dat dit Werck uyt geen hoogh-geleerde Schatkamer is voortgebracht.

DIt Boeck is niet gemaekt om iemant mee te quellen:
Maer soekt tot leering sulcx een ieder voor te stellen:
Doch soo dit slechte werck tot stichting konde strecken,
Dat was myns herten wensch, om tot de deught te trecken
Myn naesten, dat soud my op 't hooghste doen verblyden,
Ick wensch geen beter loon: want dan soud t'allen tyden
Dit werck my zyn een vreught. Hierom soo is myn bede,
Dat ghy u met dit Boeck (ô Leser) houd te vrede.
En laet neus-wysigheyt, noch mugge-sifteryen
Niet plaetsen in u hart, om tegens my te stryen,
Soo iemand fauten vind, ick laet my onderwysen,
Wie dat het beter maeckt, ick sal het beste prysen.

Den AUTHEUR
Tot den LEZER.

SOo iemant weten wil, waer me dat ick myn tyt,
Die kost'lyk is, in plaets van ledigheit verslyt:
Ick segh, so iemant denckt, wat of dit mochte wesen,
Die neem dit Boeck in d'hand, en ga dat eens doorlesen,
Soo sal't weetgierigh hert daer van haest zyn versaet,
En klaerlyk sien, waer in myn tyd-verdryf bestaet,
Maer denck niet, dat ick heb dit werck voorgenomen
Als of hier aen den dag een Meester-stuck sou komen:
Ick ben niet Hoofs geleert, noch van geleerden aert,
Natura is alleen de Moeder die het baert;
Al valt het u wat slecht, en wilt het niet verachten,
't Is niet voor sulcken volck die kloeck zyn van gedachten,
Die op het hoogh Toneel van Parnas zyn gevoed,
Maer voor d'eenvoudigheit, die kleyn zyn van gemoed,
Die ned'rig zyn van geest. Die voeg ik toe met vreugden,
Dees myn *Opweckinge der Christelyke Deugden.*
Doch zo daer eenig mensch mocht dencken by geval,
Dat sulck een slechten styl geen stichting geven sal,
Hoewel ick anders hoop; genomen 't mocht so vallen;
't Veroorsaeckr evenwel geen swaerigheid met allen,
't Ontsticht my selven niet: my dunkt ick hier by blyf,
Want op het allerminst soo is't een tijd-verdrijf,
Wat sal ick anders doen, sal ick gaen door de straten,
Schoon of het is vergeefs, en daer myn tyd in laten.
Of zal ick na wat nieuws geduerig vroegh en spaet
Om hooren, hier en daer, hoe 't in de werelt gaet;
Of sal ick even staag met snappen my geneeren,
En laten luy en leegh myn tyd verby passeren,
Sal ick met haet en nyd, met tweedracht ende twist,
Myn tyd ook brengen door, is dat niet heel gemist?
Of sal ick in de Kroeg noch gaen op't allerleste?
Neen vriend, na ick bemerck, myn tijd verdrijf is't beste.

OPWECKINGE
TOT
Liefde, Gelove en Hope.

SEER GELIEFDE,

ONſen Heylant en Zaligmaker Jeſus Chriſtus ſeght by Johan. 3. vers 16. *Alſo lief heeft Godt de werelt gehad, dat hy ſijnen eenigen Sone heeft gegeven, op dat alle die in hem gelooven niet verloren en worden.* Siet! wat een uytmunde en gulden trooſt is dit voor alle menſchen, die met hertelyck verlangen na hare ſaligheyt trachten. Ach! dat wy deſe uytnemende weldaet onſes Gods te rechte erkende, hoe ſoude het herte des Menſchen met eenen keten der danckbaerheyt omringht zyn. Hoe ſoude de grote en wonderlyke daden des Almachtigen uytgebreydet werden: ja gewis, wy ſouden bewogen werden, om met David te ſeggen, Pſalm 103. *Lovet den Heere myne Ziele, ende myn innigheden ſijnen heyligen Naam: Lovet den Heere myn ziele, ende en vergeet niet wat hy my goets gedaen heeft, die alle dijner miſdaet genadig is, ende heelet alle uwe kranckheden, die u verloſſet van het verderven, die u kroont met goetheyt en barmhertigheden. Barmhertig ende genadig is de Heere, lanckmoedig en van grooter goetheyt.* Het ſoude in ons vorderen, om met den Apoſtel Paulus aldus te ſpreken, Gal. 2. 20. *Ick leve nu niet meer myn ſelven: maer het leven dat ick leve, dat leef ick door den geloove des Soons Godts,* (Jeſu Chriſti) die my lief gehad heeft

heeft, ende heeft hem ſelven voor my over-gegeven: ende niet alleen my, maer alle die ſijn verſchijninge verwachten. Ja, ick acht het alles voor ſchade te weſen, om Chriſtum te gewinnen, niet hebbende mijn gerechtigheyt, maer die van mijn lieven en getrouwen Zalighmaker. Wy ſouden daer voor uytroepen, ô diepheyt der rijkdomme, beyde der wijsheyt ende kenniſſe Gods! hoe onbegrijpelyck zijn ſijne oordeelen, ende hoe ongrondelijck zijn ſijne wegen. Want wie heeft des Heeren ſin bekent? Of wie heeft ſijn raetgever geweeſt? Of wie heeft hem te voren wat gegeven, ende het ſal hem vergolden werden? Want uyt hem, ende door hem zijn alle dingen. Hem zy de prijs in der eeuwigheyt, Amen. Rom. 11, 33. Hierom lieve laten wy onſe oogen ſlaen op de vermaninge des Apoſtels Pauli, die ons op het allervriendelijckſte aldus aenſpreeckt, ſeggende: *Broeders, ik bid u door de barmhertigheyt Gods*, ja of God ſelve UL. door ons bade, *begeeft uwe lichamen Gode tot een levendige ende wel-behagende Offerhande, welk is uwen redelijken Gods-dienſt.* Laet ons met Moſes Hebr. 11. de liefde tot God aenvaerden, de welcke liever met Godts Volck verdruckinge woude lyden, dan de tijdelijcke nuttigheyt der ſonden te gebruycken; want daer ſtaet: *hy ſagh op de vergeldinge des loons.* Hy ſagh, dat de Godt Abrahams, de Godt Iſaacx, de Godt Jacobs, ſulck een vriendelijcke Godt was over die gene die hem vreeſen, gelijck de Wet ſeyt: *Ick doe*

barmhertigheyt aen veel duysenden, die my lief hebben, ende mijne Geboden houden. Ter contrarie, wist Moyses wel, dat Godt rechtvaerdig was, om den Sondaren te straffen met schrickelijcke plagen. Als Deut. 5. staet, Ick ben de Heere uwe Godt, sterck ende yverigh, die de misdaet der Vadere besoecke aen de Kinderen, tot in dat derde ende vierde lid, der gener die my haten. En Rom. 12. vers 19. My is de wrake, ick sal 't vergelden spreeckt de Heere. Beminde, Laet ons daerom wegh werpen de werken der duysterniſſe, Rom. 13. v. 12. ende aendoen de wapenen des lichts: die gestolen heeft, dat hy niet meer en steele: maer wercke liever met sijn handen dat goedt is, Eph. 4. 28. die Overspel gedaen heeft, dat hy niet meer overspel en doe: maer gebruyke sijn leden Gode ten dienste. Die droncken, gulsig ofte overdadig is geweest, het selfde niet meer en plege, maer gebruyke de spijse ende drank voortaen matelijck, ende geve sijn wederparty geen oorsaeck om te lasteren. Ende soo wie den tyd sijns levens heeft Goddeloos door-gebracht, die leere doch God vreesen, ende den Satan niet langer als een boos instrument ten dienste staen. Want, ô lieve mensche, weet gy niet dat gy dwaelt, wanneer gy van den Almachtigen af-wijckt? Ende begeeft u tot dienste, jae onder de slavernye der sonden waer mede den Duyvel gedient werdt, die een Mensche-moorder is van den beginne aen? Lieve uyt hertgrondelijcke toegenegentheyt bid ick u,
dat

dat gy doch den Heere soeckt, dewyle hy te vinden is: want de Propheet Esaia vermaent ons daar toe, met een vriendelyke beweeg-reden, seggende: *De Goddelose late af van syne wegen, en de ongerechtige van sijne gedachten, ende bekeere hem tot den Heere, so sal hy synder ontfermen*: want onse God geneyght is om te vergeven. O heerlyke troost! ons alleen niet-waerdige, ja dootwaerdige Sondaren bewesen in Christo Jesu den Beminde; daer over den Propheet Esaia Cap. 1. v. 18. uytroept: *Al waren u sonden so root als een bloet, so sullen sy nochtans sneeu-wit werden; al waren sy als Rozyn-verwe, so sullen sy nochtans als als witte Wolle zyn.* En onsen Heylant en Saligmaker, die so lieffelijck en aengenaem syn stemme als een klare Basuyne verheft, roepende: *Komt alle tot my, die belast ende beladen zyt, ik sal u verquicken, en gy sult ruste voor uwe vinden*, Matth. 11. 28. *Ick ben de weg, de waerheid en het leven, niemant komt tot den Vader, dan door my; ende wie tot my komt, die sal ick niet uyt werpen: maer die in my gelooft*, (gelyk de Schrift seyt) *stroomen des levende waters sullen uyt sijn Buyck vloeyen: want ick ben een Harder, ick laet myn leven voor myn Schapen*, Joh. 15. Lieve, waerom sullen wy doch beweegt werden, om onsen eenigen getrouwen Hoogen-Priester, Konink en Saligmaker, niet uyt grondt des herten lief te hebben, die om onsent wille in de Werelt is gekomen, en de gedaente des Dienstknecht heeft aengenomen, ende een weynigh tijts minder geweest dan de Engelen

in

in de Hemel. Die vervolginge, verachtinge, lasteringe, versmaetheyt, alleen uyt liefde, om ons ellendige menschen goetwilligh heeft geleden: gelijck geschreven staet: de vierige liefde uwes huys heeft my verslonden. Daerom segt de Propheet Esaia 43. v 7. *Hy droeg onse kranckheden, ende onse smerte nam hy op h.m: doen hy gestraft ende onteert werde, soo dede hy sijnen mont niet op, gelijck een Lammeken dat ter Slacht' anck geleyt wort, ende als een Schaep dat stom is voor sijnen Scheerder, dat sijnen mont niet op en doet.* Siet wy gingen al doolende, gelijck als Schapen, een iegelyck sag op sijnen wegh; maer de Heere worp alle onse sonden op hem, en seght seer troostelijck: Ick heb u ter aengenamer tijdt verhoort, ende/ick heb u in den dagh des Saligheyts geholpen, ende hebbe u behoed. Juyght gy Hemelen, en gy Aerde verblijd u, looft gy Bergen met juychen: want de Heere heeft syn Volck getroost, ende het jammert hem haerder ellenden. O groote getrouwigheit! want alsoo spreeckt de Heere: mag oock een Vrouwe haer Kint vergeten, dat sy niet en ontfermt des Soons van haren lichaem, ende of sulcke des selven al vergate, soo wil ick nochtans niet vergeten, siet, in de handen heb ick u geteekent. Broeders, wat sal ons hinderen, om van dese aerdsche tydelycke saecken het aengesicht af te keeren, en aendoen de wapenrustinge Godes, met welcken wy alle de vierige pylen des Satans konnen uytblussen? ey laet ons henen gaen, en vrucht dra-

dragen, na de vermaninge des Apostels Jacobi, ende uyt onse vruchten ons gelove betonen, ende niet meer door onse snoode lief-kosende zonden, met smaet sulck een getrouwen, lief-hebbende Zaligmaeker het herte doorsteecken. Niet meer hem bloedige druppelen sweet doen uytparssen, wanneer hy met suchten en beven benauwt zynde, seyde: *Myne ziele is benauwt tot der doot*: wanneer als de eenige Sone des Almachtigen door den last der sonde soo geparst wierd, dat hy seyde, met smeken: *Myn Vader, is't mogelijck laet dese Drinckbeecker van my gaen.* Ja, wanneer als de pijne der eeuwiger vervloecking, en des rechtvaerdigen toorn Gods over de sonde, tot aen sijn ziele waren geklommen, met luyder stemme moest uytroepen: *Myn God, waerom hebt gy my verlaten?* Matth. 17. 46. Daerom laet ons aendoen alle wapenen Gods: want wy hebben den strijt niet tegen vleesch en bloed, maer tegen de Overste, tegen de Geweldige der duysternisse deser Eeuwe, tegen de Geestelyke boosheden in der Lucht. Laet ons na den raet Pauli doen, Eph. 6. 13. die ten tweedemael segt, hierom neemt aan de gehele wapenen Gods, op dat gy meught in den bosen dagh wederstaen, al volbracht hebbende, en blyven staende: so staet dan, uwe lendenen omgort hebbende met de waerheyt, en de borst bedekt met de rechtvaerdigheyt, en de voeten geschoeyt met de vaerdigheyt des Evangeli des vredes. Boven al, neemt aen den schilt des geloofs, waer mede gy meugt

meugt alle vierige pylen der bosen uytblussen. En neemt den helm der saligheyt, en dient God, en het swaert des Geestes, het welck is Gods Woort; met alle biddinge en smeeckinge, biddinge t'allen tyt in den Geest; op dat wy met Paulus sterck mogen werden, en seggen: Wie sal de Uytverkooren beschuldigen, God is't die rechtveerdig maekt, wie salse verdoemen? Christus is voor ons gestorven: ja veel meer, die ook opgewekt is, die ook ter rechter hant Gods is, dewelcke oock voor ons bid; wie sal ons van de liefde Christi scheyden? Verdruckinge, ofte benautheyt, of vervolginge, of honger, of nacktheyt, of vervaerlykheyt, of swaert: want ick ben versekert, dat noch doot, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenige andere creaturen ons sal konnen scheyden van de liefde Gods, welke is in Christo Jesu onsen Heere. En wy dan soo gesterkt zynde, leert Paulus: is't dan dat gy met Christo opgeweckt zijt, so soeckt het gene dat boven is daer Christus is sittende ter rechterhant Gods, besorgt dat Hemels is, en niet dat op Aerden is: want wy zijn gestorven, en onse leven is met Christo verborgen, en als Christus onse leven sal geopenbaert wesen, dan sult gy ook met hem geopenbaert werden in heerlijckheyt, Coloss. 3. v. 1. So doot dan uwe aerdsche leden: hoererye, onreynigheyt, quade beweginge, quade begeerten, en gierigheyt, welke

is

is Afgodendienſt, om den welken den toorn Gods komt over de Kinderen den ongehoorſaemheyt. Maer legt oock af, toorn, verbolgentheyt, quaet, laſteringe, vuylſpreecken uyt den Monde, lieget niet d'een tegen den anderen na dat gy uytgedaen hebbet den Ouden menſch, met ſijne wercke: ende hebbet aengedaen den Nieuwen, dewelke vernieut wort tot kenniſſe, na de gelijckeniſſe des genen die hem geſchapen heeft. So weeſt dan bekleet als uytverkoorne Gods, Heyligen ende beminden des Heeren, met hertgrondelycke barmhertigheyt, vriendelijckheyt, ootmoedigheyt, ſachtmoedigheyt, lanckmoedigheyd, malkander verdragende, en malkander vergeevende, is't dat iemant tegen u eenige klachten heeft; gelyk Chriſtus u vergeven heeft, doet gy oock alſo. Ende boven dit alles doet aen de Liefde, welcke is de bant der volmaektheyt. Het gelove is een verſeeckertheyt der dingen die men hoopt, en een bewys der dingen die men niet en ſiet: want om dit zyn de Ouden met getuygeniſſen verçiert. *Door het gelove verſtaen wy, dat de Werelt door Godts Woordt bereydt is, ſoo dat de dingen die wy ſien, niet uyt ſienelyke dingen gemaeckt ſijn,* Hebr. 11. v. 1. *Voorwaer, voorwaer, ſegge ick u: Wie myn Woord hoort, ende gelooft hem die my geſonden heeft, die heeft het eeuwigh leven,* Joh. 5. v. 24. Wederom, wie in den Soone gelooft, die heeft het eeuwig leven, Joh. 3. vers 36. *Uwe herte en worde niet beroert, gelooft gy in Godt, gelooft oock in my.*
Ca-

Capitt. 14. vers 2. Want is't dat gy met uwen mon-
de belijdt den Heere Jesum, ende met uwe hert
gelooft, dat Godt hem van den dooden opgewekt
heeft, soo sult ghy behouden worden, Rom. 10.
v. 9. Dit doende, soo hebben wy dese vaste belof-
te, die uyt het Gelove is vloeyende, namentlyck:
een onwankelbare Hope, daar Paulus tot den He-
breen, Capitt. 9. vers 18. seer treffelyck aldus van
schrijft: Om dat wy door twee onveranderlijcke
dingen, in den welcken dat het onmogelijck is, dat
Godt liegen soude, stercken troost hebben sou-
den, wy die hier onsen toevlucht genomen hebben,
om de voorgestelde hope vast te houden, den wel-
ken wy hebben als een ancker der Zielen, die seec-
ker en vast is, ende in gaet, tot in het gene dat bin-
nen den Voorhanck is, daer de Voorlooper Jesus
voor ons ingegaen is, na de ordeninge Melchise-
deck, Hooge-Priester in der eeuwigheyt. *Daerom
schort op de lendenen uwes verstandts, weest nuchteren,
en hoopt volmaecktelijck op de genade, die u aengeboden
wert in de openbaringe Jesu Christi*, 1 Petri 2. v. 13.
*Want hier toe arbeyden wy, en worden versmaet, om
dat wy in den levenden Godt hoopen, die een Salighma-
ker is aller, maer allermeest der Geloovigen*, 1 Tim.
4. vers 10. *Want al wat te vooren geschreven is, dat is
tot onser stichtinge geschreven, om dat wy door lydsaem-
heyt, en vertroostinge der Schriften, hoope hebben sou-
den*, Rom. 15. v. 4. *Dewyle wy dan soodanige hoope
hebben, gebruycken wy groote vrymoedigheyt*, 2 Cor. 2.
vers

ers 16. *Want wy zijn in hoope zaligh geworden,* Ro-
meyn. 8. v. 24. En de hoope en maekt ons niet be-
schaemt: want de Liefde Gods is in onse herte uyt-
gestort, door den Heyligen Geest, die ons gegeven
is, Rom. 5. v. 5. daerom seght Paulus, Col. 3. v. 14.
boven al (dit) doet aen de Liefde, dewelcke is den
band der volkomentheyt. Weest haestelyk eens ge-
sint op malkander, niet hoog gevoelende van uw'
selven: maer met den nederigen u voedende, Rom.
12. v. 26. Gy die uwe Zielen gereynigt hebt in de
gehoorsaemheyt der waerheyt, door den Geest
des Heeren, hebt malkanderen vieriglycken lief
uyt reynder herte, 1 Petri 1. v. 22. Alderliefste, laet
ons malkander lief hebben: Want de Liefde is uyt
Godt; en so wie lief heeft die is uyt Godt geboren,
en kent Godt: wie niet lief en heeft, die en kent
Godt niet, want Godt is de Liefde. 1 Joh. 4. vers 7.
Soo laet ons dan van gantscher herten Godt lief
hebben, en ons gelove betonen krachtig te zyn door
de Liefde: want het is onmogelyck sonder gelove
Godt te behagen en nu dese drie: Gelove, Hope en
Liefde: maer de meeste van dese is de Liefde, sy is
lanckmoedig, sy is vriendelyck, de Liefde en is niet
afgunstigh, sy en is niet lichtvaerdigh, niet opge-
blasen, sy en draegt haer niet oneerlyck, sy en soekt
haer eygen niet, sy en wort niet verbittert, sy en
denckt geen quaet, sy verblyt haer niet in onrecht-
vaerdigheyt, maer verblyt haer in de waerheyt: sy
verdraeght alle dinge, sy gelooft alle dinge. 1 Co-
 rinth

rinth. 1. vers 4. Hierom dan Beminde in den Heere, waekt, ſtaet in het geloove, houdt u als Mannen, weeſt ſterck, doet alle uwe dingen in de Liefde, 1 Corinth. 16 vers 13. Weeſt hertelijck beweeght tot malkanderen met broederlijke liefde: d'een den ander met eere voorgaende, niet traegh in beneerſtinge: vierigh van geeſte, dienende den Heere, verblydende in der hoope: geduldig in der verdruckinge, geduerigh in den gebede, Rom. 12 vers 10. Wetende, dat wy niet met verganckelijcke dingen, Silveren Goud verloſt en zyn uyt onſe ydele wandelinge, die ons van den Ouden overgegeven was: maer met den dierbaren bloede Chriſti, als eens onſtraffelycken ende onbevleckten L ms, de welcke voorſien was voor de Scheppinge der Werelt, maer is geopenbaert in deſe laetſte tijd n, om uwent wille. Gy die door hem gelooft in Godt, die hem uyt den doode opgeweckt heeft, ende hem heerlijckheyt gegeven heeft, om dat gy geloove ende hoope op Godt hebben ſoudt: gy die uwe zielen gereynigt hebt inde gehoorſaemheyt der waerheyt door den geeſt tot ongeveynſde broederlijcke Liefde, hebt malkanderen vierighlyken lief uyt reynder herten, 1 Pet. 1 vers 18. Want alle vleeſch is als gras, ende alle heerlijckheyt des menſchen is als de bloeme des gras: het gras is verdorret, en de bloeme is afgevallen: maer het woort des Heeren blyft in der eeuwigheyt. Wel op dan, gy, ô Menſche Gods! ſchout alle quaet ende ſtaet na gerechtigheyt, Godſalig-

ſaligheyt, Gelove, Liefde, Lijdſaemheyt, Sachtmoedigheyt: ſtryd eenen goeden ſtrijd des geloofs: grypt na het eeuwige leven, tot het welcke gy geroepen zijt, ende hebt eene goede belydinge beleden, voor vele getuygen. So vermaen ick u-lieden noch-mael, dat gy onbevleckt en onſtraffelyk het gebod houdt, tot de verſchyninge onſes Heeren Jeſu Chriſti, welcke tot ſijnder tydt vertonen ſal de zalige, en alleen geweldige, de Koninck der Koningen, en Heer der Heeren, die alleen onſterfelijckheyt heeft, en woont in het licht, daer men niet kan toe gaen: dewelcke geen menſche geſien en heeft, noch ſien en kan, deſe zy eere, ende macht in der eeuwigheyt, Amen. 1 Tim. 6, 11.

KLACHTE
OVER DRIE
GEESTELYKE
DEUGHDEN.

Vertoont in

Liefde, Gelove en Hope.

Waer dat men Liefd' en Trouw versmaet,
Daer is het Landt in quaden staet.

1 *Cor.* 13. 13.

Nu blyven dese drie : Gelove , Hope ende Liefde : maer de meeste van dese is de Liefde.

Hebr. 11. 6.

Maer sonder Gelove is't onmogelyck Gode te behagen : want wie tot Godt komt, die moet geloven dat Godt is, en dat hy die gene, die hem soecken, loont.

1 *Petr.* 1. 13.

Daerom schort op de Lendenen uwes verstants, weest nuchteren , en hoopt volmaecktelyck op de genade , die u aengeboden word in de openbaringe Jesu Christi.

KLACHTE
Over Drie Geestelycke Deugden.
Vertoont in Liefde, Geloof en Hope.

LIEFDE.

WAnneer de Herder slaapt dan dolen al de Schapen,
Dan is 't der Wolven tijd haar Nesten vol te rapen.
Dan werden op het Veld de Schapen heel verstrooyt,
Den Herder (eer hy 't weet) staet nakent en berooyt.
O droevig ongeval! waer sal ick henen dwalen?
Nu op een hooge Rotz, dan door de diepe dalen,
Verlaten van het volck, verschoven en versmaet:
Waer door de bange straf nu voor de deure staet.
Ghy stelt u tot een Prooy van soo veel wilde Dieren,
Die met een snelle loop door Bos en Velden swieren.
Wanneer het wacker oogh des Herders niet en waeckt.
Omtrent het dichte Wout, het Wild hem strakx genaekt,
En weet naer weynigh tijts de Schapen te verscheuren,
Keert weder, ach mijn volck, dit sal u ook gebeuren,
Ghy stoot u Herder uyt, ghy doet dat niet betaemt,
Ach wee my! dat ick oyt de Liefde ben genaemt.
Waerom (eylaes) waerom verstoot zy my met schanden?
Ey seg verdwaelde mensch, waerom breekt gy de banden,
Daer mede ick met u soo vast gebonden was?
Wat is u in de weegh, hoe komt dat ghy soo ras,
My, die de Liefde ben, soo deerlyck hebt verlaten?
Daer wy, alsoo het scheen, in liefd'en vreede saten.
O wonder! siet, ick schrey, dat ick dus dolen moet,
Ellendigh en bedroeft, wie isser die my groet?

Ick

Ick barst met tranen uyt, en segh, O Nederlanden!
Hoe plagt ghy my altijd te dragen op u handen,
Ghy sette my de Kroon door liefde op mijn Hooft,
Maer nu legt hy ter neer, sijn glans die is verdooft.
Ghy flonckerde eertijts, u licht soo helder branden,
Gelijck een Fackel doet, by na in alle Landen.
U Liefde die stack uyt, u trouwigheyt die scheen
Gelijk de klare Son, voor 't oogh van yder een.
Wee my! dat ick aldus moet jammerlijcken klagen,
En sit in eensaemheyt dus treurigh en verslagen.
Waerom, ô! dwalent volck, waerom versmaet gy my,
VVat is u in de weegh, waerom is 't dat ick ly,
Heb ick oyt tegens u hartneckigh my gespannen?
Ach lacy! sonder schult werd ick van u gebannen.
Mijn tranen (door 't geschrey) die vloeyen wijt en breet,
Och! kond ick drucken uyt mijn droevig herten leet.
Ick ben ja immers selfs de Liefde in Persoone,
Seer vriendelijck en soet ick by de menschen woone:
Waerom versmaet ghy my? ick leve sonder schult.
O mensch! soo ghy u staet wel overdenckt, ghy sult
My lieven na waerdy, want ick bedeck veel sonden,
Niemant en heeft my trots of hoog van geest gevonden,
Ick dencke nimmer quaet, ick ben oprecht en goet,
Tot genen tijd geveynst, noch dubbelt van gemoet.
Ick ben gantsch recht en slecht, de Liefde is mijn name,
Ick hond met yder vreed'. O! loffelijcke fame.
Wist ghy o! Nederland in dese tijd te recht,
Dat eendracht ende vreed', met liefd' en trou doorvlecht,
Op 't hoogst u was van nood, gy soud u roem niet dragen
Op Ruyters noch soo sterck, op Paerden of op wagen.
U Ouders wisten dit seer fijn in hare tijt,
God was alleen haer kracht, hy hulp haer uyt den strijt,
Haer oogen sagen niet op Ruyters ofte Paerden
Maer Eendracht ende Liefd' gewillig sy aenvaerden,
De herten bonden sy aen een te samen vast,
En keerden soo haer jock, haer druck en groote last:
Den roem die quam tot God, die welck haer uyt het lijden
Trock, als uyt eenen band, hy leerde haer kloeck strijden,
O! oude schoone tijd, wiens roem dat loffelijck is,

My jammert, dat ick nu de oude liefde mis.
Ach! mocht ik na den eysch mijn ſmert en leet beſchreyen,
Ick weende nacht en dagh, mijn herte ſou verdreyen:
Wanneer ick overdenck hoe dat het plach te zijn,
Ick roep met luyder ſtem, met hertſeer ende pijn,
Och Heere, ſtaet ons by, ſeer weynigh zijn de vroomen,
't Getal dat is heel kleyn, het heeft veel afgenomen.
Het gout het dierbaer gout, en is niet meer oprecht,
Den prijs van haer waerdy die valt nu al te ſlecht.
Den kettingh daer de deught ſeer ſchoon was ingevlochte
Daer d'oude Chriſtenheyt haer lieve heyl in ſochte,
Die vind ick nu verſcheurt, by yder een veracht,
De Liefde die leyt nu ellendigh en verſmacht,
Ick, die op 't hooghſte wierd bemint van kleyn en groot,
Werd nu geſtoten uyt, en ſit in groote noot.
Ick, die voor deſen plagh als een Godin te blincken,
Werd nu beſpot, veracht van yeder een tot ſtincken.
Den roem die 'k eertijdts had, die leyt nu neer gedoken,
Mijn glants die is verdooft, mijn krachten zijn gebroken.
Waerom (o arme menſch) wilt gy dit ſtuck beſtaen?
En durft, die u bemint, ſoo ſtout in 't aenſicht ſlaen,
Kunt gy de Liefde dan door moetwil niet verdragen,
Of wilt gy na u Godt hertneckig niet meer vragen;
Hy is de Liefde zelfs: wanneer gy dit verlaet;
Soo denckt, dat gy u vreugt, u heyl en trooſt verſmaet.
Wee u! gy ſondig volck, dat gy de Liefd' laet dolen,
In bergen, boſch en dal, in klippen end' in hoolen;
Gy roemt aen alle kant, de Liefde werd bemint:
Maer alſmen 't wel beſiet, veel valſche ſchijn men vint,
Veel Judas kuſſen zijn de menſchen in den monde:
Maer 't herte is bezet met valſcheyt in den gronde,
Het ſwaert van Joab gaet ſeer vaerdig uyt en in,
Dat haeſt ſijn Broeder ſteeckt met een geveinſde ſin.
O! al te droeve tijd, ick moet daer over klagen,
Ick vrees, dat nu of dan de wel verdiende plagen,
U ſullen overſiens noch treffen op de huyt:
Dan ſult gy zijn een aes, een roof, een enckel buyt.
Ick vrees, d'ellende ſal als gras op d'Aerde groeyen,

Want

Want Peſt en dierentijd begint al-ree te bloeyen.
d'Almachtige die ſent een ſchrickelijcke ſtraf,
Om u ondanckbaerheyt, nu van den Hemel af,
Hy ſchiet met pijlen fel, vol jammer en elende,
Hy ſtort ſijn grimmigheijd nu op de Aerdſche bende.
Daerom waekt op, 't is tijd, waeckt op, ô menſchen kint,
Eer dat God u verdoet, u wegen recht beſint.
Staet op gy ſlaep'rig volck, en maekt doch rechte gangen,
Wilt naer u hoogſte trooſt en ziel geneught verlangen,
Laet doch de Liefde Godts, die hem ſoo verr' uytſpreyt,
En ſijn rechtveerdigheyt, waer over dat gy ſchreijt,
Een-mael u trotze hart in wendiglijck bewegen;
Bidt Godt, en zijt oprecht, hy laet niemant verlegen.
Om ſijn getrouwe Liefd', geduerig hem bemint,
Om zijn geregtigheijt, geen valſcheijt onderwint.
Indien gy liefde draegt; ſoo laet u dan vermanen.
Ey, hoort gy Magiſtraet, ey hoort gy Onderdanen,
Hoort alle in 't gemeen, die God oprecht belijd,
Waeckt op, het is voorwaer, het is een droeve tijd,
Getrouwheijt is van nood. Ach! laet u niet verleijden,
De ſonden ſullen u noch meer van God afſcheyden.
Staet na oprechte Liefd' en u van ſonden wagt,
De Liefd' is ongeveijnſt, na deugt ſy altijt tragt,
Sy draegt haer nimmermeer oneerlijck by de menſchen
Wat tot de vrede dient, dat is haer luſt en wenſchen.
Sy is ſeer vriendelijck, als Godes Woord u ſeijd:
Ootmoedig ende kleijn, ja vol barmhertigheijd,
Haer ſtem en is niets trots, maer lieffelijck van tale;
Bemind haer dog opregt, ſoo ſult gy nimmer dwalen.
Want als den Magiſtraet gerechtigheijt hanteert,
En met een reijn gemoet, getrouwelijck regeert.
Wanneer den Herder gaet, en weijdet ſijne Schapen,
Uyt reijne Liefd', maer niet om vuijl gewin te rapen.
Wanneer 't gemeene volk malkander trouw bewijſt,
Dan is 't dat haer de Deught ſelfs tot den Hemel prijſt,
Dan mag door al het Land de Liefde by u woonen,
Dan ſal die goede God gewillig u verſchoonen,
Want 't is u klaer geſeyt, wat God van u begeert,

Waer door hy van den mensch gedient werd en ge-eert.
't Aenhooren van sijn woord, de Liefde te aenvaerden,
En voor sijn Majesteyt ootmoedigh zijn op aarden,
Dit is u aller plicht, want God u dit opleyt?
Hem zy alleen de eer, tot in der eeuwigheyt.

Het GELOOVE.

Waer geen Geloof is, kleyn of groot,
Daer is de Liefd' en Trouwe doot.

HEt is (eylaes!) nu tijd, te klagen en te weenen,
Te schreyen seer bedroeft, te suchten en te steenen.
Ick sie, waer ick my keer, ick werd niet recht bemint,
Geen Liefd' en vaste Hoop is dat men huyden vint?
De menschen die zijn trots, en gaen stoutmoedig streven,
't Oprecht geloof dat schijnt van d'aerde wegh gedreven.
O! goede Godt, hoe is den tijd aldus verkeert?
Hoe komt het ongeloof in vele soo vermeert?
Daer is een ydel roem in dese tijd geresen,
Een yder wil het lof, een yder wil gepresen
Voor al de Werelt zijn, elck is de beste man,
Die na des Heeren Wet hem suyver houden kan,
Maer als ick dese roem eens by my overlegge,
Soo vind ick inder daet, het is maer losse segge,
Maer uijtterlijcke schijn, 't Geloof is in den mont,
En waerom meer geseyt, een al te loose vont.
O mensch! dit is verkeert, laet u alsoo niet peyen,
Dit sal u tot het vyer, en naer de Helle leyen,
Maer set een ander cours, doorsoekt Gods heylig woort,
Verstockt u herte niet, als gy sijn stemme hoort,
d'Almachtige die heeft in 't Land aen alle hoecken,
Door sijn al-wetenheyt, aendachtig laten soecken,
Of hy wel iemant vind, die hem oprechtigh draeght,
Die met een herten lust naer het Geloove vraeght;
Want God wil sijn gedient met kinderlijcke vresen:

't Ge-

't Geloove dat moet reijn en sonder vlecken wesen.
Maer ach! hoe gaet het toe, elck roemt van sijn Geloof
Uyt-wendigh: maer wat ist, inwendigh is het doof.
Hoe weijnig zijnder (Heer) die recht aen u geloven,
Schoon gijse nederslaet, sy steecken 't hooft noch boven.
Gy plaeght het gantsche Land, met jammer en verdriet,
Nochtans 't ondanckbaer volck en beteren haar niet,
Haer aengesicht is hert, wie salse kunnen leeren,
Sy zijn te gaer verstockt, niemant wil hem bekeeren.
O! gy verkeert geslacht, hoort doch des Heeren VVoort,
Op dat gy in u quaet en schande niet versmoort?
Hoe langh sult gy u selfs soo dwalende behagen?
Des Heeren Knecht die dreijght met veelderhande plagen,
En roept, doet wegh, doet wegh de boosheyt uijt u hert,
Op dat gy in u nood van Godt geholpen wert.
Hoe langh sal noch 't fenijn der sonden by u blijven,
VViens loon sal aen het hert of aen de ziel beklijven.
VVaeckt op daer komt een roep, van Ephraim seer quaet,
De boosheijt is te groot, Gods hand niet af en laet,
De Steden sullen zijn, dat niemant daer magh woonen;
De krijgers sullen u in geenigh dinck verschoonen,
Al waert ghy oock bekleed met purper noch soo schoon,
Met kostelijck çieraat, en stelde u ten toon, (ketten,
Al waert gy als een Beeld, in schoonheyt door 't blanc-
Het is vergeefs gedaen, men sal op u niet letten,
Al zeijlt gy voor de Wind, nu met een ruijme schoot,
Het swaert dat is gewet, te straffen met de doot,
Daerom, 't is meer dan tijd, laet af van uwe sonden,
En neemt des Heeren woord niet valsch in uwen monde.
Hoe, sal de goede God, die 't alles heeft gestelt,
Verdragen dat gy hem met snooden sonden quelt?
Sal hy de smaet en schand' altijd van u verdragen?
O neen, gy sult voorwaer u selven noch beklagen,
Gy sult zijn hooge recht, sijn oordeel niet ontgaen;
Maer voor sijn Majesteijt met schanden moeten staen,
VVant God begeert een hert, dat nu en t'allen stonden,
In vroomheijt ende deught, oprechtigh is bevonden,
Een hert, dat suyver is, niet door geveynsde schijn,
Dat

Dat wil hy in de noot altijt genadig zijn.
Hy is de goetheijd selfs, geen mensch kan hem gelijcken:
Maer als men gaet uyt spoor, dan laet hy haestig blijcken
Sijn Goddelijcke toorn, die hy soo fel uyt geeft,
Dat d'aerde hem verschrikt, met al wat daer in leeft:
Hy komt met vyer en vlam, en met veel donder-slagen,
Van boven uit sijn Throon, den bosen angstig plagen.
Sijn wagen is de Lucht, de paerden zijn de wint,
Daer op hy kragtig vaert, en snel het al verslint.
De grimmigheid van God die blijckt dan in het ronde,
Hy schiet sijn pijlen fel tot in de diepe gronden,
Want Donder, Hagel, Vyer, wind, Aerde, water, Lucht,
Het staet al tot sijn dienst, 't is onder sijn gehucht.
Hy is de grootste Vorst, daer 't al moet onder buijgen,
De Daden, die gy siet, die kunnen 't u getuijgen,
Niemant is zyns gelyck, hy heeft het al gemaeckt.
Ach lieve! doolt niet meer: hertgrondelyk opwaeckt,
Wilt aen die goede God oprechtelyck geloven,
Verwacht u heyl en troost, u saligheyt van boven.
Laet varen 't aertsche goet, welck is maer ydelheyt,
Dat u in korten tyd van alle troost ontseyt.
De rijckdom die vergaet, de wellust hier op aerden
Verdwijnt gelijck als roock, wie dat haer oyt aenvaerde.
Tot steunsel van 't gemoet, tot trooste voor het hert,
Die heeft zijn soetigheyt daer na gesien met smert;
Want op een losse gront daer heeft hy wille bouwen,
En op het gulle zant een Konings huys vertrouwen.
O! wanckelbare troost, ô al te swacke kruck,
Die anders niet en brengt als jammer ende druck;
Het Huys dat valt om verr', geen klagen kander baten,
Daer is geen stutten aen, men moet het heel verlaten.
Dit is het werelts eynd', wat wilt gy vorder gaen,
En op u eygen kracht hertneckig blyven staen;
Of sal de Sone Gods dan geen geloove vinde;
Wanneer hy komen sal, te troosten zyn beminde?
En kroonen haer met vreught, met volle saligheyt,
Haest u, de Bruygom komt, u hert (ô mensch!) bereyt,
Ge-

Gelooft Gods heylig woord, en bid den Heer der Heeren,
So sult gy eeuwiglijck hier namaels triumpheren.

De HOPE.

Wie sonder Hoop op Aerden leeft,
Geen troost hy te verwachten heeft.

WAt vintmen voor elend' in dese laeste dagen,
Wat hoort men al geschrey, veel kermen ende klagen,
Het jammer dat is groot, vol droefheyt is het land,
God neemt door toornigheyt de roede in de hand,
Hy sent van d'Hemel af veel schrickelijcke plagen,
Het groote werelts rond werd over al geslagen.
Men siet, dat dieren tijd gestadigh domineert,
En dat het vyandts swaert voorspoedigh triumpheert.
Men hoort nu anders niet als droefheijt en ellenden,
Van Moord en Brand-geschrey van deerlijk Vrouwen-schenden.
Den Hemel is vergramt, wee u in 't aerdtsche dal,
Daer komt een schrick'lyk vyer, en spreijt hem over al,
Wiens pijlen, vol vergift seer fel in duyster sluypen,
Die haest en oversiens des menschen hert bekruypen,
Die diepte van Gods troon Joannes ons verklaert:
Hy sagh daer in den Geest een root coleurigh Paert,
Die macht, die daer op sat, was om de lieve vrede
Te nemen van de Aerd', en met de voet te treden,
Nu voelt men dese plaegh, nu staet men al ontmant,
De tweedracht ende twist heeft verr' de overhant,
De swaerden sijn gewet, de Bogen sijn gespannen,
Den oorelogh neemt wegh veel kloecke trouwe Mannen.
O Israël! hoe druckt, hoe druckt u Godes hand:
't Is over al verwoest, vol klagens is het Land.
Sou nu, ach arme mensch! u Ziele noch wel lusten,
Te steunen op het Aertsch en laten daer op rusten
U Ziel, gelijck als gy voor desen hebt gedaen,

En zijt tot desen dag moetwillig blijven staen,
Kunt gy Gods heylig woord hertneckig noch versmaden,
Daer gy zijn tooren voelt seer swaer op u geladen:
Soo mach de goede Godt wel klagen met verdriet:
En seggen: ach, eylaes! mijn volck en kent my niet:
Een Osse weet perfect de kribbe van sijn Heere;
Maer siet dit laeuwe Volck en wil van my niet leeren.
O Sion! trots en fier, u val die komt nu haest,
Gy sult in uwen smert noch vragen seer verbaest,
O Wachter! is de nacht, de nacht vol duijsterheden,
O Wachter! is de nacht nu schier verby getreden,
Al komt den Morgenstont, u naeckt nog meerder pijn,
VVaer op den antwoort sal van dese Wagters zijn,
Den dag die sal voorwaer u-lieden nog beswaren,
Veel meerder angst en smert sal u nog openbaren,
Gods gramschap is ontdekt, laet af u boos bedrijf,
Sijn Boden staen bereijt, te straffen Ziel en Lijf.
De vreesselijcke dood is op een Paerd geseten
Dat vael is van coleur, wiens kragt is ongemeten,
De Helle volgt hem na, sijn plagen die sijn groot,
Hy straft met honger fel, met swaert en met de doot,
Een al te droevig wee, wiens last niet is te dragen,
Wiens angel vol vergift veel menschen heeft geslagen,
O God! neemt weg u roed, u grimmigheijt aflaet,
Schelt quijt het sondig volck, vergeeft dog haer misdaet,
Ey, laet u tortel-duijf, die gy hebt uijtverkoren,
Tot laster van u naem niet voor de werelt smoren.
Sal om de sonde dan u lieffelijck aanschijn,
Dat so gantsch vriend'lijk is, voor 't volck verborgen sijn?
Neen Heer, laet dit niet toe: want siet aen alle sijden
Sal haer 't vijandig rot seer hartelijck verblijden:
Daer sal een roep opgaen. waer is nu hare God?
Is nu sijn kracht gedaen? ô schrickelijcke spot:
Daerom wilt goedertier u eygendom verschoonen,
En nu in dese tyd bermhertigheyt betoonen.
Straft met u eygen hant veel liever als met 't Sweerd,
Dat yder groot en kleyn opregtig hem bekeerdt.
Nu menschen Kint staet op, het is nu tijd van waken,
Wilt

Wilt alle ydelheijt en werelts-wellust staken,
Gy hebt den grooten Heer, den Schepper nu verstoort,
't Plecht Anker, daer u Ziel op steunt, moet overboort:
VVerpt nu vry in den grond het ancker uwer Zielen,
VVelck is de vaste hoop, Godt sal u niet verniclen,
Hy is getrouw in als: maer 't is nu geenen tijd,
Dat gy uijtwendig hem met uwen mond belijd:
Het moet inwendig zijn, oprecht en reyn van herte,
Of u naeckt groot gevaer, veel pyne ende smerte.
Hoopt vast en onbeswaert, op hem die eeuwig leeft;
VVant hy uyt zynen Throon heylsame goed'ren geeft.
Vertrout alleen op God, hy sal 't ten besten leyden,
Gelooft hem na zyn woort, hy sal u troost bereyden.
Draeght u in alles vroom, niet uytterlyck in schyn:
Maer laet 't Geloof in Hoop door Liefde krachtig zyn,
Het welck de goede Godt ons gunne al te samen,
Tot onser saligheyt, door Jesum Christum, Amen.

VER-

VERMANINGE,

OVER DE

SCHULDIGE PLICHT

DES

MENSCHEN.

Begreepen

In de Wet der Zeden.

Het geen Godt aldermeeſt behaeght,
Is, dat een menſch veel vruchten draeght.

SChandeloos is het voor alle Creaturen, dat den Schepper, den gever van alles goets, niet met eerbiedinge noch ontſag werd ge eerd. Exempel hebt gy onder de Menſchen kinderen: ſoo een menſche van ſtaet en rykdom ſijn mede-creatuer uyt alle benautheden, kommerniſſe en ſlavernye ophelpt, ende ſtelt hem op den burgerlycke ſtoel der eeren, ja, ſommige in hooger ſtaet, tot regerens toe: ſpreekt de natuer hier van eens aen, en vraeght, of ſulck een Perſoon voor de beweſene weldaet niet moet danckbaer zyn, eerende die gene, die hem weldaet gedaen heeft: alle redelyke ſchepſelen ſullen met volle monden hier antwoorden: Ja, ofte ter contrarie ſullen ſy beſluyten, dat dien ondanckbaren gaſt geen goede gaven meer ſal ontfangen: maer veel eerder in den grond gedreven werden. Hier uyt kan den Leſer ſijn ſchuldige plicht tegen den goede ende almachtige gever genoegſaem beſpeuren.

1 Cor. 6. 10.

Want noch hoereerder, noch Afgoden-Dienaer, noch Overſpeelder, noch Onkuyſche, noch die by Mannen leggen, noch dieven, noch gierigaerts, noch dronckaerts, noch laſteraers, noch roovers, en ſullen het Koningrycke Godts niet beſitten.

Matth. 22. 37.

Gy ſult lief hebben den Heere uwen Godt uyt alle uwe kragten, en alle uwe zielen, en uyt alle uwe verſtande.

2 Cor. 6. 14.

En treckt geen ander jock aen met den ongeloovigen.

Dat Eerste Gebodt:

Gy en sult geen and're Goden voor myn aengesichte hebben.

WAnneer als God zyn Wet door Moyses wilde ge-
ven,
Heeft hy in harde steen met kragt aldus geschreven:
Ick ben alleen u Godt, u Heere groot geacht,
Ick heb u uyt den dienst van slaverny gebracht.
My sult gy Israël daerom alleene eeren.
Geen Goden en sult gy benevens my begeeren.
Gedenckt, ô swacke mensch! gedenckt altyd hier aen,
U staet die heeft gelyck als Israël gestaen.
Hoe heeft het Vaderland elendig moeten buygen,
Door veel tyrannen wreed, als d'oude noch getuygen.
O Heer! u zy den lof, tot in der eeuwigheyt:
Want gy hebt door u kracht als Schapen ons geleyt,
Uyt het Egypten-Land, daer in wy treurigh saten,
Vol lyden en verdriet, van alle troost verlaten.
U komt alleen den prys, gy hebt ons by-gestaen,
U Goddelycke kracht is voor ons heen gegaen.
Wie sou niet sulck een Heer oprecht van herten vresen!
Die ons sijn goedigheyt geduerigh heeft bewesen,
Een yder die behoort met herte, ziel en mont,
Den roem van onsen God verbreyden t'aller stont.
Maer ach! ondanckbaer zyn wy alle, jae versmaden
d'Heylsame gunst, aen ons gedaen door veel weldaden;
Nu wy gesegent zyn in volle overvloet,
Soo slaen wy achter uyt, en stooten met de voet,
In plaets van danckbaerheyt te toonen voor de zegen.
Die Gode ons verleent, zyn wy de Heere tegen.
Wy zyn gants trots en stout, wy hebben geen ontsagh
Waer door de groote God tot ons wel klagen magh:
Ach Nederland! hoe dus, waer wilt gy henen dwalen?
Waer wilt gy arme Mensch u zielen troost gaen halen?

Heb

Heb ick niet door myn macht u in het licht gestelt,
Doen gy noch onder 't jock laegt van het Spaens gewelt?
Heb ick u niet gedaen al wat gy kondet wenschen,
Waerom blyft gy dan noch sulk ondankbare menschen?
Waerom soo schuylt by u in 't Land een ander God,
Die gy door beelden dient, u Schepper tot een spot!
O gy verdrietigh volck! leer aen de quade Boomen,
Den Byl die is gestelt, seer haest sy neder komen.
Wanneer den Wyngaerts vrucht is amper ende suer,
Haer oordeel is gevelt, te branden in het vuer.

DEs Heeren Wet ende geboden te veragten is een grouwelyke ende uytsteekende sonde, dewelcke den grooten Godt op het hoogste doet vergrammen, ende den ondankbaeren mensche veel plagen over den Halse brengt. Sulckx leert onsen Saligmaker ons oock klaerlyk in den Evangelio.

Dat welcke Dienst-Knecht, die den wille des Heeren weet, ende niet en doet, dat dien met meerder slagen sal getormenteert werden. Stellende also de regtvaerdige straffe na de mate der sonde: gelyk den getrouwen Dienst-knecht, Moyses, den Kinderen Israels te kennen heeft gegeven, door het breecken der twee steenen Tafelen. Betoonende daer mede, dat sy door veel plagen, om haer stoute overtredinge der geboden Gods van den Heere souden gebroken werden. Welcke exempelen ons klaer genoegh te verstaen geven, hoe nodigh dat het is Gods geboden te behertigen, ende hoe lieffelijk dat die een Hemelsche Fonteyn, vol van Heyl ende zegen, doen springen, wanneer sy te rechte betracht werden: maer ter contrarie, veel ellende en droefheijt over de Kinderen der ongehoersaemheijt brengt. Hierom gy Christen-mensche siet wel toe, dat gy den Heere uwen God niet en vergetet, noch sijne Geboden niet en verachtet: want soo gy des Heeren weldaden sat werd, (ô gy gesegende Nederlanders) ende lauw werd om hem te dienen, soo sult gy uyt den monde des Heeren gespogen werden, ende met de onvruchtbare Bomen ter neder gehouwen, ende uytgeroeyt werden.

Men

Men vind op Aerd' geen dwaser Sot;
Als die de Beelden eert voor Godt.

SChadelyk en schandelyck is het voor een Christen, de Beelden eenige eer of dienst te bewysen: maer veel schandelyker, en nog schadelycker is het voor die gene, die de Beelden en stomme Afgoden maken, wel wetende, dat die tot Afgoderye sullen werden gebruyckt. O lasterlycke en overgrouwelyke sonde! lasterlycke, om dat het is tot verachtinge van Gods heylige eere, genoegsaem grouwelyk, om dat de straffe verschrickelyk is, des Heeren woort leert ons klaer genoeg, waer sulcke Personen na dit leven ter Bruyloft sullen gaen, wiens snaren-spel sal weeninge der oogen zyn, en haer soet singen knersinge der tanden; 't is een grouwelycke sake, dat het Schepsel den Schepper wil maken, die hy niet gesien heeft, noch sien kan: een yder mensche is wel zo voorsichtig, in't aerdsche zulcx te myden, daer hy siet dat hem schade uyt zal voortkomen. O trotze en hovaerdige stoutigheyt, die zonder verschrickinge de helsche verdoemenisse durft vermachten.

Dat

Dat Tweede Gebodt.

Gy en zult geen Beelden noch eenighe Gelijckenisse maken.

HOe ſal een Hovenier in d'oogen konnen lijden
Een oude dorre Boom, die noyt tot genen tijden
Vrucht ofte bloeyſel draegt? het is een vaſt beſluyt,
Een rechte Hovenier die ſal hem roeyen uyt?
Hy ſal hem als onnut ter aerden neder vellen:
O menſch! wilt ſonder vrugt d'Almagtige niet quellen.
Laet af den Beelden-dienſt aenbid allen u Godt,
Voorwaer, u Schepper wil van niemant zijn beſpot:
Eert gy een houten Beeld, en gaet u Godt vergeten,
Die gy by vergelijck der menſcheu af wilt meten,
En ſiet uw' dorheyt aen ontçiert het eed'le Hof,
Dat rontſom heerlijk ſtaet met Bloemen, Kruyt en Lof,
Het welcke planten zijn, ten ſpijſe hares Heeren,
Die door een reyn geloof tot haren Schepper keeren,
Hierom (ô Chriſten Ziel) gy die noch dorre zijt,
Bidt, dat gy groenen moogt, hier na is geen meer tijt,
Soo gy geen vrucht en draegt, ellendig ſuldy ſterven,
Gy ſult het Hemels Hof hier namaels moeten derven.

HEt is te beklagen, dat vele menschen so verblint zijn, dat sy't Schepsel boven den Schepper eeren. O verblinde dwaesheyt! die den toorn des Almachtigen doet branden: Want de zonden van Afgodery is verschrickelijk voor God, en komt uyt een Duyvelsche ingevinge, dewelcke God daer door soeckt te verachten, ende de Ziele van den mensche tot hem te trecken. Ja te rechte vertoornt hem de Heere over sulck een quaet: want hy die alleen Heylig is, die oock alleen de Almachtige is, wiens Oogen als vyer-vlammen zijn, wiens Majesteyt verschrickelijck is, wiens Heerschappye over Hemel ende Aerde gaet, en kan, noch en wil niet verdragen, dat een stomme Afgod, die van menschen handen gemaeckt is, soude ge-eert werden als den eeuwigen God, dewyle hem alleene alle Goddelijcke eere toekomt. Hierom soo heeft een Christen wel toe te sien hem voor Afgoderye te wachten, want het de grootste schaden ende schande met sich brengt. Het is een snoode geveynstheyt, soo yemant hem beroemt een Schaep Christi te zijn, en heymelijcke genegentheyt heeft tot Afgoderye. Voorwaer, den oppersten Leermeester heeft ons een ander exempel nagelaten: want als den Duyvel hem socht te verlocken, soo gaf hy voor antwoord: gaet wech gy Satan; want daer staet geschreven, gy sult den Heere uwen God aenbidden, ende hem alleene dienen. Gelijck oock geseyt is, niemant kan twee Heeren dienen, of hy moet den eenen aenhangen, ende den andere verlaten. En in het 3 Boek der Koningen cap. 18. Hoe lange hincket gy op twee sijden? Is de Heere God, soo volgt hem na; ende is Baal God, soo weest hem gehoorsaem. Waer uyt dat klaerlijck blijkt, dat men den eenigen waren God alleen moet aenhangen: want even gelijck de duysternisse het licht niet kan omvatten, maer moet wijcken, soo wanneer het licht in een duystere plaetse schijnt, alsoo moet wijcken alle Afgoderye, ende beweginge van dien, voor het oprechte gelove; want een besmette Gods-dienst voor den Heere eenen gruwel is.

Een klapſe tong is 't ſnootſte quaet.
Vermits ſy nimmer ſtil en ſtaet.

DE tonge is wel het edelſte lid aen den Menſche: maer ſy doet ook de ſnootſte ſonden. Veel menſchen werden aen de tong bekent, even als men aen de vrucht de boom kan kennen. Sommige lieden ſchynen van aenſien wyſe en vrome perſonen te ſijn, ſo lange ſy ſtil ſwygen; maer als de tonge begint geroert te werden, ſo kent men terſtont (gelyk het ſpreekwoort ſeyt) aen de veeren wat voor een Vogel dat het is. Een wyſe en voorſichtige tonge, die op ſijn tyt kan ſpreken, en ſwygen, die maekt een Menſche, alhoewel hy van geſtalte des aenſichts leelyck is, pryswaerdigh ende aenvalligh. Had de tong by veele op behoorlyke tyt geſproken, men ſoude ſo veel tweedracht in voorgaende eeuwen niet gehoort hebben, ende is noch hedensdaeghs een groot gebreck: want een ongebonde tonge ontſteekt een gantſche vergaderinge, en menighmael een geheele Stadt, ja een gantſche Republycke, waer door menighmael de onnoſelen het gelach moeten betalen.

Jacobus 3. 8.

De tonge en kan geen Menſche betemmen, ſy is een onbedwingelick quaet, vol van dodelick fenyn. Door haer loven wy Godt ende den Vader: ende door haer vervloecken wy de menſchen, die na de gelyckeniſſe Godts gemaeckt zyn.

Praverb. 18. 21.

Dood ende leven ſtaet in de hand der tonge: wieſe bemint, die ſal van haarder vruchten eten.

Matth. 5. 23.

U woord zy ja, ja: neen, neen: wat daer boven is, dat is uyt den quaden.

Dat Derde Gebodt.

Gy en zult de Name ùwes Heeren uwes Gods niet te vergeefs, of lichtveerdigh gebruycken.

GOdt, die in de hoogte ſiet, met grooter Majeſteyt,
Heeft na ſijn wyſe raet den menſch een Wet bereyt:
Waer in dat hy gebiet, dat niemant by geval,
Of door een booſe ſin, ſijn Heyl'ge Name ſal
Lichtveerdigh of vergeefs gebruycken in den mond:
Want God wil deſe vloeck beſoecken t'aller ſtont.
Weg dan lichtveerdigheyt, gy zijt alleen geen ſchand:
Maer ſchadelijck op 't hoogſt voor 't koſtelijckſte pand,
't Welck is des Menſchen ziel, die ſonder eynde leeft?
Mits hy onſterflijckheyt van Godt ontfangen heeft.
Hierom alleen de ziel lijd ſchade van een lit,
Dat kleyn is ende teer, ſoo dient het een gebit,
Op datter door een vonck geen grooter vyer ontſteckt,
Dat niet te bluſſen is: maer over al uytbreeckt.
Want leven ende dood in d'hand der tonge ſtaet.
Door haer ſo prijſtmen God: maer als men vorder gaet,
En met een rijp verſtand haer eygenſchap doorſoeckt,
Soo vintmen, dat de tong ſijn naeſten oock vervloeckt.
Haer aengeſteken vyer, haer doodelyck fenijn,
Haer onbedwongen quaet, kan niet verborgen zijn,
Sy is een Werelt vol van ongerechtigheyt.
Maer wilt gy zijn bevrijd, doet als Jacobus ſeyt:
En houd hem in den toom, dat hy u niet beſwaert,
Ick ſegge: wie dat doet, die is de kroone waert.

Wie

WIe isser geluckiger op der Aerden, als die gene, die sijn tonge kan bedwingen dat sy nimmermeer misbruyckt den name des Heeren, ende dat hy niet en spreeckt, of het zy ten prijse van sijne Godt, ende tot stichtinge van sijnen Naesten, O Tonge! die met rechte waerheyt vergeleken wert by een kleijn vonckxken: maer nochtans een groot vyer ontsteekt, ende by een kleijn roer: maer groote dingen doet. Och konde de Tongen swijgen! ende spreken ter bequame tyd, dat souden Gulden Appelen wesen in een Silvere Schale. Waer isser haet, nijt, twist, tweedragt, lasteringe, kijvinge, achterklap, faemrovinge, daer de Tonge geen oorsaek van is. Hierom seijt den Propheet David seer wel, Psal. 34. Wie is die lust te leven, en wenschet goede dagen te sien. Behoed u tonge voor quaet, ende uwe Lippen dat sy geen bedrogh en spreeken. Wel dien mensche uyt wiens mond dat zegeninge komt: want den mondt des Sotten schendet hem selven, ende sijne lippen vangen sijn Ziele, Proverb. 18. 7. Even gelijck 't vier het Silver, ende den Oven het Goudt beproeft: Alsoo beproeft de Heere de herten. Prov. 17. 7. Ende wiens herte ende tonge verkeert is, die sal in ongeluck vallen, *Prov. 17. 20. Het oude spreeckwoort seyt: Wie quaet spreekt, eer hy quaet siet, Al sweegh hy stil, hy misdeed' niet. Ende Salomon, Prov. 21. 23.* Wie syn Mont en Tonge bewaerd, die bewaerd sijn Ziele van benauwtheyt. *Maer lacy! in dese bedorven eeuwe is de Tong in weynig bedwang, hoe menig Christen is'er, die quaet van sijnen naesten spreekt, eer hy quaet siet, en lichtelyk uytbreekt tot schendige van den name des Heeren, ende tot verachting van zynen naesten.*

DAer is geen ding dat felder steeckt,
Dan als een tongh die leugen spreeckt,
Een snoode tongh die valslijck lieght
Den mensch al eer hy 't weegt bedriegt:
In 't Aensicht toont hy soete schijn
Maer achter rugh spuwt hy 't fenijn.
O vuyle mensche! boos van aert,
Uw tong voor laster doch bewaert.
Denckt dat gy van het quaet gesnap
Voor Godt sult geven rekenschap,

Gezegent is al-ſulck een Man,
Die zynen tyt waernemen kan.

EEn luy menſche (ſeyt men) is des Sathans oorkuſſen. Seer levendig ſeijt den wijſen Salamon tot de luyaerts, ſlaept en ruſt noch wat, daer méde te kennen gevende, gy ſult het welgewaer werden, als u de armoede komt overvallen. Men leeſt van een menſche, die ſijn Huys niet voor en ſtaet, dat die erger is als een ongeloovige, gewiſſelyck, veel erger is die gene, die door ſijn handen arbeyt gewinnet: maer nochtans onnuttelijck verteert, en ſijn Huysgeſin laet armoede lijden. O ſchandelijke ſchande! boven alle mogen ſulcke wel ſchaemroot zijn, die een bedrieger van hem ſelven is, ende een verquiſter van Gods goede gaven, ende een bederver van ſijn Huysgeſin.

Geneſis 2: 1.

Alſoo wert volmaeckt Hemel ende Aerde, met haer verçieringe. Ende alſoo volmaeckte God ten ſevenſte dage zyn werck, dat hy gemaeckt hadde: ende hy ruſte ten ſevenſten dage van alle ſijn wercken, die Godt ſchiep ende maekte.

Exod. 23: 11.

Zes dagen ſult gy arbeyden: maer den Sevenſten dag ſult gy vieren, op dat Oſſe ende Ezel ruſte, en u Jonckwyf, Soon en Vremdelingh, haer vermaecke.

Dat

Dat Vierde gebodt.

Zes Daghen zult ghy Arbeyden.

WAt een lust en soet behagen
Heeft men aen de Somer dagen,
Siet! hoe soet het groene kruyd
Op sijn tijd uyt d'aerde spruyd.
Vriend, dit lesjen past de menschen,
Let hier op, gy sult na wenschen.
Trecken uyt het edel groen,
Wat den mensch behoort te doen.
Leert, mijn vrient, hier door u plichten
Ter bequamer tijt uitrichten,
Even als de Wet vermeld,
U van Gode voor-gesteld.
Leert u arbeyt soo te stieren,
Om den Sabbath recht te vieren:
Want dit is Gods wil en Wet,
Die een ieder is geset.
Lieve, arbeyd dan ses dagen,
Naerstelijck na Gods behagen:
Maer den zevend' viert en rust;
Dient u Schepper dan met lust,
Soo sal God u in dit leven,
Hier op aerd' sijn zegen geven.
En hier nae is u bereyt,
Eeuwiglijck de Zaligheyt.

HEt schijnt een lichte sake te zijn by veel Menschen, of men den Sabbath (naer 't Gebodt des Heeren) viert of niet, en soo iemant haer vraegde, waerom? soude voor antwoort geven dat den rechten Sabbath, die God ingestelt heeft, nu niet geviert en wert, en daerom alderley werck wel souden ter hand nemen, indien dat de eersame Overheyt haer sulcks niet op pœne van straffe hadde verboden te doen. Maer is dit niet een vreemde sake, dat den Mensche altijt met sijn sinnen op een ander bed wil? Wanneer men overweegt, welken dag ons de meeste vreugde aenbrengt, of het dien dag is, doen de Heere Hemel en Aerde geschapen hadde, met al haer verçieringe, en ruste op den sevensten dag van het gene, dat hy gemaekt hadde, dan of het is die dag die in der daet met recht mag geheten werden den Sonne-dag: want Hy, onsen Heylant, waerlijk de eeuwige Sone Gods is. Dien Sonne-dag, in welcke dagen de Son onser vertroostinge, de Son onses zaligheyts, heerlijck uyt den Grave is verresen. Voorwaer wy moeten uytroepen: *Dit is den Dagh schoon uytgelesen*, Psalm 118: 24. en seggen met vreugden, wy hebben gevonden den Zaligmaker, die ons verlosset, en dese vreugde sal verre alle andere overtreffen. So hout dan gy Christen mensche den Sabbath in waerden, en gedenk so dickwils, als den Sabbath komt, hoe diere dat uwe Verlossinge staet, dewelke met d'opstandige uyt den doden moeste bevestigt werden: en laet den Sabbath u dienen, om boven andere dagen Godzaligheit te oeffenen, en niet om uwe wellusten op dien dag te gebruyken.

Wie

Wie dat sijn Ouders niet en eert,
Veel schandt en smaetheyt is hy weert.

Liefde te dragen tot sijn Ouders is een seer hoge en uytstekende deugt, en by alle Christenen genoegsaem in de nature ingeprent, dat een yeder, volgens het vyfde Gebod, schuldig is sijn Ouders te eeren. So is het dan een groote ondanckbaerheyt van die gene, die sijn Ouders niet en eert, ende sware zonde, Godes gebod te overtreden, latende het gene, dat ons in de Wet geboden is, welcke twee misdaden den mensche onaengenaem maeckt by God ende sijn even-naesten: maer in tegendeel een eeuwig lof, roem en memorie geeft, die Goddelijke deugd (dewyl van God geboden is) aen sijn Ouders is oeffenende. Men leest van twee gebroeders, die uyt puere liefde haer oude Vader en Moeder seer kommerlyk wegh droegen op hare schouders, om dat sy van het vyer, die den bergh Ætna uytgaf, niet beschadigt souden worden: gelyk ook meer als uyt gemeene liefde, den Huysmans Sone sijn oude Moeder weg sleepte op een Berry, in plaetse van een slee, om haer voor 't haestig overvallen van de Spanjaerden te bevryden, passerende so langen kommerlycken ja schier ongelooffelyke weg, sijn aenvang nemende uyttet Dorp Westzanen, tot voor de Poorte der Stad Hoorn, komende in armoede, tot verwonderinge van vele, aldus aen slepen: gelyk dit selfde van onse E. Magistraet als een uytstekende deugd, ende gulden lesse voor de jeugd, aen de Stads Poort in Rym is gestelt.

Welcke Nederlandse Deugd ick mede met dit naervolgende Veersken hebbe aengeroert.

Door 't snel gerucht, elck packt en vlucht: Maer siet, een Soon, Door liefde banden,
Laet goed en gelt, Treckt met geWelt, sIIn Moeder oVt, Vyt 's Spanjaerts banden.
SyN slee gewis, Een berry is, die sleept hy voort met droeVe tranEn,
Komt Moed en mat, Voor dese Stad, Benaut En arm, uyt 's doRp Westzanen.

Dat

Dat Vijfde Gebodt.

Gy ſult u Vader ende Moeder eeren, op dat gy lange leeft in den Lande dat u de Heere uwen Godt geven ſal.

HOe ſober ſtaat het in een Land,
Daar moet-wil heeft de overhandt:
Daar yder na ſijn ſinnen leeft,
En niemant na den ander geeft.
Wee ſulck een rijck! 't en kan niet ſtaan,
Het moet gewis te gronden gaen.
Te recht hebt gy, ô goede Godt,
Den menſch gegeven dit gebodt:
Dat vriendelijck een ieder Leert,
U Vader ende Moeder eert:
Op dat gy lang op aarden leeft,
Welck God u uyt den Hemel geeft.
Ach treckt hier toe! verdwaalde menſch,
Hier vint gy ſoet uwe herten wenſch!
Het leven iedereen behaagt;
Daarom u oude Vader draagt,
U Moeder nimmermeer verſmaat,
Al is zy oock in kleyne ſtaat:
En ſchaamt u niet te zijn haar kruck,
In 't midden van haar noot en druck:
Een Kind, dat ſtout en onbedacht
Sijn oude Ouders niet en acht,
Of Moeder ſchreyt, en Vader ſucht,
Blijft even trots, wert niet beducht;
Is trouweloos en onbeſchaamt,
Die doet het geen dat niet betaemt,
Hy kan de ſtraffe niet ontgaan,
Godts handt ſal hem ter neder ſlaan.

EEn uytstekende Barbarische wreetheyt is het in den Mensche, die onwaerdelyk met sijn Ouders handelt, die haer slaen, ofte stoten, of ook eenigh ander leet aendoen: nochtans so wert bevonden (Godt betert) dat de Ouders in haer hoogste noot dickwils van de Kinderen verstooten werden, als sy meest troost van noden hebben, dat is, wanneer als sy out en arm geworden zyn, en vol elendige droefheyt steken. Och! wat een steene herte, met wreetheyt doorpriemt, moet sulck een mensch hebben, die sijn Ouders in de noot verlaet, wat Kindt en soude niet beweeght werden! Die sijn Vader daer siet komen al suchtende, en sijn Moeder al schreyende? Die daer in den hogen ouderdam hares levens komen en klagen, met smerte hares herten, over hare droefheyt ende ellende. O gy wreede en hartneckige! God sal u oock verlaten, in den dage uwer ellenden: Wanneer gy roept om hulpe, so sal de Heere uwe wreetheyt op uwen Kop vergelden. Want gy, trouwelose Kinderen, schaemt gy u voor de Werelt, om uw Ouders te omhelsen, en in waerden te houden, om dat sy arm en gebreckelyk zyn, de Heere sal hem oock met recht schamen, om u te ontfermen: want alle menschen voor hem arm zyn, schoon hy oock overvloeyde in tydelyke ryk-dommen. Ja gewis, Godt sal u niet alleen schamen: Maer oock de selfde plagen, en noch veel grooter toesenden, daer mede gy u Ouders geplaeght hebt.

Wie met sijn Ouders wreed'lijck leeft,
En haer voor troost veel smaetheyt geeft,
En denkt niet aen sijn ouden dagh,
Dat hem licht erger schieden magh:
Maer wordt de boosheid nimmer moe,
Die past hem dese Les vry toe:
Dat even als hy heeft gedaen,
Hem soo sal wederomme gaen.

Geen zonde meerder zonden baert,
Dan als men 't lyf met dranck beſwaert.

DEn dootſlag is niet ſeer ongelyk den dronckenſchap: want even, als men door dootſlag ſyn Even-naeſten 't leven weg neemt, alſo neemt men hem ſelven allenxkens 't leven weg, door de dronckenſchap, die de natuer niet kan verdraven. In gelyckheyt van ſtraffe komenſe ſeer over een, gelyck als den Dootſlag dickwyls door Dronkenſchap geſchiet, zynde beyde ſeer quade ſaken, ſo werden ſy oock met een en de ſelve ſtraffe geloont: want de H. Schrifture ſeyt: dat ſy beyde het Koningryck der Hemelen niet ſullen beſitten. Geluckig is hy dan die de Dronckenſchap weet te myden, en die de aenlockſelen van de dootſlag voorby gaet.

Apoc.

Apoc. 22. 15.

Buyten sullen zyn de Honden, en Tovenaers, ende Hoereerders, ende dootslagers, ende afgoden-dienaers, ende alle die leugens lief hebben en doen.

Matth. 5. 21.

Gy hebt gehoort, dat tot den Ouderen gesproken is: gy en sult niet doot slaen, want wie dootslaet, sal waerdig zyn gestraft te werden door 't oordeel.

Dat Seste Gebodt.

Gy en sult niet Dooden.

GElyk een Visscher weet met kloeck practyk te Vissen;
So weet den Satan oock daer naerstigh op te gissen.
Gelyck den Visser stelt een fuickjen op de grond,
Soo weet den Satan mêe die gauwigheyt terstont.
Siet! hoe den helschen gast zyn fuicken weet verhoolen
Te leggen gins en weer, daer sulcke vissen schoolen:
Die hem zyn aengenaem, daer hy met lust na siet.
Maer wat voor vissen zyn 't (ô mensch!) en weet gy 't niet.
Gaet noch een weynig voort, gy sult het licht bemercken:
Sy munten voor u uyt in Goddeloose wercken,
Het zy hier jongh of out, van hoogh of laege staet,
Wie dat met Toovery en Duyvels kunst omgaet.
Al die met herten lust de Hoerery nae jagen,
Al die op aerden doen stout-moedige doot-slagen,
Al die af-goden dient, die leugens lieght en doet,
Dat zynse, die hem zyn soo aengenaem en soet,
Dees soeckt den helschen slang in zynen fuick te dringen,
Om haer met lyf en Ziel in 't eeuwigh vyer te bringen.
Och schrickt voor dese plaegh! en strydet als een Helt,
Op dat u dese draeck hier namaels niet en quelt,
Hy sit seer fel en loert, en hoopt met groot verlangen:
Want sulcke Vissen zyn bequaem voor hem te vangen,
En raeckt gy in zyn fuick, gy zyt in groote noodt,
Hy leydt u onverwacht tot in de tweede doodt.

DEwijle daer niet ſoeter op der aerden is als het leven, ſoo iſſer ter contrarie niet bitterder als de doot. Deſe weynige woorden geven genoegſaem te kennen, de ſwaerwigtigheyt van de zonde, van dootſlag. Wie is'er, die daer geen afgryſen van heeft; wel wetende, dat een Dootſlager het Koningryk der Hemelen niet ſal beſitten De doodſlag ſpruyt dikwils uyt veelderhande oorſake: maer voornamelijk ſpruijt zy uyt den dronk, waer uyt dat vloeyen verkeerde en lichte ſinnen, daer uyt het dobbelen ende ſpelen ſijnen oorſprong neemt, ende de vrucht van deſe tuyſſcherye, vloecken en ſtooten, dickmaels vechten ende ſmijten, en vervalt eyndelijk tot een dootſlag. Hierom ſeyt niet ſonder reden den Apoſtel Paulus. *Drinckt u niet droncken in Wyn, waer in dat overdaet is.* Ende onſen Zaligmaker, Luc. 21. 31. *Siet wel toe, dat uwe Herte niet te eeniger tyt beſwaert en wert met ſpyſe ofte drank:* d'Ervarentheyt leert het ons klaer, hoe gevaerlijck dat den dronck is. Wat blijft in den Menſche doch verborgen, wanneer als hy droncken is? Niet als de deugt: als den dranck is in de Man, ſoo ſietmer niet als ondeugt an. Vele mogen dan in de oogen hare Egade niet lijden, ſlaen ende ſmyten, ja tracteren ſeer deerlyk haer eygen bedgenoot. Andere willen ieder ſijn leet ophalen, het welk de voetſporen en de voorbereytſelen van dootſlagen zyn. Daerom is 't hoognodigh, om de dronkenſchap te mijden: want die inſonderheyt een Chriſten misſtaet.

Wie

Wie reinheyt lieft, en kuisheyt mint,
Die is't dat ed'le vrughten vint.

WAnneer de banden van't Huw'lyck door overspel gebroken zyn, so is het Huwelyck als een huys dat op schroeven ofte stutten staet, het welck geen tegenstoot van stercke winden, of ander ongemack, verdragen kan; indien men eenigh aenstoot daer tegen doet, het geheel huys valt met een seer grooten slagh om verre: Also tusschen Man ende Vrouw, daer het Bedde geschent is, daer is de liefde weg. De Liefde, het nodighste tusschen gehoude Personen, vertrocken zynde, komt in plaetze alle haet ende nyt, tweedracht ende kyvinge, ende eyndelyck een schandelycke ruïne van het geheel Huysgesin.

1 *Cor.* 7: 2.

Want om der Hoererye wille, sal een iegelijk Man zyn eygen Wijf hebben, en een iegelijk Wijf haer eygen Man.

Prov. 11. 22.

Een schoon Wijf sonder zedigheyt, is gelijck een Zogh met een Gulden Spansel op der Neuse.

1 *Cor.* 6. 18.

Schuwet Hoererye: alle sonden, die den mensche doet is buyten den lichaem: Maer die Hoererye bedrijft, die sondight in sijn eygen lichaem.

Dat Sevende Gebodt.

Gy en sult niet Echt-breecken.

DE lusten van de mensch die lopen heel verscheyden,
Des menschen sinlickheyt die weet het soet te leyden,
Dat in de sin 't vermaeck en 't wel genoegen steeckt,

Een Ambacht sonder sin seer licht 't welvaren breeckt.
Maer eer ick vorder gae, soo heb ick voorgenomen,
Om tot een Hovenier en zynen plicht te komen,
Vermits my sulck een Beeldt gedienstigh wesen kan,
Waer door ick seer bequaem myn sin sal wyzen an:
Een kloecken Hovenier neemt waer bequame tyden,
Nae d'ord're zyn beroeps, om Lootjes af te snyden,
En op een vreemde stam te griffen aerdigh in,
Op hoope van de vrucht, vernoegingh van de sin:
Waer voor hy dan verwacht met lydsaemheyt de jaren,
Op dat hy dan hier na de vruchten magh vergaren;
En door den snellen gangh, door 't loopen van de tydt.
Soo werdt het Boomtje groot, den Planter hem verblydt.
Nu staet het wonder schoon met vruchten overladen,
Seer lieffelyck en soet verçiert met groene Bladen.
Hy werd van d'Hovenier gehouden lief en waert,
De vrught hy tot een pronck op 't alderleste spaert.
Maer lacy! eer hy 't gift, daer komt een Boef in sluypen,
Die weet in 't heymelyck het Boomtje te bekruypen,
En slaet zyn plompe handt aen dese brave ent,
Hy neemt de vruchten wegh, en jammerlyck hem schent,
Hy siet gelegentheyt, met snoode boose streken
Weet hy het schoon çieraat van zynen stam te breken,
Al staet hy in zyn fleur, te dragen meerder vrucht,
Hy scheurt en breeckt vast toe, zyn herte daer na sucht,
Daer komt den Hovenier, zyn Boom die is te schanden,
Nu staet hy gants versuft, en wringet beyd' syn handen,
Hy klaegt wel, maer vergeefs, de daet is al geschiet,
De Guyt is op de loop, het klagen baet hem niet.
Vriend so gy d'eygenschap van desen sin wilt weten,
Let neerstigh op 't vervolgh, gy sult seer licht af meten,
't Geen wat ick seggen wil, voorwaer in dese sin,
Die slecht eenvoudigh is, sluyt ick d'Echtschender in,
Syn daet is diergelyck, soo dra hy weet te ruycken
Dat hem Fortune dient zyn lusten te gebruycken,
Hy is niet luy noch traegh, hy spoeyt hem op de been,
't Sy waer het schuilen mag, hy voegt hem derwaerts heen,
Hy slaet wel neerstigh gaed', de lust dient niet verkeken;

So langh tot dat een Vrouw werd van haer eer versteken,
Tot dat sy is geschent: want als sy is onteert,
Men achtse voor een Hoer, en alle schande weert,
Haer çieraet die is wegh, ja selfs haer jonge loten,
Die sy in d'Echte Trouw heeft eerelyck geschoten,
Die moeten dese spot gestadig nu en dan,
Met lagchen en gelchimp van yder hooren an:
Haer soet gewenste vreugt, haer lief, haer waerde trouwe,
Die werd haer tot een last, tot smert en groote rouwe:
Dewyl haer teere schoot is van een vreemt Gesel
Soo schandelyck onteert, geschent door overspel.
O! al te snode daet, dat ook getrouwde Wyven,
Maer om een hand vol vreugt, al sulk een schand bedryven.
O schyn van eerbaerheyt! het welck doch in der daet
Is door bedrogh vermont, met uitterlyk gelaet.
Is 't niet een wonder saeck, dat onder 't Vrouw-geslachte
Ook d'aert van geilheit schuilt? waer door sy mede trachte
Door een onkuysse drift, die haer den wegh bereyt,
Behendigh onder schyn dickwils van eerbaerheyt,
Om 't vyer van Venus lust noch meerder aen te steken,
Gelyck men dickmaels siet van dees en geen uytbreken,
Veel sotte klapperny, vol vreslelycke aert,
Die nayt een Vrouw betaemt, vermits het sonden baert.
Want d'oorspronck van dit quaet syn d'ongesouten reden,
Vermengt met wulpsigheyt en ongebonde zeden,
Een Vrouw moet stadigh zyn met zeden gemaniert,
Sachtmoedigh ende stil, dat is't, dat haer verçiert.
Een geyle Vrouw of Maegt aensteekt het vyer te branden,
En brengt haer in veel smert, in oneer ende schande.
Wyckt af van sulck een wegh, laet nimmer u gelaet
Lichtvaerdigh sijn gestelt, zijt eerbaer in de praet:
Want soo gy Venus lust u herte laet bekooren,
U Lichaem gy besmet, u Ziel gaet gy versmooren.

DE eerbaerheyt is het edelste çieraet, dat een Mensche na den lichame heeft, wiens heerlyke glants aen alle Menschen behoort gesien te werden: maer insonderheyt onder het geslachte der Vrouwen moet sulcx boven al uytsteken, want om dat sy boven de Mannen met een seer gratieuse aenlockende bevalligheyt van den Heere begaeft zijn; so is 't ook nodig, dat sy voor-al met eerbaerheyt sijn verçiert: want haer verçieringe, seyt den Apostel 1 Pet. 3. 3. en is niet in 't hair vlegten, nog in gout omhangen: maer in een stillen en sachtmoedigen Geest, wiens zedigheyt, met schoonheyt vermengt, vermakelyk is te aenschouwen, welkers vrugt de eerbaerheyt een heerlyke Kroone, met deugden doorvlogten, ver-eert. Maer als de Vrouwen dertel, wulps en ongebonden zyn, so werd de Echtschenderye gebaert: wanneer als de Moabiten Israël tot den val sochten te brengen, so bragten sy hare Dochteren, die schoon waren; dog sonder zedigheyt, veel min eerbaerheit, voor hen; waer aen de Israëliten, door de sonde van onkuysheyt, haer vergrepen, en God vertoornden, Num. 25. 1. Maer dit gebod, gy en sult niet echtbreken, syn niet alleen subject de Vrouwen, maer ook de Mannen, dewelke elck over sijn Egade als een Hooftman van God is gestelt, en daerom, als een getrouw Overste ook schuldig is, met goede exempelen haer voor te lichten; om welcke oorsake de Heere Christus de Mannen ook so naeu bepaelt, dat hy selfs de ogen bestraft, seggende: *Wie een Vrouwe aensiet, om die te begeeren, die heeft alreede Overspel met haer in sijn herte gedaen,* Math. 5. 28.

Het

Het stelen schijnt een soet gewin:
Maer 't alderbitterst steeckt daer in.

ALs dieverye sonder straffe wierden toegelaten, zo was het onnodig ende te vergeefs, eenige schatten te vergaderen: maer nu soo vint men (God zy lof) in ons Vaderlant Christelyke Wetten, tot bescherminge der goeden, ende tot straffe der quaden. Het ware te wenschen, dat ieder deze Wetten als een Leverye ofte Wapen op sijnen borst droege, want daer soude in geschreven staen (conform de Wet Gods) Gy en sult niet steelen, *het welcke den Mensche geduerigh tot een getuyge zoude zijn, dat alle soorte van dieverye strafwaerdig is. Vele meynen, dat onrechtveerdigheyt geen dievery en is: maer noemen sulcx een gaeuwigheyt, het welcke in de ondervindinge by wijlen wel te bespeuren is, dat dese behendige dieverye in 't werck gestelt werd. Maer lieve, wat meynt gy, of sulcx verborgen blijft? O neen, den Mensche is van naturen, dat wanneer hy ryck werd, zoo laet hy (gelijck men zeyt) aen sijn Voormouwen blycken, en brenght het selven aen den dagh: maer of zulcx al voor de Menschen verborgen bleve, zoo siet ende weet het den oppersten Rechter, die het tot zynder tyd met straffe zal beloonen.*

Jerem. 5. 25.

Alsoo zijn haer huysen dies vol, dat sy met bedrogh en boeverye genomen hebben. Daer af worden sy rijck en magtigh, vet ende glat.

Proverb. 26. 24.

Wie met Dieven deel heeft, die haet zijn Ziele.

Dat Achtſte Gebodt.

Gy en ſult niet Steelen.

WAer breckter 's Nachts een Minnaer in
Uyt liefd' alleen tot ſijn Vriendin?
Waer ſiet men oyt een Vryer gaen,
Die ſteelens-wys iets durft beſtaen?
Wie ſulcke ſtreecken onderwint,
Die meent te ſteelen wat hy vint.
O dief! al let gy noch ſoo wel,
Al ſiet g' op ſtraet niet een gezel,
Al hoort gy binnen in het huys,
Of buyten nieuwers geen gedruys:
Al is het doncker over al:
Nochtans gy loopt recht in den val:
Het gene dat den muys bedrieght,
Is 't Aes, dat hy ſo dom na vlieght,
En loopt al ſotlijck in de doodt.
O Dief! gy zijt gewis in noot.
Hebt gy geweeſt een eerlijck Man,
U naem is wegh, gy zijtter van,
Men acht u niet, gy hebt geen eer,
Hierom (ô menſch!) ſteelt nimmermeer:
Want wie met dievery om gaet,
Al ſit hy oock in groote ſtaet,
Hy is een boef, een ſnoode gaſt.
Op wien de ſtraf van 't ſteelen paſt.

DIeverye is een snode aenlockende sonde; overmits een Dief verrijkt werd, door het steelen van een anders goet. De dievery is van veelderley soorte, en brengt met hem veel practijcke, somtijts werd sy begaen met een openbaer gewelt, somtijts door behendige insluyping, of ook door huys-brekerye: maer och! of daer allene maer openbare dieven waren, voor wien dat men de deuren en veynsters vast toesluijt: maer hoe klaer leert de ervarentheyt, met wat een vermonde schijn de dieverye in 't werk gestelt wert, 't welke met recht dieverye mag geheten werden, want iemant ongelijk of onrecht te doen, dat is ook een soorte van diefstal, het sy in mate, elle, gewichte of waren, wiens bederf met listigheyt men weet te bedecken; 't is een schandelijke saecke, dat een Christen mensch met dievery om gaet. Daerom den Apostel Petrus den Christenen vermaent, seggende: *Maer niemant lijde onder u als een Moorder, of een Dief, of als een Misdader, of als die na ander lieden goed staet.* In somma, de veelderhande maniere, die in 't stelen gebruyckt wert, en kan onderscheydelijk hier niet opgehaelt werden: maer een iegelijk laet hem de dievery doch mishagen, want daer is gesproken tot den gantschen schare van Israël, *Gy en sult niet stelen*, Deut. 5. 19. Ende wederom. *Soo wie de Name Christi noemt, wijcke af van alle ongerechtigheyt.* Hierom, lieve, laet u de vermaninge des Apostels Pauli dog gelusten, die aldus spreekt: *Wie gestolen heeft, en stele niet meer: maer hy arbeyde, en werke met zyn handen, dat goet is, op dat hy hebbe te geven den Behoeftigen,* Ephes. 4. 28.

Een valſch getuyge die bedrieght,
Om dat hy ſtout'lick leugens lieght.

DE wereltlyke en Geeſtelyke rechten houden een valſchen Eedt voor een afgryſſelyke zonde: daerom zo werden ook, na 't recht in de Policie, als oock volgens de Kerckelycke ordonnantie, ſulcke Perſonen met een meyneedige tytul geſtraft. Wie zoude niet ſchricken voor een valſchen Eed, want als iemant een Eed doet, is zo veel geſeyt: doodet my: of laet my leven, indien ick recht getuyge, ik roep den Almachtigen Schepper aen tot myner hulpe: maer zoo ick valſchelyk ſpreke, het uytterſte vonniſſe van den Rechter ſteune op deſe ſpreucke: een Eed gedaen zynde, is het eynde van alle tegenſprekinge. Soo heeft dan een Chriſten wel toe te ſien, dewyle het eedſweeren een ſware ſaeck is, dat hy tot geenen tijde, door valſche getuygeniſſe, den Rechter zoeckt te verleyden; waer door hy den rechtvaerdigen God beſpot, ende zyn Ziele in groot peryckel ſtelt van tegenwoordige ende toekomende ſtraffe.

Rom. 1. 18.

Want den toorn Gods is ontdeckt van den Hemel, over alle Godloosheyt ende ongerechtigheyt der Menſchen, die de waerheyt in ongerechtigheyt onderhouden.

Proverb. 12. 17.

Wie de waerheyt ſpreekt, die openbaert de gerechtigheyt: maer een valſche getuyge bedrieght.

Proverb. 6. 19.

De Heere haet valſche getuygen, die ſtoutelyk leugen ſpreken, ende die twiſt tuſſchen Broeders maekt.

Dat

Dat Negende Gebodt.

Gy en sult geen valsche getuygenisse spreeken tegen uwen Naesten.

WAnneer in 't Woudt hem openbaert
Een felle Draeck van boosen aert;
Als hier of daer een Slange leyt,
Dicht voor u voeten uyt gespreyt?
Wie is'er dan soo stoudt in 't land,
Die onbevreest durf houden stant?
Schoon of hy dit Gedierte siet,
Hem niet ontset, niet voor haer vliedt.
Ach Christen mensch! wel hoe dus bangh,
Vreest gy op aerden voor een Slangh?
Vliedt gy dus snel voor een fenyn,
Om niet daer van gequetst te zyn?
Weet gy te schuwen 't schaed'lyck kruyt,
Soo schiet het nimmer selven uyt:
't Fenyn oock by den Mensche woont,
Als hy zyn naesten niet verschoont,
Wanneer hy lieght en valsch getuyght,
En 't goede recht vast krommer buyght,
Als hy zyn Broeder brenght tot niet:
Dan is 't dat hy met pylen schiet,
Met pylen fel tot in het hert,
Die gantsch fenynigh zyn vol smert,
Vol van bedriegerye boos,
Vol vals bedrogh seer trouweloos.
Vol honigh en Syroop in schyn:
Maer in der daet vol snoot fenyn,
Vergift dat niemant schuwen kan,
Dat licht wel raeckt een eerlijck man,

En werd geschent al eer hy 't weet,
O al te droevigh herten-leet!
O ſtout beſtaen! O grove ſond!
Die ſweeren durf op valſche gront,
Die ſonder mate leugen ſpreeckt;
Waer door ſijn naeſten 't herte breeckt.
Wie dat ſulcks doet in ſchijn van recht,
Hy is een booſe Satans Knecht;
Voorwaer ſijn loon is hem bereyt
Hier naemaels in der eeuwigheyt.

ONſen Heylandt ende Salighmaker Jeſu Chriſti ſegt by Matth. 5. 33. *Gy en ſult geen valſche Eedt doen maer gy ſult God uwen Eedt houden, ende ick ſegge u lieden, dat gy in geenderley manieren ſweeren en ſult, noch by den Hemel, wantſe zyn Troon is, noch by de aerde, wantſe zyn Voetbanck is: Noch by Jeruſalem, wantſe een Stadt van een grooten Koningh is. Noch by u Hooft en ſult gy niet ſweeren, want gy niet een Hayr ſwart ofte wit maken en mooght: maer u woorden ſullen ſijn ja. ja: neen, neen, ende al dat hier boven toe-gedaen werd, dat is van den quaden.* O! hoe afgrijſſelijck is het dan, een valſchen Eed in de tegenwoordigheyt Gods te ſweeren; wat menſche en ſoude daer voor niet ſchricken ende beven? Salomen ſeyt: *Een valſche getuyge en blijft niet ongeſtraft: Ende ſoo wie vry leugen ſpreeckt, die ſal vergaen,* Prov. 19 9. Wanneer men nu eens overdacht, aengaende den Chriſtelijcken Eedt, of die al met eerbiedinge ende ontſagh (ten opſichte van den grooten Godt) gedaen werdt, ſoude met waerheyt den oprechtigen daer over niet ſuchten ende klagen? Soude den Heere van den Hemel niet ſeggen: *Waerom neemt gy mijn Verbont in uwen booſen* Monde, *Daer gy doch mijn onderwijſinge hatet in den gronde?* Pſal. 50. 17. gewiſſelijck het is een grouwel voor den Heere, ende is een ſonde, waer aen de Ziele verſtickt. Den Propheet David ſpreeckt: Pſal. 24 *Wie ſal op des Heeren Berg gaen, ende, wie ſal in ſijn Heylige plaetſe ſtaen? Die onſchuldige handen heeft, ende reyn van herten is: die ſijn Ziele niet te vergeefs en verheft, ende en ſweert niet valſchelijck. Die ſal zegeninge van den Heere ontfangen, ende gerechtigheyt van den Godt ſijner zaligheyt.*

Be-

Begeerlyckheyt veel sonden baert:
Want Ziel en Lichaem sy beswaert.

GElyck de Crocodil altoos genegen is, om te verderven, en een bysondere practycke heeft boven anderen dieren, om zyn aes te bekomen, niet alleen trachtende na kruyden, ofte eenige onredelycke schepselen: maer weet door een maniere van schreyen 't edelste schepsel (welck is den mensch) te bespringen: In sulcken wyse doet oock de begeerlyckheyt, dewelcke, door de werckinge des Satans, den mensche weet aen te locken 't zy door vriendelyck lagchen, ofte beweeglyck schreyen, waer door hy de Ziel, die het alder-edelste op Aerden is, soeckt te versticken. d'Eygenschap van die gene, die de begeerlykheyt beminnen, sijn dese beeltenisse heel gelyck, sy weten met een groote listigheyt en begeerlykheyt na te iagen: gelyck de Crocodil zyn aes, en in plaets van sat te werden, so groeyen sy in dese sonde noch langs hoe meerder, en konnen door

door de quade gewoonte niet af-laten, d'eene zyn onkuysheyt, den ander ſijn onrechtveerdigheyt, den derde zyn ſpaerſame gierigheyt, en voorts alle begeerlycke luſten, ſo lange als haer leven is geduerende, tot dat de dood haer op de ſchouderen ſit, ende waſſchen alſo met den Crocodil midden onder de dood, tot het eynde toe.

Dat Tiende Gebodt.

Gy en ſult niet Begeeren.

GEen ſchadelycker vyer is oit op Aerd gevonden,
Het welcke ſnelder brant, als d'oorſprongh van de zonden,
Dat is begeerlyckheyt: want als die heeft ontfangen,
Dan werdt de zond gebaert, met hertelyk verlangen,
Het vyer hygt na den brandt, dat ſijn de booſe luſten,
Het Duyvels wapentuyg dat geeft den menſch geen ruſten.
Maer port geduerig aen, om met het vleeſch te mallen;
Soo langh dat in den doot den Sondaer is gevallen.
Siet, hoe de helſche Slang het vier ſtoockt met vermaken,
Syn dienaer ſit en blaeſt, om tot een vlam te raken.
O menſch! let op het ſtuck, het vyer dat zyn u harten,
Waer in de Sathan ſtoockt ſijn geyle booſe parten,
Een vlam vol ſnode luſt: maer vliet voor ſulke ſchanden,
Want ſiet, der ſonden ſtraf is namaels eeuwig branden.

De

DE Wet des Heeren verbiedt wel expres, gy en ſult niet begeeren, nogtans en kan niet geſeyt werden, dat alle begeerlykheyt ongeoorloft is: want daer is een begeerte, de welke goet genaemt wert: namentlijk een begeerte, om Gods wille te doen, een begeerte, om Christelyke Deugden te oeffenen, een begeerte, om geregtigheyt te hanteeren, welke begeerten verre zyn afgeſcheyden van de verbodene begeerlykheden des Wets, te weten, dat men niet ſal begeeren ſijns naeſten Huys, nog ſijns naeſten Huysvrouwe, nog zyn Jonkwyf, nog zyn oſſe, nog zyn ezel, nog eenig ding dat hy heeft: want ſulk een begeerte is gegront op 't fondament van de gierigheyt, om het gene, dat ſijnes naeſten eygen is, giериglyken te begeren. Voorwaer hoe gelukſalig is dat Volk, diens begeerte geneygt is, om Gods woort te hooren, de liefde te oeffenen, en ootmoedig te zijn voor haren God. Die menſche ſal zegeninge ontfangen, wiens herte dat dorſtigh is na den levendigen God. Die met Paulus van herten begeert ontbonden te zyn, en by Chriſtum te weſen. Die alle begeerlijkheden des Werelts verſaeckt, en heylig leeft voor zynen Schepper, tot welken eynde den Apoſtel Joannes ook een iegelyk vermaent, dat men de Werelt niet lief ſal hebben, nog die dingen die in de Werelt zyn, en ſo iemant de Werelt lief heeft, dat hy in de liefde des Vaders niet en is: Want al wat in de Werelt is, (namelyk de luſt des vleeſch, en de luſt der ogen, en de hoogmoet des levens) en is niet van de Vader, maer van de werelt. En de werelt vergaet met hare luſten. *Maer wie de wille Gods doet, die blijft in eeuwigheyt.* 1 Joan. 2. 15. *Godt boven Al.*

Toe-

Toe-eygeninge aen alle Christenen,

Over de Thien Geboden.

KOmt gy Christenen, komt aenschouwt,
Hier is stof voor jongh en oudt;
Heerlick voor den Magistraet,
Leersaem voor den Ondersaet.
Hier werd elck geleert seer soet.
Wat hy doen en laten moet.
Komt dan hier gy menschen laeuw,
Hier zijn u gestelt seer naeuw,
Thien Geboden op een ry,
Arme Menschen daer moet gy
Onder buijgen, schoon gy hier
Zijt op Aerden trots en fier,
Rijck en machtigh, hoogh van staet,
Overheijd of Ondersaet.
Yder werd hier klaer bericht,
Wat sijn schult is en sijn plicht,
Dese Spiegel lichtet fijn,
Klaerder als de Sonne-schijn:
Dese Wet die heeft geplant,
Op de Aerde Godes handt.
Dit soo leert hy boven al,
Dat men Godt lief hebben sal,
Eeren, vreesen, t'aller tijt,
Geen Gebeelte tot sijn spijt
Maken, nu noch nimmermeer:
Of haer aen doen eenigh eer,
Want tot in den hoogsten graet
Godt d'Afgoderye haet.
Sie wel toe tot allen tijt,
Dat gy sulcken diensten mijt,
Die u Godt zoo streng verbiet:
Maer hier dient vergeten niet,
Dat de gierigheijt gewis
Oock Afgoderije is.
Wie 't geloove buyght en dreyt

Tot een schijn van heyligheit,
Om daer door te werden groot,
Rijck en machtigh voor sijn doot,
Dat is gruwelijck en boos:
Want hy dient Godt trouweloos:
Wie hy zy hoe groot of kleyn,
Hoe Godt-vreesend' en hoe reyn
Dat hy schijnt voor 's menschen oogh,
Schoon sijn roem oock bloeyden hoogh,
Wie met sulck een schijn om gaet,
Al is hy van grooten staet,
't Woordt Godts leert dat sulck een Sot,
Dient sijn buijck voor sijnen Godt.
Nu soo laet ons vorder gaen,
Dese Wet die wijst ons aen,
Dat men niet lichtveerdig sal
Godes Name by geval,
Noch veel min tot aller stondt,
Stout gebruycken in den Mondt.
Dit is Ouders uwen plicht,
Dat g'u Kinders onderricht,
En haer leert uijt dit Gebodt,
Niet te sweeren by haer Godt,
Niet te spreken licht en stout,
By Gods Naem, 't zy jongh of oudt,
Noch soo is hier meerder schult:
Want het vierde seyt, gy sult
In ses dagen doen u werck.
Langer niet dat is u perck:
Maer den Sevende sult gy
Zijn van al u arbeijd vry;
't Zy u Dienst-maeght of u Knecht,
Moet hy wercken, 't is niet recht:
Vrouw of Meester soo gy doet,
Dat u Dienaer wercken moet
Op den Sabbath met verdriet,
Al vereyscht de daet het niet,
't Is een teken, dat gy blint
't Aertsch verr' boven 't Hemels mint:

Want gy overtreet de Wet,
Die van Godt u is geset,
En veracht also zijn raet,
't Welck hy sonder straf niet laet.
't Zy dan Meester ofte Vrouw,
Ey, ick bid u, blijft getrouw
Uwen Schepper, die daer leeft
Eeuwig, die 't u alles geeft.
En gy kinders neemt dees Leer
Doch ter herten meer en meer,
Eert u Ouders t'aller tijd,
Haer bestraffing willig lijd,
Al zijt gy geworden groot,
En u Ouders arm en bloot,
Evenwel u neerstig wagt,
Dat gy nimmer haer veracht;
Schoon gy rijck zijt en vermaert,
Houd haer evenwel in waert.
Noch soo is hier by gedaen,
Dat men niemant dood sal slaen,
't Zy door boose haet of nijt,
Door bedrog of ander spijt,
Zijt langmoedig, en verdraegt,
Want den dood-slag God mishaegt.
Oock staet hier, dat Man of Vrouw
Niet mag breken d'Echte trouw,
Soo hem iemant onderwint
Echt te breken, die bemint
't Overspel, hy is oock waert,
Eereloos te zijn verklaert:
Lieve, mijd d'Egt-schendery,
Want het is oock Dievery,
Gy ontsteelt uw's naesten eer,
Die gy niet kunt geven weer.
't Stelen geeft de eygenschap
Van de boose agterklap,
Agterklap genoegsaem is
Vals en snoo getuygenis,
't Reijckt hem beyden even veer,

't Zy in 't Goet of in de eer.
Let hier op vriendin of vriendt,
Wat u hier noch voorder diendt.
Noodigh is het u voor-al,
't Geen de Wet u leeren sal:
Want seer strengh hy ons verbiet,
Gy en sult begeeren niet
Uws naesten huys, Wyf of Knecht,
Dienstmaeght noch zyn Vee, hoe slecht,
Openbaer Gods woord verklaert,
Dat begeerte sonde baert;
Als de sonde is volbracht,
Dan soo heeft de plage kracht,
Dan soo is den Mensch in nood:
Dan soo komt de bitt're dood,
Dan soo loopt de saeck gevaer:
Dan soo sietmen bangh en naer,
Dan soo vreestmen d'Helsche pyn,
Daer het eeuwig wee sal zyn.
Ach! laet ons van nu voortaen,
Gods Geboden nemen aen.
Overheden van het Land
Neemt dees Wet doch in de hand,
s'Is u dienstigh over-al,
Gebruyck haer meer als by geval,
Straaftse die daer tegen gaen;
Dan sal Godt u oock bystaen,
In de tyt van noot en smert:
Maer siet toe, dat gy niet wert
Selven schuldigh aen de daet,
Vroomheyt past een Magistraet.
En gy ondersaten hoord,
Luystert na Godts Heyligh Woord.
't Geen dat hy aen u gebiet,
Doet terstont, vergeet het niet.
Godt, die ons geschapen heeft,
Die ons goedigh 't leven geeft,
Die komt toe, als Petrus seyt,
Glory in der eeuwigheyt.

SCHRIFTMATIGE, EXEMPELEN,

Van de Schadelijkheyt der Sonden.

Eccles. 21. 10.

De vergaderinge der Godloosen is als vergaderde stoppelen, ende haer voleyndinge is een vlamme des vyers tot verderffenisse. Den wegh der Godtloosen is oneffen gemaeckt met steenen, ende in haer eynde sijn der Hellen afgrond ende duysternisse.

Genesis, 3. 1.

DE Slange nu was listiger dan al 't Gedierte des Velds, het welcke de Heere Godt gemaeckt hadde: ende seyde tot de Vrouwe: Is't oock, dat God geseyt heeft, gy lieden en sult niet eten van allen Boom deses Hofs? Ende de Vrouwe seyde tot de Slange; van de Vrucht der Boomen deses Hofs sullen wy eten; Maer van de vrucht des Booms, die in 't midden des Hofs is, heeft Godt geseyt; Gy en sult van die niet eten, noch die aenroeren, op dat gy niet en stervet. Doe seyde de Slange tot de Vrouwe; Gy lieden en sult den doot niet sterven; Maer God weet, dat ten dage als gy daer van etet, soo sullen uwe oogen geopent worden: Ende gy sult als God wesen, kennende het goet ende het quaet. Ende de Vrouwe sagh, dat die Boom goet was tot spyse, ende dat hy een lust was voor de oogen, jae een Boom, die begeerlyck was, om verstandig te maken, ende sy nam zyn vrucht, ende at: Ende sy gaf ook haren Man met haer, ende hy at: Doe werden haer beyder oogen geopent, ende sy werden gewaer, dat sy naeckt waren.

ô Eerste

ô Eerste sond'! ô hovaerdy!
Gy brengt de felle dood voor my.

DE Slang, die nijdig was en listiger dan allen, (len
Heeft d'eerste mensch verleyt, in sonden hem doen val-
Nu siet hy hem daer naeckt, ellendigh en vol spot,
Straf-waerdigh, (ach, eylaes!) gesondight tegen Godt.
Nu leyd sijn hoovaerdy, om Godt gelijck te wesen,
Ter neder in de asch, zijn he:t dat is vol vresen.
Wat is'er nu begaen, wat is'er nu gewracht:
Het menschelijck geslacht is in de dood gebracht:
De Aerde is vervloeckt, den mensch die heeft verlooren
Gods Heyligh even-beeld, zijn stem durf hy niet hooren,
Door anghst verberght hy hem: Maer lacy! al te laet,
Hy moet uyt 't Paradijs, na-klagen niet en baet.

Genesis 4. 8.

ENde Kain sprack met sijnen Broeder Habel: ende het geschiede als sy in 't velt waren, dat Kain tegens sijnen Broeder Habel opstont, ende sloegh hem dood. Ende de Heere sey-

ſeyde tot Kain: waer is Hábel, u Broeder? Ende hy ſeyde: Ick en weet [het] niet: ben ik mijnes Broeders hoeder? Ende hy ſeyde; Wat hebt gy gedaen? Daer is een ſtemme des bloets uws Broeders, dat tot my roept van den Aerdbodem. Ende nu zijt gy vervloeckt van den Aerdtboden, die ſijnen Mond heeft opgedaen om uwes Broeders bloed van uwe handt te ontfangen. Als gy den Aerdbodem bouwen ſult, hy en ſal u ſijn vermogen niet meer geven: Gy ſult ſwervende ende doolende zijn op Aerden. Ende Kain ſeyde tot den Heere: Mijne misdaedt is grooter, dan dat ſy vergeven worde. Siet, gy hebt my heden verdreven van den Aerdbodem, ende ick ſal voor u aengeſicht verborgen zijn; ende ick ſal ſwervende, ende doolende zyn op der Aerde, ende het ſal geſchieden, dat al die my vind, my ſal doodtſlaen,

Geneſis 4. 8.

Het is een wijs en deftigh Man,
Die ſijn toorn bedwingen kan.

WAnneer des Menſchen hert in gramſchap word ontſteken,
Soo ſal ſeer lichtelijck noch booſer daer uijtbreken.
De gramſchap van den menſch die baert veel moordery,
Sy geeft geen reden plaets, 't moet alles aen een zy.
Als Kain hem ontſtack in toornigheyt ſeer groot,
Soo ſloeg hy op het veldt ſijn Broeder Habel dood,
Onnoſel tegens reen, ſtort hy zijn broeders bloet,
Waer door hy ſeer verbaeſt velt vluchtig weſen moet:
Hy is vermaledijt van Godt in 't Aerdtſche dal,
Hy vreeſt, wie dat hem ſiet, dat die hem dooden ſal:
Nu is de Ziel benauwt, waer heenen dat hy keert,
Het ruiſſen van een bladt dat maeckt hem ſtracx verveert,
Sijn Herte dat getuijgt de ſchrickelijcke moort,
Hy leeft niet ſoo geruſt, gelijck het wel behoort,
Hy draegt in ſijn gemoet een Goddelijcke Wet,
Die naderhandt den menſch tot ſtraf is voor geſet.
Om dat de moordery door moetwil of gewelt,
Niet verder en ſouw gaen, is deſe wet geſtelt:
Wie menſchen bloed vergiet, gelyck wy konnen leſen;
Sijn bloed moet wederom op Aerd vergoten weſen.

Gene-

Genesis. 6. 5.

ENde de Heere sagh, dat de boosheyt des Menschen menighvuldigh was op der Aerde, ende al het gedichtsel der gedachten sijner Herten t'allen dage alleenlyck boos was: Doe berouwde het den Heere, dat hy den mensche op der Aerde gemaeckt hadde, ende het smertede hem aen sijn herte. Ende de Heere seyde: ick sal den Mensche dien ick geschapen hebbe, verdelgen van den Aerdbodem, van de Mensche tot het Vee, tot het kruypende gedierte, ende tot het gevogelte des Hemels toe: want het berouwt my, dat ickse gemaeckt hebbe.

Genesis 7. 17.

ENde de Vloet was veertig Dagen op der Aerde, ende de wateren vermeerderde, ende hieven de Arcke op, soo datse op-rees boven de Aerde. Ende de wateren namen d'overhand, ende vermeerderden seer op der Aerde: ende de Arcke gingh op de wateren. Ende de wateren namen gantsch seer d'overhand op de Aerde, so dat alle hooge Bergen, die onder den gantschen Hemel zijn bedeckt wierden. Vijfthien Ellen om hooge namen de Wateren d'overhant, en de Bergen werden bedeckt. Ende alle vleesch, dat sigh op d'Aerde roerde, gaf den geest, van 't Gevogelte, ende van 't Vee, ende van 't wild Gedierte, en van al het kruypende Gedierte, dat op de Aerde kroop, ende alle Mensche. Al wat eenen adem des Geestes des levens in sijn neus-gaten hadde, van alles wat op drooge was, is gestorven. Also werd verdelght al wat bestont, dat op den Aerdbodem was, van den Mensche aen tot het Vee, tot het kruypende Gedierte, ende tot het Gevogelte des Hemels, ende sy werden verdelght van de Aerde: Doch Noach alleen bleef over, en wat met hem in de Arcke was. En de wateren hadden d'overhand boven d'Aerde hondert ende vijftigh Dagen.

Genesis 7. 17.

Der zonden vrucht dat is de doodt,
Sy brengt den mensch in grooten noot.

HEt gene dat den mensch aenbrengt veel sware plagen:
Dat zijn de sonden boos, die God niet kan verdragen.
Een klare Spiegel is het menschelijck geslacht,
Dat in de eerste werl't door 't water is versmacht.
Diens sonden voor Gods Troon so grouwelijck zijn gekomen.
Waer door dat alle vleesch van d'aerd is weg genomen.
Als Godt van boven sagh des menschen overdaet,
Ten eynde van de tijd hy met sijn roede slaet,
Hy laet de gantsche aerd met water vloet verderven,
Wat op het drooge leeft, dat moet ellendigh sterven,
De Moeder met haer Kint, de Vrouwe met haer Man
Elck vlucht uyt groote vrees, al wat hy vluchten kan.
Maer lacy!'t is vergeefs, daer baet geen droevig karmen,
De Vrouwen drijven wegh met Kinders in de armen,
De Mannen gaen te grondt, men is in groote noot,
Elck geeft de laetste kus, in 't midden van de dood.
Geen rots noch hooge Bergh, en kan het leven schinken,
Waer dat den Mensche klimt, daer moet hy oock verdrincken,
O sonde! hoe benaut hebt gy den Mensch gemaeckt,
Wanneer de bracke vloet de Lippen heeft genaeckt,
Ach! wat een naer geween, wat kermen ende schreyen,
Heeft daer geweest, als elck op 't laetst hem most bereyen
Tot sterven, als de vloet is over 't hooft gegaen:
O mensch! tot allen tijdt, soo spiegelt u hier aen.

Gene-

Genesis 19. 15.

ENde als de dageraet opgingh, drongen de Engelen Lot aen, seggende: maeckt u op, neemt uwe Huysvrouwe, ende uwe twee Dochteren, die voor handen zijn, op dat gy in de ongerechtigheyt deser Stad niet om en komt. Maer hy vertoefde; soo grepen dan de Mannen sijne hand, ende de hant sijner Vrouwe, ende de hant sijner twee Dochteren, om de versoeninge des Heeren over hem: Ende sy brachten hem uyt, ende stelden hem buyten de Stad. Ende het geschiede, als sy hem uyt gebracht hadden na buyten, soo seyde hy: Behoud u; om uwes levens wille, en siet niet achter u om, ende en staet niet op dese gantsche vlackte: behoud u nae 't gebergte heenen, op dat gy niet om en komt.

Vers 33.

DE Sonne gingh op boven de Aerde, als Lot te Zoar in quam: Doe dede de Heere Swavel ende vyer over Sodom ende over Gomorra regenen, van de Heere, uyt den Hemel. Ende hy keerde de selve Steden om, ende die gantsche vlackte; ende alle Inwoonders deser Steden, oock het gewas des Lants. Ende sijne Huysvrouwe sagh omme van achter hem, ende sy werd een Soutpilaer. Ende Abraham maeckte hem des selven morgen vroeg op na die plaetse, daer hy voor 't aengesichte des Heeren gestaen hadde. Ende hy sagh na Sodom ende Gomorra toe, ende nae het gantsche Land van die vlackte: Ende hy sagh, en siet daer ging een roock van den Lande op, gelyck de roock eenes Ovens.

Gene-

Genesis 19.

Hoe hooger dat de ſonde gaet,
Hoe ſwaerder dat de Heere ſlaet.

WAnneer in Sodoma geen thien rechtveerdigh waren,
Om wien de goede God het Lant nog wilde ſparen,
Soo werd de Heere gram, om haer Godlooſe daet,
Die ſy ſeer ſchandelijck bedreven obſtinaet.
Maer als de boosheyt haer noch dagelijcks vermeerde,
Doe quam de Heere af, en Sodoma omkeerde,
Met ſwavel ende vyer verdorf hy 't gantſche Landt.
Al wat daer binnen was is jammerlijck verbrandt:
Alleen de vroome Lot, die vaeck ſijn Ziele quelde,
Die na des Heeren Woord ſijn gantſche leven ſtelde,
Is door Gods ſtercke hand ſeer wonderlijck bewaert,
Waer uyt het ſeker blijckt, dat Godt de vroome ſpaert.
Den goeden Patriarch, die Godt ſoo had gebeden,
Voor het verdoolde volck, en voor de ſchoone ſteden,
Die voor den Heere ſtond, en badt ſoo menigh werf,
Ootmoedigh aen zijn God, voor ſulck een groot verderf,
Die quam des morgens vroeg, en ſloegh ſijn oog na boven,
Hy ſagh den roock en damp op-gaen gelijck een Oven,
Hy ſagh het Oordeel Gods met over-groote ſmert;
Denkt, hoe dien vromen Man bedroeft was in ſijn hert,
Hoe Abram heeft geſucht, geweent op deſe ſtede,
Alwaer hy om genaed ſoo yverigh had gebede.
Daer leyt nu Sodoms pracht, daer leyt nu al't gewoel,
Daer leyt die ſchoon Lantsdouw verandert in een poel.

Genesis 37. 19.

ENde sy seyden d'een tot den anderen: Siet daer komt dese Meester droomer aen. Nu komt dan, en laet ons hem doodtslaen, ende hem in eene deser kuylen werpen; ende wy zullen seggen, een boos Dier heeft hem op-gegeten: soo sullen wy sien, wat van sijne droomen worden sal. Ruben hoorde dat, ende verloste hem uyt hare handt, ende hy seyde; Laet ons hem niet aen het leven slaen. Ook seyde Ruben tot hen, vergietet geen bloed, werpet hem in dese kuyl, die in de Woestyne is, ende en legget de handt niet aen hem, op dat hy hem uyt harer hant verlosse, om hem tot sijnen Vader weder te brengen. Ende het geschiede, als Joseph tot sijnen Broederen quam, soo togen sy Joseph sijnen rock uyt, den veel-verwigen Rock, die hy aen hadde. Ende sy namen hem, ende wierpen hem in den kuyl.

Genesis 42. 21.

DOe seyden sy, de een tot den anderen, voorwaer wy zijn schuldig aen onsen Broeder, wiens benaeuwtheyt der Ziele wy sagen, doe hy ons om genade badt, maer wy en hoorden niet: daerom komt dese benauwtheyt over ons. En Ruben antwoorde hen, zeggende: heb ick het tot u niet gezeyt, doe ick zeyde, en zondiget niet aen desen Jongeling, maer gy en hoorde niet: ende oock zijn bloet, siet, het word gesocht. Ende sy en wisten niet, dat het Joseph hoorde, want daer was een Taelman tusschen hen.

Genesis 37.

Wee hem, die nydig is van aert:
Want nydigheyt veel zonden baert.

DOor bose haet en nijt werd Joseph, den oprechten,
Verkocht om weynigh Geldts aen d'Ismalytsche knechten.
Sijn Broeders dreyghden hem moetwillig doot te slaen,
Op dat zijn heerschappy niet boven haer sou gaen:
Maer als sy sulck een quaet aen haren Broeder deden;
So smaeckt hy Gods genaed in sijn ellendigheden:
Want Joseph werd een Prins in het Egyptenland,
Hy deeld het Kooren uyt met Koninghlyck verstand.
Wanneer den hongersnood nu hadde toegenomen,
So moesten zyn Gebroers om zaet by Joseph komen,
Sy meynden dat het was met Joseph al gedaen:
Maer voor sijn aengesicht onwetende sy staen.
Sy groeten dese Vorst met vresen ende beven,
Sy vallen hem te voet, en bidden voor haer leven,
Nu zijnse seer ontstelt, beangst in haer gemoet,
Waer op dat Ruben seyt; nu werd ons Broeders bloet
Van onse hand ge-eyscht, doen wy hem niet en hoorden,
Wanneer hy op het Veldt ons badt met soete woorden,
Nu is dit onsen loon, nu weet ick geenen raet,
Dit hebben wy verdient door ons ontrouwe daet.

Numeri 16. 31.

ENde het geschiede, als hy ge-eyndigt hadde alle dese woorden te spreken, soo word het Aerdtrijck, dat onder hen was, gekloven: ende de Aerde opende haren mond, en verslontse met haer huysen; en alle menschen die Korah toebehoorden, en alle de have. Ende sy voeren neder, sy en alles wat hare was levendig ter hellen: ende de Aerde overdecktese, ende sy quamen om uyt het midden der gemeynte. Ende het gantsche Israël, dat rontom haer was, vloot voor haer geschrey: Want sy seyden: dat ons de Aerde misschien niet en verslinde. Daer toe gingh een vyer uyt van de Heere, en verteerde die twee hondert ende vijftigh Mannen, die reuckwerck offerden.

Exodus 32. 9.

VOorder seyde de Heere tot Mose: Ick hebbe dit selve volck gesien, ende siet, het is een hartneckigh volck. Ende nu, laet my toe, dat mijn toorn tegen haer ontsteke, ende haer vertere: Soo sal ick u tot een groot Volck maken. Doch Mose aenbad het aengesichte des Heeren sijnen God: ende hy seyde, ô Heere, waerom soude uwen toorn ontsteken tegen u Volck, 't welck gy met groote kracht, ende met een sterke hand uyt Egyptelandt uytgevoert hebt? Waerom soude de Egyptenaers spreecken, seggende: In quaetheydt heeft hyse uytgevoert, dat hyse doode op de Bergen, ende op dat hyse vernielde van den Aerdbodem.

Vers 27.

ENde hy seyde tot hen, alsoo seyt de Heere de Godt Israëls, een yder doe sijn sweert op sijn heupe: gaet door, ende keert weder van poorte tot poorte in het Leger, en een yegelijck doode sijnen Broeder, ende elck sijnen vriend, ende elck sijnen naesten. Ende de Sonen Levi deden na het woord Mose: ende daer vielen van den volcke op dien dagh omtrent drie duysent Man.

Numeri 16.

De Waerheyt is een ſtercke helt,
Die haeſt de leugen neder velt.

ALs Korah, Dathan ſtout met Abiram opſtonden,
En ſtreden tegens Godt, ſoo zijn ſy haeſt verſlonden,
De Aerde opent hem, en ſcheurt op Moyſes woort;
En Korah met ſijn volck wort levendig verſmoort:
De reſt verſlint het vyer. O ſchrickelijcke daden!
Wie durf Gods Heylig woort hartneckig nog verſmaden?
Wilt gy ô menſchen kint de waerheyt tegen ſtaen,
Denckt eerſt, hoe dat het is met Iſrael gegaen,
Gods uytverkoren volk, wanneer ſy hem niet hoorden,
Als vreemd' Afgodery haer ſtalen hert bekoorden,
Als Aron God verliet met al het ſondig rot;
Terwijl den Harder was, en ſprack met ſijnen God,
Als ſy op vreemde wijs Afgodery bedreven;
Terwijlen dat de Wet aen Moyſes wierd' gegeven,
Hoe dat de ſonde ſtack, en wat een groote ſmert
Dat ieder heeft gevoelt in 't binnenſt van ſijn hert:
Hoe datſe zijn geplaeght, om haer ſeer ſtoute ſonde,
Dewijl dat Godes eer ten hoogſten was geſchonde:
Haer eynde was de doot, ſy ſtorven met verdriet,
Het welcke tot een ſchrick rechtvaerdig is geſchiet.

Exodus 14. 16.

ENde de Heere seyde tot Mose: streckt uwe hant uyt over de Zee, dat de wateren weder keeren over de Egyptenaers, over hare wagenen, en over haer Ruyters. Doe streckte Mose sijne Hand uyt over de Zee, en de Zee quam weder tegen 't naecken van den Morgenstont tot hare kragt, ende de Egyptenaers vluchten die te gemoeten: ende de Heere storte de Egyptenaers in 't midden der Zee. Want als de Wateren wederkeerden, soo bedeckten sy de Wagenen, ende Ruyters des gantschen Heyrs Pharaos, dat hen nagevolgt was in de Zee: daer en bleef niet een van haer overigh. Maer de Kinderen Israels gingen op 't drooge, in 't midden der Zee: ende de Wateren waren haer een Muer, tot hare rechter, en tot haeren slinckerhandt. Alsoo verloste de Heere Israel aen dien dage uyt de handt der Egyptenaren: ende Israel sag de Egyptenaren dood aen den Oever der Zee. Oock sag Israel de groote hand, die de Heere aen de Egyptenaren bewesen hadde: Ende het Volck vreesde den Heere:ende geloofde in den Heere, en aen Mose sijnen Knecht.

Cap. 15. 1.

DOe songh Mose ende de Kinderen Israëls den Heere dit Liedt, ende spraken, seggende: Ick sal den Heere singen, want hy is hooglijck verheven, het Paert ende sijnen Ruyter heeft hy in de Zee geworpen. De Heere is mijn kracht en Lied,ende hy is my tot een heyl geweest: dese is mijn Godt, daerom sal ick hem lieflijcke wooninge maken; hy is mijnes Vaders God, dies sal ick hem verheffen. De Heere is een Krijghsman, Heere is sijn name.

Geluc.

Geluckig is de menſch, die leeft,
Die Godt tot eenen hulper heeft.

ALs Pharao op den Wegh wil Iſraël najagen.
Soo valt hy onder voet met Ruyters ende wagen,
In 't roode Meer verdrenckt Pharonis groote macht:
Maer Iſraël die werd droogvoets daer door gebracht,
Gelijck een ſtalen muer, ſoo ſtaet aen beyde ſijden
Het Water, door Gods kracht, en gaet alſoo bevrijden
Sijn uytverkooren Volck; dies ſy met bly geſanck,
Van herten ſeer verheught, hem ſingen lof en danck.
O heerelijcke daet! waer in men kan aenſchouwen,
Hoe trooſtlijck en hoe ſoet dat God is in 't benouwen.
Wel zaligh is de menſch, die hem op God verlaet,
Die nimmermeer ſijn oogh op vreemde Goden ſlaet:
Sijn kruys, al is het ſwaer, dat ſal ſijn Ziel niet ſchaden,
Hy ſal met Iſraël gevoelen Godts weldaden.

Judicum

Judicum 6. 25.

ENde het geschiede, als haer herte vrolijck was, dat sy seyden : roept Simson, dat hy voor ons spele; Ende sy riepen Simson uyt het Gevangenhuys, ende hy speelde voor hare aengesigten, ende sy deden hem staen tusschen de Pilaren. Doe seyde Simson tot den Jongen die hem by de handt hielt; Laet my gaen, dat ick de Pilaren betaste, op de welke het Huys gevestight is, dat ick daer aen leene. Het Huys nu was vol Mannen ende Wijven; ook waren daer alle Vorsten der Philistijnen: ende op het dack waren omtrent drie duysent Mannen en Vrouwen, die toe sagen, als Simson speelde. Doe riep Simson tot den Heere, ende seyde: Heere, Heere, gedenckt doch mijner, ende sterkt my doch alleenlyk ditmael, ô God! dat ik my met eene wrake voor mijne twee Oogen aen de Philistijnen wreke. En Simson vattede de twee middelste Pilaren, op dewelke het huys was gevestight, ende waer op het steunde; den eenen met zyne rechterhandt, en den anderen met sijn slinkerhandt. Ende Simson seyde; Mijne Ziele sterve met de Philistijnen ende hy boogh sigh met kracht, ende het huys viel op de Vorsten, ende op al het Volck, dat daer in was: Ende der dooden, die hy in sijn sterven gedoot heeft, waren meer, als die hy in zyn leven gedoot hadde.

Judicum 16.

Niet steeckt den mensch meer in 't gemoet,
Dan als een spotse tonge doet.

EEn spottelyck geschimp is swaerlijck te verdragen :
Het is een Zielen smert, het doet de mensche klagen,
'T Zijn pylen vol vergift, die bitter zijn als roet,
Die door het herte gaen, en steken in 't gemoet :
Het is een wacker man, die spottery kan lijden,
Die midden in de smaet hem selven kan verblijden :
Het is een groote kunst, het is een kloecke daet,
Die midden in de spot als onbeweeglick staet,
Wiens herte niet beroert, wiens sinnen niet verstooren,

Als hy veel ſmadigheyt moet van ſijn vyand hooren:
Geluckigh is de menſch die ſoo verdragen kan;
Maer 't is niet wel te doen, waer vindt men ſulk een man?
Doen Simſon wiert beſpot, belagt van zyn vyanden:
Soo werd ſijn Ziel bedroeft, hy bidt God in ſijn banden:
Sijn Geeſt die werd geſterckt, hy ſpreeckt in ſijnen noot,
Mijn Ziel die ſterve met den Philiſteen de doot.
Hy buygt die twee Pilaers, en doetſe nedervallen:
Waer door den Philiſteen moet ſterven met hun allen:
Soo laſtig is den ſpot die gene dieſe proeft,
Die weet, hoe ſchrickelyck dat ſy den menſch bedroeft.

1. *Samuel* 17. 45.

DAvid daer en-tegen ſeyde tot den Philiſtyn, gy komt tot my met een Sweert, ende met een Spieſſe, ende met een Schilt: Maer ick kome tot u in de name des Heeren der Heyrſcharen des Gods der ſlach orderen Iſraels, dien gy gehoont hebt. Te deſen dagen ſal de Heere u beſluyten in mijne handt, ende ick ſal u ſlaen, ende ick ſal u Hooft van u wegnemen, ende ick ſal de doode Lichamen van der Philiſtijnen Leger deſen dag den Vogelen des Hemels, ende de Beeſten des velts geven: En de gantſche Aerde ſal weten, dat Iſrael eenen Godt heeft. Ende deſe gantſche vergaderinge ſal weten, dat de Heere niet door het Sweert, nochte door de Spieſſe en verloſt: want de krijgh is des Heere, die ſal u lieden in onſe handt geven. Ende 't geſchiede, doe de Philiſtijn ſig op maeckte, ende henen ging, en David te gemoete naderde, ſoo haeſtede David, en liep na de ſlagh orden toe, den Philiſtijn te gemoete. Ende David ſtack ſijne handt in de taſſe, ende hy nam eenen ſteen daer uyt, ende hy ſlingerde, ende trof den Philiſtijn in ſijn Voorhooft: ſo dat de ſteen ſonck in ſijn Voorhooft, ende hy viel op zyn Aengeſichte ter Aerde. Alſoo overweldighde David den Philiſtijn met eenen ſlinger ende met eenen ſteen, ende hy verſloegh den Philiſtijn, ende doode hem: doch David en hadden geen ſweert in de hand; Daerom liep David, ende ſtont op den Philiſtijn, ende nam ſijn ſweert, ende hy trock het uyt ſijn ſcheede, ende hy doode hem, ende hy hieuw hem den Kop daer mede af: Doe de Philiſtijnen ſagen dat haren geweldighſte doot was, ſo vluchten ſy.

Samuel

1 *Samuel* 17.

Het is een spreektwoord overal,
Hoe hooger moet hoe lager val.

DE hoogmoet kan de mensch seer laegh doen nederdalen,
En hem van zynen God doen trouweloos afdwalen.
Den hoogmoet wert gepleeght op veelderlye maet,
Op Landen, Huys, en Hof, op rijckdom, eer en staet,
Op konst en wetenschap, op hoogh geleerde gaven,
Op schoonheyt ende kracht, daer vele soo na draven:
Op, ick en weet niet wat, ja op een ydel niet,
Is dat men hedendaeghs gemaeckte hoogmoet siet:
Want by een slechte bloet daer sult gy oock bespeuren
Een trots hoogmoedig hert, al soud' hy moeten treuren.
Den hoogmoet heeft'er veel in groot verdriet gebracht;
Een opgeblasen geest, die zelfs hem waerdigh acht,
Is voor den grooten God een gruwel boven maten;
Wie op zyn hoogheyt steunt, die werdt van God verlaten.
Aenschouwt den Philisteyn, die als een Reuse staet,
Die God geduerigh right, en Israel versmaet,
Die op sijn krachten roemt, stoutmoedigh en vermeten,
Die Israel beschimpt, veel smaetheyt heeft verweten,
Die met zyn groote Spies daer staet gelijck een helt,
Werdt op een oogenblick ter Aerden neer gevelt:
Den trotsen Goliath van David is verslagen,
Sijn macht die werd verstroyt, noch binnen weynig dagen.
Daer leyt hy nu in 't sant, die soo gesproken heeft:
Het welck een spiegel is, wat vrucht dat hoogmoet geeft.

2 *Samuel* 17. 23.

ALs nu Achitophel ſagh, dat zynen raet niet gedaen en was, ſadelde hy den Ezel, en maeckte ſich op, ende toog nae ſijn huys in de Stadt, ende gaf bevel aen ſijn huys, ende verhingh ſigh: Alſoo ſterf hy.

Capittel 18. 8.

WAnt de ſtrijdt werdt aldaer verſpreyt over al dat Land: En het Wout verteerde meer van den Volke, als die het Sweert verteerde, te dien ſelven dage. Abſalon nu ontmoete voor 't aengeſichte de knechten Davids: ende Abſolon reet op eenen Muyl; en als de Muyl quam onder de dichte tacken van eene groote Eycke, ſoo wert zyn Hooft vaſt aen de Eycke, dat hy hangen bleef tuſſchen den Hemel en tuſſchen de Aerde; en de Muyl, die onder hem was, ging door. Als dat een Man ſag, ſo gaf hy 't Joab te kennen, ende ſeyde: Siet, ick hebbe Abſalon ſien hangen aen een Eycke. Doe ſeyde Joab tot den man, die 't hem te kennen gaf: Siet doch, gy hebt geſien, waerom dan en hebt gy hem niet aldaer ter Aerden geſlagen? Alſo het aen my [ſtont,] om u thien Silverlingen en een Gordel te geven: Maer die man ſeyde tot Joab: En of ick al duyſent Silverlingen op mijne handen mogte wegen, ſo en ſoude ick mijne hand aen des Konings Sone niet ſlaen: want de Koning heeft u, ende Abiſai, ende Ithai voor onſe ooren geboden, ſeggende: Hoed u, wie [gy zijt] van den jongeling Abſalon: of ick al valſchelijck tegen mijn ziele handelde, ſoo en ſoude dog geen ding voor den Koning verborgen worden: oock gy ſelfs ſoudet u van tegen over ſtellen. Doe ſeyde Joab: ick ſal hier by u alſoo niet vertoeven: Ende hy nam drie Pijlen, ende ſtackſe in Abſalons herte, daer hy noch was levende in het midden der Eycke.

2 *Samuel* 17.

Wie dat sijn Ouders dreygt te slaen,
Het sal op Aerd' hem qualijck gaen.

ACHitophel die geeft aen Absalon de schoone
Een schandelijcke raet, dat hy sijn Vaders kroone
Met list berooven sou. O schrickelijck bestaen,
Hy soude onversiens in 't Velt sijn Vader slaen,
Maer Godt, die alles siet, en die haer boosheyt kende,
Die laet dit schandig stuck, dit quaet contrary wenden.
Den raedt van Husai by Godt gesegent wert,
Waer door Achitophel haest speelt een ander pert:
Nu hem sijn raet misluckt nu treurt hy alle dagen,
Nu is hy desperaet, en vol benaeuwde vlagen,
Nu moet hy aen de galg, daer is geen praten an;
En naer een korte tijd daer hanght die wijse Man:
Dien Raetsheer, hoogh geacht, by David en sijn Sone,
Daer hanght hy tot een schand, voor yder een ten toone:
De saeck die loopt in 't wild, elck drijft nu sijnen spot
Met hem, die in het Hof geacht was als een Godt.
En Absalon, die schoon en suyver was van leden,
Is, tot sijn ongeluck door 't woeste Wout gereden,
Sijn hayr dat hecht hem vast, als Samuel beschrijft;
Want aen een Eyckeboom hy deerlijck hangen blijft,
En werd van Joab selfs soo levendig doorsteken:
Dus weet die goede God der boosen kracht te breken.

2 *Samuel* 11. 2.

SOo geschiedet tegen den avondtijdt, dat David van sijn Leger opstont, ende wandelde op het dack van het Konings huys, ende sag van het dack eene Vrouwe haer wasschende: dese Vrouwe was seer schoon van aensien. En David sond henen, en ondervraegde na dese Vrouwe: En men seyde; Is dat niet Bath-seba, de Dochter Eliams, de Huysvrouwe van Uria den Hethiter? Doe sont David boden henen, ende lietse halen: en als sy tot hem ingekomen was lag hy by haer; (sy nu hadde haer van haere onreynigheyt gesuyvert:) daer nae keerde sy wederom nae haer huys.

Genesis 6. 1.

EN het geschiede, als de Menschen op den aerdtbodem begonnen te vermenigvuldigen, en hen Dochters gebooren werden, dat Godes sonen de dochteren der menschen aensagen, dat sy schoon waren, ende sy namen hen Wijven uyt alle, die sy verkoren hadden. Doe seyde de Heere: myn Geest en sal niet in eeuwigheit twisten met den mensche, dewijle hy oock vleesch is: doch sijne dagen zullen zyn hondert ende twintig jaer.

2 Samuel. 11.

Het oogh heeft menigh Mensch verleyt:
't Is het Compas daer 't hert na dreyt.

NIet isser, dat de Mensch meer prickelt tot de sonden
Als het gesichte doet, het maeckt hem ongebonden,
Het brengt veel zonden aen; daer dient wel op gelet,
Het ooge maeckt het hert door sijn gesicht besmet.
Soo ras als David sag de schoonheyt van een Vrouwe,
Sijn herte dat ontsteeckt, hy siet op Wet noch trouwe,
Hy valt in overspel, in doodslag, als men leest!
Waer af dat zyn gesicht de oorsprong is geweest.
Wanneer de Kind'ren Godts in d'eerste werelt sagen
De schoonheyt, soo nam elck een Wyf na sijn behagen,
Een yder heeft getrouwt, en na zyn lust gespeelt,
Of Heydens, ofte niet, men sag maer op het Beelt,
Als dat maer aerdig was, en lieffelijck van wesen:
Waer uyt dat naderhandt veel plagen zyn geresen:
't Gesigt verleyde haer, 't welk God seer heeft mishaegt,
Waer over sy al t'zaem zyn grouwelyck geplaegt.
Daerom (ô Christen mensch!) wilt gy u suyver houwen,
Soo wend u oogen af vooral van schoone Vrouwen,
Het streckt u tot verderf, haer ed'le schoonigheyt
Heeft menig oprecht hert tot overspel verleyt.

1 *Samuel* 2. 22.

Doch Eli was seer oudt, en hoorde, al wat sijn Sonen aen gantsch Israel deden, en dat sy sliepen by de Wijven, die met hoope t'samen quaemen aen de deure der Tenten der t'samen-komste. En hy seyde tot hen, waerom doet gy alsulcke dingen, dat ick dese uwe boose stucken hoore van desen gantschen volcke? Niet mijne Sonen: want dit en is geen goet gerugte, dat ik hoore, gy maekt, dat het Volck des Heeren overtreet. Wanneer een mensche tegen een mensche sondigt, soo sullen de Goden hem oordeelen: maer wanneer een mensche tegen den Heere sondigt, wie sal voor hem bidden; Doch sy en hoorde de stemme hares Vaders niet; want de Heere wildese dooden. *Cap.* 4. 14.

Ende als Eli de stemme des geroeps hoorde, seyde hy, wat is de stemme deser beroerte; Doe haestede hem die man, en hy quam ende bootschaptet Eli. (Eli nu was een Man van achtentnegentigh jaren, ende zyne oogen stonden stijf dat hy niet en sien konde.) Ende die man seyde tot Eli: Ick ben die, die uyt den slaghorden kome, en ik ben heden uyt de slaghorden gevloden: hy dan seyde, wat is'er geschiet mijn sone. Doe antwoorde hy, die de bootschap bracht, en seyde: Israel is gevloden voor het aengesichte der Philistijnen, ende daer is oock een groote nederlage onder den volcke geschiet: Daerenboven zijn uwe twee Sonen Hoplini en Pinehas gestorven, en de Arcke Godes is genomen. En het geschiede, als hy van de Arcke Godes vermelde, zo viel hy achterwaerts van den stoel af, aen de zijde der Poorte, en brack de necke, ende storf. 2 *Regum.* 2. 23.

En hy ging van daer op na Bethel: Als hy na den weg opging, so quamen kleyne jongens uyt de Stad: die bespotteden hem, en seyde tot hem, kaelkop gaet op, kaelkop gaet op. Ende hy keert sich achter om, en hy sachse, en vloecktese in den name des Heeren: Doe quamen twee Beeren uyt het wout, en verscheurde van deselve twee-en-veertig kinderen.

1 Samuel 4.

Een Godtſalige jonge Jeugt.
Dat is voor d'Ouders groote vreught.

HEt geen den Ouderdom aenbrengt de meeſte vreugden,
Dat is, wanneer de jeught uytſteeckt in alle deugden:
Want als den grijzen tijdt eerbiedigheyt ontmoet,
Dat is zeer aengenaem, gantſch lieffelijck en ſoet.
O! dat 's een ſchoone zaeck, gezegent zijn die landen,
Alwaer de jeugt hem ſchaemt de oneer ende ſchanden,
Daer is geen beter ſtant noch priſſelijcker deugt:
Dat meerder voordeel geeft, als een geſchickte jeugt:
Gy Ouders, leert haer doch van jongs op God te vrezen,
Dan zal u gantſche ſtaet van hem gezegent wezen:
Maer zijt gy luy en traeg, in 't ſtraffen van het quaet:
Soo gaen ſy uyt het ſpoor, en doen noch booſer daet.
Als Eli al te zacht beſtrafte zijn twee Soonen;
Soo wilden ſy daer op geen beterſchap betoonen:
Het ſwaert dat nam haer weg, het welcke was de vrucht,
Om dat hy niet in tijts zyn Sonen had getucht.
Wanneer de dert'le jeugt door moetw niet verſchoonde
Eliſa, daer den Geeſt des Heeren binnen woonde;
Als zy hem op den weg beſchimpten al te ſtout,
Soo quamen onverſiens de Beeren uyt het Wout,
Die hebben haer verſcheurt, en ingeſlockt tot voetſel:
Siet ſulck een eynde neemt het Goddeloos gebroetſel.

Matth.

Matt. 7. 13. 14.

GAet in door de enge Poorte: want wijd is de Poorte, en breed is de weg, die tot het verderf leyt, ende veele zijnder, die door den ſelven ingaen. Want de Poorte is enge, ende de weg is naeuwe, die tot het leven leyt, ende weynige zynder, die den ſelven vinden.

Matth. 13. 41. 42. 43.

DE Soone des Menſchen ſal zyne Engelen uytſenden, ende ſy zullen uyt zyn Koningrijck vergaderen alle ergerniſſen, ende de geen die de ongerechtigheyt doen: Ende ſullen de ſelve in den vyerigen oven werpen: daer zal weeninge zijn ende knerſinge der tanden. Dan zullen de rechtveerdige blincken gelijck de Sonne, in 't Koningrijck haers Vaders. Die ooren heeft om te hooren, die hoore.

Apocalypſis 20. 11.

ENde ick ſagh eenen grooten witten Throon, ende den geenen die daer op ſat, van wiens Aengeſichte de Aerde ende de Hemel wegh vloot, en geen plaetſe en is voor die gevonden. Ende ick ſagh de doode, kleyn ende groot, ſtaende voor Godt: ende de Boecken wierden geopent: ende een ander Boeck wierdt geopent, die des levens is, ende de doode wierden geoordeelt uyt het geene in de Boecken geſchreven was nae hare wercken. Ende de Zee gaf de doode, die in haer waren: ende de doot, ende de Helle gaven de doode, die in haer waren: ende ſy wierden geoordeelt een yegelijck na hare wercken. Ende de doodt ende Helle wierden geworpen in den poel des vyers: Dit is de tweede doot. Ende ſoo iemandt niet gevonden en wierd geſchreven in het Boeck des levens, die wierd geworpen in den poel des viers.

Hoe

Hoe ſoeter haer de zond vertoont:
Hoe ſtrenger dat ſy namaels loont.

AL't quaet dat iemant oyt op aerden heeft vernomen,
Al wat den armen menſch voor leet is aengekomen,
Al't quaet dat huydendaegs den menſche noch aenkleeft,
Dat is der zonden ſchult, die zulcke vruchten geeft.
De zonden brengen aen veel ſchrickelijcke plagen,
De zond' heeft lange tijdt de Chriſtenheyt geſlagen.
De zonde brengt met haer den ſwaren hongersnoot,
De zonde is 't vergif, dat veele doet de doot,
De zond' doet overal den Oorlog domineeren,
Sy is gelijck een vyer, die 't alles doet verteeren,

De

De zonde is een poel, die ſonder eind' op-geeft
Alſulk een ſnooden vrucht, gelijck ſy in haer heeft:
Want Duyvel, Dood en Hel, die zijn in haer verborgen;
En ſiet, met deſe ſtrick veel Zielen zy verworgen:
Dewijl de ſonde is van veelderleye zoort;
Soo wert den eenen dus den ander zoo bekoort,
Waer door hy vrolijck reyſt na deſe poel der ſchanden,
Daer oogenweeningh is, en knerſinge der tanden,
Daer midden in de vlam veel Nickers zijn vergaert,
Die boos zijn van natuer en ſchrickelijck van aert.
Hierom (ô menſch) aenſchout het rechte beelt der ſonden,
En treckt u zielsprofijt daer uyt tot allen ſtonden,
Dit beelt u klaer vertoont, hoe haeſt het rat omdreyt,
Die huyden vrolijck lacht wel morgen droevig ſchreyt;
Die heden met vermaeck de werelt gaet najagen;
Wel morgen door de doot moet reyſen met veel klagen,
Die heden is vervult na wenſch met volle vreugt,
Met wereltſche welluſt, met blijtſchap en geneugt.
Die heden heeft op aert al wat zyn hert mag wenſchen;
Dat die licht morgen is d'ellendigſte aller menſchen:
Want aen den breeden wegh daer paelt den afgront aen,
Waer na dat door de ſond' veel menſchen henen gaen:
Wiens pijne dat geen menſch op aerde kan beſchrijven;
Wanneer ſy op den wegh van deſen afgront blijven.

t'SAMENS-PRAECK

Tusschen den

GEEST en't VLEESCH,

OVER

Het Gebruyk der tijdelyke Gaven.

1 *Cor.* 14. *vers* 1.

Staet na de Liefde, bemint naerstelyck de Geestelycke gaven.

Galaten 5. 19.

DE werken des vleesschs nu zyn openbaer, welcke zyn overspel, hoererye, onreynigheyt, ontuchtigheyt, afgoderye, fenyngevinge, vyantschap, twisten, afgunstigheden, toorne, gekijf, tweedracht, ketterye, nijt, moort, dronkenschappen, brasseryen ende diergelijcke: van de welke ick u te voren segge, gelijck ick oock te vooren geseght hebbe, dat die sulcke dingen doen, het Koninghrycke Godts niet en sullen be-erven. Maer de vrucht des Geests, is liefde, blijdtschap, vrede, langmoedigheyt, goedertierentheyt, goetheyt, geloove, sachtmoedigheyt, matigheyt. Tegen de soodanige en is de Wet niet.

t'SAMEN-SPRAECK
Tusschen den
GEEST ende het VLEESCH.

Den GEEST.

O Trots en nietig mensch! wie had dat oyt gedacht,
Dat gy de hovaerdy, de staetzucht ende pracht,
Die als een bloem vergaet, so dierbaer zoud waerdeeren,
Dat gy daer door versmaet, de vreese Gods te leeren,
Tot welvaert van u Ziel, tot uwe zaligheyt.
Eilaes! hoe laeuw en traegh wert Godes eer verbreyt:
Daer is in dese eeuw niet anders by de menschen.
Als wellust en vermaeck; al wat sy kunnen wenschen,
Dat hebben s'abondant, de Aerde is haer lust,
Daer 't hert met al sijn kracht lief koosende op rust.
ô Vleesch! ô aertsche Vleesch! al zijt gy hoog verheven:
Nochtans geen vreugt noch troost kunt gy in 't eynde geven.

Het VLEESCH.

't IS tijt, dat ick nu spreeck: wie klaeght dus over my?
Zijt gy 't ô slechte Geest, packt u vry aen een zy,
Ick heb de Werelt in: Want siet ick gae verkeeren
By ieder, jong en oudt, by Knechten ende Heeren,
By Maegden fraey en schoon, by Vrouwen trots en eel,
Ick vlucht voor niemant niet, 't is my nu in 't geheel.
Ick ben een Heer van als: want ieder is genegen
Het vleesch te volgen na, om Aerdtsche vreugt te plegen.
O wonderlijcke Geest! treet vry nu aen een kant,
U hoopken dat is kleyn, gy hebt geen onderstant.

Den GEEST.

SAcht, sacht gy welig Vleesch, vol wulpse ydelheden,
Stelt in u sotte roem u selven niet te vreden,
Daer zyn in dese tijt noch Vromen in het Landt,
Die oock Godsalig zyn in 't midden van den brandt,

Die met voorsichtigheyt u helsche lockaes schouwen:
Daerom u trotse roem die sal u haest berouwen.

Het VLEESCH.

OF gy my gants veracht, ick ben doch niet verveert,
Mijn krachten nemen toe, mijn Rijck noch veel vermeert;
Gaet soekt vry door het land; hoe weynig zÿn de vromen,
Gelijck als David klaegt, 't getal heeft afgenomen;
Ick heb van ouden tijd verr' boven u gestaen,
Men heeft in 't Paradijs al na mijn wil gedaen.
Gy zijt een viese Geest, niet louter by de menschen:
Maer ick geef yder een al 't gene wat sy wenschen,
Ick ben soo liberael, dat yder my bemint,
Elck krijght van my zyn lust, na dat hy is gesint,
Ick laet het alles toe, hoe dat het oock mag wesen,
Niemant gaet zonder vreugt, zy hoeven niet te vresen.
Waer isser een geslacht, daer ick niet wert gedient?
De gantsche wereldt houd my voor een waerde vrient,
Ick hebse over al, die 't Venus spel behagen,
Die naer dit soet bedrijf met grooten yver jagen,
De daed betuygt het klaer: wat isser menig maeght!
Die door de lust van 't vleesch een seltsaem teken draeght.
Ick swijgh: maer zoo men zocht, men vonde noch wel Vrouwen,
Die haer in d'Echtestaet niet kunnen eerbaer houwen.
Somma, 't zy Man of Vrouw, van hoog of lage staet,
Hoe edel dat zy zijn; het vleesch werdt niet versmaet,
Ick stae op d'hoogste trap: want in des Konings Hoven
Daer werd' ick meest gedient, en alderminst verschoven.
Daer woont de Venus lust, gelyck een Borgerin,
Daer heb ik na mijn wens een over groot gewin,
Daer groeyt en bloeyt mijn rijck, hoogmoedig ende pragtigh.
Geen Koninglijke staet is op de Aerd zoo machtig.
En als ick vorder gae, en kome tot de Jeught,
Daer vind ick wederom het vleesch met volle vreugt,
Ja 't is in dese tijt, met die vrijt, verr' gekomen,
Men vrijt nauw eerelijck, de schaemt is wegh genomen,
Wat vint gy doch voor tucht, wanneer een eenig paer

Gaet buyten op het Velt, of elders hier of daer?
Als haer in eensaemheyt geen oog en kan aenschouwen,
Een wonder soete lust, met kusjes door gebrouwen,

Vertoont hem daer terstont, en siet, het recht bescheyt,
Waerom dus wert gestreelt, waerom de Linckert vleyt,
Dit is het oogemerck van Venus jonge knapen,
De Maegdelijke bloem te handelen wanschapen.
Indien gy meer begeert, ick sal noch hooger gaen;
My dunckt, het is genoeg, ick kan voor u bestaen.

Den GEEST.

HEt wereltsche geslacht is waerdig te beklagen,
Om dat haer boosheyt groeyt in dese laetste dagen:
Gy broos en nietig Vleesch gy pocht dus op u macht,
't Is ydelheyt, dat gy soo stout'lyck my veracht,
U roemen is vergeefs, gy sult u selfs verraden:
Want gy de goetheyt Gods misbruyckt tot uwen schade;
Gy

Gy prijst d'onsuyverheyt, en roemt van 't overspel,
Gy noemt het Venus lust, het baeght u wonder wel:
Maer weet gy niet (ô vleesch!) dat hier de Wet strijt tegen:
En seyt den vloeck haer aen, die sulcke boosheyt plegen:
Of sal de schoontheyts fleur, die Godt de mensche geeft,
Alleen de oorsaeck zijn, dat gy ontuchtigh leeft?
Of zyn de Vrouwen dan geschapen tot dien ende,
Op dat gy naer u wensch haer soudet mogen schende?
Voorwaer 't is heel gemist, hoe gy de saecke keert,
Siet maer op d'eerbaerheyt, die is 't dat anders leert,
Het is geen kleyne saeck Gods Wet te overtreden,
En achten min als niet de Christelijcke zeden:
Het is geen kleyne saeck, in zonden voort te gaen,
En seggen daer by stout, ick heb geen quaet gedaen;
Het is geene kleyne saeck sijn Ziele te besmetten,
En die in prijckel van verdoemenis te setten;
Al meynt gy, 't sal wel gaen, 't is so des werelts loop;
Gy dwaelt bezijden af, gy hebt een yd'le hoop,
Met schanden sult gy staen; want God die sal u plagen,
Uw' misdaet die sult gy noch jammerlyck beklagen;
Daerom gy Man of Vrouw, gy Jongeling of Maeght,
Veracht d'onreynigheyt, en suyverlijck u draeght;
Een overspelder is een schantvleck in de oogen,
Een overspelder kan die reyne Godt niet doogen,
Al schijnt de zonde soet, het is een snoot bedrijf,
Een overspeelder is een schantvleck van sijn lijf,
Hy leyt altijt en loert, en siet na schoone Vrouwen,
En sondigt in hem selfs; Wie soud hier van niet grouwen?
De vrucht van dese zond is alsem ende roet,
Die beyde, lijf en ziel, brengt in de Helsche gloet;
Keert van u dit serpent, zy geeft seer sware slagen,
Die door den grooten last het lichaem niet kan dragen,
Ick laet de straffe staen; die noch hier na sal zijn,
Die 't aertsch verr' overtreft, welck is die helsche pijn;
Wat heeft een onkuys mensch al jammer te verwachten,
Sijn vlees en bloet verteert, hy wil van stank versmachten,
Sijn krachten dwynen wegh, ellendig leijt hy daer,
Beladen met veel smert, zijn lijden valt hem swaer,

Hy weet door pijn hem naeuw te wenden of te keeren,
En als dan sijn gewis hem oock begint te leeren:
Dan voelt den armen mensch een Beul in zyn gemoet,
Die 't schrickelycke Boeck der schanden open doet.
Wanneer doots bitterheyt den mensch begint te naken,
Dan leyt het al ter neer, niet kan zyn ziel vermaken,
Want als hy overdenckt wat namaels sal geschien:
Dan klaegt hy, och! had ick de werelt noyt gesien:
De straffe van de zond die doet hem lamenteeren,
Uyt vrees dat hy altijt Gods aenschijn sal ontbeeren;
Sijn lieflelycke gunst, zyn goetheyt en genaed,
Dat prickelt oock de ziel tot in de hoogste graed:
Dan valt den last te swaer, dan schijnt men gants verlaten,
Dan kan het swacke vleesch met al sijn lust niet baten,
Dan komter op een nieuw een desperaet gemoet,
Waer door het sondig hert hem selven noch verdoet.
O al te droevig leet! ô bittere Sodoms vruchten!
Die soet zyn in 't begin: maer eyndelyck doen suchten,
De vreugde die vergaet, de lust verdwijnt tot niet,
Den mensch die is benaeuwt, de ziel steeckt vol verdriet,
O Vleesch? gy weet met schijn u aerdig te bedecken:
Maer als men u eens mag dat mom-aensicht aftrecken,
Dat lieflijck hem vertoont, dan sal men in der daet
Terstont wel kunnen sien, hoe dat u trony staet,
Dat zal vertoonen klaer de leelyckheyt uws wesen,
Verschricklyk, daer den mensch geduerig voor sal vresen,
Maer door u schoone glants van wereltsche wellust
Gy 's menschen oog verblind, het licht werdt uytgeblust.
Het lockaes tot de zond' dat stelt gy soet voor oogen,
Waer door den mensch (eylaes) seer deerlyck wert bedrogen,
Al 't gene wat gy doet, dat is maer schijnbedriegh,
Dat in een oogenblick als stof daer henen vliegh,
U Vreugde die geeft pyn, u loon is eeuwig lijden,
Een yselijck geschrey, in plaetse van verblijden.
Hierom elck Moeders Kindt bedencke wat hy doet,
Op dat de helsche plaeg hem namaels niet ontmoet,
't Onkuysse Overspel dat zijn de boose netten,
De geyle lusten zyn de Bracken ende Fretten,

Die 't Wild vast jagen op, en siet, den Helschen gast
Is meester van dat werck, die op het vangen past.
O gruwelijcke zond! die niet is te verschoonen,
Geen overspeelder hoort in 't Christenrijck te woonen.

Het VLEESCH.

HEt is een slecht propoost, een kinderlijck besluyt,
Dat gy u onderwint mijn roem te blussen uyt,
Wat wilt gy Godes straf den mensch voor oogen stellen,
En swijght daer van vry stil, de meeste Christ'nen hellen,
Gelijck een yder weet, na sulck een medicijn,
Die haer genesen kan van d'alder swaerste pijn,
Schoon datter iemant heeft een sware zond' bedreven,
Het hooft, het opperhooft die kanse haer vergeven.
Hoe zoud dit domme volck hier beter zijn geleert?
Al is haer zonde swaer, s'is haest geabsolveert,
Sy staen vast op haer stuck, hoe soud ick dese menschen,
Tot mijnen dienst bequaem, in blintheyt anders wenschen.

Den GEEST.

OCh! waer den mensche wijs, en woud gy my verstaen,
Hy soud haest zijn geleert, een ander wegh te gaen:
Maer overmits dat hy van 't vleesch hem laet verleyden
En gaet hem trouweloos van sijnen God afscheyden:
Soo is hy gantsch verkeert in wille en verstant,
Sijn herte blijft verstockt, hy leeft in zond en schant.
O wee gy zondig volck! die tot de stom Afgoden
In dese laetste eeuw moedwillig zijt gevloden,
Meynt gy den grooten God te dienen na u sin?
O lieve, let hier op, daer steeckt wat anders in:
Meynt gy den tooren Gods, die schricklijck is 't ontvlieden
Door u Afgodery? 't en zal zoo niet geschieden;
Want over sijn naems eer is hy een jaloers Godt,
Die niet verdragen wil, dat iemant hem bespot,
Sijn roem, die heerlijck is, wil hy geen Afgodt geven,
Dat stomme blocken zijn, die zelven niet en leven,
Die, of men schoon al roept, geen hulp en bieden weer,
Sy zijn van Baals geslacht, sy hooren nimmermeer:
Maer God, die nimmer slaept, die haestelijck kan hooren,
Komt op het onversiens met een verbolgen tooren,

En

En slaet met eenen slagh het alles onder voet,
Den Afgodt, en die geen, die eenig dienst hem doet,
Gelijck gy dit bespeurt aen d'Isralytsche bende,
Doen sy met volle lust haer na den Afgodt wende,
Als sy een gulden Kalf aenbaden in haer noot,
Soo werd de Heer jaloers, hy plaeght haer met de doot,
Alleen om dese daet soo zijn in weynig dagen
Drie duysent door het Sweert in Israël verslagen.
Daer is geen zond zoo groot, die dees te boven gaet,
Daer is geen zond op Aerd, die Gode meerder haet,
Een hout of steenen Beeld in plaets van God te eeren,
En d'Heylige Schepper selfs in 't Schepsel te verkeeren,
Dat is verschrickelijck, een zond, die niet verschoont,
O wee al zulck een Land! daer dese zonde woont.
Ach, laet doch nimmermeer u van die Babels hoere,
Door noch zoo soet gevley, bedriegelijck vervoeren:
Want droefheyt en ellend, verschricking ende vrees,
Benauwtheit ende smert, komt over alle vlees,
Die 't grouwelijcke dier vol lasterheyt aenhangen,
Die met een bly geneught d'onsuyverheyt ontfangen,
Een klagelijck geween, vernieling en ellent,
Komt haer op 't alderswaerst ontmoeten op het ent.
Den Poel, die heftig brant, die staet met open kaken,
Wiens vlam en hertegloet den Babels hoer moet smaken,
Met al haer groot gevolgh, van hoogh of lage stant,
't Zy Boer of Edelman, hy moet na dese brant,
Diens roock altijt opgaet, daer weeningh is der oogen,
Daer alle hoop tot troost geheel is wegh getogen,
't Is wonder, dat een mensch dit groot verderf bemint,
Offschoon de waerheyt licht, blijft even siende blint.
Waekt op, t is meer als tijt, want God die heeft verboden,
Op straf van 't eeuwig vyer, te dienen geen Afgoden.

Het VLEESCH.

U Reden, die gy doet, die schijnen wat te zijn:
Maer 't is een kleyn profijt, elk luystert meest na mijn,
In 't Werelts regiment gae ick vast domineeren,
't Staet al tot mijnen dienst, ik ben een Heer der Heeren:
Ick hebse, die den twist aensteken als een vyer,

Die vyantſchap en haet noch achten voor pleyſier,
En ſcheppen ook daer in een wonder groot behagen,
Het is haer hoogſte luſt de tweedracht na te jagen.
Ick hebſe hier en daer, die Seckten voeren in,
En houden muytery voor een ſeer groot gewin,
Want by het heylig Volck daer ſpeeltmen oock al parten,
Het welcke dees of die in 't heymelyk doet ſmarten.
Hoe gaet het huyden toe, men rooft malkanders eer,
Door valſche achterklap en diergelijcke meer:
Den Menſch die is vervult met bitter nydigheden,
't Gaet na mijns herten wenſch, daer is geen rechte vrede,
De liefd is lang verdooft, elck paſt maer op het ſijn,
Schoon of men 't recht wat buygt, als 't maer heeft eenig ſchijn.
Sijn Broeders zonder ſchult, met voeten te vertreden,
En hem tot in den gront te ſtooten zonder reden,
Dat is een kunſt, die my heeft lange tijt behaegt:
Maer nu vermeert haer kracht, nu wert ſy na gejaegt;
En waer dit werdt gepleegt, by Burger ofte Boeren,
Daer kan de nijt en twiſt behendig haer in voeren,
En nijdigheyt die baert terſtont een ſtercke haet,
Dit is het fondament daer al mijn kracht op ſtaet.

Den GEEST.

AL meynt gy door u roem de deugt te overſtelpen,
't Sal anders met u gaen, u pochen ſal niet helpen,
Of gy op u practijck en boosheyt u verlaet.
Men ſeyt, de boevery ſijn eygen meeſter ſlaet,
Gy kunt doch niet beſtaen, gy ſult haeſt neder vallen,
Al is u aenhang groot, u kracht is niet met allen:
Een rijck, dat in hem ſelf verdeelt is, kan niet ſtaen,
Het moet, al is het ſterck, tot zynder tijd vergaen,
Wat vrucht kan u den haet, den twiſt en tweedragt geven?
Wat nut brengt u den nijt en vyantſchap beneven,
De Seckt en muytery; is 't niet een rechte ſmert,
Die 't lichaem gans doorſteeckt, en maeckt het al verwert?
Voorwaer het is een Peſt, die 't alles gaet bederven,
Die ook den menſche doet met een bedroeft hert ſterven:
Want als den haet en nijt, den tweedragt ende twiſt,

Na wensch al lange duert, (ô lieve vrient) wat ist?
Wat is alsulck een strijt? want of men al veel dagen
Daer in loopt met vermaek, noch eynd'lyk volgter klagen,
Wanneer des werelts vrient waerschijnelyck beleeft,
Dat hem des werelts zoet met al sijn vreugt begeeft,
Dan rijster in het hert een deerlyk bitter kermen;
't Is op het alderbest, ô God wilt my ontfermen.
Dan klaegt men och! hoe sot heb ick mijn schoone tijt
Met haet en nijt verquist, ick was daer in verblijt,
Met hertelyck vermaeck was ick daer toe genegen:
Maer ach! nu 't my outvalt nu stae ick heel verlegen,
Nu klaeg ick met verdriet, ick sie, ick ben verleyt.
O Heere! u genaed' my sondaer niet ontseyt.
O werelt! hoe steeckt gy nu met vergifte steken.
O God! verhoort my doch, 't hert wil van smerte breken.
O werelt! hoe hebt gy de oogen my verblint.
Ach Vader! neemt weer aen my arm verlooren kint,
O werelt! vol bedrogh, hoe ben ick nu bedrogen,
Nu voel ick 's werelts loon, nu sie ick klaer voor oogen,
Het eynde van het vleesch, welck bitter is als gal,
Wiens vreugde haest verkeert in droevig ongeval;
Ach! soo ick Gods genaed en goetheyt niet mag hooren,
Veel beter waer het my, dat ick noyt was geboren.
Nu leyt het al ter neer, nu ben ick gants ontbloot,
En vind aen alle kant my in seer grooten noot.
Dus siet den armen mensch hem deerlyck dan verlaten,
Sijn steunsel dan verdwijnt, sijn twist en kan niet baten,
't Is alles dan vergeefs, zyn nijt en boose haet
Die is 't, dat eyndelyck dan om sijn tanden slaet.
Maer siet de waere vrucht van eendracht ende vrede,
Wat brengt zy voor een vreucht in vlecken ende steden.
Hoe bloeyt een Republijck, die in de vrede staet,
Den Huysstant wert vervult met zegen, ja men gaet
Door Christelijcke Deugt malkander dan behagen,
De eendracht doet de lust aen alle kant licht dragen,
De vrucht van eendracht is seer aengenaem en soet,
Een onbeveynsde vree het volck verheugen doet
Wat wil ick vorder gaen, ick hoeft niet op te proncken

Mijn saeck door valsche schijn, en zo den mens toelonken,
Om, door u soet gevley, te krijgen in het net
Die gene, die sijn hert vast op de Werelt set.
Als gy (ô listig vleesch) doet met veel loose treken,
't En is met my zoo niet, de vrucht sal selven spreken
Van mijn oprechte daet: daerom dē waerheyt leyt
Niet in het woort alleen, maer in d'ervarentheyt.
Gaet tot die geen, die sulcx wel hebben ondervonden,
Die klare spiegels zyn voor yder t'allen stonden,
Waer in geschreven staet, dees les: dat gy u toont
Wel soet in het begin, maer namaels bitter loont,

Het VLEESCH.

AL die den Levery van mijn Veltteken dragen,
Die dienen my altoos met hertelyck behagen:
En siet, dewyl sy my getrouwe dienaers zijn,
Waer op ick my verlaet, en speel de heyl'ge schijn,
Soo schenck ick noch een gaef aen dese mijn trouwanten,
En gae tot mijn profijt zulcx in haar herten planten;
Diens eygenschap bestaet in 't welgebrouwen nat,
Dat zoo den mensch bevalt, dat hy het dierbaer schat,
Waer door ick aerdig weet Collegiens op te rechten,
En 't herte van de mensch zoo vast daer aen te hechten,
Dat hy gaet of en aen, ja op bestemde tijt,
Al waer mijn knapen zyn van herten seer verblijt.
Daer suyptmen lustig om, met loutre volle kannen,
Soo lang, tot dat den buyck werd op den leest gespannen.
En ondertusschen dit, zoo breng ick oock noch met
Een heerlyck tijd verdrijf, een hemelschen bancket,
Gedistileert seer schoon op veelderley manieren,
O! dat gaet aldermeest mijn dis noch braef verçieren;
Want 't is alsulck een dranck die aerdig is gemaeckt,
Die vele werd gebruyckt, en op de tong wel smaeckt,
Daer breng ick dan een kruyt uyt Indien gekomen,
Dat by het meeste volck voor goed werd aengenomen,
Waer mede dat men smoockt, gelyck de smit Vulcaen,
Die dese scherpe roock door neus en mont liet gaen.
Met noch meer diergelijck weet ick mijn volck te peyen,
En onder mijn banier noch dagelijcks te leyen,

So dat hem menig mensch, van groot en kleyne staet,
By nacht en dag op dit Bancket hem vinden laet.

Den GEEST.

O Vleesch! is dit de lust, is dit de schoone haven,
Die gy uyt liefde schenckt? ô lacy! arme slaven,
Recht slaven van het Vleesch, en Bacchus dienaers boos,
Des Satans instrument, voor Gode trouweloos.
Neen vlees, ick hoop, den mens die zal hem door u vleyen
Niet laten in 't verderf, en in de sonde leyen:
Want al u soete vrucht, die gy op aerde schenckt,
Is niet als quaet vergif, dat ziel en lichaem krenckt,
Inzonderheyt dit stuck, waer van gy hoog gaet roemen,
Het welcke men te recht dán Bachusfeest magh noemen;
Alwaer men drinckt en klinckt, en milt is by de kan,
En roockt, en smoockt, gelyck de swarte bulleman.
Gy schenckt een schoone gaet, die kostlyck is te houwen,
Wat segh ick, jae een gaef doór Duyvels list gebrouwen,
O Vleesch, die is te slecht, hoe listig dat gy zijt,
Het is maer enckel wint, en verders niet een mijt.
Dat gy den mensche meynt soetvoerigh wys te maken,
Dat Bachus dronckerny zyn treffelycke saken,
En dat het is gelijck een hemelsche Bancket:
Men vangt u klaer genoeg hier in u eygen net,
De dronckenschap die maeckt de wijsen haest tot sotten,
Men vinter geen respect, de kinders haer bespotten,
De dronck beneemt den mensch zyn eer en goede naem,
Schoon of hy is geleert, hy maeckt hem onbequaem.
En noch behalven dit, s'is moeder van de sonde,
Sy baert aen alle kant, sy is als ongebonde;
Gods naem die wert geschent, door snoo lichtveerdigheyt
Van woorden, die seer stout een dronckaert henen seyt,
Onkuysheyt brengt sy mee, want siet, dat boos hoereren
Dat spruyt meest uyt den dronck, en doeter veel boeleren,
By sulcke snollen, die geduerig daer op gaen,
Die door de dronckenschap so menig mensch verraen,
Die anders niet en doen; als leggen daer op lagen,
De welcke waerdig zyn de Landen uyt te jagen.
En noch beneffens dit, zoo voegt hem oock daer by

Dat dobb'len en gespeel, die boose tuyſſchery,
Waer door men lichtelyk raeckt aen 't vechten ende ſmijten,
Uyt oorſack dat men wil malkanders leet verwijten.
Somma recht uyt geſeyt, den dronck die is zoo quaet,
Dat ſy de oorſprong is, daer d'ondeugt uyt ontſtaet,
Sy ſmijt het al om verr', ſy weet van geen bedaren:
Wel wijs is hy, die hem kan voor den dronck bewaren.
De Heydens hebben dit geweten in haer tijt,
Sy hebben oock dit quaet voorſichtelyck gemijt:
Want dit was onder haer een ſchande boven maten;
Een Chriſten moet veel meer de dronck geduerigh haten:
Sy Heydens konden ſien, dat door de gulſigheijt
Den menſch, al eer hy 't weet, wert in 't verderf geleijt.
O Vleeſch! men mag met recht u een bedrieger noemen:
Maer ick mag in der daet met lof en eere roemen,
Vermits ick aen den menſch een beter gaef vereer,
Die hem in deugden voet, tot lof van ſijnen Heer;
Een Sonne voor de ziel, wiens heerelijcke ſtralen
Een menſch geduerig licht, op dat hy niet ſal dwalen
In woeſte Wildernis, in duyſtere donckerheyt,
Op wegen die den menſch tot in de Helle leyt.

Het VLEESCH.

DEn naem, daer gy op ſteunt, is niet veel aen bedreven;
Hy ſal (na mijn verſtant) u weynig voordeels geven:
Maer ſtelt het my eens voor, hoe edel en hoe braef
Dat gy den tijtel noemt van dees u groote gaef.

Den GEEST.

OF gy met ſpotterny my heden komt begroeten,
Nochtans ick houdt daer voor, dat gy ſult buygen moeten:
Want 't geen daer ick op bouw is vaſt van fondament,
Mijn edele gaef en werd door ſpotten niet geſchent.
Den tytel die zy draegt roemt ſelfs haer eygen fame,
Het is de matigheyt die is haer oude name,
Wiens eygenſchap den menſch in 't minſte niet matteert,
Maer hout het lichaem fris, en daer by noch ver-eert
Met ſchoonheyt van coleur, met kloeck en ſcherpe ſinnen,
Met hertelijck begeert, om Gode te beminnen.

Dit is die hooge deught, die gy altoos veracht;
Wat dunckt u welig vleesch, waer is u trotse kracht,
Daer mede dat gy my voor desen woud verdrucken,
En door u groote hoop my 't hooft doen neder bucken?
Sal nu de sotte roem van uwe dronckerny,
Wel machtig kunnen zijn, te kampen tegens my?
O neen, want uijt den dronck daer vloeyen schaed en schanden.
De wijsheyt die vergaet, en druijpt snel door de handen,
Het lichaem dat verdwijnt, de krachten nemen af,
Het aenschijn miscoleurt, en siet nae 't nare graf,
De boosheyt is gepaert, men vreest daer voor geen plagen,
Daer groeyen op het lest moedwillige dootslagen,
En als sy is begaen, dan werd te spaed geseyt,
Och! hoe koom ik hier toe, den dronck heeft my verleyt,
Dan is men in de noot, dan gaet het op een klagen,
Dan moet de stercke dranck de schult alleene dragen.
Maer lieve mensch gy dwaelt, 't is al vergeefs gekalt,
Het is u eygen schult, dat gy in sonden valt:
Wie is hy, die misbruyckt den dranck van God gegeven
Tot Lichaems onderhout, die in dit tijd'lijck leven,
Zijt gy die gene niet, die gulsig u vervult,
Waerom soo geeft gy dan Gods goede gaef de schult?
Het is genoeg bekent, waer uyt veel sond en schanden
Van oudts gesprooten zijn in dese Nederlanden,
Hoe dat het plagh te gaen, hoe gulsigh dat men dronck,
Veel plaetsen daer de Kroegh was even als een pronck.
Niet verre van de Zee, dicht by de soute baren,
Daer heeft men 't wel gemerckt, dat vele dronckaerts waren,
Een waterachtig volck, meest al van bracken aert,
Genegen tot den dranck, die vele zonden baert,
Hoe heeft het doe gegaen, hoe ging het op een moorden?
Het was by na in 't wild, veel ongeval men hoorde,
Wat sagmen doen in 't Veen, hoe ging 't in Waterlant,
De Noorderlantsche Boer was oock een hertig quant,
Hier hing men messen uyt, daer ging het op een jagen,
De Boeren waren dol, sy konden niet verdragen

Het

Het wel gebrouwen vocht, dat verſch van Haerlem quam,
Dat zopen zy in 't lyf, 't geen haer 't verſtant benam.
Elck Boer was een Soldaet, ſy vochten en ſy ſmeten,

Sy ſaten nacht en dag, ſy droncken en ſy kreten,
Het mes dat ging in ſwang, men ſtack het in de mou,
Men trotſte yder een, wie dat maer vechten wou,
Den dootſlag was gemeen, men hoorde alle dagen
In dees en geen geweſt, daer waſſer een geſlagen.
't Landt was geheel ontſtelt, veel leefden als een beeſt,
Want op de Sabbathdag dan dronck men aldermeeſt.
Wie zou al zulck een doen des Menſchen niet mishagen,
Sou niet een vrome Ziel met ſmart daer over klagen?
My dunckt (ô liſtig vleeſch!) u eygenſchap die is
Van trony heel gelijck als deſe beeltenis.
Gy pronckt u ſelven op gelijck de Meereminnen,
Gy ſoeckt maer door een ſchijn de herten te gewinnen,
Siet hoe de Meeremin haer lieffelijck vertoont,
Maer hoe ſy met de ſteert bedriegelijcken loont:

Den Zeeman staet versuft, heeft Schip en goet verloren,
Haer valsche melody kon haer te seer bekoren:
Dit is u rechte kunst, gy speelt seer wonder soet;
Maer onder aen u steert daer schuylt de helsche gloet,
Dies moet de ed le Ziel in't eynd schripbreuckig lijden,
't Is veer de beste raed, u vreugde te vermijden.

Het Vleesch spreeckt by hem selven.

NA dat ick recht bemerck, de saeck hem alsoo keert,
Dat ick wel haest sou zijn met reden overheert:
Ick hadde niet gelooft, dat gy (ô Geest) in strijden
Soo kloeck soudt zijn geweest, en my aen doen sulck lijden:
Maer nu ick dit bevind, soo dient my goeden raet,
Op dat niet t'een'ger tijd mijn Rijck te gronde gaet;
Wel aen, ick weet hier toe noch veelderleye saken,
Waer mede dat ick sal ten stryde my op maken,
En na een korten stoot floreeren over al,
Ick sal den wijse Geest haest brengen tot een val:
Nu dan, om dese kamp kloeckmoedig te beginnen,
Soo rust ik my wel toe om hem te overwinnen:
Maer ben ick al voorsien om tegen hem te staen,
Die my met gantscher kracht ter neder meynt te slaen?
Dat ik my wel beraed; want soo 't eens werd verlooren,
Dan is 't met my gedaen, in schanden soud ik smooren.
Ick moet in Redenskonst uytnemend' zijn geleert,
En door welsprekentheyt my maecken lief en weert:
Wat seg ik, 't is alsoo, in Reden kavelingen
Moet ick uytmuntend' zijn, en aerdig die voortbringen;
Maer dit 's al niet met al, dit heeft den Geest gemeen,
En staet met my gelijck in wetenschap en rêen:
Hoe dan, is raedt ten eynd? neen, 'k schep weer nieuwe kragten,
Vermits het meeste volck de redenkonst licht agten:
Maer 't is een ander stuck waer op ik my verlaet,
Om dat des werelts vreugt den mensch voor oogen staet,
Om dat hy die geniet, soo laet hy hem verleyen,
En met een slechte pop gelijck de kinders peyen:
Ick weet, hy is soo blindt, hy siet niet verder heen,
Als op die aerdtsche vreught, hy denckt op geen geween,

Ick weet, dat hy 't vermaeck, het welk hy ſiet voor oogen,
Van ſijnder jonckheyt aen heeft in ſijn borſt geſogen:
Terſtont des werelts luſt te hebben na ſijn ſin,
Dat treckt ſoo menigh Prins en Ridder tot my in:
Maer had ick 's werelts luſt niet tot mijn metgeſelle,
Ick was al lang vergaen, ick ſoud my oock niet ſtelle
In ſulck een ſwaer perket, in ſulck een ongeval,
't Welck in balance ſtaet, wie of het winnen ſal:
Maer hoe, wat twijfel ick, ick ſal gewis floreeren,
Daer is niet in de weeg, wie ſal my kunnen deeren:
Daerom ick gae ten ſtrijdt als een kloeckmoedig helt,
En 't gae my ſoo als 't wil, ick ruym niet uyt het velt.

Het Vleeſch ſpreeckt wederom tegen den Geeſt.

ALſchoon dat u bewijs de waerheyt kan doen blyken
So klaer gelijck den dagh, noch ſal ik niet beſwyken,
Mijn eygenſchap die is van ſulck een dieren ſchat,
Dat al u redenskonſt in 't minſt daer op niet vat:
Gy roemt veel van de deugt, en van het loon der deughden,
Van blijdſchap ſonder end' van groote hemels vreugde,
Die namaels komen ſal: maer wat is dit geſeyt,
Het is noch verre wegh, ô! al te ſlecht beſcheyt.
Wie weet, of 't inder daet hier na ſoo breet ſal weſen,
Gelijck als gy wel ſeght, en als men wel kan leſen:
Maer of het alſoo waer, wanneer komt noch die tijt
Dat in het Paradys den menſch ſal zijn verblijt:
Sijn hert bemint veel meer 't geen dat hy kan aenſchouwen,
Hy ſal 't geen dat hy ſiet veel koſtelicker houwen:
Daerom mijn waerdigheyt treft u verr' over 't hooft,
Mijn dadelijcke vreucht de hoope gants verdooft,
Om dat des werelts luſt ſtaet voor den menſche open,
Soo ſoeckt elck zyn vermaeck, elck tragt daer in te loopen,
Want ieders ſin'lijckheyt ſeer aengenaem en ſoet
Die vint men op de aerd met volle overvloet.
Ick ſal hier op een ry de meeſte gaen verhalen,
Komt laet u geeſtig oog omtrent mijn reden dalen:
Soo ſult gy-lieden ſien mijn kracht aen alle kant,
Dat ick een Heere ben, oock in dit Nederland.

Wie gelt en goet bemint, wie spaersaem is genegen,
Wie dat een giergaert is, voor hem zyn vele wegen,
Den armen geeft hy niet, maer houd het in de kas,
En gaert al meerder op; en denckt, of 't quam te pas,
Hy durf by wylen schier van 't overschot niet eten
Tot 's Lichaems onderhoud, nochtans hy wil 't niet weten,
Maer noemt het matigheit, want hier steeckt waerlick in
Sijns herten sinlijckheit, door een vernoegde sin.
Noch zynder neffens dit veel wonder gauwe treken,
Waer door den eygenbaet seer listig kan uytbreken,
En komt heel wel te pas die niet soo rijck en zyn,
Als voor het oog, vertoont, in d'uytterlycke schyn,
Uit oorsaeck dat haer staet, die sy geduerig houwen,
Is meer dan als gemeen, dat vele doet benouwen:
Die segh ick, weten oock terstont wel goeden raet,
De wereltsche practyck haer stracx tot dienste staet,
Want in de Koopmanschap daer kanmen licht bedriegen,
't Zy door vervalste waer, of door behendig liegen,
Het zy door kleyne wight, door valsche el of maet,
Dat anders niet en streckt dan als tot eygenbaet.
Dit is terstont een vrucht, die veel kan profiteeren,
Waer na een gierig hart verlangt met groot begeeren.
Die gulsigheyt bemint en leeft in overdaet,
Die vint al mê sijn volck, daer hy met omme gaet,
Die anders niet en doen als houden van het brassen,
Die op een goeden roes heel licht'lyk niet en passen,
En waer een maeltyt is, daer vint den gulsigaert
Terstont gelegentheyt, te drincken dat hy staert,
En gaet hem tot een lof noch roemende vermeten,
Dat hy de meeste was van suypen ende vreten.
En vorder wie oock graeg de Venuslust hanteert,
Werd op een korte stont voldaen na zyn begeert.
Gy siet het immers klaer, dat selfs de schoonste Vrouwen
Haer lieffelycke schoot niet kunnen suyver houwen,
En schoonheyt treckt den mensch tot Venusjanckerny,
Waer door hy in zyn sin geluckig is en bly.
Wie oock tot achterklap geduerig is genegen,
Het alderminste ding dat kan de tong bewegen,

Wan-

Wanneer het Hert maer denckt, den Mond die ſtaet bereyt,
Om vaerdig te voldoen al ſulcke ſinn'lijckheyt.
Soo iemant ſnappig is, gy ſult het ſien uitbreken ,
Daer 't herte vol van is daer ſal den mont af ſpreken.
Die gene, die oock zijn tot hovaerdy geſint ,
Diens harte boven al de pracht alleen bemint ;
Die hebben na haer wenſch de koſtelijcke waren ,
Ja al het werelts mooy gaen zy by een vergaren ,
En munten ſoo ſeer uyt, dat yder op haer acht ,
En ſiet op haer gewaet, of diergelijcke pracht.
Daerom ſo gaet den menſch çieraerdig hem op-proncken ,
Vermits de oogen meeſt op çierlijkheden loncken ?
Noch hebben zy hier by, al wat de nieuwe tijt
Voor vreemde kledingh brenght , daer trachtmen na men vlijt ,
Dan mach het Kleet heel ruym , dan moet het naeuw beſneden ,
Dan dus, en dan weer ſoo, ſomwijl heel tegens reden :
Siet, dus wert elck gerieſt, elck wert na wenſh gedient ,
O ! wat een groot vermaeck heeft hier des werelts vrient ,
Wat zijnder op de aerd ja duyſent ſin'lijckheden ,
En elck werdt na ſijn luſt terſtont geſtelt in vreden.
Het is een vaſte pijl , den menſch die grijpt na 't geen ,
Dat hy gevoelt en ſmaeckt, hy denckt, 't is verre heen ,
Dat ons den geeſt belooft; en noch beneffens deſen
Soo ſiet hy, dat het blijft, gelijk het plag te weſen ,
Dat alle ding behout ſijn oude koers en loop.
Vertreckt waenwijſe Geeſl, voor u is kleyne hoop ,
Om tegens my in ſtrijt kloeckmoedig te floreeren ?
Gy zult haeſt zonder roem te rugge moeten keeren.

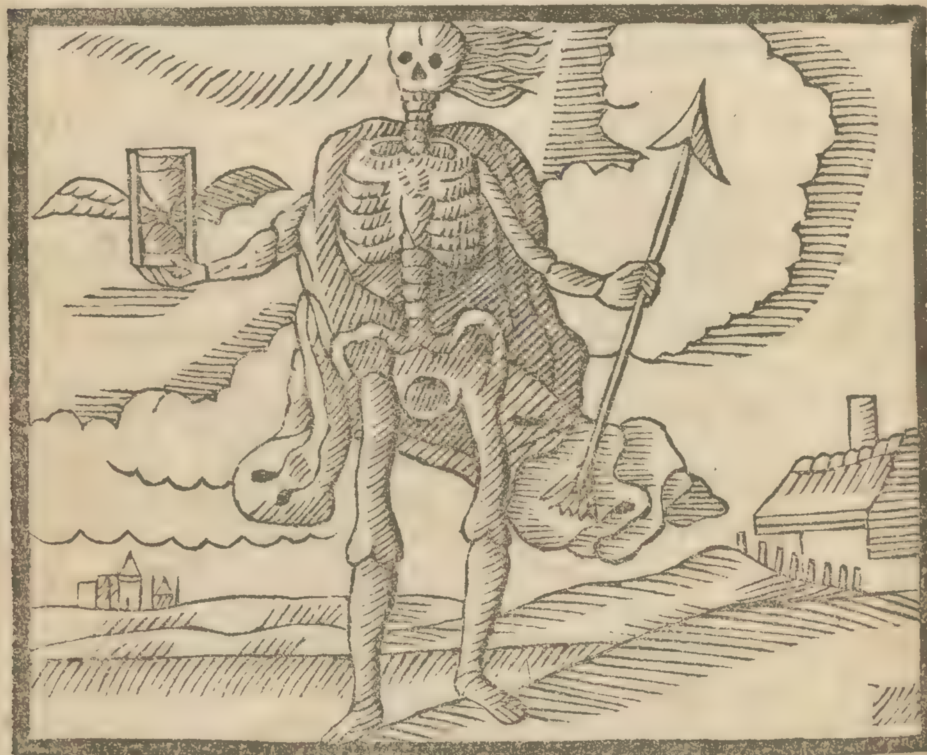
Den GEEST.

WAnneer als in u woord de waerheyt recht beſtont ,
't Is waer, ick zoud voor u verſmoren in den gront ,
Maer nu is in der daet al u geſuykert ſpreken.
Niet als bedriegery , niet dan als looſe treken.
Wat iſt, of gy al daght op ydele werelts vreugt ,
Die haeſtelijck vergaet in droevig ongeneugt.
Het is, gelijck gy ſegt, veel Menſchen haer vergapen ,

Maer

Maer zulcke sijn noch blindt, die leggen noch en slaepen
In haer onsuyverheyt: maer siet eens op den stant
Van die, die vyandt zyn van zonden ende schandt,
Die met een reyn gemoet tot haren Schepper keeren,
Dewelcke zyn verlicht van d'Opperheer der Heeren,
Die voelen beter troost, die hebben beter lust
Aen't eeuwig als aen't aerdsch, sy zijn daer in gerust:
Die willen liever zyn in Godes Huys hier boven
Een wachter aen de deur, om hem aldaer te loven:
Die willen liever zijn met Moyses in 't verdriet,
Dan 's werelts lusten soet, die haestig gaen te niet,
Met volle overvloet gebruycken by d'onvromen:
Vermits haer oogen sien, op 't loon dat na sal komen:
Het is een wanck'le brugh, die op de Werelt bouwt,
Sy valt al eer men 't gist, gelyck men dat aenschout;
Want als den grooten Vorst van Hemel ende Aerde
Maer spreekt, gy sult vergaen? so leyt dat hoog vermaerde
Ter neder in de asch; en siet in korte stoot,
Soo vindt dat arme stof seer droevig hem ontbloot
Van al 't vermaeck, dat gy soo breet hebt gaen verhalen,
En wie op 't vleesch dan steunt, hoe droevigh moet hy dwalen:
Dan vind hy, dat den mensch is als de bloem des gras,
Die snel is afgemaeyt doen hy op 't schoonste was:
Dan siet hy dat hem slechts een schaduw heeft beschenen,
Wiens heerlijcke glants seer haestig is verdwenen:
En tot een klaer bewys van 't geen ick heb geseyt,
Dat dit de waerheyt is, blyckt in d'ervarentheyt:
Maer gy maeckt een besluyt, op 't eynde van u reden,
Gants sonder fondament, vol snoode ydelheden,
Slechts op een nietig woordt volkomen gy vertrouwt:
Om dat des werelts loop zyn oude wesen houdt:
O al te slecht propoost! dat my seer gaet mishagen,
Om dat de goede Godt langmoedig is in 't plagen,
En geeft den armen mensch, die sondig is, respyt,
Door zyn barmhertigheyt al vry een ruyme tyt;
Sult gy dan sulck een goet tot uwen voordeel trecken,
Als of God nimmermeer zyn hant uyt soude strecken,
Tot trooste van zyn volck, en haer sijn heerlijckheyt

Niet maken openbaer? ô! laet u zijn geseijt,
God sal tot sijnder tijt gewisselijck noch komen,
Dan sal u weelig vleesch een ander lesje droomen,
Met al u snood gebroed, die u schiltknapen zijn,
O spotters! let wel op, u naekt noch helsche pijn,
Verlaet u spotterny, tot God wilt u begeven,
Leert aen u ondergang, en aen u sterflijck leven.
Siet hoe den strengen Vorst hem als een helt vertoont,
Met sijn vergifte pijl, die niemant niet verschoont,
Geen Koning, Vorst noch Prins, en mag hy 't leven schen-
ken,
Maer steekt haer onder voet, als sy daer minst op denken,

En maekt haer tot een stank, een ander tot een schrik,
Die noch in 't leven is. Och! denkt op dese strik,
Die haest den mensche stelt voor d'opper Heer hier boven,
En brengt in 't Paradijs, of in den vier'gen oven,
Want alsoo sekerlijck als gy hier sterft de doodt,

Al-

Alsoo sal ook gewis voor yder naeckt en bloot,
Met grooter Majesteyt den hoogsten Godt verschijnen,
Voor wiens gerecht uit vrees den Zondaer sal verdwijnen.
Daer sal hy op sijn troon als recht en souvereyn
Dan sitten, en voor hem zo zullen groot en kleyn,
Rijck, arm, jong en oudt, daar moeten compareeren,
En voor de Vierschaer staen van desen Heer der Heeren,
Och! hoe sal 't daer dan zijn, wat mensch is noch so stout,
Die hier aen denckt, en niet van zonden afen hout?
Daer zal dan yder een Gods stemme moeten hooren,
Dan zal behouden zyn, of eeuwig gaen verlooren,
Den mensch, na dat hy heeft gedaen, 't zy goet of quaet:
Och! werdt noch heeden wijs, van sonden dog af staet,
En valt den Heer te voet, want hy is seer weldadig,
Seer vriendelyck en goet, barmhertig en genadig.

Het VLEESCH.

WEl, sal den mensch altijdt gedencken aen zijn doot,
Genoegsaem is hy dan van alle vreugt ontbloot.
Dat 's wel een lastig pack, en swaerlijck om te dragen:
Want siet, doots bitterheyt brengt anders niet als klagen,
En sal hy noch daer by benevens zyn doots pijn
Bedencken, datter sal op 't laest een oordeel zijn,
Daer hy van yder woort sal klaerlijck moeten geven
Oprechte rekenschap, van al zijn gantsche leven.
Dit is ondragelijck, een al te swaren last,
Het welck den swacken mensch in 't minste niet en past;
Geen ding soud hem op aerd vermakelijk toeschijnen,
Hy soud door grote vrees als sneeuw op 't velt verdwijnen.

Den GEEST.

VOorwaer alsulk een stant dat waer den mensche goet,
Wie aen de doot gedenckt geen stoute sonden doet,
Te recht geschreven staet, gedencken om het sterven,
(Gelyck 't ook waerheyt is) dat doet de sonden derven;
Wanneer dat in 't gemeyn het menschelyck geslacht,
Geduerig met verstant op 't laetste oordeel dacht,
Sy souden 's werelts lust zoo vyerig niet na jagen,
Het ware Hemels goed soud haer veel meer behagen.

Het VLEESCH.

WEl hoe! en mag den mensch des wereldś soetigheyt
Niet hebben tot vermaek? dat waer te veel geseyt;
Of meynt gy, dat vergeefs de wereld is geschapen,
En dat de mensch als dood zoud in de werelt slapen
Van alle vreugt berooft, en leven als een beest,
Die eynd'lijck niet en weet waer dat hy heeft geweest?

Den GEEST.

NEen Vleesch, gy gaet te veer men mag de Werelds vreughde
Wel hebben tot vermaeck, in eerbaerheyt en deugde,
Het recht gebruyck van dien ik noyt en heb veracht:
Gebruyckt de wereld vry: maer u voor 't misbruyk wacht,
Want in het misbruyck leyt de dadelijcke zonden,
Die (als sy is begaen) den mensch geeft diepe Wonden.

Het VLEESCH.

HEt is wel haest geseyt, misbruyckt de wereld niet:
Daer is geen mens op aerd soo vroom, of dit geschiet;
Hy is daer toe te swack, hy sondigt alle dagen,
Godt weet het selven wel, hy sal so hart niet plagen,
Gelijck als gy wel roept, den mensch is hem te waert:
Hy heeft sijn eygen Soon niet voor de doot gespaert:
En wie dat hem bevint met sonden overladen,
Door dese offerhand so krijgt hy wêer genaden.

Den GEEST.

O Gy geslepen Gast! hoe Goddeloos ge-aert
Zijt gy in al u doen, wat slang heeft u gebaert?
Den ouden Helsche Draeck heeft u dus leeren spreken,
Want dit zijn in der daet des duyvels loose treken;
Somtijts komt hy den mensch gelijck een Leeuw aen boort,
En seyt, 't is al vergeefs; want Godt u niet en hoort,
U sonden zijn te swaer, Godt sal s'u niet vergeven,
En doet den arme mensch in desperaetheyt leven:
Dan stelt hy wederom Godts goetheyt en genaed,
Soo ruym en liberael, ja houdt daer in geen maet,
En maeckt den mensche wijs, hy mag wel henen lopen,
Dewijl dat Godts genaed altijd staet voor hem open:
Dus gaet hy ook te werk, en treckt also met list

Des

Des duyvels schoenen aen; maer lieve vrient gy mist,
Al is hy u patroon, nochtans sy u niet passen,
Sijn schoenen zijn te glat, gy zult u zelfs verassen;
Ten past u niet, dat gy van 't Geestelijcke spreeckt,
Waer onder u fenijn tot uwen schade steeckt,
Ick raed u, swijgt vry stil van Goddelijcke saken,
So 't eens komt tot het stuck, gy zult haest onder raken,
Want wie maer het begin van 't Hemels heeft gesmaeckt,
Die is stracx so beroert dat hy het alles staeckt;
Die weet u geyle lust, u vreugde te verachten,
Sijn hope die staet vast, hy wil 't van God verwachten,
Hy acht het alles dreck, hy schouwt het werelts quaet,
Hy strijdet als een helt daer tegen met der daet;
Hy bouwt op dese gront: wie Godt oprecht wil vresen,
Die moet geduerigh'lijck des werelts vyant wesen.

Het VEESSCH.

WEl Geest, wel hoe dus trots! my dunckt, al wat gy denckt,
Dat segt gy op het vuylst, mijn roem die werd gekreenkt,
Gy raeckt my aen het hooft met dese harde reden,
Ick sie, hy soudt seer graeg my op de necke treden:
Want gy tot zulck een end' het spreken my verbiedt:
Maer ik veel liever vlucht, eer dit van my geschiedt,
Wanneer ick niet en mag na wil en wenschen spreken:
Soo is het u geen kunst mijn krachten te verbreken:
Voor my is dan geen hoop, en licht so krijg ick schaed,
Het vluchten is my best, want ik my so beraed.
Helpt my het geest'lijk niet, so raeck ick wel licht onder,
My selven tot een spot, de werelt tot een wonder:
Maer eer ik van u schey, zo seg ik op het lest,
Gy valt my al te wreet, gy zijt voor my een pest,
Ik mag uit enckel spijt u naem niet langer noemen;
Ik seg ô vuyle gast, ik zal u lof niet roemen,
Maer ik zal nog mijn saeck wel geven vry wat schijns,
Hier mede ik vertreck, adieu ik denck het mijns.

Godt boven al.

KLEYN
TAFEREELKEN,
OF
Vertooninge van het misbruyck der Tonge.

HEt beste dat een mensche heeft,
Dat uytterlijck aen 't Lichaem leeft,
Waer door de meening van sijn hert
By yder mensch geopent werdt:
Dat is de Tong, die loose Tong,
Die steeds quaet van sijn naesten song:
Dat is de Tong die altijt relt,
En steets sijn even naesten quelt.

Achterklappende Tonge.

Die altoos en geduerig snapt,
En valslijck achter-rugge klapt;
Die anders niet als liegen kan,
En spreken quaet van yder man.
En vorder gaet in kort geseyt,
In ongebonden Godloosheyt:
Al zulck een Tong heeft in zyn mont
Een achterklapper vals van gront,
Want als 't niet gaet na sijnen wil,
Soo kan hy oock niet swygen stil;
Wanneer 't die mensch niet qualick gaet,
Op wien hy draegt een stercken haet:
Voorwaer dan weet hy noch terstont,
Door Sathans list een nieuwen vont.
Dan is sijn Tong soo vol fenyn,
Als oit een Adders tong mag zyn:
Dan spreeckt hy ook seer obstinaet,
Strax van de vromen alle quaet,
Dan heeft men iets van dit of dat
Gehoort, terstont wert hy beklat:

Den achterklapper ſtaet bereyt,
Den Slangentong veel wonders ſeyt,
Hy ſpuwt vaſt uyt veel vyer en vlam,
En maeckt ſijn even-naeſten gram;
Want door veel leugens, dien hy hoort,
Soo werdt hy ook met recht verſtoort.
Den een moet hooren, dat hy heeft,
Door vuyle drift, onkuys geleeft,
En dat hy heym'lijck is geſien
Van zulcke ('k weet niet wat voor lien)
Die met veel leugens ſwanger gaen,
Die ſoo tot Sathans dienſte ſtaen,
Dat of den menſch onſchuldig is,
Noch geven vals getuygenis,
Al is het, dat aen zulck een daet
Niet eenen titel waerheyt ſtaet:
Nochtans den klapper even ſeer,
Berooft ſijn naeſten van ſijn eer,
O achterklap! ô ſnappery!
Wie iſſer voor u tonge vry?
Wie leeft ſo vroom en ſo oprecht,
Daer noyt u tonge quaet van ſegt?
Al ſiet gy iemant, die daer gaet,
In ſijn beroep hier langs de ſtraet,
En dat gy juyſt daer na hem groet
Ter Stede, daer hy weſen moet:
Al iſt een plaetſe, die de Stadt
Heeft ingeſtelt, en eerlijck ſchat,
U oordeel ſtaet terſtont gereet,
Gy ſegt al quaet, eer dat gy 't weet,
En ſchelt hem voor een dronckaert uyt,
En maeckt alſoo een quaet beſluyt:
Och lieve vriendt! die is verkeert,
U zelven eens examineert,
Of gy wel alſoo goet bevalt

Als dese, daer u tong af kalt,
Geen quaet gerucht brengt op de baen.
Men zoud wel kunnen verder gaen:
Daerom spreeckt van geen ander quaet,
Wie weet, of't beter met u staet.
Al siet gy dees, of geenen quant,
Met iemant gaen, en spreeckt geen schant,
Noch oneer, dat noyt is gedaen:
Of sal men uyt de werelt gaen?
En dolen in de Bosschen groen,
Gelijck als d'Heremyten doen?
Op dat als dan geen klapper Tong
In 't Bosch den mensche noyt besprong:
O neen, mijn vriend dat waer verkeert,
De reden ons heel anders leert:
Men hoeft niet in de Wildernis,
Maer dit dunckt my dat beter is,
Dat ieder uyt de Werelt scheyt,
En hem tot ware deugt bereyt,
En vyand is soo lang hy leeft,
Van 't geene dat hem oorsaeck geeft
Tot quaet doen, ofte eenig schijn,
Dat sonde, of dat schand'mag zijn.
O! dat was wel een schoone saeck,
De Vromen tot een groot vermaeck:
Och! stont het hier in zulck een stant,
Geen klapse Tong was meer in 't Landt
Wel op gy luyaerts, die u tijt
Met klappen by de straet verslijt,
Die op een prick weet over al
Waer 't school is, daer men klappen sal:
Komt leert, hoe qualijck dat het sticht
Wanneer als gy u eygen plicht
Niet onderhoud, alsoo 't behoort,
En vaert met achterklap noch voort:

Voor-

Voorwaer het is een leelijck werck,
Een groote smert in Godes Kerck,
Dat selven luyden van fatsoen
Alsulcken achterplapping doen.

Nydige Tonge.

Eylaes het is een droeve tijd,
Daer gaet in swangh veel bitt're nijd.
Wie gunt sijn naesten eenigh goet,
Al is hy oock sijn eygen bloet.
Al is de maagschap oock soo na,
Die nijdigheyt die doet hem scha.
De tonge raest, de tong die bijt,
Uyt nijdigheyt hy hem verwijt,
Al 't gene dat aen hem misstaet,
Al 't gene dat hy doet of laet.
Is iemant van een kleyn geslacht,
De nijdigheyt hem stracx veracht.
En soo is hy in korte stoot
Van kleyne staet geworden groot:
Dan steeckt den nijt noch aldermeest,
En zeyt, wel wat heeft hy geweest,
Van waer komt hem sijn grootsheyt an,
Het schijnt, als of hy niemant kan,
Dus weet hy met een loose treck,
Te seggen alle mans gebreck,
Somma geen Lant, geen Stadt noch Vleck,
Of nijdigheyt speelt met sijn beck,
Ja dickwils daer hy niet en hoort,
Dicht onder Godes Heylig woort,
En steeckt vast nijdig met sijn steert
Soo lang tot dat het iemant deert,
O snoode Tongh! ô valsche gast!
Die aldermeest op ondeught past,
Die na den mensch sijn boose raet
U als een weerhaen drayen laet.

 Spot-

Spotse Tonge.

Die u tot spotternye keert,
En maeckt u over al onweert,
Die altijt lacht gelijck een sot,
En houdt met yder een de spot,
Die over al waer dat hy raeckt
By yder een grimmatsen maeckt,
Die noyt geen reden selven seght,
Of't is met spotterny doorvleght,
Die als een Nar de trony staet,
En giggelt om sijn eygen praet,
Het welcke geen verstandig Man
Verdragen ofte lijden kan.
Het is een werck dat niet en deught,
Het geeft sijn Meester vrucht noch vreught,
Och! was de tongh na veel haer wensch,
Ick segh de tongh, maer meen de mensch,
Het spotten was wel haest gedaen,
Men zoud een ander wegh in gaen.
Indien gy noch wilt zijn geacht,
Siet dat gy u van spotten wacht;
Wie hem tot sulck een quaet begeeft,
Die is niet waerdig dat hy leeft:
Dit is de vrucht, den schimp en spot,
Die maeckt hem vyant van sijn Godt.
Met recht soo wert dit teere lit
Geordonneert een strengh gebit,
Op dat het niet zoud buyten slaen,
En ongebonden henen gaen:
Maer wel tot spreken zijn bereyt,
Doch magtig met bescheydenheyt.

Neuswijsige Tonge.

Niet in het praten al te gaeuw,
Oock niet neuswijsig al te nauw,
Gelijck als veele die seer sijn,

Ja al te nauw besneden zijn,
Die 't minste ding, hoe kleyn het is,
Licht houden voor een ergernis,
Die d'oogen gins en weder slaen,
En sien hoe dat d'habijten staen,
En siften aen veel leuren zwaer,
Die sy bemercken hier of daer,
Hoewel het in der waerheit gaet,
Niet buyten regel ofte maet,
Nochtans sy meenen dit gewis
Dat sulck een doen Religie is,
Haer reden die gaen woort aen woort
Soo effen, 't is by na accoort,
Men speurt wel in haer stadigheyt,
Een geestelijck hoovaerdigheyt.
't Is droevig dat het also staet,
En dat de tong dus buyten slaet.

Leugenachtige Tonge.

Die soo by vele werdt misbruyckt,
Dat hy op 't lest na leugens ruyckt,
Dat hy wel liegt op eenen dagh,
Veel meerder als de Klocke slagh,
En lichtelijck soo veel begaet,
Als hier de Klock in 't etmael slaet.
Seght vrient, hoe zijt gy dus ontstelt,
Of wint gy met u liegen gelt?
Hoe zijn u oogen soo verblint?
Dat gy de leugentael bemint,
Wat treckt gy daer voor winning uyt?
My dunckt het is een vreemt besluyt,
Dat u 't liegen soo behaegt,
Dat gy om haer het alles waeght.
Of doet gy dit om u profijt?
O slechte bloet, siet om 't is tijt:
Want gy verliest noch al veel meer;

Gy brengt tot schant u eygen eer.
Maer dit is noch de minste daet,
Denckt hoe het met u ziel dan staet,
Of die niet is in groote noot,
Of namaels niet de tweede doot,
Of u misdaet sal machtig zijn,
U Ziel te brengen in de pijn.
Daerom staet op gy menschen kint,
Geen leugens u meer onderwint,
Beswaert u naesten nimmermeer,
Soo houdt gy ook u eygen eer.

Ongetrouwe Tonge.

Doch hier mee is de saeck niet goet,
Al 't is dat gy u tong behoedt,
Voor leugens vals, of diergelijck,
Sy kan oock wesen al te rijck,
In 't spreken, schoon zy met bescheyt,
Van dees of die de waerheyt zeyt.
Wie dat het doet 't zy Man of Vrouw,
Voorwaer die tong is ongetrouw,
Het is bedrogh, het is verraet,
Dat d'eene vrient van d'ander praet:
Want menig mensch bevonden wort,
Die voor sijn vrient sijn hert uijtstort,
Aen wien hy sijn secreten zeijt,
En steunt op sijn getrouwigheijt
Maer als die vrient sijn trouw vergeet,
En zeijt noch meerder als hy weet;
Dat zijn dan steken in het hert,
Het welck tot in de Ziele smert.
Geen beter raet gy oijt verkrijght,
Als dat gy matig spreekt en swijgt.
Valt u een goede vrient ten deel,
Vertrouwt hem wel: maer niet te veel;
Want is hy trouw, hy weet genoeg,
Het blad wel eertijts omme sloeg,
Dat al de vrientschap ging te niet,
En hy u werde tot verdriet:
Ja tot en vijant in der daet,
Die van u spreekt het meeste quaet,
Gelijck als menig dat besift,
Wanneer als hem een vrient begift,
Hy licht tot achterklap vervalt,
En schandeloose dingen kalt,
Die hy zeer nijdig dan vertoont,
En and'ren met sijn leugens kroont,
Ha! sulcke helde zijn geacht,
Waer soo? by Lucifers geslacht,
Die aerdig schijnen vriend te zijn;
Maer spuwen dan daer na 't fenijn:
Dat zijnse, die men op het best
Beminnen moet gelijck de pest,
Want zy genesen alle smert,
Gelijk de Kanker doet by 't hert!
Sy vreten in hoe langs hoe meer,
En rooven veele van haer eer.
Wat isser menig lastermont,
Die 't met sijn tong maeckt al te bont,
Die onbetamelijcken spreekt,
Waer door den bant der liefde breeckt.
Het beste dat tot troost gedijt,
Om alle laster, smaet en spijt,
Seer licht te dragen met gedult,
Al lijd gy hier oock sonder schult;
Dat is, dat God u saeck aenschout,
En weet hoe dat hy werd benout,
Die 't herte van den mensch doorsiet,
En weet wie schuldig is of niet,
Die leugenaer die moet vergaen,
Sijn eijgen mont die sal hem slaen.
Hierom staet dese regel vast,
Hebt gy geen schult, gy lijdt geen last.

Godt boven al.

Eynde van het Eerste Deel.

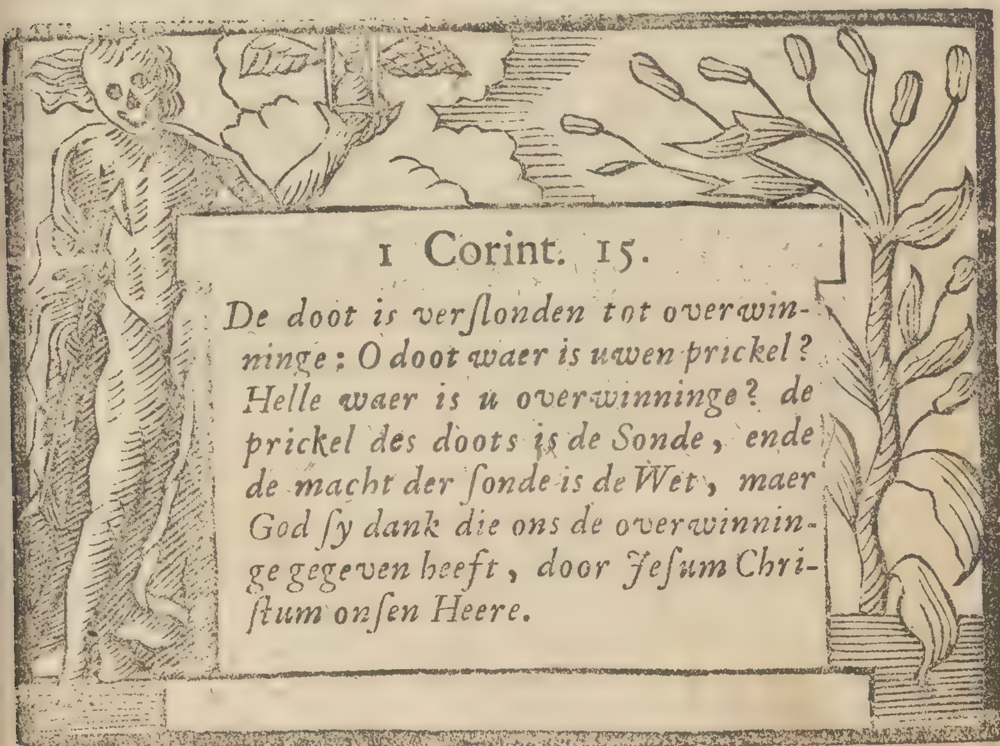
Het tweede Deel,

Vervattende

De goetheyt ende weldaden Godts over den Boetveerdigen.

Psalm 125. 1.

Die op den Heere vertrouwen, zijn als de Bergh Sions, [die] niet wanckelt, [maer] blijft in eeuwigheyt.

t'AMSTERDAM,

By JACOBUS en JAN BOUMAN, Boekverkopers op de Nieuwen Dyk, tusschen de twee Haerlemmer Sluysen, in de Lely onder de Doornen. 1708.

Openb. 3. 6.

DIe ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynte segt. Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte, die in Philadelphia is, dit segt de Heylige, de waerachtige, die den sleutel Davids heeft: die opendt, ende niemant en sluyt: ende hy sluyt, ende niemant en opendt: ik weet uwe werken, siet, ick hebbe een geopende deure voor u gegeven, en niemant en kan die sluyten: want gy hebt kleyne kracht, ende gy hebt mijn woord bewaert, ende en hebt mijne Name niet verloochent. Siet ick geve [u eenighe] uyt de Synagoge des Satans, der gene die seggen datse Joden zijn, ende en zyn niet, maer liegen: siet, ick sal u maken, dat sy sullen komen, ende aenbidden voor uwe voeten, ende bekennen, dat ick u lief hebbe. Om dat gy het woord mijner lijdsaemheyd bewaert hebt, soo sal ick oock u bewaren uyt de uren der versoekinge, die over de geheele wereldt komen sal, om te versoecken die op de aerde wonen. Siet, ick kome haestelyck: houd dat gy hebt, op dat niemandt uwe kroonen en nemen. Die overwint, ick sal hem maken tot een pilaer in den Tempel mijns Godts.

Op de woorden Godts, Genesis 9. 14.

Ende het sal geschieden als ick Wolken over d'Aerde brenge, dat dese Boge sal gesien worden in de Wolken. Dan sal ick gedenken aen mijn verbond, 't welk is tusschen my ende tusschen u, ende tusschen alle levendige Ziele van alle vleesch.

GEen liffelijcker troost en vint men in 't benouwen,
Als Godes lieve gunst, sijn goetheyt ende trouwen,
Want hy, die krachtig is, die 't al geschapen heeft,
Voor wiens geduchte macht de Aerde schut en beeft,
Die is seer vriendelijck tot hulpe dan genegen,
Wanneer den mensche treurt, en staet geheel verlegen:
Vermits men in de nood kan bidden na den Geest;
Soo vind men Godes gunst op die tijd aldermeest.
Vermits men in de nood kan bidden met het herte;
Soo vind men ook genaed' in 't midden van de smerte.
Vermits men in de nood God bidt met vyerigheyt;
Soo werd ons wederom genade toebereyt.
Aenschout die lange tijd, die God had voorgeschreven,
Die hondert twintig jaer heeft tot respijt gegeven,
Tot boete en bekeer, de Arke werd gebouwt,
Een yder die het hoort, dit voor een fabel hout,
Daer werdt geen reyn gebedt gesproken in die dagen,
Veel min met vyerigheyt, na Godes welbehagen.
Elck leeft in overdaet, en maeckt den Schepper gram,
En denckt niet aen de straf, voor dat het eynde quam,
Dat Noach in de Arck ten laetsten is getreden,
Noch heeft men niet aen God hertgrondelijck gebeden,
En siet, om dat de Heer geen bidden heeft gehoort,
Soo vaert hy met de straf rechtveerdiglijcken voort.
O stoute hoovaerdy! de vloet die komt genaken,
Het regent nacht en dagh; daer leggen alle saken,
Daer leyt het over hoop, en op een korte stont:
Gaen menschen ende vee ellendig na den gront.

De werelt ſtaet bedeckt, men hoorter niemant ſpreken,
Een ſchrickelijke vloet, en duert verſcheyden weken.
Men hoort geen haen-gekraey, geen ſchoone Vogel-ſank,
Geen ſoete melody, geen lieffelyck geklank.
Men ſiet geen groente meer, geen bergen, bos nog bomen,
Noch eenig ſchoon gebouw, 't is alles wegh genomen,
Geen bloem noch aerdig kruyt, of ander ſoet gewas,
't Schijnt tot den Hemel toe niet anders dan een plas:
En Noach met ſijn Arck drijft midden in de baren,
Van alles niet verſien, als nu de Schippers varen,
Heeft Ancker, zeyl noch touw, drijft los aen alle kant,
In ſulck een groote zee, een water ſonder lant,
Een diepte ſonder gront. Denckt hoe heeft hy gebeden,
En Godt om trooſt geſmeeckt, en dat met groote reden,
Alſoo het voor hem ſcheen, dat God vertoorent bleef,
Vermits dat hy ſoo lang bedroeft op 't water dreef.
Een Duyfje ſent hy uyt, dit ſal de Bode weſen,
Op dat het van de Aerd' een teycken mochte leſen:
(Gelyck als naderhand ten tweeden-mael geſchiet,
Al waer hy voor ſijn oog een klare teken ſiet)
Het Duyfje dat is ſnel, en in der yl gevlogen,
Nu hier, en dan weêr daer: maer (lacy!) 't is bedrogen,
Sijn vliegen is vergeefs, het vind den heelen dagh,
Geen plaetſe noch ſoo kleyn daer het op ruſten magh,
En ſonder lang beraet, 't is wederom gekomen,
Hy heeft het met zyn hand terſtont weer ingenomen,
Waer uyt dat nu Noach wel duydelyck verſtaet,
Dat Godt noch met zijn roed en met de ſtraffe ſlaet:
Waer door ſijn herte treurt, geſlagen is met vreeſe,
En bidt noch vyeriger aen God als oyt voor deſen.
Dit brenght het lijden mee: wanneer men is ontmant,
Dan roept men aldermeeſt, om trooſt en onderſtant,
Hoe hooger in de noot, hoe ſtercker in gebeden,
Dan is 't de rechte tijd, dan komt den Herder treden,
Dan werd 't onnoſel Schaep, veel eerder als het meent,
In plaetſe van het kruys, een nieuwe vreught verleent.
Siet, even in die tijd als Noach was beladen,
Met anghſte, hoop, en ſorgh, komt God met ſijn genade,

De Aerde die werd droogh, hy maeckt aldaer terstont,
Met Noach, sijnen Knecht, een lieffelijck verbont,
Waer van wy in de lucht het teken noch aenschouwen,
't Welck heden ons getuijgt Gods overgrooten trouwen.
Wel aen, gy Christen mensch, u Oogen heft om hoog,
En leert met eerbaerheijt, u plicht uijt dese Boog,
Dit is een vast verbond waer aen God wil gedencken:
Dat hy de Aerd' niet meer met watervloed sal krencken:
Daerom wie dat gy zijt, gedenckt met vreugt hier aen,
Soo vaeck als gy de Boog siet in de Wolcken staen,
Het is u tot een troost in droefheyt ende lijden,
Vreest God, als Noach deé, soo sult gy u verblijden.

Genesis 8. 13.

Ende het geschiede in het seshondertste en eerste jaer, in de eerste (maent) op den eersten der selver Maent, dat de Wateren drooghden van boven der aerde: Doe dede Noach het decksel der Arcke af, ende sag toe, ende siet, de Aertbodem was gedroogt: Ende in de tweede maent, op den seven-entwintigsten dag der maent, was de Aerde opgedrogt. Doe sprak God tot Noach seggende: Gaet uijt de Arcke, Gy, ende uwe Huijsvrouwe, ende uwe Sonen, ende de Wijven uwer Sonen met u. Al het gedierte, dat met u is, van alle vleesch, aen gevogelte, ende aen vee, ende aen al het kruijpende gedierte, dat op der aerde kruijpt, doet met u uijtgaen: Ende dat sy overvloedelijk voortteelen op der aerde, ende vruchtbaer zijn, ende vermenighvuldigen op der Aerde.

Vers 21.

Ende de Heere roock dien lieflijcken reuck, ende de Heere seijde in sijn herte: ick en sal voortaen den Aerdbodem niet meer vervloecken, om des menschen wille, want het gedichtsel van 's menschen herte is boos van sijner jeugt aen. Ende ick en sal voortaen niet meer al het levende slaen, gelijck als ik gedaen hebbe. Voortaen alle de dagen der Aerde, en sullen zaeyinge, ende ooghste, ende koude, ende hitte, ende Somer, ende Winter, ende Dag, ende Nacht, niet ophouden.

Op de woorden Mose, *Exodus.* 34. 6.

Heere Heere Godt, barmhertigh ende genadigh, langmoedig ende groot van weldadigheyt ende waerheyt.

HEt hoogste goet dat ons den Schepper heeft gegeven,
Waer door wy wederom in sijn genade leven,
Dat is de groote liefd' van sijn barmhertigheyt,
Die ons in 't Edens Hof van God is toegeseyt:
Gelijck geschreven staet, een helt die sal oprijsen,
Het zaed der Vrouwen zal den slang sijn kop verbrijsen,
Een Helt die machtig is, diens hert van liefde brand,
Een Koninglijcke Vorst, ons tot een onderstand,
In wien de liefde Gods volkomen is besloten,
Door welcke Gods genaed' op ons werd uytgegoten.
O onversaegden Helt, die ons de wegh bereyt,
U zy alleen den prijs tot inder eeuwigheyt,
Gy doet den morgenstar in onse herten luchten,
So dat wy voor de dood noch voor de hel niet vlugten,
Gy zijt die ons bewaert al voor'et helsch fenijn,
Gy doet de zaligheyt de vromen seker zijn.
O Heer! wy roepen uyt, want gy zijt seer weldadig,
Barmhertig, vol van trouw, langmoedig en genadig.

Genesis 3. 14.

Doe seyde de Heere God tot die slange: Dewyle gy dit gedaen hebt, soo zijt gy vervloekt boven al het vee, en boven 't gedierte des velts; op uwen buyck sult gy gaen, ende stof sult gy eten alle de dagen uwes levens. En ick sal vyantschap setten tusschen u, en tusschen dese Vrouwe, en tusschen uwen zade, ende tusschen hare zade: Dat selve sal u den kop vermorselen, ende gy sult het de versenen vermorselen.

Matth. 21. 5.

Segget de dochter Sion: siet uwe Koning komt [tot] u sachtmoedigh en geseten op een Ezelinne, ende een Veulen, zynde een jonk eener jockdragende [Ezelinne] Ende de Discipelen henen gegaen zynde, ende gedaen hebbende gelyck Jesus haer bevolen hadden, brachten de Ezelinne en het Veulen, en leyden hare kleederen op deselve, en setteden hem daer op, En de meeste schare spreyden hare kleederen op den weg, ende andere hieuwen tacken van de boomen, ende spreydense op den weg. Ende de scharen, die voor gingen en die volgden, riepen, seggende Hosanna den Sone Davids: gezegent is hy die komt in den name des Heeren: Hosanna in de hoogste Hemelen.

Op de woorden Esai. 1. 18.

Al waren uwe zonden als scharlaken, sy sullen wit worden als sneeuw.

HOe diep een arme mensch in zonden leyt versopen,
Nochtans soo staet de deur van Gods genade open:
Want zijn barmhertigheit is over al bekent,
Alwaer de zonde is, daer is genaed' omtrent;
Ja daer de zonde heeft op 't hoogste toegenomen,
Daer is noch meer genaed' van Gode by gekomen.
O Goddelijcke liefd'! die nimmermeer vergaet,
Die als een stercke rotz en onbeweeglijck staet:
Niet om dat wy daer op ons sullen vast betrouwen,
Dat Godt genadig is, schoon wy niet af en houwen
Van sonden; want alsoo werd God van ons veracht:
Maer wie op God vertrouwt, en hem van zonden wacht,
Die is hem aengenaem, die werd hier in dit leven
Door Christum onsen Heer genade toegeschreven.
Hierom soo weest getroost, wanhoopt tot genen tijt,
U is genaed' bereyt, soo gy boetveerdig zijt,
Al zijn u zonden swaer, wilt in 't geloof volharden,
Al waren zy als bloed, zy zullen sneeuw-wit werden.

1 *Joan* 2. 1.

Mijn Kinderkens, ick schryve u dese dingen, op dat gy niet en sondigt: Ende indien iemant gesondigt heeft, wy hebben eenen voorsprake by den Vader, Jesum Christum den rechtveerdigen. Ende hy is een versoeninge voor onse zonden: Ende niet alleen voor onse, maer oock voor [de zonde] der geheele werelt.

Titum 2. 11.

Want de saligmakende genade Godts is verscheenen allen menschen: Ende onderwijst ons, dat wy de Godtloosheyt ende de wereltsche begeerlijkheden versaekende, matiglijk, ende rechtveerdelijck, ende Godsaliglijk leven soude in de tegenwoordige wereld: Verwachtende de zalige hope, en de verschijninge der heerlijkheyt des grooten Godts ende onses Saligmakers Jesu Christi: Die hem selven voor ons gegeven heeft, op dat hy ons soude verlossen van alle ongerechtigheyt, ende hem selven een eygen volck soude reynigen yverigh in goede wercken.

Op de woorden Christi, Luce 23.43.

Voorwaer segge ik u, heden sult gy met my in het Paradijs zyn.

DE werelt die seer schoon en çierlijck staet voor oogen,
Heeft menig mens (eylaes) door hare schijn bedroogen;
Het lockaes toont seer soet, vermits het heerlijk schijnt,
Maer die het wel besiet, als roock het haest verdwijnt,
Wie dat de werelt kent, die sal hem niet vermaken,
Met 's werelts ydelheyt maer sien op 't Hemels baken,
Met een verslagen Geest sal hy tot Christum gaen,
Gelijck den Moordenaer heeft aen het kruys gedaen,
Die door een recht berouw, en leetschap van sijn zonden,
Noch in de laetste uur genade heeft gevonden.
Die sulck een soete stem van Christus heeft gehoort,
Wiens Goddelijcke tong uytsprack dit gulden woort:
Voorwaer ick segge u, van nu aen sult gy wesen
Met my in 't Paradijs. ô Goetheyt hoog gepresen!
Die 't herte van den mensch volkomentlijck verblijt.
ô! Treet noch huyden toe, gy die beladen zijt:
Want siet, u Heylant staet met uytgestreckte armen,
Wie dus boetveerdig is die wil hy noch ontfarmen.

1 *Joan.* 2, 15.

En hebt de werelt niet lief, nog 't gene in de werelt is: so iemant de werelt lief heeft, de liefde des Vaders en is niet in hem. Want al wat in de werelt is, (namelijck) de begeerlijkheyt des vleesches ende de begeerlijkheyt der oogen, ende de grootsheyt des levens en is niet uyt den Vader, maer uyt de werelt. Ende de werelt gaet voorby, ende hare begeerlykheyt: maer die den wille Gods doet, blyft in der eeuwigheyt.

Joan. 12. 44.

Ende Jesus riep, ende seyde, die in my gelooft, en gelooft in my niet, maer in den gene die my gesonden heeft. Ende die my siet, die siet den gene die my gesonden heeft. Ick ben een licht in de werelt gekomen, op dat een iegelyck, die in my gelooft, in de duysternisse niet en blyve. Ende indien iemant mijne woorden gehoort, ende niet gelooft en sal hebben, ick oordele hem niet. Want ick en ben niet gekomen op dat ik de werelt oordele, maer op dat ick de werelt zalig maecke.

Op

Op de Woorden Petri, 2 Petri 2. 9.

So weet de Heere de Godtsalige uyt de verseekinge te verlossen.

Ende Matth. 11. 28.

Komt herwaerts tot my alle die vermoeyt ende belast zijt, ende ick sal u ruste geven.

AL wat den Schepper doet, dat moet het schepsel prijsen,
Geen menschelijk vernuft behoeft hem t'onderwysen,
Hy is dien grooten Heer, die 't alles is bekent,
Geen heymelijcke plaets of God is daer omtrent,
Hy weet de moede ziel te troosten in het lijden,
En op het onversiens volkomen te verblijden:
Want hy in d'hoogste noot, na zijn almogentheyt,
Desijne onverwacht verlossinge bereyt,
Wanneer de vrome schijnt van God geheel verlaten,
Dan is hy aldernaest met hulpe t'haerder baten,
Dit leert ons over al de Goddelijke schrift.
Hoe, soud' een Christen ziel niet hebben stercke drift?
Om op sijn Scheppers kracht volkomen te betrouwen,
Op zijn barmhertigheyt ziels zaligheyt te bouwen:
Want Christus tot een troost uytroept, komt al tot my,
Gy die beladen zijt met zonden slaverny,
Ick sal u dorre ziel verquicken ende laven,
U hert sal zijn vervult met geestelijcke gaven.

Matth. 8. 23.

Ende als hy in 't Schip gegaen was, zijn hem sijne Discipelen gevolgt. Ende siet, daer ontstont een groote onstuijmigheijt in de Zee, also dat het Schip van de golven bedeckt wierd: dog hy sliep. Ende sijne Discipelen, by hem komende, hebben hem opgeweckt, seggende Heere, behoed ons, wy vergaen. Ende hy seide tot haer, wat zijt gy vreesachtig gy klein geloovige? Doe stont hy op, ende bestrafte de winden en de zee: ende daer wierd groote stilte.

Hand. 12. 6.

Doe sliep Petrus dien selven nacht tusschen twee Krijgsknegten, gebonden met twee ketenen: ende de wagters voor de deure bewaerden de gevangenisse. Ende siet een Engel des Heeren, stont daer, en een ligt scheen in de woninge, ende slaende de zijde Petri weckte hy hem op, seggende staet haestelijcken op. Ende zijne ketenen vielen afvan de handen. Ende de Engel seyde tot hem, omgort u, ende bind uwe schoensolen aen, Ende hy dede also. Ende hy seijde tot hem, werpt uwen mantel om, ende volgt my. Ende uijtgaende volgde hy hem.

Op de woorden Davids, Psalm 36. 6.

O Heere, uwe goedertierentheyt is [tot] in de Hemelen: uwe waerheyt tot de bovenste wolcken toe.

DE goetheyt onses Gods schijnt boven 't licht der Sonne,
't Licht heeft de duisternis seer krachtig overwonnen,
De stralen van het licht die schijnen over al,
Gods goetheyt siet men klaer hier in dit jammerdal.
Waer is den stouten mensch met zijn hoogmoedig herte,
Waer is dat trotse dier, dat light versaeght in smerte?
Treet uyt gy aertsche worm, en schout den Hemel aen,
Dit heerelijck çieraet dat sal u doen verstaen
De wonder wercken Gods, die boven al uytsteken,
Waer over dat gy sult met groote blijdschap spreken:
O Heer! u goetheyt is in 't werelts regiment,
U Goddelijcke kracht die wert daer door bekent:
U trouwe gy betoont aen veelderleye volcken,
De aerde die is vol, zy reyckt tot aen de wolcken.

Ephes. 1. 3.

Gezegent zy de God ende Vader onses Heeren Jesu Christi, die ons gezegent heeft met alle geestelijke zegeninge in den Hemel in Christo. Gelijck hy ons uytverkooren heeft in hem, voor de grondlegginge der Werelt, op dat wy souden heyligh ende onberispelijck zijn voor hem in de Liefde.

Psalm 19. 1.

De Hemelen vertellen Gods eere, ende het uytspansel verkondigt zyner handen werk. De dag aen den dag stort overvloediglijk sprake uyt; ende de nacht aen den nacht toont wetenschap. Gene sprake, noch gene woorden zynder, daer hare stemme niet en worde gehoort. Haer rechtsnoer gaet uyt over de gantsche aerde, ende hare redenen aen 't eynde der werelt; hy heeft in de selve een tente gestelt voor de Sonne. Ende die is als een Bruydegom, uytgaende uyt zyn slaepkamer; sy is vrolyk als een helt, om 't pad te loopen. Haren uytgang is van 't eynde des Hemels, ende haren ommeloop aen den eynde des selven: ende niets is verborgen voor haer hitte.

Apocalypsis 14. 13.

Salig zyn de dooden; die in den Heere sterven.

DE menschen, die op aerd hier door malkander swe-
ven,
Gelijck de Visschen doen, die in het water leven,
Den mensche, die als nu, en nu gelijck als dan,
Gaet swerven gints en weer, moet eyndelijck hier van,
't Is alles voor een tijd, een tijd is hem gegeven,
Hy magh een kleyne tijd maer op de aerde leven,
Sijn aertsche glants die is met nietigheyt bekleet,
Geluckig is de mensch, die Goddelijck besteet
Sijn tijd, en vast vertrouwt met al zijn kracht op Gode,
En uyt een oprecht hert betrachtet zijn geboden.
Dit met een recht berouw zijn Heylant valt te voet,
En tot den eynde toe 't geloove blijcken doet,
Die sal het hemelrijck hier na gewis be-erven:
De dooden zaligh zijn, die in den Heere sterven.

Apocal. 2. 25.

Maer 't gene gy hebt, houd dat, tot dat ick sal komen, ende die overwint, ende die mijne wercken tot den eynde toe bewaert, ende ick sal hem macht geven over de Heydenen: Ende hy zalse hoede met eenen ysere staf: sy sullen als Potbackers vaten vermorselt worden: gelyk oock ik van mijnen Vader ontfangen hebbe. Ende ick sal hem de morgensterre geven. Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynte segt.

Apocal. 7. 13.

Ende een uyt de Ouderlingen antwoorde, seggende tot my, dese die bekleet zyn met lange witte klederen, wie zyn sy, ende van waer zynse gekomen? Ende ick sprak tot hem, Heere gy weet het. Ende hy seyde tot my, dese zyn 't, die uyt de groote verdrucking komen: ende sy hebben hare lange kleederen gewassen, ende hebben hare lange klederen wit gemaeckt in het bloed des Lams. Daerom zyn sy voor den throon Godts, en dienen hem dag en nacht in sijn Tempel: ende die op den throon sit, sal haer overschaduwen.

Op de woorden Joannis, 2 Joan. 19.

Die in de leere Christi blijft, dese heeft beyde den Vader ende den Sone.

DEn Goddelijcke wil is ons seer klaer beschreven,
Wel zalig is dat Volck, die hun daer toe begeven,
Die soo des Heeren lof uytbreyden t'aller tijd,
Dat sulcks tot Godes prijs en roem alleen gedijt.
Hier aen kan yder een Gods Kerck onfeylbaer weten,
Dit is de rechte proef, hier aen kunt gy 't afmeten,
Daer nu des Heeren woord werd suyverlijck geleert,
Daer God in alles werd volkomentlijck ge-eert,
Daer 's menschen kragt en wil met al sijn goede werken
Voor God vernedert werd daer is de ware Kercken,
Daer 't alles uyt genaed den mensch werd toegeseyt,
Daer breekt de hoovaerdy, daer komt de dankbaerheyt,
Die port geduerig aen, om Godt alleen te eeren.
O domme aertsche mensch! hoe, kunt gy dit niet leeren?
Gods goetheyt is bekent, zijn macht is openbaer,
Sijn waerheyt en sijn woord licht als den dag soo klaer.
Waeckt op in dese eeuw, het zijn de laetste tijden,
Gaet op den rechten wegh, siet nimmermeer ter zyden;
Houd u aen Christus woord, dat is de rechte leer,
Die heeft de zaligheyt, die streckt tot Godes eer,
Al wie daer in volhart, die vind des levens kroone:
Want hyse beyde heeft den Vader en de Sone.

Matth. 7. 16.

Aen hare vruchten sult gyse kennen. Leest men ook een druijve van doornen, of vijgen van distelen? alsoo een yder goede boom brengt voort goede vrugten, ende een quade boom brengt voort quade vruchten. Een goede boom en kan geen quade vruchten voortbrengen: nog een quade boom goede vruchten voortbrengen. Een yder boom, die geen goede vrucht voort en brengt, word uijtgehouwen, ende in't vier geworpen. So sult gy dan deselve aen haer vruchten kennen.

Joan. 3. 25.

Daer rees dan een Vrage van eenige uijt de Discipulen Joannes met de Joden over de reyninge. Ende sy quamen tot Joannem, ende seyde tot hem, Rabbi, die met u was over de Iordaen, welke gy getuygenisse gaeft, siet die doopt, ende sy komen alle tot hem. Ioannes antwoorde, en seijde: een mensche en kan geen ding aennemen, so het hem uijt den Hemel niet gegeven en zy. Gy selve zijt mijne getuijgen, dat ick gesegt hebbe, ick en ben de Christus niet, maer dat ick voor hem henen uijtgesonden ben.

Op de woorden Salomons, Proverb. 15. 29.

De Heere is verre van de Godloose : maer het Gebedt der rechtveerdigen sal hy verhooren.

DEr Goddeloosen hoop, die hier op Aerden swevet,
Die slimmer als het vee in gulsigheden levet,
Die met Gods mogentheyt bedrijven hare spot,
Die oock haer eygen buyck hun maken tot een God,
Die sijn (eylaes!) seer wijt van Gode afgescheyden,
God is oock verr' van haer, sy gaen in sulcke weyden,
Daer van den Duyvel selfs den opper-Herder is,
Die eyndelijck haer sleept in d'helsche duysternis,
Maer beter is het lot hier namaels van de vromen,
Die met een reyn gemoet by God om hulpe komen,
Schoon haer den lastermont van alle kant beset,
Sy hebben ander troost, zy gaen door haer gebedt
Tot Godt die hun verhoort : want hy doorsiet het herte,
Hy weet d'onschuldige te helpen uyt haer smerte.
Daerom hebt goeden moet, gy die verschoven zijt,
Al lastert iemant u soo gy onschuldig lijt,
Geen achterklapper sal met zijn fenijn u schaden,
Bidt God : want hy sal u verhooren uyt genaden.

1 *Petr.* 4. 12.

Geliefde en houd u niet vreemt over de hitte (der verdruckinge) onder u, die u geschiet tot versoeckinge, als of u (yet) vreems overquame : maer gelijk gy gemeynschap hebt aen het lyden Christi, (also) verblijd u. Op dat gy ook in de openbaringe zijner heerlijkheijt u moogt verblijden ende verheugen. Indien gy gesmadigt word om den name Christi, zoo zijt gy zalig. Want de Geest der heerlijckheijt, ende (de Geest) Godts rust op u.

2 *Petr.* 2. 9.

Soo weet de Heere de Godsalige uyt de versoekinge te verlossen, ende de onrechtveerdige te bewaren tot den dage des oordeels, om gestraft te worden. Maer aldermeest de geene die na het vleesch in onreijne begeerlijkheyt wandelen, ende de heerschappye verachten : Die stout zyn, haer selven behagen, ende die de heerlijkheden niet en schromen te lasteren.

Op de woorden Christi, Matth. 24. 13.

Maer wie volharden sal tot den eynde, die sal zaligh worden.

HEt Hemels firmament, verçiert van God met lichten,
Dat is een open Boeck, om yder t'onderrichten,
't Licht is seer wonderbaer elck aen sijn oort gestelt,
Het welck Gods mogentheyt geduerig ons vertelt.
Soo oock, gy die God vreest, vertelt zijn groote daden,
Versmaet al wat sijn eer kan krencken ofte schaden.
Siet, hoe aen 't firmament de sterren, Son en Maen,
Gehoorsaem op Gods woord, elck in sijn order gaen,
Soo moet gy oock aen Godt gehoorsaemheyt bewijsen,
En hem door 't goede werck voor al de werelt prijsen,
Het Hemels licht dat is bequaem voor alle man, (kan
Elck werd daer door verligt, wie 't licht aenschouwen
Bemint gy 't ware licht, God sal u ziel genesen,
Soo gy volstandig blijft, soo sult gy zaligh wesen.

Jacobi 1. 12.

Zaligh is de man die versoeckinge verdraeght: want als hy beproeft sal geweest zyn, soo zal hy de kroone des levens ontfangen, welke de Heere belooft heeft den genen die hem lief hebben. Niemant als hy versocht worde, en segge, ick worde van God versocht; want God en kan niet versocht worden met het quade, ende hy selve en versoekt niemant. Maer een iegelyck word versocht, als hy van sijne eygene begeerlyckheyt afgetrocken en verlockt wordt. 1 *Cor.* 3. 11.

Want niemant kan een ander fondament leggen dan't gene gelegt is, 't welk is J. Christus. En indien iemant op dit fondament bouwt, goud, silver, kostelycke steenen, hout, hoy, stoppelen. Een iegelycks werck sal openbaer worden: Want de dag sal het verklaren; dewyle het door vyer ontdeckt wordt: Ende hoedanig eens yegelicks werck is sal het vyer beproeven. Soo iemants werck blijft, dat hy daer op gebouwt heeft, die sal loon ontfangen.

Op de woorden Jeremia 31. 16.

Soo seyt de Heere: bedwinght uwe stemme van geween, ende uwe oogen van tranen: Want daer is loon voor uwen arbeydt, spreeckt de Heere.

HEt is een schoonen troost op Aerden voor de vromen,
Dat waerlijck in der daet haer loon hier na sal komen:
Want God met groote kracht, na sijn rechtveerdigheyt,
Sal maken hooft voor hooft in 't laetst een onderscheyt,
Wanneer des werelts oogst ten vollen rijp sal wesen,
Dan sal een Vorst uytgaen die sal zijn dorsvloer lesen,
Die sal zeer wonderbaer ordentlijck scheyden af,
Het goede van het quaet, het kooren van het kaf,
En sal het snoode kaf, vol sonden en vol schanden,
Rechtveerdig ende streng met eeuwig vyer verbranden:
Wel op, gy die nu treurt, die nu verschoven zijt,
Houd op van u geschrey, in Gode u verblijt,
Hy sal u trooster zijn, u arbeyt sal hy loonen,
Hy sal met saligheyt u uyt genaden kroonen.

Matth. 15. 31.

Ende wanneer de Sone des Menschen komen sal in sijne heerlijkheyt, ende alle de Heylige Engelen, met hem, dan sal hy sitten op den throon sijner heerlijckheyt. Ende voor hem sullen alle de volkeren vergadert worden, ende hy salse van malkanderen scheyden, gelyck de Herder de Schapen van de Bocken scheydet. Ende hy sal de Schapen tot sijner rechter (hand) setten: maer de Boecken tot (sijner) slinker (hand.)

Matth. 5. 11.

Zalig zijt gy, als u [de menschen] smaden, ende vervolgen, ende liegende alle quaet tegen u spreken, om mijnent wille. Verblijd ende verheugt [u], want uwen uwen loon [is] groot in de Hemelen: Want also hebben sy vervolgt de Propheten, die voor u [geweest zyn.] Gy zyt het zout der aerde: indien nu het zout smakeloos word, maer mede sal [het] gezouten worden. Op

Op de woorden Luce I. vers 10. 11.

Ick verkondinge u lieden groote blijdschap, die allen den volcke wesen sal.

WAt sal den mensch aen God tot een verlossing ge- (ven.
Op dat sijn ziel hier na mag eeuwig vrolijk leven,
Sal hy sijn rijcke schat, de vruchten van sijn Land,
Opdragen aen zyn Heer, hem tot een Offerhand,
Of sal hy voor zyn ziel zyn eerstgebooren Sone
Op-offeren, dat God met zaligheyt hem kroone,
Of sal hy hier en daer uyt vinden eenen vrient,
Die hem versoent? ô neen! want God is niet gedient
Met uytterlijcke schat, met schapen ofte ossen,
Het werck is veel te swaer 't en kan ons niet verlossen
Geen vaderlijcke gunst, geen broederschap soo waert,
Die ons bevrijden kan, of Godes vriend verklaert.
Maer beter Offerhand is ons van Godt den Vader
Geschoncken, die ons brengt de saligheyt veel nader,
Als oyt van aenbegin, d'af-beelding heeft gedaen,
De schaduw heeft een eynd': komt laet ons henen gaen,
Het Heylig Hemels heyr dat is van God gesonden,
Om ons de zaligheyt met blijdschap te verkonden,
Dat wy van slaverny, van helle, dood en pijn,
Door dese Offerhand verlosset sullen zijn.
O wonderlijcke daet! lof zy u God Almachtig!
Dat gy aen u genaed ons allen maeckt deelachtig.

Matth. 16. 26.

Want wat batet ende mensche, so hy de geheele Wereld gewint, ende lyd schade sijner ziele? ofte wat sal een mensche geven, tot verlossinge van zijne ziele? want de Soone des menschen sal komen in de heerlykheijt zijns Vaders met zijne Engelen, ende als dan sal hy een iegelijck vergelden na zijn doen.

Joan. 1. 14.

Ende het Woort is vleesch geworden, ende heeft onder ons gewoont, ende wy hebben sijne heerlijckheijt aenschout, een heerlijckheijt als des eeniggeboren van den Vader vol van genade ende waerheijt. Ioannes getuijgt van hem, ende heeft geroepen, seggende: dese was 't van welke ik seijde, die na my komt, is voor my geworden, want hy was eer dan ick. Ende uyt zijn volheijt hebben wy alle ontfangen, ook genade voor genade. Want de wet is door Mosem gegeven, de genade ende de waerheijt is door Iesum Christum geworden,

Op de woorden Davids, Psalm. 47. 6. 7.

God vaert op met gejuyg: de Heere met geklank der Basuyne, Psalm-singet Gode, Psalm singet: Psalm-singet onsen Koning.

HOe groter dat een Prins van rijckdom is en staten;
Hoe vaster dat zijn volck op hem haer mag verlaten,
Wanneer als sulck een Vorst getrouw is tot de doot,
Soo is hy voor zijn volck een trooster in de noot,
De minste van zijn Rijck sal hem met lof vereeren.
Wel aen (ô Christen Ziel!) den grooten Heer der Heeren,
Die eeuwiglijck regeert, wiens macht dat niet beswijckt,
Geeft die de hoogste lof, want uijt sijn daden blijckt
Sijn liefde ende trouw, zijn goetheyt boven maten,
Want hy, om onsent wil, den Hemel heeft verlaten,
En is een weynig tijdts in minder staet geweest
Als die, die voor sijn Throon geduerig staen bevreest.
Nochtans hy is een Vorst, die niemant is gelijcke,
Hy heeft in eeuwigheijt een Hemels Koningrijcke,
Door hem zijn wy versoent en van den vloeck bevrijt.
Gy alle, die God vreest, in Gode u verblijd,
Den klager, d'helsche Draeck, kan ons niet meer beswaren,
Want God, tot onsen troost, is heerlijck opgevaren,
En sal oock nemen op, die vast op hem vertrouwt,
In d'Hemels Melody, die nimmer op en hout;
Daer sal het Heyligh Coor in dese gulde Wooning
Met stemme roepen uijt, lof-singet onsen Koning.

Hand. 1. 9.

Ende als hy dit gesegt hadde, wiert hy opgenomen daer sy het sagen, ende een wolcke nam hem weg van haren oogen. Ende alsoo sy hare oogen na den Hemel hielden, terwyle hy henen voer, siet, twee Mannen stonden by haer in witte kleederen: Welke ook seijde gy Galileesche Mannen, wat staet gy ende siet op na den Hemel? Dese Jesus, die van u opgenomen is in den Hemel, sal also komen, gelijkerwijs gy hem na den Hemel hebbet sien henen varen. *Johannes* 14. 1.

Uw' herte en worde niet ontroert; gy lieden gelooft in God, gelooft ook in my. In het huijs mijns Vaders zijn vele woningen: andersints soo soude ick het u gesegt hebben; ick gae henen, om u plaetse te bereyden. Ende so wanneer ick henen sal gegaen zijn, ende u een plaetse sal bereijt hebben soo kome ick weder. &c.

Op de woorden Christi, Matth. 25. 34,

Komt gy gezegende myns Vaders, be-erft dat Koningryck 't welk u bereyt is voor de grontlegginge der wereld.

WAer ister iemant oyt so kloeck op aerd' gevonden
Die Godes grote magt of wijsheyt kan doorgronden,
Het nauwste ondersoeck dat iemant heeft gedaen,
Om Gods verborgentheyt natuerlyck te verstaen, (ken
Dat is so dwaes geweest (hoe schoon het scheen te blin
Als of een kind de Zee woud' in zijn Lichaem drincken
Hier om soo roept met recht d'Apostel Paulus uyt,
O diepe rijckdom Gods: wie weet van sijn besluyt,
Wie heeft des Heeren sin bekent voor 's wereltsgronden,
Wie heefter tot sijn raet en tittel by gevonden?
Gods dienaers hebben ons soo veel daer van geseyt,
Als even nodigh is tot onser zaligheyt.
Wegh dan hoovaerdigheyt, die tot den Hemel binnen,
Wilt gaen met u verstant, gy kunt geen Zielen winnen,
Door al te hooge drift, wat tracht gy na die dagh,
Die Godt verborgen houd, en niemant weten magh;
En hoe veel datter zijn, die door de poorte dringen,
Die nauw is ende engh, en diergelijcke dingen,
Het is maer tijdverdrijf, 't is sottelijck gedaen.
Doet gy na Christus woord, op dat gy moogt bestaen
Voor 't Goddelijcke recht, dat gy als dan meugt horen,
Die lieffelijcke stem met al de uytverkoren,
Komt gy gezegende, besit in eeuwigheyt
Het Hemels Paradijs, dat voor u is bereyt:
Want in mijn Koningrijck daer sult gy triumpheren,
En altijd vrolijck zijn voor 't aengesicht des Heeren.

2 *Tim.* 2. 22.

Maer vliet de begeerlijckheden der jonckheijt: en jaegt na rechtveerdigheyt, geloove, liefde, vrede met de gene die den Heere aenroepen uijt een reijn herte. Ende verwerpt die vragen, die dwaes en zonder leeringe zyn, wetende datse twistingen vrootbringen. Ende een dienstknegt des Heeren en moet niet twisten, maer vriendelyk zyn tegen alle bequaem te leeren. (ende) die de quade kan verdragen.

VERVOLGH

Van de goetheyt ende weldaden Godts over de boetveerdigen.

Jacob werd van Godt met ryckdom gezegent.

DEn alderwijsten God, den grooten Heer der Heeren,
Die Hemel ende aerd' kan wonderlijck regeeren,
Wiens Goddelycke maght, en heerlijckheyt bestaet,
In eeuwig zonder eynd', dat nimmermeer vergaet,
Die zelfs de volheyt is met vruchten overladen,
Die alle soete lust en heerlijcke daden
Gelijck een rijcke stroom geduerig tot ons brengt,
En sonder na-verwijt mildadig aen ons schenckt:
Die zy voor eerst geseyt, van u en my te samen,
Lof, eer en danckbaerheyt, in eeuwigheden, Amen.
Vermits hy aen den mensch, die aerd is ende stof,
Sijn mildigheyt betoont, soo keert hem alle lof
Tot Godt, die goedertier ons noch beneffens 't leven,
Heeft alles in de hand en tot een spijs gegeven,
Die ons met rijckdom vult, in volle overvloet,
Hy is die rijcke Godt die ons dit alles doet.
Dit heeft den vromen man, den Jacob ondervonden,
Die uyt sijn Vaders huys tot Laban is gesonden:
Maer enckel met een staf, en sonder rijckdom meer,
En is in korte tijd geworden als een Heer,
Die in de koude nacht, die in de heete dagen,
Ging dwalen met het Vee, en most zyn leven wagen,
En stellen in gevaer, van meenig wilt gediert,
Dat in de duysternis omtrent de kudde swiert,
Die dick en menigmael het loon, by hem bedongen,
Niet suiver en verkrygt: maer van sijn oom gedwongen,
Tot dienst voor hem alleen, en dat soo lange tijd,
Waer door hy op het veld veel hit en koude lijd.
Die om een soete Maeght wel veerthien jaren dienden,
En werde noch benijt van al sijn naeste vrienden,

Waer dat hem Jacob keert, het aengesicht dat staet
Van Laban niet als 't plagh, hy werd van hem gehaet,
Hy is hem wonder stuer, in alle saken tegen:
Des even niet te min des Heeren rijcken zegen
Die houd sijn ouden gang, en neemt geen ander wijck,
Dus werd den goeden Man in korte Jaren rijck,
Sijn Schapen nemen toe, het vloeyt aen alle zijden.
Dit is een soete les, voor ons in dese tijden,
Dat niemant om het aertsch hem al te seer bedroeft,
Schoon hy een kleijne tijd van Gode werd beproeft,
En weynig is versien met tijdelijcke have,
Dat hy op aerde is als een geringe slave,
Dat hy aen alle kant in kommernisse leeft,
In quelling en verdriet, om dat hy weynig heeft:
Des Heeren milde hand die kan het haest verkeeren,
Oock selven, daer niet is, de goederen vermeeren,
Kan geven rijcke schat, daer niemant het vermoet,
En na veel slaverny weer rijckelijck versoet,
Die oock in hooge staet en rijckdom is geseten,
Die moet die soete les oock mee tot leering weten,
Dat hy voorsichtig leeft, dat niemant hem verstout,
Te steunen op sijn goet, op rijckdom hem vertrout.
Men vind een gulden spreuck, God gaf en nam het weder,
Het goetje dat stuyft wegh, gelijck een lichte Veder.
Dit heeft den vromen Job soo bitterlijck gesmaeckt,
't Is beter niet geroemt al eer men onder raeckt.

Genesis. 31. 1.

Doe hoorde hy de woorden der Sonen Labans, seggende. Jacob heeft genomen alles wat onses Vaders was: Ende van 't gene dat onses Vaders was, heeft hy alle dese heerlykheyt gemaekt. Jacob sag ook het aengesichte Labans aen: ende siet, dat en was tegen hem niet als gisteren (ende) eergisteren. Ende de Heere seyde tot Jacob, keert weder tot het land uwer Vaderen, ende tot uwer maagschap: ende ick sal met u zyn. Doe sont Jacob henen, ende riep Rachel ende Lea op het veld tot zyne kudde. Ende hy seyde tot haer: Ick sie uwes Vaders aengesichte, dat het tegens my niet en is, als gisteren (ende) eergisteren; doch de Godt mijnes Vaders is by my geweest. Ende gy lieden wetet, dat ick met alle mijne macht uwen Vader gedient hebbe.

Joseph

Joseph, een Heere in Egypten, spysigt en behoed sijn Vaders huys.

ALs voor het swacke vlees geen uitkomst is voor handen,
Als 't arme Schaepken dwaelt, niet weet waer 't sal be-
Wanneer het in een Put vol jammer en verdriet (landen:
Moet lijden, en daer na in vreemden handen siet,
Wanneer men door het kruijs hem naulijx weet te wenden,
Dan weet den Schepper ons verlossing toe te senden.
Had Joseph niet gedwaelt, was Joseph niet verkocht,
Was Joseph niet in 't Huys van Potiphar gebrocht,
Waer soud' den Patriarch met al zijn lieve Kind'ren
Gebleven zijn, doen 't zaet nu hart begon te mind'ren;
Tot wien had hy gereyst, waer had hy heen gekeert,
Wanneer de dieren tijd het alles had verteert?
Sijn Landen, Huys en Hof, ja selfs zijn eygen leven,
Had hy om weynig brood aen Pharo moeten geven.
Had Joseph niet geleeft, den scherpen hongers noot
Die had hem andersins gebracht tot in de doot:
Maer hy nu tot een Vorst van God aldaer gesonden,
Laet aen zyn Vader selfs zyn grooté staet verkonden,
Hy spyst het Huysgesin, de Broeder aen zyn dis:
Ons heden tot een troost, dat Godt Almachtig is.

Genesis. 45. 7.

Doch God heeft my voor u lieden aengesicht henen gesonden, om u een overblyffel te stellen op de aerde, ende om u by 't leven te behouden, door eene grote verlossinge. Nu dan, gy hebt my herwaerts niet gesonden, maer God selve, die my tot Pharaos Vader gestelt heeft, ende tot eenen Heere over zyn gantsch huys, ende Regeerder in 't gantsche land van Egypten. Haestet u, ende trekt op tot mynen Vader, ende segget tot hem, also seyt uw' Sone Joseph: Godt heeft my tot eenen Heere den gantschen Egyptenlande gestelt: komt af tot my, en vertoeft niet. Ende gy sult in den Lande Gosen woonen, ende na by my wesen, gy ende uwe Sonen, ende uwer Sonen Sonen, ende uwe Schapen, ende uwe Runderen, ende al wat gy hebt. Ende ick sal u aldaer onderhouden: want daer sullen noch vyf jaren des hongers zyn? op dat gy niet en verarmt, gy, ende u huys, ende alles was gy hebt. Ende siet, uwe oogen sien 't, ende de oogen mynes Broeders Benjamins, dat myn mont tot u spreekt. Ende bootschappet mynen Vader alle myne heerlykheyt in Egypten, ende alles wat gy gesien hebt: ende haestet u, ende brenget mynen Vader herwaerts af.

Jacob werd in ſijn ouderdom door Joſephs heerlykheyt verblijd.

O Zoon! dewyl ick nu met oogen mag aenſchouwen
U groote heerlijkheit, hoe ſoud' ik my onthouwen
Van vreugde? want mijn hert inwendig is verblijt,
Vermits mijn oogen ſien, dat gy in 't leven zyt.
Ach Sone! ſulck een Prins, dus van God opgetogen,
Van blytſchap drucken my de tranen uyt myn oogen,
Een Heere van het land, het ſchynt voor my een droom,
Dat ſulck een groote Vorſt ſeyt, Vader wellekoom,
Voor wien wy heden ſtaen, voor wien wy neder buygen,
Wiens Princelyck ontſagh, u ſtaet ons doet getuygen.
Myn Kind, men ſeyde my, dat gy verſlonden waert:
Maer God, die machtig is, heeft u ſoo lang geſpaert,
Ons tot een hooge trooſt, in deſe droeve tyden,
Waer in ick my (ô Soon!) volkomen kan verblyden,
En leve nu geruſt, ick ſtel my nu bereyt,
Te ſcheyden van de Aerd, te gaen in d'eeuwigheyt,
Hadt gy hier niet geweeſt, wy hadden moeten ſterven,
Wy ſouden deſe gunſt aen Pharo niet verwerven,
De Heere zy gedanckt, die u alſulck een magt
Heeft na zyn goede wil geluckig toegebracht,
Waer door gy met een woord, ons kunt ten vollen ſpyſen.
Komt ſiet ô Chriſten menſch! hier kanmen klaer bewyſe,
Dat ſomtyts in de nood de Kinders zyn een ſtut,
De ouders tot een trooſt, tot welvaert en tot nut:
Een Kind werd menigmael tot grooter ſtaet verheven,
Elk houdſe vry in waerd', die vroom met Joſeph leven,

Geneſis 46. 28.

Ende hy ſont Juda voor ſijn aengeſichte henen tot Joſeph, om voor zijn aengeſichte aenwijſinge te doen na Goſen: ende ſy quamen in het land Goſen. Doe ſpande Joſeph ſijnen wagen aen, ende toog op ſijnen Vader Iſraël te gemoete na Goſen: ende als hy zich aen hem vertoonde, ſoo viel hy hem aen ſijnen hals ende weende lange aen ſijnen hals, Ende Iſraël ſeyde tot Ioſeph: Dat ick nu ſterve, na dat ick u aengeſichte geſien hebbe, dat gy noch leeft.

Moyses geboorte. *Exodus* 2.

EEn Kind, een teere Wicht, in Israël gebooren,
Een Kind, van d'eerste uur by Gode uytverkooren,
Een Kind, dat door 't gebodt des Konings wierd gebragt
In 't water, om alsoo te sterven onverwacht,
Wiens legerplaetse was een kistken maer van biesen,
Met lijm en peck versien, dit moest die moeder kiesen:
Daer leyt 't onnosel dier en drijft vast op genaed,
Daer leyt het in en schreyt, en weet van goet noch quaet:
Hier komt by avontuer, een Juffer om te baden,
Die siet dit kleyne wicht, s'ontfangt het in genaden,
Sy die een dochter was van Pharao, niet te min
Betoont barmhertigheyt, met toegenegen sin,
Neemt sy dit Kind tot haer, het welck alree moest derven
Sijn Moeders lieve borst en eyndelyck daer sterven;
Maer door des Heeren raet, door Godes wijse macht,
Werd Moyse wederom sijn moeder toegebracht,
Die 't Kind heeft opgesogt, kon liefd aen hem betoone,
Schoon dat hy droeg de naem van Pharos Dochters sone.

Moyses een leyder van Godts Volck.

ALs Moyses in sijn tijd, in 't midden van zijn Jaren,
Was besig op het velt, komt God hem openbaren
Sijn heymelijcke raet, en toont sijn heerlijckheyt
Hem in den doorenbos, daer werd hem opgeleyt
Een Goddelijcke last, die Moyse doet verschricken,
Uyt vreese dat sijn Ziel hier aen hem sal verstricken:
Een last om Godes Volck te voeren uyt het Landt,
(Daer Pharos magt regeert) door een verheven handt:
Hier word dit kleyne Wicht door 't lopen van de jaren
Een baken, een pylaer, een leyder van de scharen,
En voert op eenen dagh, door 't Goddelijck bewint,
Seshondertduysent Man, behalven Vrouw en Kint,
Uyt slaverny, en gaet door 't roode Meyr met vreugden,
Soo dat oock Israël haer op den wegh verheugden:
Met Princelijk verstant hy dese Schaer regeert,
In nood hy voor het Volck by God intercideert,
Hy leyd haer tot den strijdt, en biddet God almachtig:
Sy op dit trouw Gebedt verslaen haer vyand krachtig,
Een yder is bevreest, een yder staet beducht,
Waer heen het Leger keert, den Vyand voor haer vlugt,
Sy nemen Steden in, ja gantsche Koningrijcken,
Waer aen Gods grote magt en mogentheyt kan blyken.

Exodus 3. 7.

Ende de Heere seijde, ick hebbe seer wel gesien de verdruckinge mijnes Volkx, 't welk in Egypten is: ende hebbe haer geschrey gehoort van wegen hare drijvers, want ick hebbe hare smerte bekent. Daerom ben ick neder gekomen, dat ik het verlosse uijt de hand der Egyptenaren, ende het opvoeren uijt dese Lande, na een goet ende ruijm Lant, na een Lant vloeyende van melck ende Honing: tot de plaetse der Cananiten, ende der Hethiten, ende der Amoniten ende der Phereziten, ende der Heviten, ende der Jebuziten. Ende nu, ziet het geschrey der Kinderen Israëls is tot my gekomen; ende oock hebbe ick gesien de verdruckinge, daer mede de Egijptenaers haer verdrucken. Soo komt nu, ende ick sal u tot Pharao senden, op dat gy mijn Volck (de Kinderen Israëls) uijt Egijpten voeret.

Moyses

Moyses sterft.

WAnneer des levens draet met Moyses liep ten ende,
So sprack hy voor het lest nu tot de gantsche bende,
En seyt haer als adieu, met zegen hoog geroemt,
En klam doen op een Berg, die Nebo was genoemt,
Alwaer den grooten God hem toonde al de Landen,
Die hy noch Israël soud' geven in de handen,
Waer uyt dat hy dat Volck, dat sterck was ende veel,
Soud' drijven door het Swaert, hun tot een errefdeel,
Hier mede quam het eynd, en Moyses is gestorven,
In stilheyt ende rust, en heeft also verworven
Genade by sijn God, die voor 't beloofde Landt:
Hem voerd in 't Hemels-hof, stelt in volmaeckter stant.
Nu is des Heeren Knecht in blijdschap ende vrede,
Geen mensch en weet sijn graf tot op den dagh van heden.

Deuter. 34. 1.

Doe ging Mose op uyt de vlacke Velden Moabs na den Berg Nebo, op de hoogte van Pisga, welcke recht tegen Jericho over is: en de Heere wees hem dat gantsche Lant, van Gilead tot Dan toe; Ende het gantsch Napthali en het land van Ephraim, ende Manasse; ende het gantsche land van Juda, tot aen de achterste Zee. En het Zuyden ende het effene-veld der valeye van Jericho, de Palmstadt, tot Zoar toe. En de Heere seyde tot hem; Dit is het lant dat ick Abraham, Isaac ende Jacob gesworen hebbe seggende, uwen zade sal ick het geven, ick heb het u met uwe oogen doen sien, maer gy en sult daer henen niet overgaen. Alsoo sterf Mose, de knecht des Heeren, aldaer in den lande Moabs, naer des Heeren mondt. Ende hy begroef hem in een dal, in den lande Moabs, tegen over Beth-Peor, ende niemant heeft zyn graf geweten, tot op desen dag.

Josua tot een Regent in Moyses plaetse gestelt.

WAnneer des Heeren Oogh draegt sorge voor de
menschen,
Wie soude schoonder saeck hier in dit leven wenschen;
Een Oogh dat nimmer slaept, dat alle dinck voorsiet,
En weet wat hier op aerd' geschieden sal of niet,
Een Oogh, een machtig oogh, dat alles kan verslinden:
Waer in dat Godes Volck kan vreugt en trooste vinden:
Gelyck als hier geschiet, door wiens voorsichtigheit,
Dat Josua het volck als schapen henen leit,
En brengt haer in dat land daer schoone vrugten groey-
de,
Daer honing ende melck ten vollen overvloeyde,
Alwaer dat Israël in weelde sit en rust,
En dient sijn Schepper daer met vreugt en volle lust:
Dus weet den grooten Heer noch Princen te verwecken,
Die voor het Vaderland met Josua uyttrecken.
En strijden tot der tijd, dat ons de Heere geeft,
Dat al de Christenheit in rust en vrede leeft.

Josua 1. 1.

Het geschiede nu, na de dood van Moyse des knegts des Heere, dat de Heere tot Josua, den sone, Nun, Moyse dienaer, sprack, seggende: Mijn kind Moyse is gestorven; so maekt u nu op, treckt over dese Jordane gy en al dit Volk, tot het land dat ick hen, den Kinderen Israëls, geve. Alle plaetse, daer u-lieden voetsole op treden sal, hebbe ick u gegeven: gelyk als ick tot Moyse gesproken hebbe. Van de Woestyne ende desen Libanon af, tot aen de grooten Riviere de Rivier Phrath, het gantsche land der Hethiten, ende tot aen de groote Zee, (tegen) den ondergang der Sonne, sal u lieder Landpale zijn. Niemant sal voor u aengesichte bestaen alle de dagen uwes levens.

Josua doet de Sonne stilstaen, verslaet eenendertigh Koningen.

HEt swaert geluckig is van sulcke Potentaten;
Die haer volkomentlijck op God alleen verlaten,
Dit heeft dien trouwen Helt, dien Josua gedaen,
Op wiens gebedt (terstont) de Son heeft stil gestaen,
En is also de nacht niet over haer gekomen,
Een Goddelijcke gunst heeft Josua vernomen:
Den Hemel is hem mee, de nare nacht vertreckt,
De Son aen 't firmament hem tot een hulpe streckt,
Sijn Vyand by verslaet, de koningen seer prachtig,
Tot eenendertig toe, die overwint hy machtig,
't Wert alles uytgeroeit, sy vallen voor hem neer,
God strijt voor Israêl met hagel, wind en weer:
Een wonderlijcke daet. O Heer! wilt t'allen tijden,
Ons loffelijcke Prins also oock leere strijden,
Op dat hy door u kracht de Vyand mag verslaen:
Gelijck als Josua heeft in sijn tijd gedaen.

Josua 10. 11.

't Geschiede nu doese voor 't aengesichte van Israël vlugteden, zijnde in den afgang van Bethoron, soo wierp de Heere groote steenen op haer van den Hemel, tot Azeka toe, dat sy storven: daer warender meer die van de hagelsteenen storven, dan die de kinderen Israëls met den sweerde dooden. Doe sprak Josua tot den Heere, ten dage als de Heere de Amoniten voor het aengesigte der kinderen Israëls over gaf, ende seyde voor de oogen der Israëliten, Sonne staet stille te Gibeon, ende gy Mane in het dal Ajalons. Ende de Sonne stont stille, ende de Mane bleef staen, tot dat sich het volk aen zyne Vyanden gewroken hadde. Is dit niet geschreven in 't Boek des oprechten? De Sonne nu stont stille in 't midden des Hemels, ende en haestede niet onder te gaen omtrent eenen volkomen dag. Ende daer en was genen dag desen gelyck, voor hem, noch na hem, dat de Heere de stemme eenes mans (alsoo) verhoorde; want de Heere street voor Israël.

Josua leerd als een getrouw Overste het volck, Godts Geboden te houden.

EEn treffelijck Patroon voor alle vroome Menschen
Is Josua geweest, vol zegening na wenschen,
Hy heeft hem aen zijn Heer geduerig vast gehecht,
En altijd na Gods Woord sijn wegen aengerecht:
Hy heeft het swacke Volck in deugden voor getreden,
En haer altoos geleert Gods Wet en goede zeden,
Noyt heeft hy op hem selfs, noch op zijn kragt gestaen:
Maer na des Heeren wil en wijse raet gedaen.
Nu in sijn Ouderdom, en in zijn hooge Jaren,
Soo doet hy Israel voor 't lest by een vergaren,
En spreeckt: Ick ben nu out, gy hebt Gods stercke hant.
Sijn wonderlijcke daat gesien aen alle kant,
Hoe machtig dat hy heeft in noot voor u gestreden,
Waer door gy nu besit veel Landen en veel Steden:
Dus houd nu sijn Gebodt, en gaet, kloekmoedig voort,
Vertrouwt op hem alleen, en luystert na sijn Woort,
Soo sult gy vast bestaen, uw' staet die sal vermeeren,
Het land geluckig is, daer Prinçen selven leeren.

Josua 23. 1.

Ende het geschiede na vele dagen, na dat de Heere Israël ruste gegeven hadde van alle zijne Vijanden rontom henen: ende Josua out geworden, (ende) wel bedaegt was: So riep Josua gantsch Israël, haer oudste, ende hare Hoofden, ende hare Rechters, [ende] hare Amptlieden, ende hy seyde tot haer: ik ben oud geworden, [ende] wel bedaegt. Ende gy-lieden hebt gesien alles wat den Heere uwen Godt gedaen heeft allen desen volckeren voor u aengesichte: Want de Heere uwe God selve is het, die voor u gestreden heeft. Siet ick hebbe u dese overige volckeren door het lot doen toevallen, ten erfdele uwe stammen, van de Iordane af, met alle de volckeren die ik uijtgeroeijt hebbe, ende to. aen de groote Zee tegen den ondergang der Sonne. Ende de Heere uwe Godt salse uytstoten voor u-lieder aengesichte, ende hy salse van voor u-lieder aengesichte verdrijven; ende gy sult haer Land erffelijck bezitten, gelijck als de Heere uwe God tot u gesproken heeft. Soo weest seer sterk, om te bewaren, ende om te doen alles, dat geschreven is in het Wetboek Moyse: op dat gy daer niet af en wyckt ter rechter noch ter slinkerhandt.

Josua sterft.

ALs Josua het volck nu hadde voor-gedragen.
De groote weldaet Godts, die in voorgaende dagen
Soo heerlijck was geschiet, soo heeft hy een verbont
Met Israël gemaeckt, en op den selven stont
Noch in het Wetboeck Gods met eygen hand geschreven,
Waer af den grooten steen getuygenis soud' geven,
Dat nu de gantsche schaer verbonden was aen God,
Te dienen sijnen Heer, te houden sijn Gebodt,
Waer op dat yder een het ja-woord heeft gesproken,
En Josua terstont zijn oogen heeft geloken.
Doen hy zijn trouwe dienst ten vollen had gedaen,
Soo is hy op den wegh van alle vleesch gegaen,
Nu sal hy 's levens kroon gewisselijck be-erven.
Geluckig is een Prins, die zaliglijck magh sterven.

Josua 24. 22.

Josua nu seyde tot den volcke, gy zijt getuygen over u selven, dat gy u den Heere verkoren hebt, om hem te dienen; Ende sy seyden wy zyn getuygen. Ende nu, doet de vreemde Goden weg, die in 't midden van u zyn, ende neyght uwe herten tot den Heere den God Israëls. Ende het volck seyde tot Josua: Wy sullen den Heere onsen God dienen, ende wy sullen sijne stemme gehoorsamen. Alsoo maeckte Josua op dien selven dag een Verbond met den volcke; Ende hy stelde 't haer tot een insettinge ende recht te Sichem. Ende Josua schreef dese woorden in het Wet-boek Godes; Ende hy nam eenen grooten steen, ende hy rechtede dien daer op onder de eycke, die by 't Heyligdom des Heeren was. Ende Josua seyde tot den gantschen volcke, siet dese steen sal ons tot een getuygenisse zyn, want hy heeft gehoort alle de redenen des Heeren, die hy tot ons gesproken heeft; ja hy sal tot een getuygenisse tegens u lieden zyn, op dat gy uwen Gode niet en liegt. Doe sond Josua het volk weg, een yder na sijn erf-deel. Ende 't geschiede na dese dingen, dat Josua, de sone Nun, de knecht des Heeren sterf, oudt zynde hondert ende thien jaren.

Elias word van den Engel gespijst.

DOor Iesabels gebodt so moet Elias vluchten,
En met een stercke drift tot God inwendig suchten,
Hy roept vast om de dood, en met een naer geklagh,
So bidt hy sijnen Heer, dat hy doch sterven magh,
Hy vind hem nu alleen, en stelt hem noch te slapen:
Maer God, die dese Man heeft tot zijn dienst geschapen,
Die gaet een ander wegh, die wil zijn dood noch niet:
Hier siet gy nu perfect, hoe menschen wil geschiet,
Een Engel hem verschijnt, die port hem om te eten;
Die laet een ander les als sterven aen hem weten,
Die weckt hem tweemael op, en seyt hem heftig aen,
Staet op, en eet terstont, gy sult noch verder gaen,
Den Engel die vertreckt, terstont so moet hy rysen,
Gaet veertig dagen lang op eenderleye spyse,
Daer komt geen bleecke dood, al gaet hy lange tijt,
't Is God die na sijn wil die enge draet afsnijt.
Indien de lesten snick stond selven aen de menschen,
Elck zoud in tegenspoet gewis om sterven wenschen,
Geen mensch en leet hier pijn, noch smart of kommernis,
't Is best dat een alleen daer van de Meester is.

I *Regum.* 19. 4.

Maer hy zelfs ging henen in de Woestynen eene daghreise, ende quam, ende sat onder eenen Jeneverboom: ende badt dat sijne ziele storve, ende seide: 't Is genoeg, neemt nu Heere mijn ziele: want ick en ben niet beter dan mijne vaderen. Ende hy leide zig neder ende sliep onder eenen Jeneverboom: Ende siet, doe roerde hem eenen Engel aen, ende seide tot hem: staet op, eet. Ende hy sagh om, ende ziet tot zijn hooft-eynde was een koecke op de kolen gebacken, ende eene flesse met water; alsoo at hy, ende dranck; ende leide zig wederom neder. En de Engel des Heeren quam ten andermael weder, ende roerde hem aen, ende seide: Staet op, eet: want de weg soude voor te u veel zijn. Soo stont hy op, ende at, ende dranck: ende hy ging door de kracht der selver spyse, veertig dagen ende veertigh nachten, tot aen den Berg Godts Horeb.

2 *Re-*

2 Regum 2.

Elias werd in een tempeest ten Hemel opgenomen. (sen,

AL wat hier voor den mensch niet mogelijk kan we-
Geschiet door Godes kragt, en doet een ider vresen,
Wat heeft des Heeren knecht al wonderen gedaen,
Geen water ofte vyer en kon hem tegen staen:
Maer eindelyck heeft Godt een wonder willen werken,
Waer aen men sonderling sijn mogentheyt kan merken,
Een wonder noyt gehoort, van Adams tijden af,
Een mensche sonder doot, een mensche sonder graf,
Een mensch, die oversiens ten Hemel word genomen,
Om wien dat yligh is een Hemelsjaght gekomen;
Diens Paerdens vyerig zijn, de wagen niet te min
Is rontom als een brand, daer sit Elias in.
Gelijck een groote Vorst, van ongemeene krachten,
Verçiert met Hemels tuyg, en diergelycke machten,
Hy vaert ten Hemel op in onweer en tempeest,
En werdt also in kort een Goddelycke Geest.

Elisa

Elisa ontfangt den Geest van Elia.

ELisa staet en kijckt, en roept met luyder stemme,
Hy weet door dit gesicht hem selven niet te temme,
Hy star-oogt na de Lucht, en roept noch even sterck,
Mijn Vader waer dus heen? hy siet het wonder werck,
Syn alderliefste vriend dus van hem afgetogen,
En op een ogenblick geslingert uijt zijn ogen,
Hy staet geheel versuft, verslagen en bevreest:
Maer sonder lang vertreck, hy krijgt een ander geest,
Den Mantel heft hy op, die door de snelle rede
Sijn vriend ontvallen is, en doeter wonder mede,
Hy slingert die te saem, en heftig daer mee slaet,
Waer door het water splijt, soo dat Elisa gaet
Nu midden door de stroom, en vint in alle wegen,
Dat hy de selve geest van Godt nu heeft verkregen,
Om welcke dat hy badt. O troostelyck besluyt,
Dus send die selve God noch harders voor ons uijt,
Die 't woord des Heeren recht in dese Oogste snijden,
En wijcken niet daer af ter recht noch slincker zijden,
Ten eynde dat de draeck geen zielen meer verslint,
O mensch! om Godes wil de Herders doch bemint.

2 *Regum.* 2. 11.

Ende het gebeurde, als sy voortgingen. gaende ende sprekende, siet so wasser een vierige wagen met vyerige Paerden, die tusschen hen beiden scheidinge maekten: alsoo voer Elia met een onweder ten Hemel. Ende Elisa sag 't, ende hy riep: mijn Vader, mijn Vader, wagen Israëls, ende zijne Ruijteren; ende hy sagh hem niet meer: Ende hy vattede zijne kleederen, ende scheurdese in twee stucken. Hy hief oock Elias Mantel op, die van hem afgevallen was; ende keerde weder, en stont aen den oever der Iordane. Ende hy nam den Mantel van Elia die van hem afgevallen was. ende sloeg het water; ende seijde, waer is de Heere de God van Elia? Ia de selve? Ende hy sloeg het water, ende het wert herwaert ende derwaert verdeelt, ende Elisa gingh daer door. Als nu de Kinderen der Propheten, die tegen Iericho waren, hem sagen, soo seyden sy, de Geest van Elia rust op Elisa, ende sy quamen hem te gemoete,

Elisa

Elisa verblijt een bedroefde Vrouwe, die veel schulden hadde.

HOe menig oprecht hert moet heymelyck gaen klagen,
En leven ongerust door veel bedroefde vlagen.
En so my yemant vraegt, waerom dit nu geschiet,
O vriendt! let op de tijt die gy voor oogen siet,
De tijt die brengt het mêe, wat sal den mensch beginnen;
Och! 't is een slechte staet, daer is niet om te winnen:
De schulden nemen toe, (eylaes!) den vromen man
Die siet het Huysgesin met droeve oogen an;
De tranen is de dranck, het treuren is de spijse,
So lang dat Godt sijn gunst en liefde komt bewijsen;
Tot dat Elisa komt en vult met overvloet
De Vaten, daer de Vronw haer Schult-Heer mêe voldoet,
Wiens herte was bedroeft met schulden overladen,
Nu van haer Man berooft, en weet haer niet te raden.
De Schult-Heer is te wreet, hy dreygt met ongedult,
Haer Sonen alle bey te nemen voor de schult.
Sy bidt in dit geval, en krijgt terstont genade:
Dus geeft den Heere noch sijn zegen vroeg en spade.

2 Regum 4. 1.

Eene Vrouwe nu uyt de Wyven van de Sonen der Propheten riep tot Elisa, seggende: uwe Knecht, mijn Man, is gestorven, ende gy weer dat uwe Knecht den Heere was vresende: nu is de Schult-Heere gekomen, om mijne beyde Kinderen voor hem tot Knechten te nemen. Ende Elisa seyde tot haer: wat sal ick u doen? geeft my te kennen, wat gy in den Huyse hebt: Ende sy seyde, uwe Dienstmaegt en heeft niet met allen in den Huyse, dan een Kruyke met Olye. Doe seyde hy gaet, eyscht voor u Vaten van buyten, van alle uwe nabueren ledige vaten, maeckter niet weynig te hebben. Komt dan in, ende sluyt de deure voor u, ende voor uwe Sonen toe; daer na giet in alle de Vaten; ende dat vol is, set wegh.

Vers 7.

Doe quam sy, ende gaft de Man Gods te kennen: ende hy seyde, gaet henen, verkoopt de Olye, ende vergelt uwen Schult-Heeren: gy dan, (met) uwe Sonen leeft by het overige.

Elisa

Elisa verwerft van den Heere voor een Vrouwe, die geen kinderen hadde, eene Sone, stervende, maeckt hy hem weder levendig.

HEt was van ouden tijdt een wonder groote zegen,
Wanneer een jonge Vrouw veel kinders had verkregen,
Wanneer sy vrugtbaer was, men spracker deftig van,
De Vrouwe tot een lof, en eere voor de Man,
Al was de ryckdom groot van huysen, hof en Landen,
Men leefde sonder kind, dat was een groote schande,
Dat wist Gehasi wel, die tot Elisa seyt,
Mijn Heer so 't u belieft, so wilt uyt danckbaerheyt,
Voor al de trouwe dienst de Vrouw een Sone geven,
Op dat zy met haer Man in vrolijckheyt mag leven.
Gehasi dit versoeckt, waer op het is geschiet,
Dat sy na seker tijd met vreugt een Sone siet,
De Vrouw is seer verblyt: maer siet na weynig jaren,
Het kindeken dat sterft, en doet op nieuw beswaren
Het moederlycke hert, schoon datse treurig leeft,
Noch is 't dat sy de moet niet heel verloren geest,
Sy roept, en bid om troost Elisa, laet hem seggen,
Hy gaet hem op het kint en op sijn aengesigt leggen,
Het leven komter in. O wonderlycke kracht!
Het kind is wederom sijn moeder toegebracht,
De Ouders zijn verblijd, sy hebben God gepresen:
Terwijl dat aan haer Soon veel gunste was bewesen.
Wel op, gy die nu leeft, aenschout die groote vlijt,
Die dickmael is geschiet: : nu is 't een ander tijt,
Het bladt is omgekeert, de jaren zijn verlopen,
Indien het wesen mogt, men soude sien verkopen,
Daer soud' een Kindermarckt versekert gins en hier
Oprysen, als men siet tot Thunis en Algier,
Alwaer de soete jeugt, de sterckste jongelingen,
Voor dit vervloeckte volck het meeste gelt opbringen,

'tSchijnt

't Schijnt offer nu geen God so wel als doe en leeft,
En dat hy maer voor een of twee de spijse geeft,
Dat meerder in 't getal de saecke doet bederven;
En hout de weyde kael, so lang tot dat sy sterven.
My dunkt, dit is te slecht, dat nu een Christen aert
Schier hout als voor een vloek, wanneer de vrouwe baert,
Het gaet niet als het plag, men soekt wel om te trouwen,
Maer veel die in der daet het kinderbaren schouwen.
Het spreekwoort heeft sijn kragt, men roepter wel om ien,
Maer so gy 't wel verstaet, men wenschte om geen tien,
Men stuertse zuyd en noord, sy moeten dikmael swerve,
Ja, in haer hoogste noot, de gunst van ouders derven.
O Jeugt, wie dat gy zijt, hout dit in u gedacht,
Die van u Ouders zelfs noch waerdig zyt geacht,
Betoont u danckbaerheyt. en wilt haer ook verblyden,
Gy hebt een groot geluck in dese leste tijden.

2 *Regum* 4. 11.

Ende het geschiede op eenen dag, dat hy daer quam: ende hy weeck in de opperkamer, ende leyde sich daer neder. Doe seyde hy tot sijn jongen Gehazi, roept dese Sunamitische: en als hyse geroepen hadde stontse voor sijn aengesicht, (want hy hadde hem geseyt: segt nu tot haer, siet, gy zyt sorgvuldig voor ons geweest met alle dese sorgvuldigheit; wat isser voor u te doen? isser iet, om voor u te spreeken tot den Koning, oft tot den Krijghs-Oversten? ende sy hadde geseyt, ick woone in 't midden mynes volcks. Doe hadde hy geseyt, wat isser dan voor haer te doen: Ende Gehazi hadde geseyt, sy en heeft dog geenen Sone, en haer Man is out. Daerom hadde hy geseyt, roept haer, ende als hyse geroepen hadde stont sy in de deure.) Ende hy seyde, op desen gesetten tyt, omtrent desen tyd des levens sult gy eenen Sone omhelsen: ende sy seyde, neen mijn Heere, gy Man Gods en liegh tegen uwe Dienstmaeght niet.

HES-

HESTER

Tot Koninginne gekroont, bidt voor de Joden, ende behout haer by het leven.

ALs door het ſtreng Placcaet, de lieve Koningin
Was van haer Throon geſet, uyt al haer Huys-geſin,
Als Vaſthi door 't gebodt Aſueros moet verlaten,
Wat iſſer op gevolgt? men heeft in alle Staten,
Geſogt en nageſpeurt, wie of de ſchoonſte vont,
Die wederom de plaets, die noch als open ſtont,
In 't Koninglijcke Hof mocht na waerdy bekleden,
En voor desKonings ſtoel als Koninginne treden.
Men brengt een Maegden rey te Suſan op het Slot,
Elck çiert haer lange tijt na 't Koninglijck gebodt,
De dagen gaen voorby, den tijd die is gekomen,
Dat nu den Koning heeft de ſake voor-genomen,
En dat men voor den dagh het Maegdelijck gelaet,
Het alder-aengenaemſt, het over-ſchoon çieraet,
Sal brengen, en terſtont Aſueros gaen vertonen,
En wie dat hy verkieſt, die ſal hy mogen kroonen,
Die ſal door al het Land geluckig ende fijn
Voor Echte-Koningin ſtraecks uyt-geroepen zijn.
Elck is nu wel verſien met Balſem en met Kruyden,
Die nu een ſoete ſtem laet voor den Koning luyden,
Die nu een klaer geſicht, een aerdig lonkend' oogh,
Vertoont, dat menig Prins en jonge Vorſt bedroog,
En tot een ydel vyer, tot geyle luſt opweckte:
't Welck tot een ander eynd' als deſe ſaecken ſtreckte,
Nu ſiet men op het loon, nu dient het tot een lof,
Nu ſtrijt men om de Kroon, en om een hooger ſtof.
Ciert Maegden, çiert nu vry, en na de beſte kunſte,
Op hoop van echte trouw, op hoop van 's Konings gunſte,
Op hoop van hooger loff, om door de ſoete min
Te werden op een uur een groote Koningin.
De tijt de is vervult, daer komen ſnelle boden,

Die

Die met expresse last de teere Maegden nooden,
Een yder staet bereyt, hier op soo treet men uyt,
Elck wenst nu haest te zijn Asueros lieve Bruyt,
Des Konings bed-genoot, met hem te mogen trouwen,
En soo te mogen zijn het Hooft van alle Vrouwen.
Den Kamerling die brengt nu dees en gene maegt
Ordentelijcken voor: maer geen hem noch behaegt,
Hy kan geen soete min uyt hare boesem lesen,
Hy siet'er noch al meer die deftig zijn van wesen,
In alles schier volmaeckt, die lustig henen gaen,
Die voor sijn Aengesicht als een Godinne staen.
Het loopt schier al te slecht, hy vint'er noch niet eenen
Die hem vernoegen kan, men leydtse weder henen;
Sijn herte dat ontsteeckt noch tot geen soete min,
Hy voelt'er noch geen treck noch geen bewegen in:
Hy siet de Maegden aen, maer sonder minne-vonken,
Hoe aerdig datse zijn, hoe dat haer oogen loncken,
't Is al te mael vergeefs, hy blijft de selve man,
En siet de soete Jeught gelijck een droomer an.
Indien dat menig Vorst quam sulck een saeck te voren,
Daer wierd in korte tijt een vreemde lust gebooren:
Wat segh ik van een Vorst, daer soud geen aerdig quant,
Geen rappe Jong-gesel gevonden zijn in 't Lant,
Die sulk een schoon toneel van maagden kon aenschouwen,
En hem van Minnens-lust volkomentlijck onthouwen:
Dit is van ouds geweest een Bileams practijck,
En braght wel in de gront een gantsche Republijck.
De saken die gaan voort, de uur die is gekomen,
Dat Hester by der hand wert vriendelijck genomen;
Sy met een heus gemoet, met lieffelijck gelaet,
Nu kostelijck verçiert, terstont ten Hove gaet:
Daer staet die gulde Son, wiens glans soo krachtig luystert,
Dat hem des Konings Ziel met haer te samen kluystert.
Daer staet die morgen-star, en blinckt seer wonder schoon;
Beweegt des Konings Hert, en wint alsoo de Kroon.
Nu voelt hy eerst een brant in sijn gemoet oprijsen,
Nu kan hy aen sijn lief haest wederliefd' bewijsen,
Nu is hy niet gestelt gelijck voor desen plag,

En ſcheen, of al 't vermaeck by hem ter neder lag,
Of noit geen ſchoone Vrouw zijn hert zoud' kunnen trecken,
Sijn al te doffe geeſt tot vrolijckheit verwecken,
Nu brant hy als een vyer, en heeft geen ander luſt.
Als dat hy in de ſchoot van ſijn beminde ruſt.
Nu ſchiet hy ſtroomen uijt, van liefd' vol minnetreken,
En leeft in groote vreugt, gelyck het is gebleken:
Want Heſter wert terſtont tot Koningin gekroont,
En door het gantſche Land veel eer en lof betoont.
De Koninglycke pracht die ſal men nu hanteeren,
Het Hof dat is vervult met Princen en met Heeren,
Met Vorſten groot en kleyn, met Juffers abondant,
Waer dat men went of keert, het is aen alle kant,
Verſien met groote ſtaet, den Koning heeft geboden,
Men ſal door al het Rijck tot deſe maeltijt noden,
Al wat de name draegt van Prins of edel bloet,
Alleen om Heſters wil hy deſe maeltijt doet.
Daer komt het al te ſaem uyt veel verſcheyden Landen,
Elck kuſt met groot ontſag de Koninglycke handen,
En wenſcht hem tot geluck, in ſulck een blijden ſtaet,
Waer op dat yder een aen deſe maeltijt gaet,
Daer vreugt in overvloet ten vollen is bedreven.
Noch werdt benevens dien aen yder uytgegeven,
Geſchencken na den eyſch, na Koninglycke aert,
Geen koſten wert ontſien, of elders in geſpaert.
Als nu de groote feeſt naer veel verſcheyden dagen
Ten eynde was gebracht, men hoorde niemant klagen
Van eenig overlaſt, of ander ongemack,
Een yder was vernoegt, en van de vreugde ſprack.
Het heeft hier niet gegaen, gelijck men ſiet gebeuren,
Dat, alsmen ſcheyden ſal, dan gaet op een treuren,
Dan ryſter een gewoel, een wonder groot gedruys,
Dan baert de ſoete vreugt wel licht een bitter kruys,
Dan gaet men menigmael malkander meeſt belaſten,
In 't ſcheyden van de merckt dan kentmen eerſt de gaſten.
Hier gaet het anders toe, de bruyloft is gedaen,
Elck ſoeckt nu wederom ſijn eygen wegh te gaen,
Daer is om eer noch ſtaet of diergelyck geſtreden,

De

De Princen zijn geruſt, het Rijck dat is in vreden.
De Vorſten wederom die komen op een nieuw,
En ſeggen 't lieve paer met danckbaerheit adieu,
Elck gaet van daer hy quam, en ſonder lang te dralen,
Het Hof is als het plagh, en ſonder vreemde talen.
Dit is de rechte wijs, dat oock een bruylofs gaſt
Ten eynde van de tijt wel op het ſcheyden paſt.
Schoon dat den Koning ſelfs een maeltijdt laet bereyen,
De reden die heeft plaets, op 't eynde moet men ſcheyen.
Als iemant hier of daer ter Bruyloft werdt genoot,
Blijft langer als ſijn tijt, en maeckt hem al te groot,
Als iemant wil ſijn vrient in 't land of in de ſtede
Beſoecken al te lang, het ſpreeckwoort brengt het mede,
Dit lesje paſt op hem, dat aen den derden dagh
De Gaſt al louter ſtinckt, en vry vertrecken magh.
Gy dan, indien gy wilt nu elders ſpeelen varen,
En wilt u waerde vrient niet al te veel beſwaren,
Vertreckt na korten tijt, en hebt een weynig ſchroom,
Als gy dan weder komt, ſo zijt gy wellekoom.
Terwijl den Koning nu geruſtig is van leven,
So heeft hy in ſijn Rijck tot grooter ſtaet verheven
Nu dees en gene Prins: maer ſiet voor alle man
Is Haman groot gemaeckt, en ſit nu boven an,
Sijn Stoel die is verhoogt, elck moet de ſake prijſen,
En door een nieuw gebodt hem lof en eer bewijſen,
Een yder neight en buygt, ootmoedig aen hem bidt,
't Is Haman, die ſeer trots nu naeſt een Koning ſit.
Sijn herte dat verheft, men ſiet het aen ſijn weſen,
Hy wil van yder een ten hoogſten zijn gepreſen,
Hy voert een Konings pracht, een koſtelijcke ſtaet,
Een al te grooten roem, die buyten ſchreve gaet.
Hy treed gelijck een Pau, hy kan de Vorſten dwingen,
Hy ſpreeckt geen enckel woort of 't zijn van groote dingen.
't Is alles hem ſubject, wie dat hem ook ontmoet,
Die is 't dat deſe Prins ja tot der aerden groet,
Al wat hy voor hem neemt moet yder een behagen,
O! 't is een ſterck Gebeent' dat weelig Vleys kan dragen,
Heer Koning weet het vry, en hout het voor gewis,

Hoe hoog dat desen Man van u gezegent is,
Schoon dat hy met sijn Stoel is nessens u geseten;
En weet der Landen kracht, haer innigste secreten,
Aen wien gy alle ding soo overvloedig schenckt:
Dat gy door sulck een staet hem aen den Gallig brenckt,
Sijn Princelijck gemoet en kan die staet niet lijden,
Sijn eygen ongeval en kan hy niet vermijden,
Het is, na ick bespeur, geen ongeluckig Man,
Die in de middeldaet so proper leven kan,
Die in de Polecy al sachjes werd vergeten,
En die sijn eygen Brood (gelijck men seijt) magh eten,
Die heeft in dese tijd als vry een beter lot,
Die leeft gerustelijck, en dient also sijn God.
Een Mensch, wanneer hy is tot ampten opgetogen,
d'Ervarentheyt die leert, hy werd so licht bewogen
Tot pracht en hovaerdy, hy lijd al vry wat last,
Mijn vriend besiet het wel, daer is al wat aan vast;
Indien gy tot het ampt van Rechter werd verkoren,
Het is een sware saeck, wat komt u al ter oren!
Gy staet so menigmael en weet niet hoe gy sult,
Gy hoort aen wederzijd, niemant en heeft'er schult;
Het Vonnis evenwel dat sult gy moeten vellen,
Het recht, het Rechter-ampt, dat kan al vry wat quellen.
Dit heeft den wijsen Man, dien kloeken Salomon,
Terstont al mêe gevoelt, so ras als hy begon
Justici ende recht, tot troost voor alle vromen.
Siet, wat een swaren saeck is stracx voor hem gekomen,
Door welckers daet hy noch ter werelt is beroemt,
By ieder so bekent, onnodig dat men 't noemt.
Verkrijgt gy by het Hof of elders groote machten,
Gy moet u swarigheit daer van al mêe verwachten.
Al is 't dat Haman heeft in 't Hof de tweede stem:
Nochtans hy is de Vorst, die haest loopt in de klem;
Die midden in de vreucht het alles moet verlaten,
Sijn rijckdom, eer en pracht, met al sijn hoosse staten.
Nu is hy opgepronckt, en munt oock boven al,
Seer weinig dat hy denckt op sulck een ongeval,
Dat Haman, die na wensch kan alle ding verwerven,

Dat die na korte tijt so schandelijck sal sterven.
Hy treed nu naer het Hof met groote hovaerdy,
Elck acht hem als een God, wie dat hy gaet verby
Die ziddert en die beeft, en buygt voor hem seer aerdig;
Hy denckt in sijn gemoet, hy is het alles waerdig,
Hy is de groote Prins, waer is'er sijns gelijck
Te vinden naest de Kroon in al het Koningrijck.
Terwijl hy door sijn staet, door sijn hoogmoedig leven,
En door een hogen lof ten Hemel was verheven,
Als al de werelt nu hem naest den Koning prijst,
So vint hy noch een Jood, die hem geen eer bewijst;
Een slechte Mardachai die wil niet voor hem buigen,
Schoon dat hem door 't gebod de Dienaers overtuigen:
Hoe dickmael dese Vorst het Hof gaet uijt en in,
Den Jode groet hem niet, noch heeft niet in den sin
Om eenige cortesy aan Haman te betonen,
Hy wil hem met geen lof (gelijck als and'ren) kroonen.
Hoe moedig en hoe trots, hoe deftig dat hy gaet,
Niet eens dat Mardachai verandert sijn gelaet.
Dit kan dien grooten Vorst, Prins Haman niet verdragen,
Dit gaet op 't alderhoogst hem in sijn hert mishagen;
Hier door is hy terstont nu in sijn eer geraeckt,
Dit is een slechte saus, die hem niet wel en smaeckt,
Dat hem den Mardachai dus klein en slecht sal achten;
Dat is een groote schant, die kunnen sijn gedachten
In 't alderminste deel niet lijden noch verstaen,
Daer dient een ander wegh om dese saeck gegaen.
Hy met een groote nijt wraeckgierig ingenomen,
Is wederom ten Hoof op seker tijd gekomen,
Hy stelt de saeck in 't werck, en met een snoot beleit,
Noch op die eygen dagh hy tot den Koning seit;
O groot en machtig Vorst! van so veel rijcke stromen;
Voor wiens verheven throon de Princen moeten komen,
En buygen voor u neer, opoffren hare kracht,
Gy hebt nu al het lant tot rust en vreed' gebracht,
Gy hebt u volle wensch verkregen door het strijden,
Maer een ding (letter op) dat staet u niet te lijden.
Daer is een seltsaem volck verstrooyt door al het lant;

En ſo het langer duert ſy nemen d'overhant.
Haer Wet die hebben ſy verkregen uijt de Wolcken,
Sy leven op haer ſelfs, en niet als and're Volcken,
Sy ſtellen nimmermeer hun na der landen wet,
Maer blijven op haer ſtuck altoos ſo vaſt geſet;
Dat eer het Koningrijck ſoud' barſten ende ſcheuren.
't Is beſt daer in voorſien, al eer het lant moet treuren.
Indien 't u mogentheit belieft, en dit toelaet,
So ſchrijt men over al, en dat op verſche daet,
Dat hem het Joodſche volck tot ſterven moet bereyden;
So wil ick oock terſtont, en ſonder lang te beyden,
Vereeren aen het Hof thien duyſent ponden net
Aen Silver, ſo dit werk ſijn volle voortgang het.
Den Koning hoortet aen, is wonder wel te vreden,
Hy ſtaet het alles toe, alleen op loſſe reden,
Is dit niet al wat licht, een oordeel ſo terſtont
Te vellen, eer men weet de ſaeck ſijn rechten gront?
O Koninglijcke Vorſt! gy laet te licht verwerven,
Om ſo veel duyſenden van menſchen te doen ſterven,
Te ſtorten in u lant ſo veel onnoſel bloet,
En dat noch aen een volck dat niemant leet en doet,
O overſotte daet! lichtveerdig uytgeſproken,
De wijsheit heeft (eylaes!) haer oogen toegeloken,
Men ſiet hier op geen recht, de ſaeck wert met beſcheyt
Niet eens gebalançeert, met niemant overleyt,
Men geeft het welig Paert ſijn vol en loſſe tomen.
Siet, Haman is verblijt, heeft nu ſijn wenſch bekomen,
Tot wraek van Mardachai. Wee, wee, alſulk een Lant!
Alwaer de Vorſten zijn als kinders in 't verſtant:
Wanneer gy ſulck een daet ſiet in het Land geſchieden,
Dat wil een groote plaeg tot ſijnder tijt bedieden.
Gy Princen leert hier uyt een beter wegh te gaen,
Gy Rechters laet die les voor u geſchreven ſtaen,
En wilt 't onnoſel bloet niet al te licht verwyſen,
So ſal u al het volck als trouwe Rechters prijſen,
God heeft geen aertſche menſch in hooge ſtaet geſtelt,
Dat hy regeeren ſal met macht en door gewelt,
Dit zijn de vruchten noyt van Godes lieven zegen,

De

Des Heeren suyver woort is over al daer tegen,
Die wyst een ander spoor, die leyt als met de hant,
Tot oordeel ende recht, tot reden en verstant.
Al is des Konings gunst by Haman nu verkregen,
Asuerus niet te min, die gaet verkeerde wegen,
Hy weet niet wat hy doet, hy kent hem selven niet:
Want hy zijn eygen rinck aen dese Joncker biet,
En spreeckt met volle mont, het silver, my geboden,
Dat schenck ick wederom aen u met al de Joden,
Doet so als u belieft, en naer u eygen lust:
Op dat mijn Koningrijck mag blyven in zyn rust,
Hier op so is terstont een streng Gebodt gegeven,
En in verscheyden tael ten Hoof aldus geschreven.

DEn Artaxerxes, die van't Indiaensche strant
Met Konings magt regeert, tot aen het Morenlant,
Die onder sijn gewelt verscheyde Koningrycken
Heeft wonderlyk gebracht, gelyck de daden blycken
Die is't dat heden nu na sijn believen doet,
De Vorsten van het landt een vriendelycke groet.
Als ick een Heere ben geworden over allen,
Als my de gantsche aerd' is tot myn deel gevallen:
Soo heb ick in myn macht noyt uyt vermetenheyt,
In dees myn groote staet tot hoogmoet my bereyt:
Maer heb het vreemde Volck sachtmoedigh kunnen leeren,
En blyf noch so gesint de Landen te regeeren.
Als ick nu in myn raet op vreede heb gedacht;
Soo is een wichtig stuck terstout voor my gebracht
Van Haman, die getrouw hem quyt in alle saecken.
Waer op het gantsche Hof met reden heeft te waecken,
Hoe dat door al het Landt en Steden is verspreyt
Een Volck, een vreemde aert, en vol rebelligheyt,
Dat noyt hem onderwerpt het Koninglyck gebieden,
En heeft een groot verschil met alderhande lieden:
Daerom dat onse ryck stant vastigh magh bestaen,
Soo is'er een gebodt by ons aldus gedaen,

Dat die in het geschrift (welck onder Hamans handen
Voorsichtigh nu berust, als Vader van den Landen)
Geschreven zyn, terstont, en sonder langer spijt,
Met Vrouwen ende Kindt op ons bestemde tijt
Door 't Swaert op eenen dag al t' samen sullen sterven,
En geen barmhertigheyt van iemant meer verwerven.
Dit is dan onse wil, begeert' en hooghste lust:
Op dat ons Regiment in vreed' volkomen rust.

ALs nu voor alle Man 't gebodt was aengeslagen,
Soo werdt de Stad beroert, vol kermen en vol klagen,
Daer is een groot geween, waer dat men hoort of siet,
't Is overal vervult met droefheit en verdriet;
Elck heeft in grooten ernst met vasten en gebeden,
In dese hoogen noot als voor de doot gestreden,
De Mannen groot en kleyn, de Vrouwen neffens haer,
Die leggen op de Aerd, bedroeft en vol gevaer:
Elck bidt met vierigheyt aen Godt nu om het leven;
Wie soud' voor sulck een daet niet schricken ende beven?
Het is een slechte stant, en baert licht ongeval,
Wanneer den mensche weet wat Dagh hy sterven sal,
Een droefheit die het hert des menschen licht bekommert
En dickmael met een angst de ziele so beslommert,
Uyt vreese voor de doot, en door aenstaende smert,
Dat al de Godesdienst daer door verdronckert wert.
Het is een beter werck tot Godt oprecht te suchten,
En midden in het kruys tot hem alleen te vluchten;
Tot Godt met sijn Gebedt hertgrondelijck te gaen:
Wanneer men oock de doot siet voor sijn ogen staen,
Gelijck als hier geschiet in dees bedroefde Joden,
Die in haer hoogste noot tot Gode sijn gevloden,
Nu is 't dat Mardachai seer jammerlijcken treurt,
En met verslagen geest sijn kleederen verscheurt:
Hy doet een sack om 't Lijf, gaet midden door de stede,
Roept klagelycken uyt, en gaet noch vorder treden
Tot in des Konings Poort, alwaer dat niemant mocht

Verschynen, die een sack op 't Lichaem mede brocht:
Maer echter niet te min, hy stelt het op een klagen,
De Maegden van het Hof die komen om te vragen,
Wat of sijn klacht bediet: sy hooren treurigh aen
In wat bedroefden staet dat al de Joden staen;
Hoe dat den Koning selfs door Haman heeft geboden,
Dat hy op eenen dag sal al de Joden dooden.
De Maeghden nu terstont die treden op het Hof
Met treuren overstort, en brengen dese stof
Dees al te droeve maer voor Hester, ende spreken,
Hoe dat den Mardachai sijn herte schier wil breken
Van droefheyt ende leet: hoe deerlyck dat hy klaegt,
En dat hy om sijn Lyf een sack tot tèken draegt,
Dat Haman het Geslacht der Joden wil uytroden,
Hoe dat hy door het Lant heeft scherpelijck geboden,
Wanneer en op wat tyt dit alles sal geschien,
Gelyck men in 't geschrift kan voor sijn oogen sien.
De Koningin verschrikt, verandert al haer wesen,
Besterft gelyck een doot, en is vol groote vresen,
Vernedert haer terstont, en bidt in dese smert
Beweggelyck aen Godt, met een gebroken hert.
Haer kostelijck gewaet dat leyt nu in de hoecken,
Sy wil met Mardachai den rechten trooster soecken,
Nu spreeckt de Koningin, aldus in haer verdriet:
O Godt! met u genaed' u dienstmaegt doch aensiet:
Die nu verlaten ben, in sulck een groot onweder,
Och Heere! siet ons aen, wy leggen voor u neder,
Ootmoedig in het stof, en bidden lijfsgenaet,
Geeft my doch nieuwe kracht, en zegent mijnen raet,
Gunt my een soete stem, en leert myn tonge smeken:
Wanneer ick voor de Leeuw sal om genade spreken.
Bekeert het wreede hert, dat hy 't onnosel bloet,
U eygen Tortelduyf niet van de aerd verdoet.
Als Hester nu tot God dus vyerig had gebeden;
Soo gaet sy wederom op 't çierlykst haer verkleden,
En op den derden dag sy voor den Koning treet,
Met lieffelyck gelaet, en kostelyck gekleet,
Haer aengesicht dat blinckt, geeft vriendelijcke stralen,

Maer 't hert dat is benauwt, met angst en groote qualen.
Daer staet de schoone Vrouw, Asuerus bedgenoot,
Verwacht nu met een woort, het leven ofte doot.
Den Koning sit en blinckt van Gout en ed'le steenen.
O schrickelijk toneel! waer wil dit stuck noch heenen,
Daer is geen enckel woort noch uijt sijn mont gegaen,
Hy siet in toornigheit sijn lieve Huysvrouw aen,
Sy door dit fel gesicht, valt neder met verschricken,
In onmacht, en werdt bleeck, haer asem wil versticken,
Het Koninglijck gemoet datziddert ende beeft,
Waer door de goede Godt terstont genade geeft,
Sijn hert is omgekeert, vertoont hem nu sachtmoedig,
Door Hesters ongeval so wert hy heel weemoedig,
De angst die drijft hem voort, hy treet van sijnen Troon.
Omhelst sijn echte Vrouw, en smeekt haer wonder schoon,
En seit: mijn Koningin bedaert, gy sult niet sterven,
Och! hoe soud' ick dit beeld, mijn leven kunnen derven;
Hy op het aldersoetst sijn vrientschap haer verklaert,
Waer op de jonge Vrouw een weinigh is bedaert.
En sprack, ô groote Vorst! ick heb God aengebeden,
Inwending na den Geest, daerom so heb ick heden
U mogentheit gesien, so helder als de Son,
Gelijck een Engel Gods; so dat ick niet en kon
My door de groote schrick voor u gesicht onthouwen:
Want siet u Majesteit is wonderlijck t'aenschouwen.
Terwijl dat Hester dus haer reden openbaert,
So werd sy weder flauw, en zijght nu op de aert,
Daer leyt de Koningin ter neer als sonder leven.
En schijnt de leste snick uijt haren mont te geven,
Daer is nu al het Hof beroert in groote noot,
Men hout het voor gewis de Koningin is doot,
Den een die roept om dit, den ander om te laven,
Daer is een groot verstel, men siet het alles draven.
Den Koning is vervaert, en weet niet wat hy sal
Beginnen (och, eylaes!) hy siet het ongeval
Nu met bewegen aen, vol vrese ingenomen.
De swacke Koningin is wederom bekomen,
En is nu by haer selfs tot redelijck verstant,

Elck

Elck trooft haer wat hy kan; en neemt haer by de hant.
De Koning wederom op sijnen troon geseten,
Siet Hester vriend'lijck aen, laet haer genade weten:
Hy reijckt sijn gulden staf, sijn Schepter over haer,
Betoont sijn goede gunst nu in het openbaer,
Met lieffelijcke stem begint hy dus te spreken:
Wat is u Koningin, wat magh u oock ontbreeken?
Eyst naer u eigen lust, al wat gy dencken kunt,
De helfte van mijn Rijck dat zy aen u gegunt.
Doen sprack sy met een woort, kan ick genade vinden,
So komt den Koning zelfs met Haman, zijn beminde,
Ter maeltijt, dien ick heb u heden toebereit.
Den Vorst die staet gereet, en stracx so werd geseit,
Dat Haman in der haest moet tot de maeltijt komen,
Die Hester nu ter tijd heeft by der hant genomen,
Terstont zijn dese twee tot Hester in gegaen,
En zijn met groote vreugt en blijdtschap aengedaen.
Den Koning, als hy nu had van den wijn gedroncken,
So heeft hy aen sijn Vrouw sijn halve Rijck geschoncken,
Indien sy 't maer begeert: maer sy met soete tael
Versoeckt hem wederom, nu voor de tweedemael,
Dat hy met Haman wil ter Maeltijt wederkeeren:
Asueros consenteert des Koningins begeeren.
Hier op gaet Haman uyt, is vrolijck van gemoet:
Maer als den Mardachai hem weder niet en groet,
So werd hy heel ontstelt in toornigheit ontsteken,
Sijn herte wil uijt spijt door nydigheit schier breken.
Hy gaet hoogmoedig voort, treet na sijn Logement,
Terstont hy om sijn Vrouw en om sijn Vrienden sent;
Hy toont zyn heerlyckheyt, zyn ryckdom boven maten.
Hoe dat hem alle ding in 't Hof werd toegelaten;
Hy spreekt, den Koning zelfs heeft my hier toegebracht,
Ick ben de grootste Prins en boven al geacht.
Dien Haman, voor wiens magt de Vorsten moeten buigen:
Gelyck als noch de daet u heden kan getuigen,
Want oock de Koningin heeft niemant meer genoot
Ter maeltyt, dan als my, ick Haman ben nu groot,
En op de hoogste trap in 't Koningryck verheven.

't Is alles in mijn hant tot eygendom gegeven:
Maer noch so ben ick niet in dese staet gerust,
En schep in desen al geen vreucht noch soete lust:
So lang als ick den Jood den Mardachai moet lyden,
So kan ick in myn staet my selven niet verblyden.
Sijn Vrouwe spreeckt hier op: verandert u gelaet,
Zyt fris en wel gemoet, ick weet u goeden raet,
Gy sult terstont een Boom voor dese Jode maken,
Van vyftig ellen hoog, en neerstig daer op waken
Dat gy des Konings gunst in dese saeck geniet,
Ten eynde dat u wil door sijn gebodt geschiet;
Wel aen, geen tijt versuymt, so gy dit kunt verwerven,
So sal den Mardachai aen desen Galligh sterven,
En hangen tot een spot, tot schrick van yder mensch,
So leeft gy dan gerust, en hebt u volle wensch:

Dan sult gy met geneugt tot dese maeltyt treden,
En by de Koningin met vreugt u tyt besteden.
Als hy nu dese raet had van sijn Vrouw gehoort,
Hy isser in vernoegt, en vaert daer mede voort,

Den Boom die wert bereyt, daer schynt nu geen genade,
Siet, Haman gaet ten hoof, en slaet wel neerstigh gade,
Hy toeft geen ogenblick, noch op dien eygen dagh,
Op dat hy dese Jood terstont ophangen magh:
Terwyl hy als een geest gaet in het Hof te waren,
Komt hier een vreemde saeck, een wonder, openbaren,
Niet sonder Godts beleydt, verkregen door 't gebedt,
Waer door dat Hamans wil en boosheyt werdt belet,
Den Koning op dien tijdt tot slapen niet genegen,
Heeft door des Heeren wil een ander lust gekregen,
Een lust, die niet en streckt tot spys of eenig dranck,
Noch tot geen snaren spel, of ander soet gesanck:
Maer om den ouden staet van sijnen Ryck te weten,
Het welcke door de tyt te met nu was vergeten.
Daer werdt op sijn gebodt terstont een boeck gebracht,
Waer uyt dat is gevolght het geen dat niemant dacht,
Men leest den Koning voor dan dees en gene saken:
Dit is een loflijck werck, het doet de Princen waken:
Het is een nodig ding, de reden wyst het aen,
Te lesen watter is voor desen omgegaen,
Hoe ligt de Vorsten zyn in ouden tyt bewogen,
En eer men omme sagh door valsche schyn bedrogen.
Hoe deerlyck dat men heeft het landt met bloet bedeckt,
Waer van so menig Boeck noch heden tot ons spreckt,
Het is een fraye saeck, Chronycken door te lesen,
Al watter is geschiet, en hoe het plach te wesen,
Het scherpt (inzonderheyt) de sinnen voor die geen,
Die nu in dese eeuw gestelt zyn voor 't gemeen,
Voor onse Magistraet, voor onse Overheden,
Die nu schier in 't verbont met haren Vyandt treden,
Tot vreed' en soete lust, tot welvaert van het Landt,
Och Vaders! neemt altoos den spiegel in de handt:
En spiegelt u also in waerheyt ende trouwen,
Leert op een vaste gront en niet op zant te bouwen.
Als nu den Lyf-trouwant wat vorder was gegaen,
So heeft den Koning dit perfect daer uyt verstaen:
Hoe dat op eene tyt twee stoute Kamerlingen
Hun hadden onderstaen, den Koning om te bringen,

Hoe

Hoe dat door Mardachai de ſake werd bekent,
En aen den dagh gebracht, ten beſten is gewendt:
Terſtont ſo ſpreeckt de Vorſt: wat hebben wy gegeven
Aen Mardachai, die my gehouden heeft in 't leven?
Voor ſijn getrouwe dienſt wat is aen hem geſchiet?
Daer op ſoo werdt geſeit: Heer Koning hem is niet
Van iemant aengedaen, tot op den dagh van heden:
De Koning overtuygt hem ſelven door de reden,
En ſpreeck: wie is in 't Hof, wie hoor ick hier omtrent,
Terſtont den grooten Heer een Bood' tot Haman ſent:
Daer komt dien fellen Prins, die Mardachai wil doden,
En niet alleenig hem: maer al 't geſlacht der Joden,
Daer ſtaet hy met een hert vol wreedtheit en vol moort,
Die uyt des Konings mond een ſeltſaem wonder hoort,
Hy hoort met groot verlang, om haeſt te mogen wreken,
Den Koning onder des begint tot hem te ſpreken,
En ſeyt: wat ſal men doen (indien het ſo gevil)
De Man, die nu terſtont den Koning eeren wil!
Dit klonck hem in zyn oor, hy eygent deſe woorden
Voor al hem ſelven toe, met vreughde hy dit hoorde,
En denckt vaſt by hem ſelfs, gewis ick ben de Man,
My ſal die eer geſchien: hy ſpreeck ter deftig van,
Hy ſeyt: alſulck een Helt die ſal men doen verçieren
Met Koninglyck gewaet, op aerdige manieren,
En ſetten op zyn Hooft de Koninglycke Kroon,
Gelyck de Koning plagh te ſitten op zyn Throon;
Noch ſal men 't beſte Paert, waer op tot allen tyden
Den Koning door de Stad en elders plagh te ryden
Gebruycken tot dit werck. Ey hoort, wat Haman ſeght,
Dan ſal men deſe Man, dus edel afgerecht,
Met groote heerlykheit door al de Straten leiden,
Hier toe ſal men een Vorſt gewillig dan bereiden,
Die ſal daer voor hem gaen, en roepen overluyt,
Tot eer en groote lof, voor alle Menſchen uyt:
Dus ſal men doen den Man met hertelyck begeeren,
Die heden deſen Dagh den Koning wilde eeren.
So ras als Haman nu zyn reden had gedaen,
So is een ſtreng gebodt ſtracx over hem gegaen:

Dat

Dat hy met Mardachai, den Jode: so sal leven,
En hem door al de Stadt alsulck en eere geven:
Denckt nu eens, hoe den Prins door dit gebodt verschiet,
Hoe dat hy by sijn neuster aerden neder siet:
Daer staet hy nu en kijckt, sijn hoogmoet die vermindert,
Sijn voorgenomen raet die werd hem daer verhindert,
Hy moet een ander wegh, het zy hem lief of leyt,
Het oordeel is gegaen, het woordt dat is geseyt,
Hy gaet'er mede voort, en doet het aller wegen,
Maer is het met sijn wil, ô neen! die isser tegen,
Had hy naer eygen lust te wercke mogen gaen;
Den Gallig had so lang hier niet vergeefs gestaen,
Hy had dat çierlijck kleet terstont hem uytgetrocken,
Hy soud hem van het Peerd wel haest ter aerden rocken,
Had Haman mogen slaen, ô vrient, dit vry gelooft,
Hy hadde Mardachai den kop aen twee geklooft.
Dat menig haestig mensch niet wierde ingebonden,
Terstont so was de man genoegsaem als geschonden:
Op wien, door beuseling, sijn nydigheyt dan viel,
Hy haeld hem (so hy kon) tot onder door de kiel,
Indien het hier toe quam, en woud men onderwinden:
Men soud in korten tijt noch al veel Hamans vinden.
Als nu dus overal den Joode was ge-eert.
Is Haman seer bedroeft terstont naer huys gekeert,
Vertelt het aen sijn Vrouw en aen sijn naeste Vrienden,
Die hem voorsichtelijck met reden daer op dienden;
En spraken: is de saeck ten hove dus beleyt,
So isser dan voor u een ongeluck bereyt,
Siet voor u, wat gy doet: dus midden in de reden
So komen van het Hof de Boden aengetreden:
En dryven Haman voort, vermits hy was genoot
Ter Maeltijt: maer (eylaas) hy gaat tot in sijn doot,
Sijn hert is vol van vrees, sijn hoogmoet is gesoncken.
Den Koning nu verheugt, en van de Wijn beschoncken,
Die spreeckt seer liberaal, en met een goeden sin,
Hy tot sijn Huysvrouw seyd: wat bidt gy Koningin;
Al eyst gy 't halve Rijck, het sal also geschieden,
Versoeckt, wat gy begeert, ick sal het ook gebieden.

Hier

Hier op de Koningin ten hoogsten is verheugt,
En siet den Koning aan, nu in sijn groote vreugt,
Sy bidt haer lijfs genaed, en valt voor hem ter aarden,
Met smeken sy haer nood aldus hem openbaerden,
O Koninglijcke Vorst! indien het u behaagt,
So gy een gunstig hert tot mywaarts heden draagt,
So wilt op mijn gebedt, de misdaet my vergeven,
Die ick oyt heb begaen, en schencken my het leven,
Met mijn ellendig Volck. Ach! soo het wesen mocht,
Want wy zijn al te saem seer jammerlijck verkocht,
En tot de dood gebracht, wy moeten alle sterven,
Ach, ach, in dit verdriet, laet my genaed verwerven.
Als hy in dese vreugt van Hester dit verstaet,
So barst de Koning uyt, en met een stuur gelaet,
Spreeckt hy: wie is de man, die dit heeft voorgenomen!
Laet hy op varsche daed hier voor mijn oogen komen,
Wie isser doch so stout te vinden in het Landt,
Die sulck een swaren saeck durf nemen by der handt,
Te trachten nu of dan mijn Koningin te doden,
Dien ick noch dese uur mijn gunst heb aengeboden,
Dit is een vreemde saeck, waer mag de Linckaert zijn:
Dit hoort des Konings Vrient, met hertseer en met pijn.
Terwijl dat Hester dus den Koning hoorde vragen,
So antwoordt sy daer op, met droefheijt en met klagen,
De oorsaeck van dit werck is Haman, die hier sit,
Waerom u Koningin so treurig leyt en bidt,
't Is Haman, die perfors de Joden wil uyt roden,
't Is Haman, die alree heeft door het Landt geboden,
Om sulck een daed te doen, ô schrickelijck beleit:
't Is Haman, die het hert steeckt vol hovaerdigheyt.
Dit moet den fellen gast met lijtsaemheit aenhooren.
Asuerus die staet op in sijn verbolgen tooren,
Gaet buyten in den Hof, nu is de man bevreest,
Die op sijn hooge staet so moedig is geweest,
Hy valt de Koningin met schricken en met beven
Ootmoedig nu te voet, en bidt haer om sijn leven:
Maer lacy! 't is te laet, 't zy of hy bidt of niet,
Wanneer den Koning hem so dicht by Hester siet,

So spreeckt hy wederom, het is my niet verborgen,
Wilt gy noch in mijn Huys de Koningin verworgen.
Sijn aensicht werdt bedeckt, nu leyt de moet in 't sant,
Sijn oordeel werdt gevelt, hy moet nu aen een kant.
Harbona leyt de brug, Harbona baant de wegen,
Harbona weegt de zaeck voorsichtig en te degen,
Hy seyt den Koning aen, hoe Haman sijnen knecht,
Hovaerdig in sijn huys een Boom heeft opgerecht,
Van vyftien ellen hoog, om Mardachai te krencken
Dit is so veel geseyt: Heer Koning wilt gedencken
Dat Haman dese straf veel beter heeft verdient
Door sijn hoogmoedigheit, als dese trouwe vrient,
Die in het openbaer sijn goetheit heeft bewesen,
Gelijck voor yder een noch huyden staet te lesen;
Herbona heeft hier van sijn reden nauw gedaen,
Den Koning geeft gehoor, siet Haman moet'er aen:
Het werdt hem aengeseyt dat hy sal moeten hangen,
Ook aen dien eygen Boom, waer aen hy met verlangen
Den Jode woud' verdöen, dien slecht en goede Man:
Maer 't valt heel anders uyt, hy moet'er selven an.
De Joden zyn verblijdt, haer Vyandt is gestorven,
Sijn Vrouw met al 't Geslacht is in den gront bedorven;
Sijn Sonen zyn gedoot, sijn goet geconfisqueert,
Een ander in sijn plaets en op sijn Hof regeert:
't Is alles overhoop en onder voet gesmeten,
Dit machme wel te recht de vrucht van hoogmoet heten.

SUSANNA,

Door onkuyssche begeerte van twee oude Rechters ter dood veroordeelt, werd door den Propheet Daniel verlost.

MEn leest in Godes Woord, wanneer als Daniel,
Noch was een teere spruyt, een kleyne Jonggesel,
So woonden op die tijt tot Babyloni vreedig,
Een Man van vromen aert, Godtvreesend' ende zeedig,

Een man vol eer en deugt, gelyck het woordt vermelt,
Die nae Gods goede Wet ſijn leven heeft geſtelt,
Een man van groote ſtaet, die heeft hem onderwonden,
En na des Heeren woort hem aen een Vrouw verbonden,
Een Beelt ſeer wonder ſchoon is dat Jojakim trouwt,
Hy heeft haer ſeer bemint, in waerden hy haer houdt;
Haer ſchoonheyt is verçiert met Criſtelycke zeden,
Dit Beelt, dit aerdig beelt, munt uyt in eerbaerheden;
In Liefd' en groote vreugt, is dat Suſanna leeft,
Nu met haer tweede ziel, die zy verkoren heeft,
Haer herten ſijn gemeen, Gods woort dat woont daer binnen,
Elck draegt des anders kruys, malkander ſy beminnen,
Daer is een trouwe bant, en waerom veel geſeyt,
Daer is een goeden gront van eerſten aengeleyt.
't Is yder een bekent, men ſiet het oock gebeuren;
Dat zelfs aen 't nieuw Gebouw de mueren dikmael ſcheuren,
Het kraeckt vaſt hier en daer, het barſt aen alle kant,
Het Huys ſtaet al te los, men ſiet van hant tot hant,
Hoe dat het langer ſtaet, hoe 't meer begint te hellen,
Den Huysheer moet uyt noot daer ſtutten tegen ſtellen,
Het opſtal is wel goet, en fraeytgens opgeprongt:
Maer 't ſchort hem onder aen, het deert hem by de gront,
Daer heeft geen fondament van eerſten aen gelegen,
Dat is het rechte beelt, daer valt geen ſpreken tegen.
Dus gaetet overal, wanneer daer ymant trout,
En ſonder achterdocht op loſſe gronden bout,
Wanner men in 't begin wil tauwen ende byten:
Ick bid u, letter op, de mueren willen ſplyten;
Indien men niet voor al van 't eerſte kyven wacht,
Het huys, het Huw'lycxhuys, verlieſt ſijn eerſte kracht:
De ſaeck die loopt gevaer, wat ſal ick meerder ſeggen,
't Is beſt van eerſten aen een vaſte gront te leggen.
Waer op gy ſonder vrees u dan vertrouwen meugt,
U ſelven tot een lof, tot eer en groote vreugt.
Jojakim was een man vol eer en reputatie,
Hy ſtond by 't Joodſche Volck volkomen in de gratie,
Terwijl hy was geacht, van yder een ge-eert,
Soo heeft hem al het Volck tot deſe Man gekeert,

En koosen op haer wijs twee welgeleerden Mannen,
Wiens geest en wetigh breyn ten vollen was gespannen
Op oordeel ende recht, op wetenschap der wet,
Die in voorgaende eeuw van Godt was ingeset.
Nu op een seker tijt, soo wierde na behooren,
Gelijck men was gewent, twee Rechters uytgekooren,
Aen wien dat al het volck haer selven overgaf,
De goede tot een troost, de quade tot een straf:
Een yder komt tot haer, een yder magh daer spreken,
Een yder is te vreen als 't vonnis is gestreken:
Sy dragen nu het swaert rechtvaerdigh so men meent,
Geen mensch en wert van haer een gunstigh oor verleent,
Sy nemen van het volck geen gaven noch geschenken,
Waer door men 't goede recht seer lichtelijk kan krenken;
Het gaet nu wonder wel, de Rechters zijn bemint,
Geen aensien van Persoon is dat men by haer vint:
Sy zijn voor 't oogh verçiert met deughdelijcke zeden,
Sy sitten in het recht, een yder is te vreden,
Sy gaen voor alle-man gestadigh uyt en in;
Sy houden (so het schijnt) het recht niet om gewin,
Haer roem is door het lant, elck gaet haer dapper prysen,
En met een groot ontsagh geduerigh eer bewysen;
Sy staen in d'hooghste graed van lofflijcke eer:
Maer laes! het duert niet lang, het neemt een ander keer:
De Rechters die het Volck rechtvaerdigh souden richten,
Vergeten alle bey haer aengebonde plichten,
Daer is, ick weet niet was, in 't hert van haer ontstaen,
Een heymelijcke brant die heeft hem opgedaen,
Een vonck van Venus-lust die heeft haer beyd ontsteken,
En wonderlijcke smert die 't herte schier wil breken,
Een vlam de stijgt haer op met kracht uyt d'helsche kolk,
Sy toonen haer gelaet schijnheylig voor het volck:
Sy spreken met de mont van kuys en reyne wetten;
Maer 't hert is in der daet onsuyver en vol smetten,
Men houtse voor een licht, een baken aen de strant,
Maer 't is een ander vyer dat in de Rechters brant:
Sy wijsen dees en geen wel tot de rechte haven,
Maer selfs verzeylt haer schip, en blijven arme slaven,

Sy klagen menigh werf met smert in eensaemheyt,
Want niet een enckel woort elckander daer af seyt,
Schoon dat de lust vermeert, noch durftmen niet verklaren,
Noch schaemt men dese saeck aen iemant t'openbaren.
Sy sitten noch in 't recht, elck houdt sijn goede naem,
Geen mensch ook anders denckt of zijn daer toe bequaem.
Maer 't vyer brant meer en meer, het krijght vast nieuw
krachten:
Want op een schone Vrouw daer spelen haer gedachten,
Susanna is het wit; waer op het ooge siet,
Haer schoonheyt hun verleyt: maer ach, sy weet het niet,
Haer lieflelijck gesicht dat gaet haer meest bekoren,
De lust die klimt so hoogh, men weetse niet te smoren.
Susanna is het lief, Susanna wert bemint,
Waer dat de Rechters gaen, haer oogen zijn verblint,
Sy werden door een strijt van ongetemde tochten
Geduerigh aengeparst, so heftig aengevochten,
Dat sy nu door bedwangh niet langer zijn beschaemt:
Maer gaen alsulck een wegh die haer niet en betaemt:
Een Rechter moet voor-al in hooge deught uytsteken,
Een Rechter die magh noyt onkuysse woorden spreken,
Een Rechter, die het quaet van and're straffen sal,
Moet selfs onschuldigh zijn, of 't heeft geen rechte val,
Indien hy schuldigh is, hy sal 't recht corrumpeeren,
Hy sal niet glorieus in deughden triumpheeren,
Hy sal het selve quaet, dat hem sijn hert bekoort,
Al sachjes gaen verby, niet straffen soo 't behoort.
Terwijl nu dese twee, door lusten aengedreven,
Swaermoedigh by haer selfs om haer beminde leven,
So rijster uyt dit vyer noch al een grooter brandt,
Het hert en denckt niet eens op sonde noch op schandt,
Het moeter nu toestaen, al soud men daer om treuren,
Het moet nu voor den dagh, al soud het alles scheuren,
En sonder langh vertreck den een hem onderwint,
Vrymoedigh, sonder schaemt, sijn reden dus begint.
O Frater! dien ick nu volkomen sal vertrouwen,
Ick bid u, wilt geen gunst noch hulpe achterhouwen,
Vermits ick in mijn noot, in mijn bedroefde smert,

U raet van noden ben, so toont een gunstig hert
Tot my, want ick terstont aen u sal openbaren,
Wat my op 't herte leyt, en wat my doet beswaren.
Den ander staet en kijckt, en seyt wat magh dat zijn,
Of is het kinderspel, vermont met loose schijn,
Wel wat is dit geseyt, te spreken van beswaren,
En dat ghy wilt den gront my als een vriend verklaren,
Het schijnt my al wat vreemt, van waer komt u de noot,
Wie isser in het lant in eer en staet soo groot
Als wy, bedenckt u wel, wie sal u kunnen deeren;
't Moet al tot onsen dienst en nuttigheyt hem keeren,
Indien het u belieft, vertrouwt my als u vrient,
Spreekt vry en sonder vrees, ick bender me gedient,
Dit woort bevalt hem wel, hy opent sijn secreten,
Hy seyt: ô trouwe vriendt, ick heb een wijl geseten
Beneffens u in 't recht: maer nu op dese stont
So ben ick heel gequest, en tot de ziel gewont,
Nu gae ick sonder vreugt in stage droefheyt dolen,
Vermits my al mijn kracht is van een vrouw ontstolen,
Een Vrouw, wiens aerdig Beeld volkomen my behaegt,
Die vreugt en soete lust in haren boesem draegt,
Een Beeld als een Godin, in schoonheyt boven maten,
Die treckt my langs hoe meer, die kan ick niet verlaten,
Die is my nacht en dag in 't herte vast geprent,
Het is dat gulden beelt; Susanna die gy kent,
Susanna is het Hof met Vruchten overladen,
Sy is het bad waer in mijn ziele soeckt te baden;
Dit is mijn hoogste vreucht, mijn troost en Medecyn,
Och! mocht ick maer een uur met haer vereenigt zijn:
Als hy sijn geyle lust sijn schand dus had beleden,
So vind hy stracx zijn maet, die is'er mêe te vreden,
Die draegt in zijn gemoet oock even dese last,
En is aen dese sieckt so wel als d'ander vast:
Terstont zijn dese twee in eenigheyt verbonden,
En hebben haer dit stuck eendrachtig onderwonden:
Nu is men in de weer, nu tracht men na de daet,
Elck past nu wacker op waer dat Susanna gaet;
Sy soecken met practijck veel listen alle dagen,

Sy geven om geen recht, al zoud het God mishagen,
d'Oprechte liefd' is weg haer hert is omgekeert,
Sy volgen nu een wet die haer heel anders leert,
Haer snoode linckerny die weet haer om te voeren,
Haer oogen overal vast op Susanna loeren,
Sy leven ongerust, en trachten naer het quaet,
Sy vinden haer tot nut een schandelijcke raet.
Jojakim had een Hof omtrent deselve Stede,
Daer quam die schoone Vrou vol deugd en goede zeden
Op haer bestemde tijt, in stilligheyt en rust,
Daer heeft sy haer vermaeck, haer vreucht en soete lust,
Daer komt sy menigmael en wast haer sonder schromen,
Heeft noyt geen ongeval of eenig leet vernomen.
Dit was haer hoogste vreugd: maer ach! het duert niet lang
Haer ziel die word benout, het Hof is haer te bang;
Sy gaet met vrolickheyt ten hoof met haer twee Maegden:
Maer eer sy weder keert de vrucht sy wel beklaegde,
Het hof, het droevig hof, waer heen zy werdt geleydt,
Dat is dien eygen plaets, die sy noch so beschreyt.
O reyn en suyver Wijf, wat sal u overkomen,
Het geen gy niet en denckt, noch oyt en hebt vernomen,
Susanna die gaet voort, gelijck sy was gewent,
Sy vint oock niet een mensch in 't hof noch daer omtrent:
Maer 't is een loose schijn, daer schuylen valsche streken,
De Rechters hebben haer in 't heymelijck versteken,
Het loeren met haer oog is nimmermeer gedaen,
Sy gluren over al hoe dat de saken staen,
Sy sullen in 't secret Susanna nu belesen,
't Schijnt of zy meer den mens als haren Schepper vresen.
Dit is van overlang een groote fout geweest,
En gaet in desen tijdt noch op den ouden leest,
Veel sonden gaen in swangh, die heymelijck geschieden,
Men weet voor 's menschen oog uyt schaemte weg te vlieden,
Want soder eenig mensch quam nevens haer te staen
Het soude menigmael ligt blijven ongedaen.
Men denckt in dit geval niet op het oog des Heeren,
Hoe dat hy 't alles siet, dat hem geen mueren keeren,
Hoe dight de Kamer is, ofschoon in duysterheyt,

Dat alles naekt en bloot vooor Godes oogen leyt,
Dit wert hier niet gedagt, als 't maer geen menschen weten,
Het oog, die nimmer slaept, dat is hier al vergeten.
Susanna gaet in 't hof, en denckt op geen verraet,
Verçiert met eerbaerheyt, en weet van goet noch quaet,
Sy siet het groene lof, zy hoort de Vogels singen,
Op veelderhande wijs, en door de Boomen springen.
Susanna is verheugt, sy stuert haer Maegden uyt,
Om Oly of Melis of eenig ander kruyt,
Sy blijft in eensaemheyt, vrymoedig sonder sorgen,
De Rechters niet te min die loeren in 't verborgen,
De saeck die staet nu schoon, het is haer wel bekent,
Dat sy allenig is, en niemant meer omtrent,
Sy weten uur en tijd en alles wel te gissen,
Het schijnt nu voor het oog haer lust die kan niet missen,
Sy branden als een vyer, haer sinnen zijn op hol,
Elcks hert is als een damp van geyle lusten vol.
Noch blyven sy al stil, en heymelijck verholen:
Maer sitten evenwel met smert op heete kolen,
Terwijl haer nu de tijt gelegentheyt aenbiet;
Elck waeker uyt sijn oog gelijck een Arent siet.
O snoo verradery! Susanna te verrassen,
En juyst op sulck een uur als sy haer wilde wassen.
Sy is alleen in 't Hof, zy schreumt voor niemant niet.
En weet nu van geen leet, noch denckt op geen verdriet,
Haer lichaem wil sy nu geheel en al ontblooten,
Sy denckt, ick ben alleen, de deuren zijn geslooten,
Haer oogen slaet sy om, en siet vast hier en daer;
Sy vint haer nu alleen, wordt niemant noch gewaer;
Sy scheyt haer onderkleet van hare naeckte leden,
En gaet alsoo met vreugt terstont in 't water treden,
Daer schijnt een Spiegel schoon, een lichaem als Albast,
Vertoont hem sich ter plaets, daer 't met prieelen wast.
De Rechters d er omtremt, die leggen vast te loeren,
Sy durven haer voor al niet reppen noch verroeren.
Maer 't oog staet nimmer stil, dat vint voor hen geen rust,
Dat siet als vyer en vlam, na d'oorsprong van haer lust,
't Gesicht heeft haer so sterck en dapper aengedreven:

Dat ſy haer in het hof ſchier openbaer begeven:
Want op die ſchoone vrouw het oog ſo vyerig ſchiet,
Sy willen voor den dag, en dan als weder niet (men:
't Schijnt offer noch wat ſchuylt, en waerom dat ſy ſchro-
Maer 't is wel haeſt gedaen, de vrees wort weg genomen,
Terwijl dat haer 't geluck vertoont een open baen,
So dient het niet verſuymt, het moeter nu toe ſtaen,
Hier door heeft haer de luſt ſo heftig aen gedrongen,
Dat ſy in 't openbaer zijn uyt haer hol geſprongen,
En treden alſo voort, met blijdſchap en geneugt,
Om aen dat ſchoone beeldt te doen dat niet en deugt.
Suſanna die verſchrickt, en ſiet de Rechters komen,
Haer Geeſt die is ontroert, haer ſinnen op genomen,
Sy vreeſt in deſe noot, wat of het mag bedien;
Sy ziddert ende beeft, dat haer de Boeven ſien,
Haer Vorruw die ontgaet, de leden ſtaen en trillen,
Van ſchaemte voor haer eer en kan ſy haer niet ſtillen,
Haer kracht is of verdwijnt, het herte dat beſwijckt,
Van angſt en groote vrees ſy aen d'een zijde wijckt,
Men ſiet geen aerdig root omtrent haer teere wangen;
Maer op dien eygen plaets veel droeve tranen hangen,
Men ſiet geen ſchoon gedaent, gelijck men eertijts plag,
Het is nu al verſtelt, vol droefheyt en geklag,
Men hoort geen ſoete ſtem nu van Suſanna ſpreken,
Och! 't is nu al gedaen, en van haer af geweken,
Hoe droevig dat ſy ſucht, de Rechters evenwel,
Die gaen haer oude gang, en zijn noch bijſter fel:
Eerſt met een ſoet gevley, daer na met ſture ſinnen
Sy tot de jonge vrouw haer reden dus beginnen:
Suſanna weeſt te vreen, en zijt dus niet ontſtelt,
Het is een ſlechte ſaeck, dat gy u ſelven quelt,
Waerom aldus verbaeſt, gy pronck van alle Vrouwen?
Op u gedwegen aert volkomen wy vertrouwen,
O gy beminde Bruyt, grijpt weder nieuwe moet,
En ſchaemt u niet voor ons, maer lieve doch voldoet,
Voldoet nu onſe luſt, wilt u met ons vermengen, (gen
Geen mens ſal 't aen den dagh nogh voor den rechter bren-
Wy zijn nu hier alleen, ô ſoet en aerdig beelt,

Op

Op wien dat onse oog heeft lange tijt gespeelt.
Welaen, bereyt u dan, hét moet terstont geschieden,
Het is nu al te laet, gy kunt ons niet ontvlieden,
Bedaert, en weest gerust, het beste dan verkiest,
Al eer gy nogh daer by u goede naem verliest:
Want so gy niet en wilt, gy sult in schanden leven,
Wy sullen tegens u getuygenisse geven,
Dat gy op dese plaets onsuyver hebt geleeft,
En dat den snooden gast hem op de vlucht begeeft,
Hoe listig dat gy hebt de Maegden wech gesonden,
Dan zijt gy des te meer in 't openbaer geschonden.
O schrickelijke tong! die sulcke woorden seydt,
Dit heeft sy by haer selfs een weynig overleydt,
Sy weet niet of sy sal gewillig consenteeren,
Dan of sy dese daet kloeckmoedig sal afweeren,
De Vrouw die staet beducht, en is in groote noot:
Maer kiest noch op het lest het leven uyt de doot,
Het herte swelt haer op, zy kan niet langer swijgen,
De droefheyt maekt haer sterk, haer borst begint te hijgen.
Daer komt een nieuwe kracht, haer ingewandt ontsluyt,
Haer woorden barsten nu met volle stromen uyt.
Sy klaegt met groot verdriet, en seyt, waer wil dit henen
Mijn hert dat smelt (eylaes!) in tranen door het weenen,
Waer mee heb ick verdient, wat heb ick oyt begaen,
Dat my wert dese schant en oneer aengedaen,
Ach trouweloose daet! die my doet bitter treuren,
En als een wreede Leeuw aen alle kant verscheuren:
Want so ick consenteer, ick sondig tegen God,
Indien ick tegenstae, so werd' ick tot aen spot.
O vyer, ô schandig vyer! vol schandelijcke voncken,
Gy hebt in dese kroes my bitter roet geschoncken,
U boos en slim beleyt dat is my over al,
Waer ick my henen keer, niet dan als bitter gal.
Ach lacy! is het weer het geen my komt ter ooren,
Ick wenschte dat ick noyt op aerden was geboren,
Dat ick noyt leven had van Godes hant ontfaen,
Ach! so het waerheyt is, hoe sal ick dit ontgaen,
Ick weet my geenen raet, ick mag het wel beklagen,

Dat oyt mijn Moeder my ter werelt heeft gedragen,
Geen gruwelijcker quaet en isser oyt geschiet.
Wee my in dese angst, en over groot verdriet,
Ick sal (glooft het vry) nochtans niet overtreden,
Mijn trouw; mijn waerde trouw door ongetemde zeden.
Mijn trouwe dien ick schat verr' boven 's werels goet,
De trouwe die mijn ziel op 't hoogst verheugen doet,
Die sal ick naar u lust met sonden niet beswaren,
Daerom het is vergeefs, laet vry u boosheyt varen,
En spreeckter niet meer van, ick ben geresolveert,
Om nu noch nimmermeer te doen naer u begeert.
Susanna die begint te roepen en te tieren,
En met een naere stem door al het hof te gieren;
De Rechters zijn verbaest, daer staet men nu bekeyt,
Men vint niet in de Vrouw als deugt en eerbaerheyt.
Dit is een schoon toneel, een spiegel voor de Vrouwen,
Dat zy in d'Echte staet haer moeten suyver houwen,
Oock even op die tijt, als 't haer wort voorgewent,
Het zy of door gevley, of door een dreygement:
Voor al u teere schoot laet die van niemant smetten,
Soeckt met u volle kracht die schande te beletten.
Een bloempjen als het is bemorselt met de hant,
De schoonheyt die is weg, men smijt het aen een kant:
Als iemant met sijn voet treet op een suyver Laken,
Hy sal 't in korten tijt vol vuyle smette maken.
So lang de soete druyf sijn eygen waesen heeft,
So is hy noch verçiert: maer als hem die begeeft,
Wanneer hy wort gejoolt, besoedelt met de handen,
De fleur die isser af, hy wort daer na te schanden,
Dus gaet het met de trouw, zy is een schoone bloem,
Indien men haer bemorst, gedaen is al de roem;
Sy is een suyver kleet, men mag het niet betreden,
Sy is een druyventros, het mag noyt zijn geleden,
Dat iemant met sijn hant de waessem daer af strijckt,
Al was het oock maer eens, terstont de fleur beswijckt,
Wel aen dan, wie gy zijt, wilt met Susanna leeren,
De snoode boevery met reden af te keeren,
En laet u niet voor al ontvallen hier of daer,

't Geen dat u krencken mag, of ander sot gebaer.
Wanneer als ymant hoort een Vrouw ontuchtig spreken,
Hier door so werdt het vyer van geylheyt aengesteken,
De Vrouwen sot discours dat is soo veel geseyt:
Dat zy van 't overspel de eerste gronde leyt.
Als nu dit snoot bedrijf voor al niet wilde wesen,
En dat de saeck nu was vermengt met duysent vreesen,
Dat elck van 't Hofgesin den Boomgaert nu beklam,
Al waer men dese drie en niemant meer vernam:
Susanna als een dood, de Rechters daer en tegen
Verbaest in haer gemoet, en by haer selfs verlegen.
De knapen staen en sien, het stuck is ja te slecht,
Waer op van stonden aen de reden werd gesegt,
De Rechters alle bey, en als met volle monden,
Die seggen: siet dit werck, dus hebben wy 't gevonden,
Is dit geen fraye saeck van sulck een schoone Vrouw,
Die so ontuchtig leeft, en schent haer waerde trouw;
Dit is op varsche daet, wat sal men daer af seggen,
Gy siet de saeck hier klaer, en voor u open leggen.
Wie dat de reden hoort, die isser door beschaemt,
Want noyt dit reyne beeld oneerlijck was genaemt,
Geen mensch en heefter oyt tot nadeel van gesproken,
Sy heeft geen echte trouw door overspel gebroken,
De Vrouwe sit en kermt, en klaegt vast met verdriet,
En seyt so menigmael al watter is geschiet,
Dat sy onschuldig is: maer (lacy!) 't mag niet baten,
Sy vind haer overal in dese noot verlaten.
Dus naer een lange twist, dien dag is gepasseert,
Elck is weer uyt het Hof en na sijn Huys gekeert,
De saeck werd opgestelt, Susanna mag wel sorgen,
En seggen by haer selfs (eylaes!) bedroefde morgen.
De duyster nacht vertreckt, den dageraet komt aen,
Elck is nu wederom in sijn beroep gegaen,
Als op bestemde tijd de uure was gekomen,
So zijn de Rechters boos, met valscheyt ingenomen,
Tot haer voorgaende ampt en heerelijcke staet
Aensienelijck gekeert, doch met een valsch gelaet,
Daer sitten dese twee, en schijnen sulcke Mannen,
Wiens

Wiens herten zijn versteent, wiens breynen zijn gespannen
Op enckel leugen tael, op schandelijck verraet.
Op sulck een fieltery, 't welck regel heeft noch maet.
Om eer en goede naem schijnheylig te bewaren,
So willen zy parfors 't onnosel bloet niet sparen,
Sy hebben eer geen rust, wat dunckt u waerde vriendt?
Susanna moet ter dood al heeft sy 't niet verdient.
Waer mag men met sijn hert op menschen nu vertrouwen?
't Is vry een vaster borg op God alleen te bouwen.
Aensiet des werelts loop, op Koning, Prins of Vorst,
Wie is hy, die op haer hem vast vertrouwen dorst!
Gy vindse menigmael oock in den Raet geseten,
Die u afgunstig zijn, en geven Slange-beten,
Ook met een loose treck, als of het niemant wist,
De wonde staet en swelt, al eer men 't selve gist,
Soo dat gy door 't vergift wel haest moet suysebollen,
Al soud u gantsche staet tot in 't verderf rollen.
Aenschouwt 't gemeene Volck, siet, watter omme gaet,
Wat schuylter al bedrog en heymelycke haet.
Nu op een seker uur, Susanna werd ontboden,
Men wil haer tot een schand op 't alderwreedst uytroden.
Daer staet de kuysche Ziel onschuldig voor 't Gerecht,
Wiens herte dat aen God door liefd' is vast gehecht,
Daer staet de teere blom met Ouders, Vriend en Magen,
Met Kinders aen haer hand, die alle treurig klagen,
Daer moet zy ongedeckt voor desen Boeven staen,
En hooren met gedult haer valsche woorden aen;
Sy spreken overluyt, wy hebben haer gevonden,
Terwijl zy in het Hof wierd' met haer wil geschonden,
Haer maegden sont sy weg, en bleef daerom alleen,
En siet, een Jongeling die was met haer gemeen,
Den Gast, een rap Gesel, wist vaerdig hem te buygen,
En sprong ter deure uyt, dit is 't, dat wy getuygen.
Terstont heeft al het Volck volkomen dit gelooft,
Nu is sy van haer eer en goede naem berooft,
Hoe datter wierd gesmeekt, men mach'er niet verwerven,
Daer is geen bidden voor, Susanna die moet sterven.
Sy slaet haer oogen op in 't midden van haer spot,

En

En weent vast bitterlijck, en roept tot haren God,
Sy klaegt haer hooge noot aan hem, die alle saken
Weet in het openbaer en aen den dag te maken.
Terwijl het lieve Schaap werd na de dood geleyt,
So isser noch een Kind dat seltsaem wonder seyt:
Een wonder daer oock selfs geen menschen op en denken,
Een wonder waer door God de Rechters weet te krenken,
Hy roept met luyder stem, en met een gram gemoet,
Dat hy onschuldig was van dit onnosel bloet.
Elck keert hem wederom, daer komt een groote vreese,
Daer is een nieuw proces van stonden aen geresen.
Den jongen Daniel die krijgt een geestig hert,
Hy stelt op heeter daet de Rechters nu apart:
En door des Heeren kracht begint te procederen,
Hy vraegt de eerste (dit) en gaet hem wel toetzeren,
Waer op het is geschiet, hy antwoord sonder schroom,
En noemt een Moerebes, dat was dien eygen boom,
Waer onder dat hy had Susanna sien boeleeren,
En met een jong Gesel onkuysche lust hanteeren,
De eerste die vertreckt, de tweede komt nu voort,
Die van den jongeling strack dese reden hoort: (den,
Voorwaer een schoon' gedaent' die heeft u selfs geschon-
Nu seght, waer is de plaets daer gyse hebt gevonden?
Hy noemt een ander boom, en waer het is geschien,
Want onder een Granaet daer heeft hy haer gesien,
Nu is het pleyten uyt, sy hebben valsch gelogen,
Sy hebben al het volck en meest haer selfs bedrogen.
Susanna is verblijdt, geniet een dubbel lof,
De Rechters staen bedroeft, haer saeck is al te grof,
Nu moeten zy de plaets van eer en hoogheyt derven,
Het radt is om gedraeyt, zy moeten beyde sterven.
Dit is der sonden loon, de vrugten van het quaet,
De boevery op 't lest sijn eygen Meester slaet.

DA-

De drie Mannen in den vyerigen Oven behouden.

DEs Heeren groote naem die hoort men dikmael loven
In 't midden van het kruys, selfs in den vyergen oven.
Geen Vlam en gaet so hoog, die dit beletten k[a]n.
O! singht den Heere lof, en spreeckter wonder van,
En buygt u voor geen beeld, wilt God sijn lof toe bringen,
Al moest ghy in het vyer met dese Jongelingen:
Al moet ghy door de Zee vol droeve smerten gaen,
Vertrouwt den grooten Heer, gy sult door hem bestaen.
Sy die de eere Godts voor niet wilden besmetten,
Sy gaen haer alle drie met kracht daer tegen setten:
Den Koningh die word gram: des even niet te min,
Sy blijven onbeweeght op haer voorgaende sin.
[illegible] oven werd gestoockt, en sevenmael noch heter
Daer [illegible] maer wat is dit? het is niet als te beter,
Sy slaet hae[illegible]

Hoe

Hoe hooger in den nood; hoe stercker dat hy dwinkt:
Hoe schonder dat de daet van Godes goetheyt blinckt,
De mannen alle drie die worden nu gebonden,
En met een wreed gemoet terstont oock heen gesonden,
Na dit verschrick'lijck vyer, na dese felle brant,
Waer in de stokers selfs vergaen aen alle kant,
Elck vlucht met groote vrees, wie't niet en kan ontloopen
Die moet het dier genoegh en met sijn lijf bekoopen.
Den Koningh onderwijl die komter nessens staen,
En sieter nu wel vier, die in den Oven gaen,
Hy seyt, wel dit is vreemt, dit kan ick niet geloven,
En zijnder dan geen drie gebonden in den Oven?
Wel hoe! daer zynder meer, 'ten is geen valsche schijn,
Ick sie haer ongequetst, dit wil een wonder zijn,
De vierde staet en blinckt soo klaer gelijck de Sonne.
O! dit is Godes werck, wat hebben wy begonnen,
Den Koning treet nu toe, en roept in dit verdriet:
Komt uyt gy Mannen Gods, u is geen recht geschiet,
Sy komen onverseert uyt desen Oven treden,
Daer hapert niet een Lidt aen al haer gantsche Leden,
Haer God die werd ge-eert, gepresen door het lant.
Dus helpt den grooten Vorst noch menig uyt den brant,
Dus sent hy over al in dees bedroefde tijden
Sijn boden tot een troost, oock in het meeste lijden,
Daer is, al eer gy't weet, een Engel u omtrent,
Hoe wel niet openbaer, die 't al ten goede went.
Godt laet oock menigmael de Vromen hier bedroeven.
Hy wil dat dierbaer Gout in dese Oven proeven,
Niet tot haer groot verderf: maer 't word alſo beleyt,
Het streckt tot Godes eer, en haer tot Zaligheyt.
Wel aen ô Christen ziel, in leven of in sterven,
Vertrouwt alleen op Godt, so sult gy troost verwerven.

DA-

DANIEL

Werdt van Godt in den Kuyl der Leeuwen bewaerdt.

DEs Heeren Rechterhant die kan het al verwinnen,
Hy weet des Vyants list, hy kan haer boose sinnen,
Des Heeren Rechterhant is yder een te sterck,
Het is een vaste rotz, een groot en wonder werck,
Hy breekt der Leeuwen kragt, en weet haer so te bin-
Dat zy geen Jongeling, geen Daniel verslinden. (den,
Het is een groote saeck, gezegent is de Man,
Die oock d'Afgodery met kracht beschamen kan,
Daer is geen felder haet op Aerden in dit leven;
Dan als op sulk een mensch, die d'Afgod wil vergeven,
Dat blijckt in Daniel, haer haet die is soo groot,
Sy dreygen oock haer Vorst, haer Koning met de doot:
Indien hy niet en wil terstont hem overgeven,
Want hy geen ogenblick uyt spijt moet langer leven:
Om dat hy haer Convent had openbaer gestoort,
So moet hy na de Kuyl, en sonder eenig woort,
Hy werdt van stonden aen seer wreet daer ingesmeten,
De Leeuwen sitten stil, en hebben niet gebeten,
Ses dagen sit de Man in sulck een diepen gat,
Elk denkt nu by hem selfs hoe treurig dat hy sat. (wen,
Den Koning hem beweent, begint seer luyd' te schreeu-
Hy siet den jongen Helt in 't midden van de Leeuwen,
Hy treckt hem uyt de Kuyl, hy vint hem noch gesont,
Oock aen het minste lidt en is hy niet gewont.
Den Koning wort gestoort, en sonder lang te dralen,
Hy laet een ander proy nu voor de Leeuwen halen,
Hy stoot haer in den Kuyl, wat is daer op gebeurt?
Al eer men omme sagh, soo waren sy verscheurt.
Dit is der sonden vrucht, dit zijn de rechte proeven,
Voor sulke, die met smert de vroomen hier bedroeven.

Chri-

Christellijcke Vertooninge

Van de goetheyt en weldaden Gods, over de Kinderen Israëls:

Vergeleken

By de heerlijcke zegeningen over den Staet van dese Nederlanden.

Inleydinge.

SOo lang als Israël bleef in des Heeren wegen,
Soo was sijn gunst met haer, sy waren noyt verlegen,
Of strack was Godes handt, door sijn almogentheyt,
Het arm verslagen volck tot hulp en troost bereyt.
Maer als dat Israël, dat volck, dat Godt beminden,
Begonnen hier en daer haer selven uyt te vinden
Verkeerde wegen, die daer streckten tot het quaet,
Gelijck sy menigmael betoonden met der daet.
Soo werden sy seer streng bestraft om hare sonden;
Doch midden in de plaeg sy Gods genaed' weer von-
Soo dickmael als sy haer vernederden, terstont (den,
Is goetheyt en genaed' gegaen uyt Godes mont.
O! dit is 't rechte beeldt, een Spiegel in de handen,
Voor elcke Moederskindt van dese Nederlanden,
Een gulde beeltenis, staet op, besiet het wel.
O gy gezegent Volck! gy tweede Israël,
Gy zijt het gulden beelt, siet maer op and're Volcken.
Hoe zegent u de Heer van boven uyt de Wolcken,
Van onder uyt de Aerd' rontsom aen alle kant
Is Gods Barmhertigheyt te vinden abondant,

Wan-

Wanner men van 't begin u ſtaet wil onderſoecken ,
Men weet niet wie gy zijt, want in de oude Boecken ,
Daer vintmen wat of niet van u geſchreven ſtaen ,
Wie weet den rechten gront , waer dat gy zijt van daen ;
Wat hebt gy oyt geweeſt, wat zijn u eerſte jaren ,
't Regiſter uws Geſlachts waer ſult gy dat vergaren?
Wat zijt gy voor een Volck , wie heeft u opgevoet,
Waerom is't dat de Heer ſo veel weldaden doet
Aen u , dewijl gy zijn van d'Heydens afgekomen ?
Van ſulck een Volck die noch van vreemde Goden droomen.
Die oock na Godes woort noyt hebben recht geleeft,
't Is wonder , dat u Godt ſo uyt-verkoren heeft.
Voorwaer het is met u als met d'Iſraeliten ,
Gy zijt ook van 't Geſlacht der booſe Amoriten ,
Gy waert gelijck een Kint dat in ſijn bloede leyt,
Veracht , niemant bewees aen u barmhertigheyt :
Maer God die ſag u aen hy is tot u gekomen ,
Hy heeft u tot ſijn Volck uyt liefde aengenomen,
Sijn Vaderlijcke gunſt is over u gegaen ,
Sijn Goddelijcke kracht die heeft u by-geſtaen.
U Land is als een krans rontom ſoo veel bepeerelt
Met zegen , dat gy zijt een wonder voor de werelt.
't Is waer , gy voelt ſomtijts de ſtraf van Godes handt,
Nochtans u ſtaet vermeert in't midden van de brandt,
Gy wert met Iſraël geplaegt om u misdaden :
Maer tegens eene ſtraf geniet gy twee genaden ;
Gy zijt voor veel een ſchrick , zy vreſen voor u kracht ,
Vermits daar onder woont Gods mogentheyt en macht.
O groote goetheyt Gods ! ô wonderlijcke wercken !
O Heer , wilt ons voortaen na Ziel en Lichaem ſtercken.

NEderlandt zijnde voor vele Jaren (volgens de oude Scribenten) een woeſt ende wildt Gewejſte / vol boſſen en Wildernissen / eertijts niet / ofte ſeer weynigh met on-goddelijcke menſchen bewoondt / dewelcke noch heden ten dage Heydenen genaemt werden. Het is onſeecker / of dit Nederlandt

landt noch in sulcke forme van hoogte / ofte dierge-lijke maniere gelegen is / als in sijn oude en woeste standt / alleen dit onderscheyt hebbende / dat de Bossen ende Boomen zijn uyt geroeyt / ofte door ouderdom vervallen / ende dat het Landt nu ordentlijck ende op behoorlijcke wijse werd gebouwt. Het is eerder te geloven / gelijck veel dingen haer gedaente veranderen / dat oock alsoo dit Nederlandt is getransformeert in een ander fatsoen: insonderheyt alsoo men veel teykenen op verscheyden plaetsen vint van Boomen / die by meenigte wel vijf ofte ses speten onder de aerde alle op eenen coers leggen / zijnde door hooge water stroomen / of door harde winden / apparent (doch onseecker) nedergevelt. Maer so kan men uyt de oude Historien bewysen / dat de Binnelandse Zeen / die ettelijke Provincien nu van malkander scheyden / schoone Landen zijn geweest / gelijck als de oude memorien daer afgetuygen: Dat men met een pols over den hals van Medenblik op Staveren konde gaen: Soo dat het Landt geensints sijn oude gestalte heeft behouden. Doch het zy hoe 't is geweest / altoos in deze tijd is het genoegsaem het beloofde Land / want in gelijkenisse van dien mag het wel met recht vertoont werden / zo als in vrugtbaerheyt / als in overvloet van Honig ende Melck / dat is / van alle kostelijke Waren uyt alle gewesten der werelt. De weldaden / die den grooten God ons daer in gedaen heeft / en zijn niet minder als ten tijde van Moyse; des Heeren woord en zuyvere leere staet oock neffens de Israeliten op den gulden kandelaer door het gantsche Nederland. Geluckigh zijn de Inwoonders / soo sy het woord zuyverlyck beleven.

ISRAEL.

HEt Koninglijck gemoed van Pharao wierd verhart,
Soo dat hy Israël aendoet veel meerder smart,
Hy leyt haer lasten op, die zwaer zijn om te dragen
Sy door de nood geparst, aen God haer droefheyd klagen
Die na een korten tijd twee Helden doet op staen,
Die voor 't verdruckte Volck om troost by Pharao gaen,
Wiens stenen hart niet wil door smeken noch door klagen
Hun van haer last ontslaen, ten zy dat Godes plagen
Seer streng hem over al benauwen tot de doot;
Waer door hy Godes Volck laet gaen met kleyn en groot.
O wonderlijck bestier! ô Goddelijcke krachten!
Die Israël bevrijd, doen sy daer minst op dachten.

Exodus 9. 12.

Doch de Heere verstockte Pharaos herte, dat hy n haer niet en hoorde, gelyck de Heere tot Mose gesproke hadde. Doe seyde de Heere tot Mose, maeckt u morge vroegh op, ende stelt u voor Pharaos aengesichte, end segt tot hem: Soo seyt de Heere der Hebreen Godt, lae mijn Volck trecken, datse my dienen: Want dikmael sa ick alle mijne plagen in u herte senden, ende over uw Knechten, ende over u Volck, op dat gy wetet, datte niemant is gelijck ick op de gantsche Aerde. Want nu hebbe ick mijne hand uytgestreckt, op dat ik u ende Volck met de Pestilentie soude slaen: ende dat gy soud va der aerde verdelgt worden: Maer waerlijck daerom hebb ick u verwekt, op dat ick mijne kracht (aen) u betoonde ende op dat men mijne naem vertelle op de gantsche aerde Verheft gy u selven noch tegen mijn Volk, dat gy het nie en wilt trecken laten? Siet ick sal morgen omtrent dese tyd eenen swaren Hagel doen regenen, desgelycke in Egyp ten niet geweest en is van dien dag af, dat het gegrondet is tot nu toe.

NE

NEDERLANDT.

WAnneer als Nederlandt het Spaensche jock moest dragen,
Dat so tyrannig was, dat yder een moest klagen;
Wanneer de Staten zelfs, den Edeldom van 't Lant,
Door 't bloedige Placcaet nu stonden als ontmant,
Waer op oock is gevolght dat schrickelijcke moorden,
Van so veel duysenden, so dat men niet en hoorde
Een plaetse groot noch kleyn, of 't was vol droef geween.
Eylaes! wanneer de moet nu heel verlooren scheen,
Siet, in die hooge noot de Nederlantsche Heeren
Ootmoedig voor het Volck haer tot den Koning keeren,
Sy smeken hem om troost, hy door een fel gemoet,
Veel strenger hem betoont, stort veel onnosel bloet,
Den Hemel staet bedroeft, de Aerde die moet suchten,
Elck met sijn Vrou en Kint die stelt hem om te vluchten,
Den Prince kloeck en wijs, door sulck een wreet besluyt,
Treckt meet veel Edelen betreurt ten Lande uyt.
Nu leyt het over hoop, wat isser nu gewonnen?
Door 's Konings wreetheyt is 's Lants vryigheit begonnen.

1 *Bor. Fol.* 30.

In 't Jaer 1566. hebben eenige groote Heeren / en principael de Edelen des Lants / een verbondt met malkanderen gemaeckt / om de strenge en bloedige Placcaten te stuyten / die 1550. tegen de Ketters door de gantsche Nederlanden gepubliceert waren / ende hebben sulcx met ootmoedigheyt aen den Koning versocht; doch met weynigh voordeels / ende is naderhandt uyt vreese den Prince van Orangien / met verscheyde Edelen / als ontallijcke veel particuliere persoonen / uyt dese Nederlanden gevlucht.

ISRAEL.

ALs Iſraël nu was bevrijt door Godes hant,
Soo trecken ſy met macht veel verder in het Lant,
Sy ſtellen haer ten ſtrijt, zy ſoecken t'overwinnen:
Maer in de vreſe Gods met Moſes zy beginnen,
Sy gaen geluckig voort, in volle overvloet,
Maer 't was noch al vermengt met ſware tegenſpoet,
Waerom ſy tegen God hartneckig murmureerden,
En tot Afgodery haer Aengeſichte keerden.
Sy keecken menigmael naer het Egyptenlant,
En wenſten wederom haer in den ouden ſtant,
Waer over dat hun God alſo ook heeft geſlagen,
Dat ſy 't beloofde Landt haer leven noyt en ſagen.

Exodus. 16. 1.

Doe ſy van Elim gereyſt waren, ſoo quam de gantſche vergaderinge der Kinderen Iſraëls in de Woeſtyne Sin, welcke is tuſſchen Elim ende tuſſchen Sinai: Aen den vijftienden dag der tweede maend, na dat ſy uyt Egyptenlande uytgegaen waren. Ende de gantſche vergaderinge der Kinderen Iſraëls murmureerden tegen Moſe, ende tegen Aaron in de woeſtyne. Ende de Kinderen Iſraëls ſeyden tot hen, och dat wy in Egyptenlande geſtorven waren door de hant des Heeren, doe wy by de Vleeſchpotten ſaten, doe wy tot verſadinge Brood aten! want gy lieden hebt ons uytgeleyt in de woeſtyne,om deſe gantſcheGemeynte door honger te dooden.

NE-

NEDERLANDT.

TErwijl het arme Volk als balling moeste vluchten,
En 't gantsche Nederlandt van droefheyd moeste suchten,
So brengt de goede God Persoonen voor den dag,
En gaet met haer ten strijd, en maeckt een groot ontsagh.
Den loffelijcken Prins, die heeft hem nog bekommert.
Om 't droevig Nederland ('t welk deerlijck was beslommert
Met wreede Tyranny) t'ontlasten van sijn druck,
Hoewel in tegenspoet: nochtans met veel geluck.
Hy stelt hem tot den strijt, hy vint des Heeren zegen,
Hy heeft door Godes gunst de vryheyt ons verkregen,
Lof zy den opper-Heer, die ons heeft by gestaen,
Lof zy den trouwen Prins, die voor ons heeft gegaen.

6 Bor. Fol. 281.

't Jaer 1572. den Prince van Orangien / niet konnende (door een sonderlinge schickinge Godts) Nederlandt verlaten / doet alle neerstigheyt / om haer te hulpe te komen / werft met groote moeyte / ontrent seven duysent Mannen; doch alzoo het aen de macht manqueerde/om het Volck terstont te betalen/ stelt haer met goede versekerheyt te vreden / tot een onderpant stellende eenige Steden in Nederlandt. Ende is alsoo na weynigh tijds/(niet sonder murmuratie onder het krijghsvolck) in de Nederlanden gekomen.

ISRAEL.

WAt isser voor een noot in Israël geresen,
Nu staet de gantsche Schaer in anghst, en duysent vresen,
Daer komt een Pharo wreet, een felle Moordenaer,
Daer staet het arme volck, en weet niet hoe of waer,
De Zee daer staen sy voor, sy sien geen open wegen,
Haer Vyand achter haer, (eylaes) geheel verlegen.
Terwyl dat Godes Volck dus al te treurig staet,
Soo komt een Engel Gods, die voor haer henen gaet,
Hy scheyt de Vyand af, noch laet de Heere weyen
Een stercken oosten wind, en weet sijn volck te leyen,
Het water splijt van een, sy gaen door Godes kracht
Nu midden door de Zee, met al haer groote macht,
Het Water valt weer toe, dit is des Heeren zegen,
Die Israël van Godt uyt liefde heeft verkregen.

Exodus 14. 5.

Doe nu den Koning van Egypten wiert geboodschapt, dat het Volck vluchtede: soo is het herte Pharaos ende sijner Knechten verandert tegen den Volcke, ende sy seyden, waerom hebben wy dat gedaen, dat wy Israël hebben laten trecken, dat sy ons niet en dienden? Ende hy spande sijnen Wagen aen, ende nam zijn Volck met hem. Vers 19. Ende de Engel Gods, die voor het heyr Israëls gingh, vertrock, ende ging achter hen: de Wolken-colomme vertrock oock van haer aengezichte, ende stont achter hen. Ende sy quamen tussen het Leger der Egyptenaren, ende tusschen het Leger Israëls: Ende de Wolcke was te gelijcke duyternisse, en verlichte den nacht: soo dat d'een tot den anderen niet en naderde den gantschen nacht. Doe Mose zyne hand uytstreckte over de Zee, soo dede de Heere de Zee wegh gaen door eenen stercken oosten wind, dien gantschen nacht, en maeckte de Zee droge, ende de wateren wierden gekloven. Ende de Kinderen Israëls zyn ingegaen in 't midden van de Zee, op het drooge: ende de Wateren waren haer een muur, tot hare rechterhant, ende tot hare slinckerhandt.

NEDERLANDT.

DE oude weldaet Godts en moet men noyt vergeten,
Hoe wel zy door de tyd te met nu werd versleten,
Aensiet den ouden stant, hoe datter is gesloofc,
Hoe dat men heeft gevlucht, hoe datter is gerooft.
Had God niet by gestaen met sonderlinge daden,
Men sagh'er nu geen kans, men wist het niet te raden.
Een wonder werrick Godts geschiet in dese tijdt,
Hier op de Zuyder Zee, den Vyant tot een spijt;
Daer leydt al onse macht nu in het Ys bevrosen,
Men heeft de beste raet aen alle kant gekosen.
De Vyand leyd en loert, het prijckel dat is groot,
De Schepen leggen vast, men is in hooge noot.
Godt geeft een stercke wint, het Ys begint te splijten,
En hout dien selven streeck gelijck men wilde bijten,
Sy komen in de Stad, en siet dien anderen dagh,
Men in de gantsche Zee geen water meer en sagh,
Het vriest weer even sterck. O goethcyt boven maten
U tweede Israël en hebt gy niet verlaten.

6 Bor. Fol. 307.

1572. Quam in de Winter een seer stercke en onverdachten Vorst/waer door onse Schepen (zynde meest alle onse macht) in 't Ys / tusschen Amsterdam en Hoorn / op pampus bevrosen: onse Heeren / niet min als onse goede patriotten seer bekommert zijnde / uit vreese van den Vyand/die hem hier en daer vertoonde/ hebben groote neerstigheyt gedaen/om de selve Schepen in te bijten: Maer eensdeels door 't lage water / en ten anderen het Ys krachtig zijnde/ hebben niet/of weynig konnen uytrechten; dog in dese radelose noot geresolveert zijnde/om de Schepen in brant te steken/ laet God de Heere een sterken Noordwesten Wind waeyen; waer door het Water is opgevloeyt/en 't Ys is terstont geborsten/makende een open Riviere/streckende tot aen de Steden Hoorn en Enkhuysen/ als of het met bylen gebeten was / komende met gemak de

Schepen alzo in de haven. Des anderen daeg 's morgens is de wint omgeslagen / en schoof het wederom dicht / so dat men geen Water in de Zee en sagh / en vroos wederom even sterk als te voren. 't Welk geen minder wonder en is / als doen 't water met de kinderen Israels haer verdeelde.

ISRAËL.

DE strijd van Godes Volk haer kragt en wonderwerken
Daer kan men ook de macht des Heeren in bemerken,
So lang als Moses bidt met groote vyerigheyt,
So is 't dat Israël geduerig boven leyt,
Maer als door Leeuwen kracht sijn handen neder sijgen,
Dan is 't dat Ameleck kan overwinnig krijgen:
Doch Aron ende Hur, die weten goeden raet,
Het welck in desen strijt Gods volleck komt te baet:
Want Moyses hout niet op voor d'ondergang der Sonne,
Also is door 't gebed den Ameleck verwonnen,
En Israël bevrijt van wreetheyt en gewelt:
't Welck tot gedachtenis in 't Wetboeck is gestelt.

Exodus 17. 9.

Moyse dan seyde tot Josua, kiest ons Mannen ende treckt uyt, strijd tegen Ameleck: Morgen sal ick op des heuvels hoogte staen, ende het staf Godes sal in mijne hand zijn. Josua nu dede als Mose hem geseyt hadde, strydende tegen Ameleck, doch Mose, Aaron ende Hur klommen op de hoogte des heuvels. Ende het geschiede, terwyle Mose sijne handt ophief, soo was Israël de sterckste: Maer terwylen hy sijne hand neder liet, soo was Ameleck de sterkste. Doch Moses handen waren swaer, daerom namen sy een steen, en leyden dien onder hem, dat hy daer op sate: ende Aaron ende Hur onderstuttende sijne handen, d'een op dese, d'ander op d'andere (sijde.) Also waren sijnen handen gewisse tot dat de Sonne onderging. Alsoo dat Josua den Ameleck ende sijn Volck krenckte door de scherpte des Sweerts. Doe seyde de Heere tot Mose, schrijft dit ter gedachtenisse in een Boeck, ende legt het in de oore van Josua, dat ick de gedachtenisse van Amelek geheel uytdelgen sal van onder den Hemel.

NE-

NEDERLANDT.

O Loffelijcke daet, ô schoone gulde tijden!
Wie datter aen gedenckt, die moet hem noch verblijden,
Het Land dat schud en beeft, den Vyand die komt aen,
Hy wil met Ameleck gantsch Israël verslaen,
Hy komt met groote macht; maer God heeft ons gegeven
Ook Arons ende Hurs, wiens namen sijn beschreven,
Tot eer van haer geslacht, tot lof van dese daet,
Die klampen hem aan boort, die weten noch wel raet,
Hier is een Hoorens-Hop, daer gaet het op een vechten,
Daer siet men 't eene Schip vast aen het ander hechten:
Daer siet men rechte liefd', daer doet men onderstant,
Daer vecht men sonder gelt voor 't lieve Vaderland,
En sonder twijffel dit, daer zijnder ook in 't midden,
Daar zijnder op het Land die God met Moyses bidden
Tot dat men overwint: gelijck het is geschiet,
Waer van men huyden noch een klare teken siet.

6 Bor. Fol. 335.

Anno 1573. Is den Grave van Bossu met een sterke Vloote op de Zuyder Zee gekomen / meenende met eenen slag het gantsche Noorderquartier af te lapen / even als Ameleck meende Israel te verwinnen: maer is tegen zijn meyning seer kloekmoedig gestut / ende contrary uytgevallen: want gelijck Amaleck van Israel is verslagen / alsoo is oock den Grave van Bossu met zijn Vloote overweldigt geworden. Buyten twijffel / daer zijnder geweest / die Godt met Moyses in deze hooge noodt vierig hebben gebeden / waer door de Heere de herten gesterkt / ende met liefde ontsteken heeft / ende is alsoo door eendrachtigheyt / ende door Godes hulpe / den Grave van Bossu met zijn krijghsvolck overwonnen. Welcke overwinninge met een dancksegginge Jaerlijcks behoorde gedacht te werden / om Godt de Heere tot een eeuwige Memorie voor sodanige weldaed te loven en te prysen.

ISRAEL.

ISRAEL.

HEt ſwacke Vrou geſlacht en magmen niet verſmaden,
Vermits het in de noot doet Princelijcke daden:
Gelijck als hier vertoont, wanneer den Vyant quam,
En legerd' hem rontom de Stad Bethuliam:
Wanneer als alle man van dorſt begon te klagen,
En dat men deſe ſmert niet langer kond' verdragen,
Wanneer als alle hulp en trooſt ten eynde ſcheen:
Soo gaet een ſmaecke Vrouw in eenſaemheyt alleen,
En bidt met vyerigheyt, dat God haer wil verſtercken,
Op dat ſy deſe daed klockmoedigh mag uytwercken.
Hier op ſoo treed ſy uyt, alleenig met een Maegt,
Daer gaet het ſchoone beeld, dat alle Man behaegt,
Wiens vriendelijck gelaet, wiens lieffelijcke ſtralen,
Tot in het Princen Hert van Holofernus dalen.
Sy vind voor hem genaed', haer ſchoonheyt hem bekoort,
Het welcke naderhand hem in ſijn Bloede ſmoort,
Want als hy in de Wijn hem hadde vol gedroncken:
So wierden hem ſijn ſtraf rechtveerdig ingeſchonken,
Terwijlen dat de Vorſt aldus lagh vol en ſat,
Grijpt Judith naer het Swaert, en by ſijn hayren vat,
En ſlaet hem onverwacht het Hooft al ſonder vrugten,
Waer door het gantſche heyr voor Iſraël moet vluchten.

Judith. 13. 5.

Ende Judith ſtaende voor ſijn bedde, ſeyde in haer herte, ô Heere gy Gods aller kracht, ſiet te deſer uren aen de wercken mijner handen, tot verhooginge Jeruſalems: want het is nu bequamen tijdt, om uwe erve te hulpe te komen, ende mijnen aenſlagh uyt te voeren, tot verwonderinge der Vyanden, die tegen ons opgeſtaen zyn. Ende ſy ging na de ſponde van het bedde, die aen Holophernis hooft was, ende ſy nam zyn Sabel daer van, ende na by komende aen het bedde, greep ſy het hayr van zyn hooft aen, ende ſeyde, ſterckt my, ô Godt Iſraëls, op deſen dagh. Ende ſy ſloeg tweemael in zynen hals met alle haer kracht, ende hieuw hem zyn hooft af.

NE-

NEDERLANDT.

DOn Frederik seer wreedt soekt Alkmaer te bespringen,
En door zijn groote macht de Stad in kort te dwingen,
Hy slaet een vaste ringh met sesthien duysent Man,
En houd een lange tijd met forsse daer op an.
De Stad die word bestormt op twee verscheyde steden,
De Burgers in haer nood die hebben kloeck gestreden,
De Vrouwen neffens dien zyn wacker van gemoet,
Sy rechten meerder uyt als oyt een Krijgsman doet,
Sy vreesen Kruyt nog Loot, nog voor geen blanke harnus,
Sy stuyten over al den Spaenschen Holofernus.
Schooon sy met Judith hem sijn kop niet af en slaen,
Nochtans hy neemt de vlucht, en ruymt also de baen,
Een yder is verheugt, de Stadt die is behouwen
Door Godes stercke hand, en hulpen van de Vrouwen.

6 Bor. Fol. 333.

In 't Jaer 1573. is Alckmaer met heyrkragt onder het beleyt van Don Fredrik belegert / ende seer heftig aengetast/en wierde met groote forsse bestormt op twee verscheyde plaetsen / door welcke oorsake de burgers genootsaekt waren/ om haer alle / groot en kleyn / in de wapenen te begeven / ende met kloeckmoedigheyt den Spangiaerts af te keeren / onder welcke de Vrouwen van de minste niet en zijn geweest/meerder uytrechtende als een kryghsman met sijn Swaerdt / hebbende met steenen seer dapper geworpen/ ende met brandende peckhoepen / en diergelijcke Vyerwercken so furieus van de Wallen afgesmeten; dat daer omtrent oock niet een Spangiaerd konde dueren / ende is eyndelyck (door de goetheyt des Heeren) de Stadt van de wreetheyt der Spangiaerden bevrijt geworden.

ISRAEL.

ISRAEL.

ALs God ten ſtrijde gaet, dan moet den vyand wijcken,
Dan moet de alderſterckſt' in korten tijd beſwijcken,
Dan helpt geen ſwaert of boog, noch eenig grof geſchut,
Schoon of de grachten zijn gelijck een diepe put:
Geen Slot, geen vaſt gebouw, geen poorten ofte deuren,
En kan voor God beſtaen, zy barſten en zy ſcheuren.
Aenſiet de ſtercke Stadt die Iſraël omringt,
En ſonder Swaerd of Spiets naer ſeven dagen dwingt,
Wiens muuren onverſiens van ſelfs ter neder vallen,
Waer door dat Iſraël beklimt haer ſtercke wallen,
En alles overwint, ook in een korten tijt,
Dus gaet het over al voor wien de Heere ſtrijt.

Joſua. 6. 1.

Jericho nu ſloot (de poorten) toe, ende was geſlooten voor het aengeſicht der Kinderen Iſraëls, daer en ging niemant uyt, noch daer en ging niemant in. Doe ſeyde de Heere tot Joſua, ſiet ick hebbe Jericho met haren Koninck (ende) ſtrijtbare Helden in uwe hand gegeven. Gy dan alle, die Krijgslieden zyt, ſult rontom de Stadt gaen de Stadt omringen eenmael: Alſoo ſult gy doen ſes dagen lanck. Ende ſeven Prieſters ſullen ſeven Ramsbaſuynen dragen voor de Arcke, ende gy lieden ſult op den ſevenſten dag de Stadt ſevenmael ommegaen; ende de Prieſters ſullen met de Baſuynen blaſen. Ende 't ſal geſchieden, als men langſaem met den Ramshoorn blaeſt, als gy lieden het geluyt der Baſuyne hoort, ſoo ſal al het Volck juychen met een groot gejuych, dan ſal de Stadtsmuer onder ſich vallen, ende 't Volck ſalder inklimmen, een iegelijck tegen over hem.

NEDERLANDT.

O Leyden! wel te recht een Spiegel aller eeuwen,
O Leyden! de ons ſtof van danckbaerheyt moet geven:
O Leyden! die ons leyt, en wijſt als met de hand,
Wat God al heeft gedaen in onſe Vaderland:
Aen u ſoo kan men klaer met Iſraël bemercken
Gods goetheyt ende gunſt, ſijn kragt en wonder wercken.
O droefheyt hoog Toneel! wel waerdig noch gedacht,
De Stadt die was benout, van honger men verſmacht:

Maer siet wanneer de noot op 't hoogste was gekomen,
So speurt men Godes hulp selfs in de waterstromen,
De muer als met een kracht valt wonderlyck ter neer:
De Vyand vlucht verbaest, en doet geen meerder weer,
In plaetse dat de Stad lag voor den Vyand open,
So schrickt elck door 't gedruys, en stelt het op een lopen,
Waer door dat Nederland met vreugt wel seggen magh,
Wy houden dese Stadt schier sonder Swaert of slagh.

7 Bor. Fol. 61.

Anno 1574. is een wonderlijcke sake (en wel aenmerckenswaerdig) geschiet in dese Nederlanden. De Stadt Leyden by den Spangiaert seer sterk belegert zijnde / en tot de hooghste noodt van honger gebragt / waer door de borgers zoo gematteert waren / dat sy qualijk langs de straten / of bruggen konde op gaen: wanneer de Stad nu tot de uyterste benautheyt was gebracht / ende geen uytkomst of ontset scheen voor handen te zijn / so heeft Godt na zijn Almachtigheyt de Waterstroomen gebragt / en doen opvloeyen tegen alle menschen opinie: oock Visch doen vangen / daer het voor d'ogen onmogelijk scheen / ende de Stadts Mueren laten omvallen / gelijk aen Jericho geschiede; maer evenwel voor den vyandt bewaert / op dat zijn goetheyt te meerder zoude blijcken / gevende den vyant een versaegt herte / in plaetse van na de Stad te lopen / die open lag / so is elk op de vlucht getrocken / komende also de Schepen met victailje aen de stadt / waer door de burgers langs de straten zijn geloopen met het brood in de hand / en hebben God gedankt / uytroepende God zy gelooft / Leyden is ontset. Welke schoone en heerlijke weldaet in eeuwigheyt noch by ons / ofte by onse nakomelingen niet behoorde vergeten te worden.

ISRAEL

I S R A E L.

UW Is den ſtrijt ô Heer, u moetmen daer voor loven,
Daer baet geen ſtercke macht, het heyl dat komt van boven,
Als Hemel ende Aerd', de Sterren, Son en Maen,
De Vromen Nacht en Dach tot haren dienſte ſtaen:
Dan heeft men groot geluk, dan kan men Legers dwingen
Dan neemt men Steden in, dan doet men groote dingen
Wanneer den hoogſten Vorſt ſelfs in de ſpitſe gaet:
Dan is dat Joſua ſijn Vyand neder ſlaet,
De Sonne die ſtaet ſtil, dén Hemel is bewogen,
En op een oogenblick met dampen overtogen,
Geeft Hagel-ſtenen uyt, en ſtort den Vyand neer,
Dit is geen menſchen werk: maer komt van d'opper-Heer

Joſua 10. 15.

Doe keerde Joſua weder, ende gantſch Iſraël met hem, na't Leger te Gilgal. Maer de vyf Koningen waren gevloden, ende hadden haer verborgen in de ſpeloncken by Makkeda. Ende Joſua werdt geboodtſchapt, mits te ſeggen: Die vyf Koningen zyn gevonden, verborgen in de ſpeloncke by Makkeda. Soo ſeyde Joſua, wentelt groote ſtenen voor den Mond der ſpeloncke, ende ſtelt Mannen daer voor, om haer te bewaren. Maer ſtaet gy lieden niet ſtille, jaegt uwe Vyanden achter na, ende ſlaetſe in den ſteert: En laetſe in hare Stede niet komen, want de Heere uwe Godt heeftſe in uwen hand gegeven. Ende het geſchiede doe Joſua ende de Kinderen Iſraëls ge-eyndigt hadden, haer met een ſeer grooten ſlag te ſlaen, tot dat ſy vernielt waren; ende dat de overgeblevene, die van hun overgebleven waren, in de vaſte Steden gekomen waren: Soo keerde al het Volck tot Joſua in't Leger by Makkeda in vrede: niemant hadde ſijn tonge tegen de Kinderen Iſraëls geroert.

N E-

NEDERLANDT.

DAt God voor Nederland heeft wonderbaer gestreden,
Dat blijckt, en kunt gy sien, tot op den dag van heden,
Insonderheyt, wanneer men sestien hondert schreef,
Al waer soo menigh Helt en stoute Krijgsman bleef.
De Sonne straelt seer sterck de Vyand in de oogen,
De Wint haer tegen is, het stof nat is gevlogen
Gelijck een duyst're damp, en maeckt haer als verblint;
Soo dat d'Orangienboom Bourgondien overwint.
In Vlaend'ren is de strijt seer dangereus begonnen,
In Vlaend'ren is de slagh seer wonderbaer gewonnen,
Tot 's Landts behoudenis, den Vromen tot een vreugt,
Singt lof den grooten Heer, en zijt in hem verheugt.

7 *Bor.* 40. 41.

In 't Jaer 1600. heeft den Hooghloffelijcken Prince van Orangien de heerlijcke Victoire van den bloedigen en verschrickelijcken slag in Vlaenderen verkregen / niet sonder merckelijcke gunste van den oppersten Krijghsman hier boven / de welcke niet min als ten tijden van Josua in 't spitse van den strijt is geweest / die ons met zijn Sonne is te hulpe gekomen / ende heeft hem met klaerheyt aen den Hemel laten vertoonen / so dat hy met zijn stralen den Vyand haer oogen verblindt. De Wind (als een Goddelijcke middel) is haer tegen gegaen / ende heeft opgeblasen; alsoo dat het stof is gevlogen als een dicke damp / en duysternisse: Want den Vyandt tegen de Sonne ende het Stof moesten aensien / het welcke haer niet weynig en verhinderde. Voorwaer merckelycke tekenen van Godes gunste / ende is eyndelijck in soo dangereusen slagh de Victory aen des Prince zijde gekomen / ende alsoo met Israel een schrick voor hare Vyanden geworden.

ISRAEL.

ISRAEL.

DEn vromen Josua die God heeft aengebeden,
Heeft voor des Heeren Volk met groot geluck ge-
ftreden,
Hy slaet het Heydens rot, en brengt haer onder voet,
Hy neemt haer Steden in met weynig tegenspoet,
Hy voert des Heeren Strijt, heeft wonder groote ze-
Slaet Coningen ter neer, en doet so alle wegen. (gen,
Wie tegen Josua hartneckig opposeert, (sweert.
Die brengt hy haest tot niet, verwint haer door het
Hy heeft het vreemde Volck voor Israel verdreven,
En brengt haer in het Land, dat God hun wilde geven,
't Welck Moyses was belooft, en lange tijd voorseyt,
Hier siet men Godes gunst, en sijn barmhertigheyt.

Josua 10. 36.

Daer na toog Josua op, ende gantsch Israël met hem, van Eglon na Hebron: ende sy krijgden tegen haer, Ende sy namense in, ende sloegense met de scherpte des Sweerdts, so haren Koninck, als alle hare Steden, ende alle Ziele die daer inne was, hy en liet niemant in 't leven overig blyven, na alles dat hy Eglon gedaen hadde; ende hy verbantse, ende alle Ziele die daer inne was. Doe keerde Josua, ende gantsch Israël met hem na Debir; ende hy krygde tegen haer. Ende hy namse in, met haren Koning, ende alle hare Steden, ende sy sloegense met de scherpte des Sweerdts, ende verbanden alle Ziele die daer inne was, hy en liet geen overige over blyven, gelijck als hy Hebron gedaen hadde, alsoo dede hy Debir ende haren Koninck, ende gelijck als hy Libna ende haren Koninck gedaen hadde. Alsso sloeg Josua het gantsche Land, het Gebergte, ende het Zuyden, ende de Leegte, ende de af-loopinge der wateren, ende alle hare Koningen, hy en liet geen overige over blyven; is hy verbant alles wat adem hadde, gelijck als de Heere de God Israëls geboden hadde.

NE-

NEDERLANDT.

WAnneer men Nederlant in alles wil gelijckens
Voorwaer, 't sal Israel in weldaet niet beswijcken:
Hoe strijt den vromen Prins, wat heeft hy al gewin?
Hy neemt met Josua in 't kort veel Steden in;
Telt eens de Jaren op van d'eerste Reformatie,
Tot nu op dese tijd, waer isser sulck een Natie?
De Wapens zijn een krans rontom het lieve Beelt,
Van onse Josua, die 't Land heeft aen-geteelt:
Die door des Heeren kragt veel Steden heeft gewonnen,
En is met Israel door weynig macht begonnen;
Maer van den goeden God gezegent en verrijckt,
Gelijck als 't aan den dag voor al de wereld blijckt.

Men leest in de Chronijken met wat een kleyn beginsel dat dese Republijk van Nederland in vryheydt is gekomen / welckers Inwoonders onder sware Tyrannye hebben geleeft: gelijck de kinderen Israels onder de hant Pharaos / ende dat Godt (in gelijckheydt) voor Nederlant een Moyse heeft verweckt. Den hoogh-beroemde lofwaerdigen zaligen Prince Wilhelmus / uyt den Huyse van Nassou / die voor het verdruckte Volck ten strijde is gegaen / ende naer hem een godvruchtigen Josua / wiens zalige gedachtenisse nimmermeer moet vergeten zijn / die onse Landen heeft uytgebreydt / die Steden heeft verwonnen / den Vyand verslagen / ende ons door Godes goetheydt tot een beteren staet gebracht: Waer door wy den Heere met Israel moeten loven ende dancken / ende hem dienen alle de dagen onses levens.

I S R A E L.

(ſen,
DEs Heeren Handt verheft die gene, die hem vre-
Hy bout haer mueren op:gelijck wy kunnen leſen,
Hy heeft een wonder werck in Iſrael gedaen,
En met een groote luſt de ſchare voorgegaen.
Nu ſit des Heere Volck geruſtigh in den Lande,
En woont des niet te min in 't midden der Vyanden,
Sy leven ſonder ſorgh: maer (lacy!) Iſrael
Betoont geen danckbaerheyt, en word geheel rebel,
Sy treden van den weg, die Godt haer had geboden,
Haer Vyand hun verleyt, ſy dienen ſtomme Goden,
Waer op dat is gevolght veel jammer en verdriet,
Soo dat gantſch Iſrael hem nu bedrogen ſiet.

Judicum 3. 1.

Dit nu zijn de Heydenen, die de Heere liet blyven, om door haer Iſraël te verſoeken, alle die niet en wiſten van alle de krygen Canaans. Alleenlyk op dat de geſlagten der Kinderen Iſraëls, (dit) wiſten, op dat hyſe den krygh leerde, ten minſten de gene, die daer te voren niet van en wiſten. Vyf Vorſten der Philiſteynen, ende alle de Canaaniten, ende de Zidoniers, ende de Heviten, wonende in 't Gebergte des Libanons: van den Berg Baal Hermon, tot daer men komt te Hamath. Deſe dan waren, om Iſraël door haer te verſoeken: op dat men wiſte, of ſy de geboden des Heeren ſouden høren die haren Vaderen door de hand Moſe geboden hadde. Als nu de Kinderen Iſraëls woonden in 't midden der Canaaniten, der Hethiten, ende der Amoriten, ende der Phereziten, ende der Heviten, ende der Jebuſiten. Soo namen ſy hen der ſelver Dochteren tot Wyven, ende gaven hare Dochteren aen der ſelver Sonen: ende ſy dienden haren Goden. Ende de Kinderen Iſraëls deden dat quaet was in de oogen des Heeren, ende vergaten den Heere hare Godt: ende dienden den Baalim, ende den Boſſchen. Doen ontſtack den toorn des Heere tegen Iſraël, ende hy verkochtſe in de hand van Cuſchan Riſchataim, Koning van Meſopotamien.

NEDERLANDT.

MEn leest een oude spreuck, oock waerdig te bedenken:
Dat wellust ende vreugt de Landen dikmael krenken,
Wat isser meenig rijck in weeld en lust geweest,
Dat nu verdorven leyt, en daer men is bevreest.
O Nederland! hier is een Spiegel voor u oogen,
Aensiet u Broederschap, en zijt'er meê bewogen,
Gy zit noch in u Land als op een gouden Boom,
U Vyant is rontom gelijck een waterstroom,
Gy woont beneffens haer, gelijck als d'Israliten,
Och! wilt den gulden tijd niet sorgeloos verslijten,
Vermits het Israël soo menigmael bedroog,
Weest dankbaer, en vreest God, en houd een wakend Oog.

Is niet dit Nederland zonderling van Godt bewaert voor sijn Vyanden? het welke midden onder de selve is wonende / gelijck de kinderen Israels onder de Cananiten. Och / dat wy ons niet en vergrypen in Afgoderye / ende de weldaden des Heeren vergeten: gelijk die van Israel hebben gedaen; waer over de Heere hem vertoornde / ende sijn Volck verkochte onder de handen des Konings tot Mesopotamien. Want uyt vryheydt komt dickmael weeldrigheyt / ende uyt weeldrigheydt spruyt veeltijts moetwille / ende moetwille veroorsaeckt sonde / ende de sonde baert de straffe des doodts. Wat isser menig schoon Land ende heerlijcke Republijck zelfs van onse Naburen in moord ende brand gestelt / ende van den Vyand tot steenhopen gemaekt / die in vrede / weelde ende in wellust des levens hebben geleeft. Waer dat men siet / so wel in 't Zuyden als in 't Noorden / soo wel in 't Oosten als in 't Westen / men vinter klare spiegels / die ons tot opweckinge dienen / al eer wy met Israel ende met onse broederen onder de Spaensche Medianiten werden verkocht.

Opweckinge tot danckbaerheyt.

Buygt neder Hollants volck, met zegen overladen,
En ſingt den Heere lof voor al ſijne grote daden,
't Is nu de rechte tijd, ſlaet eens u oogen neer,
Siet op geen vreemd geweſt, noch doolt niet al te veer.
Hier is een Schoon Toneel, wie kan het al verhalen?
Hier is een dubbelt ſtof, ſelfs binnen uwe palen:
Hier is des Heeren gunſt, hier is ſijn wonderwerck:
Hier is de ſuyvere Leer, hier is de Ware Kerck:
Hier heeft hy over al ſijn goetheyt willen toonen,
Hier heeft hy onſe Landt met vryheyt willen kroonen,
Met ſulck een overvloet dien ick niet ſeggen kan:
O! buygt met Iſraël, en bidt God vierig an?
Daar is in deſe tijd een wichtig ſtuck voor handen,
De Vorſten zijn by een uyt verr'en vreemde Landen,
Het ſchijnt of't God belieft, dat naer een lange ſtrijt
Het herte van den menſch ten eynde word verblijt,
Dat ons den grooten Heer met vrede wil beſchencken
In onſe Vaderlant. Wel op, wilt recht bedencken
Hoe vriend'lijk dat hy oyt met ons heeft om-gegaen,
En wat hy in het Land al wonder heeft gedaen.
Buygt neder voor ſijn Troon, en dankt den Heer Almach-
tig,
Bidt met een reyn gemoet geduerig en aendachtig:
Bidt om oprechte vreed', bidt om getrouwigheyt.
Bidt om een vaſt geloof dat niemant en verleyt,
Bidt dat ons God bewaert voor tweedracht in den lande,
Voor valſch bedriegery, voor ſonden en voor ſchande,
Voor al het geen dat ons naer Ziel en Lichaem deert,
Dat gun ons 't eeuwig Licht, die alle ding regeert.

Christelijcke Af-scheyt

OFTE

Een Salige uytgangh van dit tegenwoordige leven.

EEn reyn en suyver hert, een onbesmette ziele,
Die kan met groote vreugt voor Gode neder kniele,
Die stort sijn klachten uyt voor sijnen Bruydegom,
Die roept op sijn vertreck: ô Heere Jesu kom:
Geluckig is den mensch die sulkx werd gegeven,
Sijn uytgang Salig is, hy komt in't eeuwig leven,
In't nieuw Jerusalem, wiens straten zijn van goud,
Diens glants dat eeuwig blijft, en nimmermeer verqud,
Alwaer geen Son nog Maen geen Sterren meer en blincken,
Alwaer men uyt de room des levens dan sal drincken,
Daer ook geen duyst're nacht noch koud' of hitte koomt,
Alwaer des Heeren glants het alles overstroomt.
Geen siekte, pijn of leet en sal daer geensins wesen,
Men sal in vreugde zijn volmaeckt en sonder vresen,
Een vreugt van duysent jaer sal wesen maer een dag,
Bedenckt ô Christen ziel! hoe of dit wesen mag,
Hier is de beste vreugt slechts na een weynig dagen,
Een swaer en lastig pack, men kanse niet verdragen,
Hier is het snaren-spel en al wat vreugde hiet,
Wanneer het lange duert niet anders als verdriet:
Hier is het voor een tijd, hier leyt het haest ter neder,
Hier komt na sonne-schijn dickmael een groot onweder,
Maer in dat Hemels Huys daer is een vreugt bereyt:
Die niemant en beswaert en duert in eeuwigheyt.
Het welke noyt geen mensch op aerden heeft vernomen,
Noch oyt in iemants hert of sinnen is gekomen.
O! dat men dese vreugt en dese reyne Stadt
Een oogenblick aensagh, of maer een uur besat,
Wy souden's Werelts lust met al haer ydelheden
Verlaten, en gewis door d'enge Poorte treden:

Wy souden Godts gebodt wel beter gade slaen,
En op een ander wijs voorsichtelijcker gaen,
Het Hemels Paradijs dat soud' ons meer behagen,
Indien wy maer een uur haer heerlijckheyt aensagen.
Geen Mensch bleef op de aerd', de soete Melody
Die trock ons al te mael uyt dese slaverny,
't Geselschap datter is, dat soud' ons so bekooren,
Dat wy ook naer het Vleesch niet langer souden hooren,
De aerde soud' ons zyn met al haer schoon çieraet,
Gelijck een vuyle slet, die eyndelijck vergaet.
Het nieuw Jerusalem met al sijn goude straten,
Daer liefd' en vrede woont, wie soude dat verlaten?
Wy souden met een vreugt uyt dese Werelt gaen,
Geen mensch, geen eenig mensch, en bleef'er stille staen.
Wel op, ô reyne ziel! al kunt gy 't niet aenschouwen,
Wilt vry op dese gront u zaligheyt vertrouwen,
Het sal veel schoonder zyn dan als men seggen kan,
En tot een klaer bewys, aenschouwt den solder an,
Aensiet het firmament, dat sal u onderrichten,
Aensiet dat Hemels blaeuw met al die schoone lichten,
Dit is het buyten werck, wat dienter meer geseyt.
Wel zalig is die geen, voor wien het is bereyt,
Die Godt daer prijsen magh, en eeuwig hem versaden.
Och! wilt het dreckig kleed het werelts tuyg versmaden,
Het is niet als gy meent, 't is maer een valsche schijn,
Let wel, want op het eind' dan sal het ydel zyn;
Schoon of ghy 's werelts Huys met vreughden meugt bewoone,
En segt, wat is het loon, wat is haer gulden kroone?
Wat is haer Roosenhoet? voorwaer het is de dood,
Die niemant niet en spaert, hy zy dan kleyn of groot,
Die met sijn scherpe pijl geeft doodelijcke steken,
Hy weet al 't soet vermack seer haestig af te breken,
Hy scheydet al van een, de Moeder van het Kind,
Als 't glas verloopen is hy neemt al wat hy vind;
Daer baet geen grote schat, men moeter alles derven,
Al wat op aerden leeft, dat moet in 't eynde sterven.
Geen Man is met sijn Vrouw zo lief en vast gepaert,

Die

Die dese felle dood om reden wille spaert,
Hy neemt het leven weg, geen mensch en heefter tegen.
Hy is een strenge Vorst, hy laet hem niet bewegen.
Hoe datmen klaegt en kermt en d'handen t'samen wringt,
Och lacy! 't is vergeefs, de dood het alles dwingt,
Rijck, arm, jonck en oud, 't moet alles voor hem buygen;
Dit is des werelts eind', dit kan u klaer getuygen,
Soo menig jonge Maegt, soo menigh stercke helt,
Die midden in haer jeught ter neder zyn gevelt,
De welcke onversiens zyn van de dood besprongen,
En eer het iemant docht in haesten wegh gedrongen.
Geluckig is de mensch die hier oprechtig leeft,
Die liefde en geloof in sijnen boesem heeft:
Die tot den eynde toe daer in oock kan volherden,
Die geeft het beste lot: want hy sal zaligh werden.
Wanneer hy God'lijk scheyt van dees bedroefde aerd,
Dan sal hy na den geest zijn eeuwiglijck gepaerd

Met ſijnen Bruydegom: dan ſal hy niet meer ſterven:
Maer 's levens gulden kroon genadelijck be-erven.
In't Hemels Koninckrijck, dat nimmermeer vergaet,
Daer noyt geen wrange ſpijt den menſch om't herte ſlaet:
Alwaer geen nijt en leeft met duyſent ſlimme treken,
Alwaer men van geen leet nog droefheyt weet te ſpreken,
Daer vreugt de volheyt is, daer ſal des Heeren Vriend
Geſtadig zyn verblijt, die God hier heeft gedient:
Daer ſal het heylig Volck des Heeren lof vermeeren,
Wiens uytganck zaligh is, die ſal daer Triumpheren.
Dit gun ons tot beſluyt den Vader uyt ſijn troon,
Door Chriſtus onſen Heer ſijn welbeminde Soon.

G E B E D T

Over het eerste deel, sprekende tot God, over de verdorven natuure der Menschen, hem aenroepende om troost ende bystant.

O Eeuwige Vader / wiens onbegrijpelijke goethept hem streckt soo wijt als de Aerde / wiens barmhertighept en trouwe hem uptspzept van den opgang tot den nedergang der Sonne / wiens genade en vriendelijkhept Hemel en Aerde vervult. O groote God / die alle dingen soo goedertieren / om u selfs hebt geschapen / op dat gp daer door soudet ge-eert en gedient werden / gp die den Mensche na uwen evenbeelde boven alle Creaturen in heerlijkhept en in schoonhept hebt geschapen / niet als viervoetige Dieren / niet als Visschen in de Zee / noch als Vogelen onder den Hemel : maer hebt hem een redelijk Mensche gemaekt / aensienlijk en schoon / met de hoofde opwaerts na den Hemel verheven / op dat hy soude aenschouwen dat schoone uitgestreckte tapijt vol glinsterende Diamanten / gp hebt hem laten vermenigvuldigen als't zant aen den oever der Zee / uptnemende en heerlijke magt hebt gp seer wonderlijk hier in geopenbaert ; waer door den Mensche schuldig is / om u door sulk een uptmuntende weldaet oprecht gehoorsaem en dankbaer te zijn. Maer / ô Heere / hoe zijn wy aldus verkeert ? hoe is het gantsche geslachte der Mensche aldus verdorven ? hoe komt het (ô goede Godt) dat wy na u geboden niet willen luysteren / en na u welbehagen niet wandelen ? daer gp nochtans sulck een

een getrouwen en barmhertigen Vader zijt: gelijck als David getuygt/ dat u genade en barmhertigheyt geduert tot in der eeuwigheyt. Van waer komt dan sulck een afgrijselijken bornput/ waer uit niet anders en vloeyt als zonde en schande? welke sonden u/ die den alderheyligsten Godt zijt/ seer schrickelijck kunnen vertoornen; maer/ o vriendelijke God/ wanneer ik aldus spreke: zoo komt my even door u genade te binnen/ van waer dat dese stinckende Fonteyne zijn oorsprong heeft. Och! wie is hy uyt wien dezen poel der sonden is gesproten? souden nu de beesten op den Velde daer wel oorsaeck van zijn/ of de Visschen in de Zee/ of soude eenige andere onredelijke Schepselen deze verdorven natuere hebben voortgebracht? voorwaer/ onschuldig zijn de beesten op't Velt/ onschuldig zijn de Visschen in de Zee/ onschuldig zijn alle onredelijke creaturen: maer lacy! den schult van deze schandelijke daet moet het alderheerlijckste Schepzel/ dat op der aerden leeft/ geduerigh dragen/ het welcke is den mensche/ die van den goeden Godt na sijn evenbeelde was geschapen/ heyligh en rechtveerdigh/ een Heere over alles/ wat een levende adem hadde/ een Koning in den Lusthove/ onnozel als een Duyve/ levende volkomen na den wille des Alderhoogsten. Uyt hem in dezen stinck-ader ontsprongen/ de welcke het gantsche geslachte der menschen aenkleeft/ ende met een onreyne stroom overstort/ uyt wiens eynige hovaerdy is gesproten die eeuwige verdoemenisse over alle. Ach! wie en soude niet klagen ende kermen over deze bedroefde stant/ wie en soude zijn ellendigheyt voor den Heere niet wille bekennen/ ende niet uytroepen het is onze verdorven natuere/ ja het is onze verdorven natuere/ die ons

so afkeerig maeckt/dat wy verkeerde wegen ingaen/ dat wy afwijcken van u / die den levenden Godt zyt/ en dolen in de Werelt / en zoecken daer in onse heyl en troost / ja onse zonden zijn 't Heere / die u en ons van malkanderen scheyden / onse zonden geven getuygenis tegen ons dat wy niet waerdig en zijn uwe barmhertigheit deelagtig te zijn/te meerder/alzo die groote hoveerdigheyt en helsche sonde van onse Voorouders in den Paradijse uyt haer eygen moetwilligheyt is begaen/ alleen tot haer doelwit hebbende/om u volmaeckte Goetheyt gelijck te wezen / door welke verdorventheyt wy oock noch dagelijcks aengedrongen werden/ende tegen uwe Majesteyt sondigen uyt onse eygen verkeerde, en boose wille / zonder dat wy eenige de minste oorzaecke tegen u Goddelijcke Heyligheyt kunnen inbrengen: want wy voor dat hooge en rechtveerdige recht schuldigh staen in doot en eeuwige verdoemenisse; en zo gy met ons wildet in 't gerichte treden / wy zouden op duyzenden niet eene hebben te antwoorden / wy zijn tien duyzent talenten schuldig / en hebben niets om te betalen. Wy zijn Rentmeesters / die onse Comptoiren zo hebben bezwaert / dat / wanneer als de Heere komen zal / om van ons rekeninge te vorderen / wy alle uyt vreese zullen vluchten in de spelonken en bergen / want zo de rechtveerdigste nauwlijckx zal behouden werden/waer zal de ongerechtige dan verschijnen; maer/ ô Heere / genadige Vader/ nademael wy in zulck een elendige verdorventheyt gevallen zijn / isser dan nieuwers geen genade voor onse zielen te vinden? isser dan geen hope noch troost by u Goddelijke goetheyt ? zullen wy dan verslauwen om u aen te roepen / als of daer nimmermeer barmhertigheyt voor handen was ? Neen / neen/ goedertieren en weldadigen Vader / u goetheyt reyckt hem van den opgang tot den ne=

nedergang der Sonne / gy zijt rijck in barmhertigheyt en trouwe? want gy hebt ons geschonken een Bruydegom vol goetheyt / wiens herte van yverige liefde brandt tegen syn uytverkoren Bruydt / ja diens liefde stercker is als de doot / die komt seer troostelyk ons ten goeden / die heelet onse krankheden / en neemt onse smerten op hem. Daerom Heere / ik wil opstaen / en soecken myn vrient; maer waer sal ik soeken de gene / die my bemint? want hy is de lust mynes herten / geeft my te kennen / o myn Vrient! waer gy weydet / waer gy rustet in den middage / op dat ik niet herwaerts en derwaerts en dole in de duysterheit des nachts. Siet / myn vrient / gy zijt schoon / ja de schoonste onder duysenden / uwe ogen zijn gelyk als Duyve oogen: siet / myn Vrient / gy zijt schoon en lieffelijck / een Bloeme te Saron / en een roose in't Dal / gelijck een Appelboom onder de wilde boomen zijt gy onder de Sonen / gy leydet my in de Wijnkelder tot mynder verquickinge / en de liefde is u baniere over my. Myn Vriendt spreeckt tot my / myn Vriendinne myn schoone / en komt herwaerts: maer wie is dese / die voort komt als den dageraet / schoone als de Mane / uytverkooren als de Sonne / verbaerlijck als de heyrscherpte? het is de Sone der gerechtigheyt / het is de schoonste onder de menschen kinderen / het is de Sone Godts. Heere Jesu gy zijt dien lieffelijken Heylant / heerlijk is u naem / verschrickelijk is u Majesteyt / gy / onse Bruydegom / hoort het klagen van ons / wy roepen tot u / den last onser sonden drucken ons / Heere laet ons niet ongetroost van u affscheyden / vervult ons met geestelyke gaven / wilt onse zielen genesen van de beete der helsche slange. Heere treckt gy ons / so lopen wy: wilt ook de plagen verminderen / die so zwaer ons op den halse leggen; want Oorloge / Pestilentie

tie is over ons uitgestort / ja 't schijnt / dat wy onder den last van dien moeten bezwijken: daerom laet u barmhertigheit doch roemen tegen het oordeel / en kome ons met u genade te hulpe. Gy zijt immers dien selven God die de Kinderen Israels zo menigmael hebt geholpen / die al de Godtsalige Koningen des Ouden en N. Testaments in haren noot hebt bygestaen. O Heere / streckt u handen uit tot bescherminge / want wy in zeer hooge noot zijn gekomen / de Vyanden maken het te vele / sy hebben al geroepen over u lieve bruyt / reyn af / reyn af tot van bodem toe / en hebben niets over laten blyven. O eeuwige goetheyt / kunt gy dit verdragen? en dat om de sonden uwes volcx / ô schrickelyke zonde! die so de barmhartige oogen onses Godts kunnen overwolcken / dat hy niet sien wil de onreynigheyt der Vyanden / dat hy niet hooren wil dat suchten en kermen der ellendigen / dat hy geen eynde maken wil van moorden / branden en Vrouwen schenden. O zonde! hoe gruwelyk zijt gy voor de ogen Gods. Heere gy hebt ons gemaekt / wilt gy ons wederom verderven? Wy zijn voor u als hoy en stoppelen / den brandt hebt gy daer in gesteken; wanneer gy daer in den windt van u Goddelijcke kracht blaest / soo werdt het alles in korten tijdt verteert: het vyer der Pestilentie heeft lange tijd ons gebrant / vyerige kolen hebt gy laten uytstroyen. Ach Heere! houdt op het is genoeg / der dooden getal is vele / beveelt den slaende Engel / dat hy niet meer vergiftigt / want onse droefheyt schijnt geen eynde. Kan de sonde (ô God) u genade en barmhertigheyt so verduysteren en verklenen / dat gy geen goetheyt noch trouwe meer bewijst. O genadige Vader / wy keeren ons tot u / wy belyden opentlijck voor u Goddelike Majesteyt / dat wy arme / ja gruwelijke zondare zijn / want wy hebbe alle gesondigt so wel de

Over-

Overheden als de Onderdanen / zoo wel de Herders als de Schapen. Hoe zullen wy die kunnen verbergen / de plagen die gy over ons zent / die roepen als met een klare Basuyne uyt / dat het onser zonden schult is / dat wy alsoo geslagen werden. Daerom zo keeren wy ons tot den Throon uwer genaden / en smeken uyt hertgrondelijcke beweginge / dat gy ons doch wilt in genaden aennemen / en zulcke lieden van ons maken / die in u geboden wandelen / die u rechten ende zeden houden / op dat de plagen / die ons drucken / mochten afgewendet werden / ende wy van u Goddelijke goethheyt met een heylsame zegen mogen overgestort werden / ende hier namaels de Kroone des levens uyt genaden ontfangen / Amen.

NE-

GEBEDT

Over het tweede deel, Godt danckende voor alle ſijn groote weldaden, ons na Ziele ende Lichaem beweſen.

O Heere / eeuwige ende barmhertige Vader / Vader des Hemels ende der Aerden / wy dancken u voor alle uwe groote ende onuytſprekelijcke weldaden / die gy ons zoo genadelijck aen Ziele ende Lichaem hebt beweſen / inſonderheyt voor dat groote ende gewichtige ſtuck / waer door gy ons na der Zielen uyt de geeſtelijcke duyſternis tot het eeuwige Leven hebt overgeſet. O Heere! het is een werck / wiens gelijcke noch in den Hemel / noch op der aerden en is geſien / of gehoort / voor welcke de alderwijſte ſtaen gelijck onnoſele kinderen / en zijn verwondert / niet wetende noch kunnende doorgronden / op wat maniere deſe groote verloſſinge in eeuwigheyt is geordineert. Heere / 't is uwe wysheyt / uyt den mont der zuygelingen moet u lof verkondigt werden / uit den mont van alle die u vreeſen moet gy gepreeſen zijn in der eeuwigheyt / overmits gy u Heylig Woordt en Evangelium tot ons gebracht hebt / ende laet het zelfde zo overvloedig door u getrouwe Dienaren onder ons prediken. Wy moeten met den Propheet ſeggen: wat is het van ons / dat gy u zelven en u heerlyckheyt boven anderen aen ons openbaert / en verleent ons de ſuyvere Predicatie van u Heylig en Goddelijk Woort / 't welk de kragt is om zalig te maken / die het in oprechtigheyt en met waren gelove aen neemt. Wy roepen uyt met luyder ſtemmen / en zeggen: Heer / u goetheyt is groot / en u vriendelykheit ſtrekt tot boven de wolcken / lof zy u Vader der eeuwigheyt / die ons een eeu-

wige versoeninge voor de grondt-legginge der Werelt hebt geordonneert. Lof zy u / ô Goddelijke Sone / die voor ons zijt borge geworden / die het handt schrift onser sonden heeft betaelt / die uyt den hoogen Hemel zijt nedergekomen / en een gedaente van een dienst knecht hebt aengenomen / die de verlossinge voor alle Boetveerdigen volkomen hebt te wege gebracht. Lof zy u H. Geest / die ons vernieuwt / die onse herten suyvert / die ons vaerdigh maeckt om in de wegen des Heeren te wandelen / die ons troost in alle tribulatie / en een vast vertrouwen in den geloove doet hebben. Lof zy u / ô H. Drievuldigheyt / van een en Goddelyck Weesen / wilt ons uwe arme Dienaren onderhouden met geestelijcke spijse in dese wereltsche Woestijne: Gelyck gy den Propheete Eliam gespijst en gelaeft hebt / doen hy een groote reyse voor hem hadde / wilt oock also onse Ziele spijsen / op dat wy in die groote hemelsche reyse in de Woestijne niet en versmachten: Gelyk gy het Broot voor uw' uytverkoozen Volck Israels van den Hemel hebt laten regenen / laet also dat geestelyck broot in dese laetste eeuwe uyt uwen Goddelijcken Throon vloeyen op ons als een geduerige stof-regen / op dat wy tot den eynde toe mogen volstandig blijven. Heere Jesu / onderhout ons in alle geestelijcke en lichamelijke nooden / gy zijt onse bruydegom / ende wy daer en tegen uwe bruydt / laet u liefde de brandende affectie niet verminderen / om dat gy siet / dat uwe bruydt weynig appetijt heeft tot de Geestelijcke spijse / handelt met ons niet naer onse zonden: Maer na u groote liefde en barmhertigheyt. Bewaert ons voor verleydende Geesten / die Engelen des lichts schijnen te wesen: maer in der daet klauwen des Duyvels hebben / voor Herders / die haer uytwendig in Schaepskläederen vertoonen / maer inwendig

gry-

grijpende Wolven zijn/ die de ziele verscheuren. Bewaert ons oock voor alle aenlockselen ende soetschijnende lusten des werelts/ gy hebt ons sulk een groote genade bewesen/ dat wy redelycke menschen zyn geschapen/ en geeft ons onderscheyt van goet en quaet/ ja openbaert ons uwe Heylige wille/ hoe/ en op wat maniere wy in dese werelt sullen leven/ hoe wy de Hemelsche Wegh met suyverheyt moeten betreden/ dat wy onse Schoenen met Moses moeten uyttrecken/ te weten/ de Schoenen der onreynigheyt/ overmits de plaetse heylig is/ daer de rechtveerdige zal in gaen/ dat is in dat Hemelsche Jerusalem. Gy geeft ons kracht ende sterckheyt in dit tydelijcke leven/ gy overstort ons met schoonheyt/ waer door de menschen malkanderen behagen/ gy begaeft vele met ryckdom ende have/ ende andere met een rijke en overvloedige genoegsaemheyt/ zoo dat ook uwen lof in de thuirlycke armoede menighmael wert gehoort. Gy zijt zo goet en vriendelyk/ dat gy u Sonne laet schijnen over de goede en quade/ dat u vrugtbaren Regen laet vallen over de rechtveerdigen en over de onrechtveerdigen/ allenthalven is u goetheyt. Looft en Prijst den Heere/ gy alle zijn Heyligen/ want groot is de goetheyt onses Godts. Looft den Heere alle Heydenen/ prijst hem alle Volcken: Want zijn goetheyt en trouwe vermeerdert over ons in der eeuwigheydt. O goede Godt/ dewijle wy met zulck een groote wolcke der genaden omringt zijn/ wilt ons doch bewaren/ dat wy tot genen tyde struyckelen/ dat wy dese groote ende overvloedige genaden niet en komen te misbruycken/ ende tot een steunsel te stellen/ waer op de zonde mogen rusten. Heere behoet ons/ want anders wy vergaen/ de werelt toont zeer lieffelijck/ de Sathan is listig/ onse eygen vleesch is begeerlijck/ wy hebben hulpe van nooden/ of

werden licht overwonnen/ geeft ons die genade/ dat wy nimmermeer tot Afgodery en komen te vallen: maer u alleen eeren en dienen/ dat wy oock niet lasterlijck van uwen heyligen Name en spree-ken/ lichtveerdig ofte ydel gebruycken/ dat wy neer-stigh in onse arbeyt zijn/den Sabbath niet en ontheyligen/ onse Vader ende moeder/ Magistraten ende Overheden/ en alle die over ons gestelt zijn/ behoore-lijck eere en reverentie bewijsen. Dat wy nimmer-meer in dronckenschap noch in overdaet en leven/ ofte tot dootslag komen te vervallen. Heere/ behoedt ons voor die groote aenlockende ende soet vertoonende zonde van overspel; waer door wy in onse eygen Lic-hamen komen te zondigen/ weert uyt onse herten al-le onkuyssche lusten/en boose genegentheden; bewaert ons voor ongerechtigheyt/ ende voor steelen/ voor valsche getuygenisse ende snode achterklap/ die zoo veele (eylaes!) nu in zwange gaet/ voor alle begeer-lijckheden die quaet zijn/ ende tegen uw' Goddelijcke wille strijden/ sterckt ons gedurig in den gelove/ geef ons boven al het noodighste/welck is de liefde/op dat ons geloove op de liefde gefondeert zy/ dat wy u uyt liefde vreesen/ niet als Slaven: maer als kinderen/ dat wy alle onse dingen in der liefde doen/ in liefde le-ven/ ende in liefde sterven: op dat wy naer dit leven mogen overgaen in die eeuwige en oneyndelijcke vreughde/ in dat Hemelsche Paradijs/ alwaer wy Godt den Vader/God den Soone/God den H. Geest/ in eeuwigheyt zullen loven en dancken. Dit gunne ons al te zamen den goeden ende volmaeckten Vader door Jesum Christum/ Amen.

Thamars Ontschaking,

OF DE

VERDOOLDE LIEFDE

VAN

A M N O N,

Op de zin:

Waer de Liefde heftig brand,
Daer is dwaesheyt in 't verstand.

t'AMSTERDAM,

By JACOBUS en JAN BOUMAN,
Boeckverkopers op de Nieuwen-Dyk, tusschen de twee Haerlemmer Sluysen. 1708.

INHOUT,

Hoe Amnon met onkuyſſche liefde op zijn Suſter Thamar werde ontſteken.

2 Samuel Cap. 13.

ENde het geſchiede daer na, alſo Abſalom, Davids Sone, een ſchoone Suſter hadde, welcker naam was Thamar, dat Amnon, Davids Sone, haar lief kreeg. En Amnon was benauwt tot kranck wordens toe, om ſijner Suſter Thamars wille, want ſy was en Maeght, ſoo dat het in Amnons oogen ſwaer was, haer yets te doen. Doch Amnon hadde eenen vrient, wiens naem was Jonadab, een Sone van Simea, Davids Broeder: en Jonadab was een ſeer wijs man: Die ſeyde tot hem, waerom zijt gy van Morgen tot Morgen ſoo mager, gy Konings Soone, en ſult gy 't my niet te kennen geven? Doe ſeyde Amnon tot hem, ick hebbe Thamar, mijns Broeders Abſaloms Suſter, lief. En Jonadab ſeyde tot hem, leght u op uwen leger, en maeckt u kranck: Als dan uwe Vader ſal komen, om u te ſien, ſoo ſult ghy tot hem ſeggen, dat doch mijne Suſter Thamar kome, datſe my met Broot ſpyſige, en de ſpyſe voor mijne oogen toemaecke: Op dat ick het aenſie, en van hare hant eete. Amnon dan leyde ſich en maeckte ſig kranck: Doe nu den Koning quam om hem te

ſien, ſeyde Amnon tot den Koningh, dat doch mijne Suſter Thamar koome, dat zy twee koecxkens voor mijne oogen toemaecke, ende ick van haere hand eete. Doe ſond David heenen tot Thamar in't huys, ſeggende: Gaet dog henen in't huys uwes Broeders Amnons, ende maeckt hem eene ſpijſe. Ende Thamar ging henen in het huys hares Broeders Amnons, (hy nu was nederliggende) ende ſy nam deegh, ende kneede het, ende maekte koecxkens toe voor ſijne oogen, en bieck de koecxkens. Ende ſy nam een panne en gootſe uyt voor ſijn aengeſichte, maer hy weygerde te eten: en Amnon ſeyde, dat alle man uytgaen, ende alle man ging van hem uyt. Doe ſeyde Amnon tot Thamar, brengt de ſpijſe in de kamer, dat ick van uwe handt eete: ſoo nam Thamar de koecxkens, die ſy gemaeckt hadde, en brachtſe haren Broeder Amnon in de kamer. Als ſyze nu tot hem na by brachte, dat hy ate, ſoo greep hy haer, ende ſeyde tot haer, komt light by my, mijne Suſter. Maer ſy ſeyde tot hem, niet mijn Broeder, en verkracht my niet, want alſo en doet men niet in Iſraël: en doet deſe dwaesheyt niet. Want, waer henen ſoude ick mijne ſchande brengen? En gy, gy ſoud zijn, als een der dwaeſen in Iſraël, ſoo ſpreekt doch nu tot den Koning, want hy en ſal my van u niet onthouden. Doch hy en wilde na hare ſtemme niet hooren: maer ſtercker zijnde dan zy, ſoo verkrachtede hy haer,

en

en lagh by haer. Daer na hatede haer Amnon met eenen ſeer grooten haet, want den haet, daer mede hy haer hatede, was grooter dan de liefde; daer mede hy haer hadde lief gehadt: en Amnon ſeyde tot haer, maeckt u op, gaet weg. Doe ſeyde ſy tot hem: daer en zijn gene oorſaken, om my uyt te drijven, dit quaet ſoude grooter zijn dan het ander, dat gy by my gedaen hebt: Maer hy en wilde na haer niet horen. Ende hy riep ſijnen Jongen, die hem diende, ende ſeyde drijft nu deſe van my uyt na buyten: Ende grendelt de deure achter haer toe. Sy nu hadde een veelverwigen Rock aen, (want alſo werden des Konings Dochteren, die Maegden waren, met Mantels gekleet) en ſijn Dienaer bragtſe uyt tot buyten, en grendelde de deure achter haer toe. Doe nam Thamar aſſche op haer hooft en ſcheurde den veel-verwigen Rock, die ſy aen hadde: Ende ſy leyde haer hand op haer hooft, ende gingh vaſt henen ende kreet. Ende haer broeder Abſalom ſeyde tot haer: Is uwe broeder Amnon by u geweeſt? Nu dan mijn Suſter, ſwijght ſtille; hy is uwe Broeder, ſet u herte niet op deſe ſaecke: Alſoo bleef Thamar ende was eenſaem in haers Broeders Abſaloms huys. Als de Koningh David alle deſe dingen hoorde, ſoo ontſtack hy ſeer. Doch Abſalom en ſprack niet met Amnon, noch quaet noch goed: Maer Abſalom hatede Amnon, ter oorſake dat hy ſijne Suſter Thamar ver-

 kracht

kracht hadde. Ende het geschiede na twee volle Jaren, dat Absalom (Schaep-) scheerders hadde te Baalhazor, die by Ephraïm is: Soo noodighde Absalom alle des Konings Sonen. Ende Absalom quam tot den Koningh, ende seyde, siet, nu heeft uwe knecht (Schaep-) scheerders: Dat doch den Koning, ende sijn knechten, ende uwen knecht gaen. Maer de Koning, seyde tot Absalom, niet mijn Sone, laet ons doch niet alle te samen gaen, op dat wy niet beswaerlijck en zijn: Ende hy hielt by hem aen; doch hy en wilde niet gaen, maer zegende hem. Doe seyde Absalom, soo niet, laet doch mijnen Broeder Amnon met ons gaen: Maer de Koningh seyde tot hem, waerom soude hy met u gaen? Als Asalom by hem aenhieldt, soo liet hy Amnon ende alle des Koninghs Soonen met hem gaen. Absalom nu geboot sijnen jongens seggende: letter op, als Amnons herte vrolijck is van Wijn; ende ik tot u lieden sal seggen, slaet Amnon, dan sult gy hem dooden, en vreest niet: ist niet, om dat ick u geboden hebbe? zijt sterck, ende weest dapper. Ende Absaloms jongers deden aan Amnon, gelijck als Absalom gebooden hadde. Doe stonden alle Soonen des Konings op, ende reden een yegelijck op zijnen Muyl, ende vloden. Ende het geschiede, als sy op den weg waren, dat het geruchte tot David quam, dat men seyde: Absalom heeft alle de Soonen des

Ko-

Koninghs geslagen, ende daer en is niet een van hem overgelaten. Doe stont de Koninck op, ende scheurde zijn kleederen, ende leyde zig neder ter Aarden: desgelijckx stonden alle zijne Knechten met gescheurde kleederen. Maer Jonadab, de Soone van Simea, Davids Broeder, antwoorde, ende seyde, mijn Heere en segge niet, dat sy alle de Jongelingen des Koninghs Soonen gedoot hebben; maer Amnon alleen is doot: Want by Absalom isser op toegeleyt, van den dag af, dat hy zijne Suster Thamar verkracht heeft. Soo en neeme nu mijn Heere de Koning de saecke niet in zijn herte, denckende: Alle des Koninghs Sonen zijn doot; want Amnon alleen is doodt. Absalom nu vluchtede: ende de jonge, die wacht hielt, hief zijn oogen op, ende sagh toe; ende ziet, daer quam veel volckx van den weg achter hem, aen de zijde van 't geberghte. Doe seyde Jonadab tot den Koningh: Siet, de Soonen des Koninghs komen, na het woord uwes Knechts, also is't geschiet. Ende het geschiede, als hy ge-eyndigt hadde te spreken, siet, soo quamen de Soonen des Koninghs, ende hieven hare stemmen op, ende weenden: ende de Koning oock, ende alle sijne Knechten met een groot geween. (Absalom dan vluchtede, ende toogh tot Talmai, den Sone van Ammihur, Koningh van Gesur;) ende hy droeg rouwe over sijnen Sone alle die dagen. Alsoo vluchtede Absalom, ende

de

de toogh na Gesur: ende hy was aldaer drie Jaren. Doe verlangde (de Ziele) des Konings Davids seer, om na Absalom uyt te trecken: Want hy hadde sich getroost over Amnon, dat hy dood was.

PERSONAGIEN.

AMNON, een Sone van den Koning Davids.
De DEUGHT, in forme als een Geest.
JONADAB, een Vriend van Amnon.
DAVID, Koning over Israël.
THAMAR, een Suster van Amnon.
ABSALOM, Thamars Broeder.
VALSCHE-SCHYN.
PAGIE.
DIENST-MAEGHT.

Thamars Ontſchakingh,

OF DE

VERDOOLDE LIEFDE

VAN

AMNON,

Op de zin:

Waer de Liefde heftig brand,
Daer is dwaesheyt in 't verſtand.

Eerſte Handelinge.

Eerſte Uyt-komſt.

AMNON.

Wonderlycke kracht, die my doet eenſaem
dwalen,
O ſoete liefdens dwang, aen wien ſal ick
verhalen
Mijn heymelijeke liefd', mijn hopeloose
min,
Die my het hert doorſnijt, mits ick geen trooſt en vin,
O ſtrenge ſlaverny! ô wreede Moorderinne!
Die al mijn kracht verteert. O ſtercke band der minne!
Waer vint men uws gelyck? u Scepter en u troon
Swiert boven al; want gy ontmant een Konings Soon,
Wiens Harnas is de min, de liefde is ſijn wapen,
't Geſicht de pijl en boog, de ſtrijt die is wanſchapen.
Ach Thamar! 't is om u, dat ick als ſneeuw verdwijn.
Ach! Suſter Thamar ach! de lieffelijcke ſchijn

Van

Van d'ingebeelde min die kan my niet verladen:
Want ick met liefde ben op 't hoogste overladen,
Wat baet u Konings-Kind u kloeck en hooge geest?
Legt vry u Swaert ter neer, gy hebt een Held geweest,
Doen wert gy onversaegt: maer nu zo moet gy klagen,
Mits gy 't verliefde oog op Thamar hebt geslagen.
Wat raet in dese zaeck, wat dient hier in gedaen?
Sal mijn benaude ziel dus troost'loos henen gaen,
Soo sal door groote smert mijn jeugdig herte breken.
O plaetse daer ick stae! ach bloempjes kond gy spreken!
O Konincklyke Hof, met al u schoon gebouw,
Ick roep u tot getuygh, dus krachtig is een Vrouw,
Een Vrouwe kan een held oock sonder Swaert verwinne,
Daer is geen scherper strijd op aerden als de minne,
De min is als éen koord, gevlochten driemael drie,
Die niet te breken is, als ick ach leyder sie:
Want niet soo dra en was de min van my begonnen,
Terstont soo was het hert van liefde overwonnen.
O Thamar! mocht my nu dit groot geluck geschien,
Dat ick u hier omtrent mocht vinden ofte sien,
Ick soud' aen u terstont myn lijden openbaren,
Mijn treurigh hert dat soud' u grondelyck verklaren,
Mijn overgroote liefd', mijn hertseer en verdriet.

De deught in forme als een Geest.

Wel hoe, wat sien ick daer, wie is 't mijn lief of niet?
Gewis mijn hert ontspringt: ô neen, het is een ander,
Nu is het tijd voor my, dat ick van hier strackx wander:
Want mijn gedaent' is bleeck, ick ben niet als ick plagh,
Men soud' het aen my sien, het dient niet voor den dagh.

Binnen.

De Deught spreeckende.

Wat heb ick hier terstont gehoort een treurigh klagen,
Ick treed die Jongman na, ick heb hem iets te vragen:
Maer 'k sie het is vergeefs, hy vlucht met snelle tret:
Vrient, of gy vlucht of niet, ick weet wel wat u let;
Al denckt gy by u zelfs, geen mensch en kon my hooren,
Den wegh heeft u gesien, de wand heeft snelle ooren,
U saeck is my bekent, ick sweef hier als een Geest,

Ick

Ickheb aen gene hoeck dicht by u klachtgeweest:
O Vorst! ô jonger Held! waer wilt gy liefde dragen?
Wat voor een geyle lust bemint gy in u dagen?
O ongetempert vyer, vol van oneerbaerheidt,
Hoe komt u helsche vlam soo verre uijtgespreit?
Hoe flonckert gy aldus, en blekert in de harten
By na van alle man, en speelt vast uwe parten,
Door Venus boevery, in duyster hier en daer,
Gelyck noch menigmael geschiet in 't openbaer.
Lieft eerlyck als gy mint, en laet onkuysheit varen,
Onkuysheit doet de ziel op 't alderhoogst beswaren:
Onkuysheit is voorwaer de moeder van ontucht;
Onkuysheit altijd om verdoolde Liefde sucht.
Onkuysheit heeft 't begin genomen van de Goden,
Die door een geyle lust haer gunst te samen boden.
Verdoolde Liefd met recht genaemt in onsen tijd:
Elck Nimphje sie wel toe waer dat haer liefde glijd.
Het is bedriegery: daerom leert recht bemercken,
Wat vrucht dat dese liefd' en snoode lust kan wercken,
Een seer beanghste geest, een strijd in het gemoet,
Een prickel in de ziel, die altyt vreesen doet:
Een onuytbluslyck vyer, het welck met groote smerte
Door 't gantsche lichaem brand, en pijne in het herte.
Een sware helsche plaegh, elende al te groot,
Die d'eedle ziel versmoort, en brengt hem in de doot.
Dit is haer eigenschap. Och wilt hier voor doen schricken:
Want als het is geschiet, dan komt den Sathan pricken;
Dan is 't de rechte tijd, dan steeckt de pijl door 't hert,
Dan is den armen mensch in dese strick verwert:
Gelijck als hier de daet begint te openbaren,
De goede Godt die wil daer yder voor bewaren. *Binnen.*

AMNON.

Waer ick my wend' of keer, ten Hoof of in het Velt,
Ick werd aen alle kant met groot verdriet gequelt.
Ach lacy! wat torment, hoe lastigh is de Minne:
Wat lijd ick al verdriet, het kost my schier de sinne;
De liefde is mijn Beul, ick ongeluckig mensch,
Waerom en magh 't niet zyn, dat ick nae mijnen wensch,
Mijn Suster lief en waert, magh lieve gunst betoone?

Nochtans het sal geschien, ick sweer het by de kroone,
De welk mijn Vader draegt. Ach my! wat is 't een pijn
Daer my d'natuer toe dringt, eylaes! dat magh niet zyn.
Ick ben op 't hoogst bedroeft: want lacy! ick moet veynsen
En voe‑en steets mijn min, met jammerlyck gepeynsen.
Het dunckt my alderbest te reysen uyt het Land:
Want als ick haer aensie, d'onkuysheyt meerder brand.
Ach! wat een Zee vol strijt, wat ongetemde baren,
De straf dreyght dies te meer, hy wil het niet gehengen,
Wat liefde, gunst en lust, doet my op 't hoogst beswaren,
De lust die eyscht de daet, de eerbaerheyt seght, vliet,
De liefde tracht seer sterck, 't gebod en lijd het niet.
De gunst raet liefd tot lust, dat is de daet volbrengen.
Waeromme dat ick blijf in twijffelmoedigheyt,
En schijnt nu wat te zijn, en dan weer neder leyt,
Wil ick tot reysen my noch meerder gaen verstijven;
Soo doet de groote gunst en liefde my doch blijven,
Op dat ick haer na wensch, geduerig dagh op dagh
Aenschouwe, jae oock spreken ende kussen magh.
Ach Vader des Fortuyns, in dese sware slagen
Mijn doch u hulpe biet, ik kan den last niet dragen,
Mijn hert is seer bedroeft, mijn Ridderlyck gemoet
Dat leyt in dese strijt geslagen onder voet.
Ach lacy! wie sal my in dees ellendigheden
Een trooster zyn: want ick met droefheyt wert bestreden.
Waer isser oyt een Vorst gesien gelyck als ick,
Wiens herte is beset met anghst en swacke schrick;
Geen grooter last en is by Minnaers oyt gevonden,
Als ick nu dragen moet, wat heb ick onderwonden,
Wat heb ick my (ô Goon!) een jammer toegebracht?
Dat ick mijn Suster selfs te minnen heb bedacht.
O wreetheyt! die door liefd' my 't herte schijnt te breken,
Ik schricke als ick denck, om haer daer van te spreken,
Sy sal haer eerbaerheyt hier niet te buyten gaen,
Ik weet, het is vergeefs wat heb ick doch gedaen.
Sal ik met schand en smaet mijn eygen Suster krencken?
De saecke loopt gevaer, dit kan ik wel bedencken,
De reden tuyght my selfs te mijden sulck verdriet:
Maer

Maer wat is dit geseyt? De macht en isser niet.
Mijn herte is vervult met liefde overdadigh,
Ach! in mijn groot ellend', lief weest my doch genadigh.
O gulden Son! waerom schiet gy geen straelken uyt?
Tot teken van u min, den Hemel doch ontsluyt,
En laet u held're glans de dampen doen verswinden,
Omschaduwt met u licht u droevige beminde,
O Lief! ô mijn Princes! sal dan u soet aenschyn
Altoos en sonder end als onbeweegh'lyck zijn,
Hoe moogt gy met een Prins soo hart en wreed'lyk leven:
Die seer goetwilligh hem aen u wil overgeveu?
En die tot in den gront door liefd' versoncken leyt,
En die met hoop en sorg geduldigh troost verbeyt.
Een Vorst die tegens dank door liefde moet staen prachen,
Hoe, sult gy die met troost niet vriendelyck toe lachen?
Een die met groote smert sijn liefdens hert besit;
Beweegt u Lief; want 't is u Broeder die u bidt,
U Broeder die het hert van scherpe pijlen steken,
Die door een stercke drift zyn liefde niet kan breken,
Die als een slaef moet gaen, met ketenen geboeyt:
So streng, dat al mijn kracht gelyk een stroom weg vloeyt,
O swarc liefdens last! die ick moet heym'lyck dragen.
Wee my! want ick beswijck, door al het treurig klagen,
Hoe verre kan de liefd' het herte nemen in:
Want ick nu quijnen moet, die sulck een Ridder bin,
In 't beste van mijn jeught, in 't sterckste van mijn jaren,
Komt my dit lastig pack door liefdens lust beswaren.
Mijn Ziel die is beanghst, mijn lyden is te groot.
Ach Suster geeft my troost in dese hoge noot,
U Broeder staet en sucht, een heymelijcke smerte
Doorboort met groote pijn mijn seer verliefde herte.
Ick voel in dit verdriet een Beul in mijn gemoet,
Die al mijn kracht verteert, gelijck de Kancker doet.
Aenstoker van de Min, segt my, ô gy verrader!
Waerom en komt liefd' haer liefde my niet nader?
Waerom moet ick alleen uytvoeren dese saeck?
't Is wonder, dat ick my niet anders op en maeck.
Holla, dit 's ydelheyt, waer heen sal ick my keereu?

Ick magh het soet gesicht van Thamar niet ontbeeren,
Wat raet in dit verdriet, wat dient hier in gedaen?
't Is wind al wat ick doe, mijn raet kan niet bestaen:
Ick sal (eylaes!) noch mijn Beminde moeten derven.
En tot mijn levens end' in droefheyt moeten sterven.
Gelijck de nare dood werd op den Crocodil
Geschildert tot een beelt, als of men seggen wil,
Dit dier, dit seltsaem dier, moet wassen al sijn leven,
Tot aen sijn laetste uur, het moet hem oock begeven
Tot tranen, om sijn aes, 't welck hy tot spijs begeert:
Een rechte beeltenis van 't gene dat my deert,
Mijn liefd' groeyt meer en meer, ick vrees die oock sal duren,
Soo langh mijn asem gaet, tot dat ick sal besuuren
De dood, de bitt're dood. Ach my! wat droefheyts last
Is my nu tot een lot vol smarte toegepast.
Ick vloey van tranen weg, hoe dickmael moet ick schreyen
Om 't lieffelijcke aes, door smeecken ende vleyen,
Te krijgen na mijn wensch, tot hertelijck vermaeck,
Tot spijse van mijn lust. O hoogh gewenschte saeck!
O dwaesheyt al te groot! wat heb ick voorgenomen?

JONADAB, Amnons Vriend.

Geluckigh is den mensch, die hier op aerden heeft
Een Goddelyck gemoet, waer in hy rustigh leeft.
Geluckigh is den man, die vrede kan verwerven:
Want soo hy vredigh leeft, hy sal oock vredig sterven:
Wat baet al 's werels goet, ja Koninckly k ontsag,
Als 't herte nimmermeer gerustigh leven magh?
Het is een gulden spreuck van d'oude na gelaten.

AMNON.

Wel Jonadab, mijn vrient, vind' ick u hier staen praten
Dus eensaem hier alleen, ick wensch u goeden dagh.

JONADAB.

Ick u oock desgelijck, en wat ick meer vermagh,
Gy welgeboren Vorst moet u tot dienste voegen,
Soo ick u dienst kan doen, laet u mijn dienst genoegen.

AMNON.

Eerbiedigh neem ick aen 't geen gy my presenteert:

Wie

Wie oude deught vergeet, geen lof en is hy weert.
De vriendschap en de gunst die kan ick niet uyt spreken,
Die gy my daeg'lijckx doet 't heeft heden noch gebleken,
U raet, u wijse raet, vol troostelijck bescheyt,
Heeft my zoo menighmael als met de hant geleyt.
U troost dat was mijn vreught, gy hebt tot allen tijden
My trouw'lyck by gestaen, in tegenspoet en lijden,
Soud'ick u hooge deught, ô Jonadab! mijn vrient
Verhalen, 'k ben te swack: met recht hebt gy verdient
Aen my, dat ick u eer met Koninckliјcke eere;
Ondanckbaer moest ick zijn, soud'ick van u af keere
Mijn aengesicht, gelijck by menig dit geschiet,
Dat hy voor d'hoogste deugt geen danckbaerheyt en biet,
Ja dickmael die hem heeft de meeste gunst bewesen,
Wert van hem minst geacht, en menigmael mispresen,
O neen, mijn waerde vrient, my sult gy danckbaer sien,
Een stout ondanckbaer mens behoort geen deugt te schien.

JONADAB.

U danckbaerheyt, o Prins! komt heden my te vooren,
Veel meer als in de saeck vereyscht werd na behooren,
't Geen dat ick heb gedaen voor u is min als niet:
Ick swyge daer van stil, mijn oog wat anders siet:
Ick hebbe nu en dan mijn ooge vast geslagen
Op u al lange tijd, 't beweegt my te schier te vragen.

AMNON.

Soud' tusschen u en my oyt zyn verborgen Schat,
Het geen dat u beweegt tot vragen, wat is dat?

JONADAB.

O! Amnon 't is wel waer, dat ick al u secreten
Gelyck een trouwe vriend voor desen heb geweten,
Maer nu so twijffelt my, dat gy iets achter hout,
't Welk gy niet als gy placht te seggen my vertrout.
Ik sie (ach Jongeling! aen u, dat my doet vresen,
Wat is u in de weeg? Gy doet niet als voor desen,
Al wat u wedervoer, was my terstont bekent:
En nu soo swight gy stil, dit ben ick niet gewent.
U krachten nemen af, u Lichaem is veel trager,
Segt my (ô Konings Zoon!) waerom werd gy so mager?

Wat is het, dat de fleur uws jeught verdwijnen doet?
Waerom verberght gy my, wat brengt u onder voet?
Soo ick u bidden magh, wat doet u hert beswijcken!
Vertrouwt my als u vrient, mijn trouwe die sal blijcken.

AMNON.

Het Lichaem van den mensch werdt op een korte stoot,
Door sieckt of ander pijn van alle kracht ontbloot,
Dit doet d'ervarentheyt ons dagelycks wel leeren:
Wel Jonadab, wel hoe, kan my geen sieckte deeren?
Die mijn de kracht beneemt, die mijn gedaent verstelt,
Wat soud het anders zyn, wat meent gy dat my quelt?

JONADAB.

Ick weet niet wat ick sal tot antwoort hier op geven.

AMNON.

Het is een kleyne saeck daer is niet aen bedreven.
Ionad. Niet. *Amnon.* Neen. *Ionad.* Wel waerom doch?
Amnon. Het is maer beuselingh.

JONADAB,

O Koninghs Kind! gy acht u saeck voor my geringh,
U sieckt die is vermengt met suchten ende treuren,
Ick heb het overlangh aen u al kunnen speuren,
'k Vertrouw, dat dese smert uyt ander sieckt ontstaet,
En siet! gy seght my niet, mijn lieve Soon wat raet?

AMNON.

Mijn herte dat getuygt, ach! waerde vriend vol trouwen,
Dat ick in alles vast op u heb mogen bouwen,
Eerbiedig ick versoeck, neemt doch mijn bede an,
Het schijnt onmogelyck, dat ick u seggen kan
De oorsaeck van mijn sieckt. Wee my! in dese dagen,
Ach! Jonadab, ick moet met leet daer over klagen.

JONADAB,

't Is wonder, dat gy my soo hart kont wederstaen,
Daer ick soo dickmael u ten beste heb geraen,
Het is een seltsaem stuck, te swijgen dus stantvastig,
O Hemel! wat is dit? Wat magh hem zyn dus lastigh?

Jonadab, vertreckende, keert hem om ende spreeckt.

Wel Amnon eer ick gae, gy doet my groote spijt.

Binnen.

AMNON.

Ontstelt u niet, 't sal zijn; maer op een ander tijd,
Nu dient my goeden raet, sal ick myn saeck ontdecken?
Of sal ick Jonadab mijn aengesicht ontrecken?
O droefheyt! angst en smert, verschricking en verdriet,
Hoe komt dat gy op my u scherpe pijlen schiet?
O schrickelijcke Zee! wiens onbesuysde baren,
Vol allerley verdriet, my jammerlyck beswaren.
Ach Jonadab! nu ick u wijsheyt heb versmaet,
En heb u niet geseyt, nu weet ick my geen raet,
Nu is (ô waerde vriend!) mijn droefheyd eerst geboren;
Mijn herte dat werd flaeu, 't schijnt of ik noch sal smoren,
Nu my in dese saeck een qua fortuyne dient:
Nu weet ick tot mijn hulp ter werelt geenen vrient:
Nu ick aen Jonadab mijn lijden niet magh klagen,
Nu is mijn Geest op hol, nu stae ick gantsch verslagen:
Ach Jonadab keerd weer, ick weet niet, wat ick sal
Beginnen, geeft mijn troost in dit mijn ongeval,
De liefde die eertijts met soetigheyt aenparsten,
Want hoop die trooste my, die doet nu stucken barsten
Mijn groen en jeugdig hert, van spiit en groote pyn;
Vermits de weder-liefd' tot my-waerts niet magh zyn.
O troostelose Helt! wat sult gy nu beginnen?
Daer is voor u geen hoop u Suster te gewinnen,
Nu leyt het al ter neer, geen troost voor handen staet,
Hoe ick de saecke keer, daer komt voor my geen baet:
Nu ick mijn trouwste vriend heb van my afgewesen:
Nu is mijn hert bedroeft, nu ben ick vol van vresen,
Altoos is dat my dunckt, dat my een geest na gaet,
Die my dit woord vertoont: u liefde die is quaet.
Dewyl dat my 't geluck dus over al is tegen,
So dunkt my best te zijn, kond'ik een mensch bewegen,
Die my in eensaemheyt het leven stracx benam:
Ten eynde dat mijn dood niet aen den dagh en quam.
Op dat mijn dwase liefd'in 't heymelyck mocht blijven,
Want yder soud' mijn dood als ongeluck toe schrijven:
Wanneer van 't Hof gesin hier na my iemant vond
In dees of d'ander gracht, dus doodelyck gewond;

Soo sullen die gewis de Koning ditgaen klagen,
De Moorders hebben hem hier in het wout verslagen.
Dit is mijn beste raet: Och vind' ick nu niet een,
Die my ten dienste staet, het zy dan groot of kleen.
Juyst nu op dese uur alleen ick my bevinde,
Niet een is hier omtrent. O droevig onderwinde.
Waer keer ick my nu heen? daer is geen onderstant.
Ach lacy! ongetroost blijf ick in dese brant.
Een al te swaren last, ondragelycke minne.
Druckt my met ongenaed', wat mocht ick oyt beginne:
Ick ly de grootste pyn en smerte in 't secreet:
Vermits geen mensch op aerd' noch van myn liefde weet;
De vlam die is te heet, daer in ick legh en brande,
Ick sal door liefde noch versmoren in de schande.
Het grootste ongeluck dat is my toegebracht.
Nooyt was het in der daet van my soo slegt gedacht.
Ick moet met droefheyt gaen en klagen in myn herte.
Mijn jammer en mijn leet, want ick verdwijn van smerte,
Mijn hoope die is wegh, mijn troost heb ick ontseyt
Aen Jonadab, die my tot hulpe was bereyt.
O droeve slaverny! waer sal ick henen varen,
O dood! gy zyt mijn vreught, helpt my uyt dit beswaren,
Kom met een angel scherp, en steeckt my door het hert:
So sal ten eynde zijn mijn droefheyt ende smert.

Binnen.

DE DEUGHT.

Hier siet gy 't regte beelt d'eygenschap der menschen.
Hoe boos sy zijn van aerd, als 't haer niet gaet na wenschen:
Wanneer den kors'len mensch zijn lust ontbeeren moet,
Waer op zijn herte steunt, dan leyd hy staegh en vroet,
Dan peynst hy nacht en dagh, jà breekt hem selfs de sinnen,
En weet niet wat voor quaet tot wraeck hy sal beginnen,
Gelijck als dese Helt uit een wraeckgierigh hert
Hem selven lagen leyd, te brengen uit zijn smert.
Dit is een groot gebreck, oock selfs in dese tijden,
Hoe weynigh is 't getal die haer van wrake mijden,
Wie draegt hier met gedult, lijdsamig zijnen last,
Die hem werd van sijn God rechtvaerdigh toegepast.

De

De dagen leeren't ons, hoe vele zoud men vinden,
Die haer met deſe Prins het quaet ſtracx onderwinden,
Om dat haer ſnoode luſt niet werd na wenſch voldaen,
Soo weten zy terſtont een ander wegh te gaen,
En ſoecken zonder ruſt geduerigh in 't verborgen,
Het lichaem en de ziel met koorden te verworgen,
O gruwelijcke daet! die niet en kan beſtaen,
Voor God noch voor den menſch: maer maekt een ruyme baen.
Na d'Afgrond van de Hel, na zulcke duyſtre wegen.
Daer al 't gedroght in ſweeft, en maeckt den menſch verlegen,
Soo dat hy niet en weet waer heen hy keeren ſal,
En brenght hem eyndelijck in droevigh ongeval.
Hierom, ô Chriſten Ziel, die met verlighte oogen,
Door Gods volmaeckte kracht, zijt heerlijck overtogen
Met reden en verſtand, het welck oock Godd'lyck is,
Ach loopt door vuyle drift den engen wegh niet mis,
Mind eerbaer ende kuys, in woorden en in daden,
Want gy een Chriſten zijt, ſoo ſal 't u meerder ſchaden,
Gelijck geſchreven ſtaet: wee ſulck een booſe knecht,
Die 't Hemels pat wel weet, en wandelt het niet recht.
Sijn loon dat is geſtelt; want met veel harder ſlagen
Sal hy getroffen zijn. Och! ſchrickt voor deſe plagen,
Vliet vöor de geyle min, die dartel is en ſlout,
Die, als ſy is volbraght, ſoo menigh menſch berout,
Laet u doch nimmermeer dees Duyvels min bekoren.
Daer onder ſchuylt een gaſt, die ſoeckt u Ziel te ſmooren,
Te brengen in verdriet, ter plaetſe daer de pyn
Van het verdoemt geſlaght in eeuwigheyd ſal zyn.
Voorwaer, den helſchen God, bewoonder van der hellen,
Die in den afgrond leeft, die ſoeckt u ziel te quellen,
Hy ſchuylt in 't heymelyck hier onder deſe min,
En treckt ſo met practijck veel zielen tot hem in.
Hy ſtelt de min ſchoon voor, 't ſchijnt of hy niet kan ſchaden:
Maer ſiet, de Duyvel ſoeckt u ziele te verraden,
O ſchrickelycke jeught! drijft van u deſe gaſt.
Die, als een felle Leeuw, geduerigh op u paſt.

Laet deught u doel-wit zijn, gaet Christelycke gangen,
Soo sal den Vyand u niet in zijn stricken vangen.
Mint, daer u Godes woord het minnen vry gebiet,
Soo sult gy zijn gerust, en vry van het verdriet.
Laet u (ô soete jeugt) door 't ydel vyer niet branden:
Wanneer gy daer in blaeckt, so staet gy in de schanden.
Het vyer van geyle min is als een helsche gloet,
Die niemant blusschen kan, die 't al verteeren doet,
Die Koninghrijcken heeft tot in de gront verdorven,
Waer door so menigh mensch onnoosel is gestorven.
Die Steden heeft verbrand, die menschen heeft vermoort;
Die sulcke plagen geeft, daar noyt is van gehoort.
O gruwel! boven al, want selfs der lusten jager
Verstrickt hem eer hy 't weet, werd eyndelyck een klager.
Wanneer het minne vyer na wensch al schijnt geblust,
Dan leeft den armen bloed noch meerder ongerust,
Dan is 't dat eerst begint een stercke vlam te rijsen,
Die soo de ziel benauwt dat hem de hayren grijsen,
Dan is het hert ontstelt, dan voelt hy, dat gewis
De straf van Godes toorn op hem geladen is.
Hierom, elk siet wel toe, wacht u voor schaed' en schanden;
Op dat gy namaels niet in heeter vyer moet branden.

Binnen.

AMNON.

Het wonderlycke radt, het radt van avontuer,
Dat drayt niet na mijn wensch, het blijft my even stuer,
Geen toeval ick verneem, als dickmael kan geschieden,
Dat op het onversienst 't Fortuyn de hand komt bieden.
O! dat my dit geluck eens wierde toegebrocht,
Dat ick mijn Suster hier in stilheyt spreken mocht:
Misschien sy zoud' mijn min met reden doen versaden,
En my met goet beleyt ten besten hier van raden,
Want als ick by mijn zelfs bedencke al de smaet,
De laster en de schand' het gruwelycke quaet,
Dat ik haer soud' aendoen, so wil my 't hert schier breken,
Dan valt het my te swaer, ach! mocht ik Thamar spreken,
Mijn hoop die is mijn vrees, mijn vreugde is mijn pijn,
Ick sit in swaer ellend'; wie zal mijn hulper zyn?

Jona-

Jonadab met een Konings Dienaer.

De oorsaeck die my port, om heden te ontmoeten
U Hoogheyt hier alleen, is meer als simpel groeten,
Want zedert mijn vertreck, heeft my iets ingebeelt,
Dat noch op dese uur my in de sinnen speelt,
En mits mijn hert tot u (ô Amnon) is genegen:
Soo laet ons na den eysch u saeck eens overwegen.

AMNON.

Weest wellekom mijn vriend, op wien mijn hert vertrout,
Die my veel waerder zijt als al het werelts gout.

JONADAB.

Genoegsaem is my dit, doch hebt gy zulck vertrouwen,
Soo toond u vriendschap dan, en wilt niet achter houwen,
Ick sie u treurigh aen, 't is slimmer als 't oyt was,
U Leden werden dun, men sieter door als glas,
't Gesucht en 't swaer gepeyns dat speurtmen in u wesen,
U Trony is het Boeck daer 't klaer is uyt te lesen:
Daerom op mijn gebed de oorsaeck doch belijd,
U laetste afscheyt was op eenen anderen tijd.

AMNON.

't Is waer ick heb 't geseyt, gy sult het soo bevinden:
Maer laet ons dit propoost om reden wat in binden,
Alsoo dat hier omtrent een Koninghs dienaer staet,
Die licht de reden hoort, en maeckt het alles quaet.

JONADAB.

Het is gelyck gy seght, maer 'k sal die zaeck wel stellen,
Dat ons geen oog noch oor van menschen hier sal quellen,
Terstont soo gaen ik heen, op 't Koninglycke Hof,
En laet de dienst-knecht daer, en gae daer stracx weer of,
Gy ondertusschen dan sult u oprecht bedencken,
En spreecken ongeveynst, of 't sal ons beyde krencken.

AMNON

't Geen dat gy hebt geseyd dat laet alsoo geschien,
Vertoeft niet langh ten Hoof, mits gy my laet allien:
Voorwaer die raet is goet, gaet sonder toeven henen.
O aldertrouwste vriend! geluckig zijn u benen,
Die voor my henen gaen, ick wensch u oock geluck,
En my, die ben bedroeft uyt swarigheyt en druck.

JONADAB.

Dat gun den Opper-Heer ons beyde in dit leven.
Met dese groetenis na 't Hof ick my begeve.

Binnen.

AMNON.

O heymelycke last! hoe overlaet gy my.
O wee! ick ben benauwt, ick steeck in slaverny.
Mijn liefd' is als een vlam, die niet is uyt te blussen,
Mogt ik nog voor het laest mijn lief, mijn Thamar kussen
Tot teecken van mijn brand, van mijn bedroefde pyn.
Ach! soo 't geschieden mocht, geluckig soud'ick zyn,
Gewilligh soud' ick my tot sterven dan begeven:
Want ik geen lust meer heb hier op aerd' te leven.

JONADAB,

Door 't wachten schijnt de tijd veel langer als hy is,
Soo 't u verdroten heeft, de reden ick wel gis,
Een Mensche vol gepeyns, in eensaemheyt gelaten,
Mag u zyn bekommert hert niet na den eysch uytpraten:
Nu dan om kort te gaen, laet ons verletten niet,
Dewyle dat de tijd gelegentheyt aenbiet,
Nu dient u dit geluck, dat gy met my meugt spreken;
Nu Amnon weest oprecht, soeckt geen geveynsde streken:

AMNON

Ach Jonadab! de vrees die slaet my in het hert,
Mijn Tong werd redeloos, ick ben geheel verwert,
De strijt die is so fel, 'y gaet schier tot het leven.
Ick werd door stercke drift geweldig aengedreven:
Soo dat ick schier beswyck, hoe sal ick dit bestaen;
Best op een ander plaets, ey, laet ons van hier gaen.

JONADAB.

Neen Amnon, 't is hier wel, het is nu onderwonden,
Verswijgt nu niet een woord, seg my uws herten gronden.

AMNON.

O Jonadab! hy is geluckigh dat hy leeft.
Die suick eenen schone beeld tot sijn beminde heeft.
Gelyck myn Suster is, ô son, ô gulde stralen.
Geluckigh is die mensch, op wien zy neder dalen.

JONADAB.

U woorden die zyn kort, maer wonderlyck van sin,
En na ick recht bemerck, daer steeckt wat seltsaems in,
Gy Konings soon, gy zijt met stercke liefd' omvangen,
Ick weet seer goeden raet, gaet Christelycke gangen,
Gy zijt nu in u fleur, de liefd' heeft groote kracht,
Soo gy u onderwerpt haer al te strenge macht,
Soo sult gy als een slaef u leven moeten enden,
Smijt wegh dit lastigh pack, en laet u soo niet schenden:
Wat staet gy dus versuft grijpt weder nieuwe moet,
Betoont u als een heldt, u selven niet misdoet,
Verlaet u stercke liefd' en stelt u hert te vreden,
En wilt voortaen u tijd vermakelyck besteden;
Of is die raet vergeefs? Wel aen dan Konings Kind;
Segt Amnon, wie is sy, die gy wilt dat u mind?
Spreeckt juffer uyt de mont, het schijnt my, dat u reden
Noch zyn vermengt met veel gemaeckte duysterheden;
Nochtans (dewijl ick hoor waer dat u hert na keert)
Zijt fris en wel gemoed, 'k sal doen, wat gy begeert:
Soo in het Rijck een Beeld als Thamar is te vinde.
't Luck sal haer zyn gegunt te zijn u welbeminde.
t' Sa Boden in der yl, rontom het Land doorvraegt
Na sulck een Beeltenis, na zulck een suyvre Maegt,
Die soo uytmuntend' is in schoonheyt ende zeden,
Gelyck als Thamar doet, in wetenschap en reden,
Wie dat haer vind, hy sal met gaven zyn vereert;
Syn staet sal boven dit noch weder veel vermeert.

AMNON.

Houd op, myn vriend, houd op, ick bid u neergebogen,
Hebt doch een wijs beleijt in dese saeck voor oogen,
Wilt gy dan al de Werl 't gaen maken openbaer,
Dat liefd' myn hert besit, de sake loopt gevaer,
En als dan in het Rijck niet eene werd gevonden,
So ben ick in der daet genoesaem als geschonden,
Dan sal een yder my ophalen tot myn leet,
Dat ick al liefde draeg, en noch geen lief en weet,
Ick soud' my tot een spot en tot een spiegel stellen,
Elck soud' myn sot bedryf als voor een klucht vertellen;

Wan-

Wanneer als dit beleyd dan voor den Koning quam,
Waer ſoud ik heen van ſchaemt! met regt ſo wiert hy gram,
Dan ſoud veel meerder ſmert en droefheyt my genaken:
Het is de beſte raet, de liefd' geheel te ſtaken,
't Sal baren meerder pijn, meer jammer en verdriet:
Hierom, ach waerde vrient, doet dit gebod te niet.

JONADAB.
Het ſmekende gebed, de vyerigheyt uws herten.
De uytterlycke drift, de innerlijcke ſmerte.
Die ick in u beſpeur, bewegen mijn gemoet,
Soo dat medogentheyt mijn raet opſchorten doet:
Weeſt daerom niet bevreeſt, mijn Soon hout op van klagen
Ick ſal 't geen dat gy bidt my laten wel behagen,
Vermits gy deſe ſaeck hebt in balans geleyt,
En vind, dat die voor u ſoud' teelen ſwarigheyt:
Soo ſal ick dan met recht hier van oock deſiſteren,
Mijn vriendelycke gunſt zal ick tot u-waerts keren.

Be-

Bekort u swaer gepeyns, u selven doch verblijt,
Den oorspronck van u pijn nu achter rugge smijt;
Ontlast u treurig hert, laet geen melankolyen,
U groen en jeugdig hooft soo bitter meer bestryen,
Indien het u belieft, mint vry in d'hoogste graet;
Maer sonder weder lief (ô Amnon!) dat is quaet,
Wilt u veel liever met manhaftigheyt vercieren,
Gelyck een Prins betaemt, met deftige manieren,
Dit sal u zijn een pronck, een loffelijck çieraet:
Wanneer u vrolyck hert, u vriendelyck gelaet,
Een yder werd vertoont, dan sal u roem oprijsen,
Men sal u dan met recht oock naest den Koning prijsen
Dan sult gy in het Hof des Konings zyn geacht,
Gy sult een Spiegel zyn ter eeren uws geslacht.
Dit dunckt my, dat voor u de beste raet sal wesen,
Soo leeft gy heel gerust, geduerig sonder vresen.
Hier mede ick vertreck, weest hertelyck gegroet,
Want ick in dese uur ten Hove wesen moet.

Jonadab binnen.

AMNON

Dewyl ick noch geen troost tot uytkomst van mijn lyden,
Bevinde noch bespeur, hoe soud' ick my verblijden?
Ick die met volle kracht op Thamar ben geset,
Ick keer mijn herte om, en volgh een ander wet.
Ick sal op dese stond mijn bittere smart genesen;
Al zoud ick heymelyck mijn eygen Rechter wesen.
't Is nu de rechte tijd, geen mensch ick hier verwacht,
Nu isser hoop voor my tot uytkomst van mijn klacht.
Ach Thamar! nu gaen ick gewillig my bereyen,
Om uyt dit aerdsche dal om uwent wil te scheyen.
Nu zegh ick dan adieu, adieu mijn hoohste goet,
Adieu mijns herten vreugt, om wie ick klagen moet.
Adieu mijn Bruyd, adieu, dien ick heb uytverkoren,
Om wien mijn jeugdig hert door liefde moet versmoren,
Adieu mijns levens lust, mijn troost in dese noot,
Ach lief! om u alleen, zoo sterf ick nu de doot.
Adieu (ô Gulden Beeld!) die binnen in mijn herte,
Geprent zijt, evenwel ontschuldig van mijn smerte,

Ick

Ick ben genoeg vermant, ick zoud' van liefd' afftaen?
Maar lacy! 't is mijn schult, ick heb het niet gedaen,
Ick heb mijn ongeval aen niemant niet te klagen,
Mijn vriend die heeft het my genoegsaem voorgedragen:
Daer 't oogh gemetselt is op 't vriendelyck gelaet,
Dat hedén dese uur my klaer te voren staet,
Door welckers liefden-dwang ick raet noch wyse reden,
In 't minst niet heb geacht, om daer van af te treden,
Dies is het oock mijn schult, rechtveerdig kom't op mijn
De straf, want ick terstont mijn eygen Beul sal zyn,
Wel aen ick ben bereyd, terstont sal ick beginne,
En blussen alsoo uyt mijn al te groote minne.
Holla, ick my bedenck, is 't niet de beste raet,
Dat ick my niet verdoe, en leef nòch op genaet?
Neen, neen, het moet nu voort, want blijf ik by het leven,
Wie sal my eenig hoop van weder-liefde geven?
Ick sie geen beter end', als tot de dood te gaen:
Daerom soo neem ick dit terstont gewillig aen.
Wat ryst daer voor den dagh, of schemeren mijn oogen;
Wat duycker 't is een mensch, nu ben ik weer bedrogen,
Wat maeckt hier dese bloed, wat of den sot begeert?
Nu magh ick henen gaen, myn aenslag is falieert.

Binnen.

DE DEUGHT.

Wat kander uyt een vonck een groote vlamme rijsen,
O schandelycke daed! de hayren daer voor grijsen.
Dus gaet het met den mensch, als hy zyn boose quaet
Niet in 't begin versmoort; soo komt hy tot de daet,
Hy valt noch meer en meer, en doet noch grooter zonde:
Gelyck als dese Vorst terstont hem onder wonde,
Nu hem zyn sotte min na wensch niet werd volbracht,
Nu is hy seer ontstelt, nu is het dat hy tracht
Hem selven tot een straf, te brengen om het leven,
Dewijl dat hem zyn liefd' geen hoop nog troost kan geven.
Is dit niet al te wreed? ô schrickelyck besluyt!
Leert Leser, leert hier nu, en treckt daer voordeel uyt,
Gy hebt hier klaer gehoord, wat liefde al kan wercken.
O Nederlandsche jeught! ick bid u wilt aenmercken,

Hoe ſchadelyck het is, wanneer men niet en mind
In eerbaerheyd, en deught, als menig dat bevind;
Want ſulck een Venus liefd' die gaet het hert doorſnijden.
En brenght in ſchyn van vreugt den mens in bitter lijden:
Gelyck als Amnon klaegt, ick ſterve nu de dood,
Om dat ick u bemin ben ick in deſe nood.
Dus gaet den mens al voort, en doold op vreemde wegen,
Soo lang dat hy hem vind in 't eynde heel verlegen,
En dan door Satans liſt hem ſelven noch verdoet.
O jeught! let op dit ſtuck, blijſt vroom in u gemoet,
Een Suſter tot ſijn Vrouw door liefde te verkieſen.
Dat is een Duyvels kunſt, om ziel'n te verlieſen,
't Zijn luſten die daer gaen recht tegens de natuur,
Een lîefd, een minnebrand, geſproten uyt het vuur,
Het welk den Satan ſtoockt, uyt d'afgrond van der hellen,
Op hoop dat hy de Ziel hier nae ſal eeuwigh quellen,
Want hy een Vyant is van 't menſchelyck geſlacht,
Die altijd ſonder ruſt na booſe daden tracht,
Daerom wie hem op Godt hier namaels wil verlaten,
Moet met voorſichtigheyt de ſonden altoos haten.

Binnen.

Amnon ende Jonadab uyt.

JONADAB.

Noyt heb ick in mijn hert beſpeurt alſulck gewoel:
Gelyck ick heden noch met kommernis gevoel,
Het is of ick alleen des werelts laſt moet dragen,
Och wee my! wat is dit? Mijn geeſt is heel verſlagen.

AMNON.

Wanneer (ach! trouwe vriend) is dees bedroefde ſmert
Van d'Hemel neer gedaelt, op u kloeckmoedig hert?

JONADAB.

't Beginſel van mijn leet is even in die dagen
Begonnen, doen ick u op deſe plaets quam vragen.
Doen ick, (ô Konings Soon!) u treurigheyt vernam,
Doen is't dat my terſtont bekommernis aen quam,
Wiens laſt ik nog gevoel, ach! mogt ik daer voor ſtrijden,
Met ſwaert of ſtalen boog, ick ſoude dus niet lijden.

AMNON.

't Geen dat ick heb gevreeſt (eylaes my nu geſchiet,)
't Is wonder dat gy my het ſpreken niet verbiet,
Ick leyder heb de ſchult, ick wil de ſtraffe dragen,
Ick ſtae voor u bereyd, doet naer u wel-behagen,
De ſchult die komt op my, ick, door mijn ſtout beſtaen,
Heb u ſoo lange tijd dees ſmerte aengedaen,
Wee my onwaerdige! met ſmaet moet ick mijn oogen
Voor u ter aerden ſlaen, ick bid u hebt medoogen
Met my (ô! groote Prins) die voor u neder kniel,
Met een wee-moedig hert, met een beangſte Ziel:
Indien mijn ſmeken u tot gunſte kan bewegen,
Laet my in deſe nood en droefheyt niet verlegen,
Gedenckt de ſotte daet van my doch nimmermeer,
Want ick mijn aengeſicht ootmoedig tot u keer:
O al te ſwaren laſt! hoe heb ick my beſlommert,
Fy Amnon, dat gy hebt u vriend alſoo bekommert.

JONADAB.

Staet op eerwaerde Soon, ſtaet op; en weeſt te vreen,
En ſtaeckt u naer geklag: het is niet lang geleen,
Dat ick hier in dit Hof met u iets diſcoureerde,
Naer welcke ſoet diſcours ick van u dit begeerde:
Dat gy my ongeveynſt den oorſprong uws verdriet
Verklaren ſoud, maer 't ſcheen dan jae, dan weder niet,
U ſinneloos verſtant dat wierd ſo omgedreven,
Gelyck een Schip dat ſnel door ſtorm werd opgeheven,
En met een woeſte kracht, ſtaet nu als in de lught,
Dan wederom in kort tot in den afgrond vlught,
Soo ongeſtadigh was u herte in die dagen,
Dan waerd gy wel gemoed, dan weer benauwde vlagen,
Door welke tegen-drift gy noch op deſen dagh
U ſaeck verborgen houd, waer uyt dat mijn geklag,
Mijn ſmert en kommernis, mijn treuren is geſprooten:
Wel aen 't is lang genoeg, het heeft my al verdroten,
Stort nu vry ſonder vrees in mijn getrouwe ſchoot,
U droeve klachten uyt, jaegt van u deſe doot.
Ontlaſt u ſwaer gemoed, wilt my niet langer tergen,
Hoe kunt gy u ſecreet u trouwſte vriend verbergen,

Gy weet hoe dat ick heb u trouw'lyck by gestaen.
In dees en gene strijd, ick soud noch vorder gaen,
Maer siet, den tijd die mag veel reden nu niet lijden:
Spreeckt sonder veynsen uyt, en treet nu niet ter zyden.

AMNON.

Mijn hert (ô Jonadab!) dat wil met groot versang
Uytspreken 't geen my deert: maer ach! my is so bangh,
De schrick houd my te rugh, 't sal my tot schande wesen,
Ick slae mijn oogen neer van schaemt en groote vresen.

JONADAB.

Wat spreekt gy hier van vrees, stelt schaemte aen een sy,
't Mag wesen soo als 't wil, mijn trouwe blijft u by.

AMNON.

Het herte springt my op van blijdschap door u spreken,
Ick kan nu langer niet, de tranen my uytbreken,
Du werd' ick overtuygt, het herte my ontsluyt,
Nu ben ick gantsch bereyt voor u te spreken uyt,
Al wat mijn teer gemoet van binnen heeft verborgen,
Ick sal daer rond ingaen en spreken zonder sorgen,
Mijn innighste secreet, dat op mijn ziele leyt,
Al soude my de dood stracx werden aengeseyt,
Ick vreese Beul noch swaert, het moet nu zyn gesproken,
Mijn sinnen zyn op hol, mijn krachten zijn gebroken.

JONADAB.

U woorden zijn te veel, gy breeckt mijn lijdsaemheyt,
Ick bid u maeckt het kort, en geeft my recht bescheyt.

AMNON.

Het zal also geschien, ick hoop den tijd sal 't lijden,
Maer wanneer komt die tijd, dat ik my sal verblijden,
Ik die gekluystert gae, geketent en geboeyt;
Wiens liefde heftig brand, en noch veel stercker groeyt,
Jk heb op 't onversienst my laten overwinnen,
En nu ben ick getreft, nu dwingt het my te minnen,
Nu ben ick maer een slaef, een ander heeft de macht,
De liefde die heeft my geslagen door haer kracht.
Dit is het geen dat gy voor desen hebt geweten,
Wat is daer op gevolgt, of is het u vergeten?
Hoe dat u wijse raet, u Vorstelijck beleyt,

Terstont met volle kracht tot hulp my was bereyt,
Dit was u oogemerck, men soud'in alle hoecken
Een schoon en lieflijk beeld tot mijn beminde soeken.

JONADAB.

't Is waer, al-sulck een beeld gelijck u Suster is.

AMNOM

Ha! dat 's een gulden woord dit maeckt mijn leden fris
Ach! mocht ick zulck een Maeght, de schoonste onder menschen,
Mocht ik die tot mijn lief, tot mijn beminde wenschen,
Geluckig zoud'ick zijn, mijn smert zoud'van my vlien.

JONADAB.

Wel Amnon, segt gy dit, laet noch de raet geschien,
Men sal noch hier of daer wel haers gelijcke vinden.

AMNON.

Dit heb ick, langh geseyt, wat mag ick onderwinden;
Gy neemt het al verkeert, of gy het soo verstaet:
Het heeft een ander sin, het is niet recht gevaet,
Mijn lief, mijn waerde lief, dien ik heb uitverkoren,
Die laet voor u en my haer soete stemme hooren,
En schoon ick haer aenschou, noch weet ik my geen raet.

JONADAB.

't Is wonder wat ick hoor, hoe vreemt het met u staet,
Gy zijt een Konings Soon, wie zal u konnen weygren,
Al liet gy met der daet u liefde hoog op steygren,
Ick kan dit niet verstaen, ey seght my met een woort,
Wat is het voor bloem, die u dus heeft bekoort?

AMNON.

Ach Jonadab! voor 't laest, ick kan niet langer swijgen,
Mijn Suster is die bloem, hoe sal ich die verkrijgen?
Mijn Suster Thamar is 't, daer ick dus om verdwijn.
O schoonste! boven al moet gy gepresen zijn.

JONADAB.

Ik schrik van 't geen gy segt, mijn leden staen en trillen

Noyt

Noyt zulk een zaeck gehoort, ick weet my niet te
ſtillen.
Ha! ſnoo bedriegery, wat ſoeckt gy zulk een daet?
Ick ſcheur mijn opper kleet, ick weet nu geenen raet,
Het is een valſch bedryf, noyt zulcke looſe vonden
Had ick u toevertrouwt, gy zijt genoeg geſchonden.
Verrader van u zelfs, en van u Vaders huys,
Nu brengt gy op u hals meer als een dubbelt kruys,
Nu is op 't alderhoogſt u lijden eerſt geboren.
Nu hebt gy hoop en trooſt met eenen ſlagh verloren.
Vlucht Amnon, vlucht van hier, met zulk een vals
gelaet,
Al eer dat Godes hand u met zijn donder ſlaet,
Weeſt nu te recht bedroeft, den Hemel is u tegen.
Fy, ſot en dwaſe liefd' wat hebt gy nu verkregen?
Hoe, ſtaet gy nu en ſwigt, het is nu klágens tijt,
U ſchandelooſe liefd' u eygen ſchand' verwijt,
Of ſiet gy, dat u praet u ſchand' niet kan bedecken,
Wel Amnon, 't werd nu tijd, ick mene te vertrecken.

AMNON

Mijn vriend hoor nog een woort, wilt gy dus van my
gaen
En my in zulck een ſtant ellendig laten ſtaen?
Ick bid u met geklagh, keert weder, wilt ontfarmen
My, die verlegen ben: tot u ſtreck ick mijn armen,
En roep u aen om trooſt, op wien ick my verlaet.
Och vrient! och waerde vrient! en iſſer dan geen raet,
Dat ick mijn Suſters gunſt en liefde magh verwerven:
Ach wyſe Vorſt! ick wil terſtont veel liever ſterven,
Eer ick verlaten ſoud' mijn Lief, mijn Levens-vreugt:
Tot teken neemt mijn ſwaert, waer aen gy proeven
meugt
Hoe fel de liefd my heeft het herte door gebeten:
Soo 't u believen is, gy weet nu mijn ſecreten,
Slaet toe, ick ben geruſt, ick ſterve ſonder pijn,

Soo ick hier op de Aerd' moet ſonder Thamar zijn:

JONADAB.

Is 't waer 't geen dat gy ſegt? dat gy u lijf en leven,
Om Thamar wilt terſtont aen my heel overgeven;
Soud dit waerachtig zijn? ick ſtelde noch wat voor.

AMNON

Och jae, gelooft het vry, dit is het rechte ſpoor,
Van mijn benauwde min, gy zult met ware daden
Hier van verſekert zijn, hoe kunt gy my verſmaden.

JONADAB.

Dewijl ick ſeker ben, en ſien u ongeval,
Soo luyſtert na mijn woord, wat ick u raden ſal,
Op dat gy naer u wenſch u Suſter moogt genieten.
Op wien met ſtercke ſtroom u liefdens pijlen ſchieten,
Gy ſult een dag of twee kloeckmoedig dit beſtaen,
En leggen ſtil te bed, en ſpreken niemant aen.
En veynſen als of gy met kranckheyt zijt geſlagen:
Dan ſal den Koning u gewis in deſe dagen,
Beſoecken in u ſieckt. Let dan wel op u ſtuck;
Dan ſult gy wederom na ſpeuren dit geluck,
Gy ſult een droef gelaet, met ſwacke ſtemme vragen,
Ach Vader! mogt het zijn: het ſoude my behagen
Dat hier mijn Suſter quam, en my iets mede brogt,
Op dat ik van haer hand een weynig eten mogt.

AMNON.

Volkomen kan ick my in deſe raet vernoegen,
Mijn aengeſicht is bleeck, 't zal by die ſieckt wel voe-
Seer aerdig ſal ick dit beleyden na mijn luſt, (gen.
Ick ſal u danckbaer zijn, nu gae ick na mijn ruſt.

't ſamen Binnen.

Amnon gaet, als kranck zijnde, op ſijn Bedde leggen.

Tweede Handelinge.

VALSCHE-SCHYN.

Is dit niet wel beſchickt, hoe ſlepen zyn de menſchen,
Een yder vint zijn luſt, al wat haer ſinnen wenſchen

Dat moet alsoo geschien, elck tracht na sijn begeert,
Al gaet het soo wat krom, dat is de pijn niet weert.
Om daer (na redens wet) conscientie van te maken.
t Is best ik hier van swijg, ik zoud' wel iemant raken,
Het is hier mee genoeg. Ik blijf by dit propoost,
Oom kool leyt nu te bed, op hope dat hy troost.
Na wensch door (Valsche schijn) van Thamar sal be-
komen
Is dit niet wel bedocht? 't en zijn geen slechte dromen,
Het gaet wel na mijn sin, het stuck is wel beset,
Ik hebbe Amnons hert nu vast genoeg in 't net:
Maer Amnon niet alleen, ik kense wel by namen,
En waerom meer geseyt, ik zalse niet beschamen.
Hier zijnder wel omtrent, van beyden jonck en oud,
Die slechjes henen gaen, op wien men 't niet vertrout:
Maer weten op een prick de soete Venus dieren,
En kennen wonder wel haer wesen en manieren,
Doch 't werd so aerdiglijk met soete schijn beleyt;
Dat niemant daer van weet, noch niemant daer af seyt,
En schoon men van dit stuk een weinig weet te spreke:
Het word stracx met een schijn van dit of dat bestreken
Terstont werd ik gebruykt, terstont werd ik bemint,
De saeck werd soo beleyt, dat yder hulpe vint.
Ik ben nu als een Prins, ik gae vast domineren.
Van weelde weet ik niet waer heen ik my wil keeren.

Den Koning David, met een Pagie.

Den Schepper aller ding, wiens macht in eeuwigheyt
Geduert, het werelts radt na sijn believen dreyt,
Wat is den aerdschen mensch, of hy een gouden
Kroone (schoone,
Draegt op zijn nietig hooft? het kan hem niet ver-
Daer komt een snelle sieckt', die hem ter neder leyt,
Die als een strenge Heer het leven hem ontseyt.
GeenScepter,Kroon nog Staf,mag na waerdye gelden,
Maer werden afgemaeyt als grasen op den Velden:

Gelijk ſeer onverwacht mijn Soon (eylaes!) geſchiet
Ick trede na ſijn Bed , en trooſt hem in 't verdriet

Een gordijne wert op geſtreken.
Amnon als ſieck te Bedde Leggende.

O Soon! ô kloecke Held! dus van Gods hand geſlagen,
Dus neder in de aſch, in zulcke korte dagen?
U aengeſicht dat ſtaet gelijck de bleecke doot,
Gy ſchijnt van lichaems kracht ten uytterſten ontbloot
O Soon het is nu tijd, gy kunt Godt niet ontvluchten.
Wilt nu met u gebedt inwendigh tot hem ſuchten;
Bedenckt u levens-loop, hoe dat gy onbedacht
Ondanckbaer tegens God u tijd hebt door gebracht,
Hoe dat gy menigmael 't gebodt hebt overtreden
Van Godes reyne Wet, ach Kint! met u gebeden
Wilt tot u Schepper gaen, 't is nu de rechte tijt,
Terwijl gy door de ſieckt' nu Godts gevangen zijt;
Soo gy rechtveerdig bidt, hy ſal u niet verſmaden,
Hy zal u arme ziel ontfangen in genaden.

A M N O N.

Ach Vader! hertelijck ick u in als bedanck,
Houd op van dit vermaen, mijn lichaem is te kranck;
Mijn ſwacke geeſt en kan veel ſpreken niet verdragen:
Maer Vader, hoort my doch, een woortje zal ik vragen,
Ick ben gantſch uitgeput, de Sieckt' heeft lange tijd,
In plaetſe van de ſpijs, tot voedſel my gedijt,
Ick ben ſeer teer en ſwack. Ach Vader hoort u Sone.
Het ſchijnt noch of de Heer aen my wil gratie toonen,
Daer komt een weinig luſt. Mijn Vader mag 't geſchien,
Soo gunt my dat ik ſtracx mijn Suſter Thamar ſien,
Op dat ſy my terſtont van d'een of d'ander ſpijſe,
Toemake een gerecht, gekoockt na hare wijſe,
Al-eer mijn luſt vergaet, op dat ik van haer hand
Mocht eten, u tot trooſt, en my tot ond :rſtant.
Dit Vader is 't verſoeck, dit bid ik wilt gebieden.

DAVID

Mijn Sone, zijt gerust, het zal terstont geschieden;
Ik gae, de goede Godt wil zijn barmhertigheyt
Aen u vermoeyde ziel, eer gy van d'aerde scheyt,
Betoonen, op dat gy in leven ofte sterven,
Het gulden hemels hof meught eeuwiglijk be-erven.
Binnen.

Thamar met een Dienst-Maeght.

Den Hemel wensch ik u met heussche groetenis,
Ik voor u neder buyg, en geef getuygenis.
Van mijn gewillig hert, waer aen ik ben verbonden:
Dewyl mijn Vader zelfs my heeft tot u gesonden,
Wel aen, mijn Broeder spreeckt, ik ben voor u bereyt,
Segt my wat gy begeert, maer ach! wat swackigheyt
Wat sieckt is dit! het schijnt mijn Broeder die wil sterven,
Ag! Broeder Amnon hoort, mag ik geen woort verwerven?
Och al te bange vlaeg, die 't hert hem heeft beklept,
En stil, 't schijnt of hy noch een weynig asem schept.

De Dienst-Maeght.

Soo 't u belieft Me-Vrouw, wilt u niet meer beswaren,
Ik sie zijn asem gaet, hy zal noch wel bedaren.

Amnon veynst hem, of hy uyt een suyselinge komt, ende spreeckt:

Wie sien ick daer voor my, gebogen op de aerd,
Staet op, en gaet vry heen, ick ben die eer niet waert.

THAMAR

Hoe Broeder, hoe dus wilt, hoe dolen so u sinnen:
Of kent gy Thamar niet, hoe zijt gy dus van binnen
In u gemoet ontstelt? mijn hert (eylaes!) vol rouw,
Dat treurt, om dat ick u in zulk een staet aenschouw.

Amnon bedaert, ende spreeckt met verstant.

Ick sie mijn Vaders gunst, waer op ick mijn vertrouwen
Heb vast gestelt, vermits mijn oogen nu aenschouwen
U lieffelick gesicht, al ben ick swaer belaen,
Och! Suster Thamar gy, gy doet mijn sieckt vergaen,
My heeft met groot verlang begeert noch in dit leven.
Al eer ik my gerust tot sterven kond begeven,
Om u noch eens te sien, het welcke nu geschiet.

't Is of mijn sieckt vertreckt, wel wat of dit bediet?
Daer komt een soete lust, een lust om wat te eten.
Ey lieve Suster, nu een weynig neer geseten,
Ik bid u door de liefd' die gy tot mywaerts draegt,
Dat gy doch mijn begeert voldoet: want my behaegt,
Dat gy een weynig spijs tot sterckheyt van mijn leven
Bereyt, en my terstont met eygen hant sult geven,
Op dat mijn swacke geest door 't vasten niet verstrickt:
Maer dat mijn droeve ziel daer door wat zy verquickt.

THAMAR.

U vriendelijcke stem die hoor ick tot my spreken,
Maer lieve, laet doch staen dit bidden en dit smeken,
't Gebieden staet aen u, aen my gehoorsaemheyt!
Gewillig ik volbreng 't geen dat gy hebt geseyt,
Te meer, alsoo ik ben uyt last van u Heer Vader,
Gesonden dit te doen, soo kom ik dan ook nader,
En neem naer u gebodt, hier toe een weynig meel,
En meng dat naer u lust, en voort den Heer beveel,
Op dat de spijse u tot sterckheyt mag gedyen:
Dat gy verblijd meugt zijn, in plaetse van dit lyen.

Thamar koockt Amnon een spijse voor sijn oogen.

THAMAR.

Nu is de spijs bereyt gekoockt naer u begeert,
Mijn Broeder slaept nu niet, u aensicht tot my keert,
Soo 't u believen is, u flaeuw hert wilt versterckеn,
Met dese spijs, ick hoop 't zal krachten in u wercken.

AMNON.

In geenderleye wijs en sal ik dit gerecht
Aenvaerden, 't is vergeefs, al wat gy daer van segt,
Ick ben dit niet gewent, ik kan geen vreemde oogen,
Die op mijn handen sien, omtrent mijn Bed gedogen:
Maer dit is mijn begeert, dit woud ik, mag 't geschien,
Laet s'alle van mijn gaen, en komt gy hier allien,
Op dat ik dan de spijs vrymoedig sonder schromen,
Mag eten van u hand, gy aen mijn Bed mogt komen.

THA-

THAMAR.

Dewijl ik u begeert ſoo krachtig in u ſie,
Dat gy niet eten kunt, u wille dan geſchie,
Vertreckt, terſtont vertreckt gy dienſtmaegt ende knapen,
Die op mijn Broeders hand dus ydel ſtaen en gapen,
Het is alſoo ſijn wil, vertreckt terſtont van hier,
Op dat hy eten mag, alleen op ſijn manier.

Dienſtboden vertrecken.

AMNON.

Brenght nu de ſpijs tot my, den tijd is nu geboren,
Te eten van u hand, mijn Suſter uytverkoren,
Verkoren boven al, wiens aenſchijn my verheught,
En blinckt gelyck de Son, ô Wonderbare vreught.

THAMAR

Siet hier mijn Broeder is 't, eet nu, op dat de Heer,
Nae ſijn geliefde wil, u kracht daer door vermeer.

AMNON

Neen Thamar, dit gerecht en kan my niet vermaken,
Set vry de ſpijſe weg, het zijn heel and're ſaken
Die ik van u begeer, mijn lieve Suſter, ſiet,
Mijn teer gewonde Ziel u ander ſpijs aenbiet,
Een ſpijſe van de min, met liefde doorgevlochten,
Die uit mijn herte vloeyt, vermenght met ſoete tochten:
O Hemelſche Godin! mijn vreugd, mijn levens luſt,
Nu ben ick niet getrooſt, voor dat mijn zieltje ruſt
In u geliefde ſchoot, dat mijn geleden ſmerte
Met vreugde zy geloont. O ſoet en jeugdig herte.
O uytgeleſen bloem! mijn lief, dit is de dagh
Daer ick heb ná gewenſcht, en noit geen hoop en ſagh.
Ach Thamar 't is nu tijt om gunſte te bewijſen,
Wilt nu met weder liefd u Broeders herte ſpijſen,
Ick ſmeke nu om trooſt, ick ſtort mijn klachten uit,
Voor u mijn waerde lief, mijn uitverkoren Bruyt.
Ick heb ſoo lange tijd met droefheyt moeten lyden,
Ach lief! op mijn gebed, wilt eenmael my verblyden.
Het is geen lichaems ſieckt, die my dus heeft ontſtelt,
Maer lacy? puere liefd' heeft my dus neer gevelt,
Dit is noch Jonadab bekent, die ick veel dagen,

Door al te groote ſtrijd mijn noot dickwils moeſt klagen,
Ick heb verſcheyden mael geweeſt als deſperaet,
In prijckel van de doot, in 't midden van het quaet,
Het leven my verdroot, de werelt was my tegen,
Noyt een geruſte uur in't Minnen heb verkregen.
De vreughde van het Hof, de Koninglijcke pracht,
Heb ick om u mijn lief gedurighlijck veracht,
Mijn eer, mijn ſtaet, mijn kracht, mijn glory is verdwenen,
Ick ben noyt in de ſtryd gelijck een Helt verſchenen,
't Is alles uitgeput, ick ben tot ſterven toe,
Mijn herte my beſwijckt, ick ben van klagen moe.
Wat heb ik menig dagh geveynſt my te vermaken,
In 't Koninglijcke Hof, dat ick 't geluck mocht raken.
Om u, ach lief! te ſien, te zijn met u gemeen,
Doch waer ick ging of ſtond ick vonde my alleen,
't Is altoos my miſluckt, met treuren ging ik dolen:
Maer nu, ach Hemels gunſt! nu is het u bevolen,
U Vader heeft geſeyt, dat gy my trooſten zult,
Komt lief omhelſt my dan, voldoet aen my u ſchult.
O uur! geluckig uur, die my vergunt te ſpreken
Met Thamar, dien ik ſogt met veel bedeckte ſtreken.
Komt, mijn beminde komt, u lieve Broeder kuſt.
O ſchoonſte! 't moet nu zijn, mijn brant moet nu gebluſt.

THAMAR.

U reden die gy doet, die hoor ik met verſchricken,
Sy gaen my aen het hert, en doen mijn ziele pricken,
Mijn Broeder zijt gy dus met ſotte liefd' bevaen,
Weemoedig ik u bid, wilt doch in reden ſtaen,
Noit ſouder zulk een quaet geſchiet zijn in den Lande.
Denckt aen u Vaders huys, denk aen de groote ſchande,
Denckt aen u Suſters ſmaet, denck wat een ongeval,
Wat een rampſalig leet ons overkomen ſal.
Neen, Broeder Amnon neen, wilt ſulk een ſchande mijden,
Geen menſch kon overſien ons beyd' aenſtaende lijden,
Men ſteld ons tot een ſpot, u Prins ſoo wel als mijn:
Want wy na Wet en recht ſtrafwaerdig zouden zijn.

AMNON.

Ey lief, 't en is niet waert, 't is best daer van geswegen,
U krachteloose reên die kunnen niet bewegen
Mijn moedig Princen hert, dat anders niet en kan:
Dan als sijn lust voldoen, wat on eer is daer an?
Ik ben (ô suyv're Maegt!) bereyt voor u te sterven,
Soo gy my volle vreugt gewillig laet verwerven,
Daer is niet in de weeg, ô lieflelijk gesicht,
O Son! die met u strael tot in mijn ziele licht.
Gy die mijn ziels Princes, mijn hoogste lust op aerden,
Mijn levens vreugde zijt, lief, dat gy wat bedaerde,
De vrees heeft u ontstelt, u herte staet en klopt,
Door 't heftig wederstaen u asem schier verstopt,
Laet sulcke fantazy en beuselingen varen,
't Geschiet uit rechte Liefd', 't en kan ons niet beswaren.

THAMAR

Het magh geen rechte liefd' met waerheyt zijn genaemt,
't Is ongebonden lust, die u noch my betaemt.
't Strijdt tegens Gods gebodt, het is een quaet begeren:
Gy wilt mijn kuyssche schoot door geyle min onteeren.
Mijn Maegdelijk çieraet, mijn krone van mijn hooft,
Gy als een strenge Vorst door sulk een daet berooft,
Mijn onbesmette roem die smijt gy onder voeten,
Eylaes! wat is het doch? 't is om u lust te boeten.
Mijn Broeder houd doch op, houd op van sulk een quaet,
Dit sal een teecken zijn (soo gy u raden laet)
Van u getrouwe min, laet dan u trouwe blijcken,
Soo gy my recht bemint soo moet gy niet beswijcken,
Bind in u grage lust, en doet na mijn bevel:
Want soo en heeft men noyt gedaen in Israël.
Doet sulck een sotheyt niet? ick segh het u in trouwen,
Het sal (soo dit geschiet) in eeuwigheyt ons rouwen.
Maer 'k weet een beter raet, ey, hoort een teere Maegt,
Soo gy oprechte liefd' in uwen boesem draeght,
Soo gy in trouwheyt mint, en sonder loose treken
Vry morgen aen den dagh wilt met den Koning spreken,
Verklaert aen hem den gront, wat u soo bitter druckt,
Ick stel my tot een borgh, u saecke wel geluckt:

Mijn Vader die ſal my (gelooft) u niet ontſeggen,
Ick ſal u eygen zijn, wilt gy 't maer onderleggen.

AMNON.

Neen Thamar, dis is wint, gy leyt my ſoo niet af,
Veel eer ick tot een roof mijn Lichaem over gaf,
En ſteld' in doods gevaer, eer ik niet ſoude koelen
Mijn luſt op deſe ſtond', het is al nietig woelen,
Gy ſult en moeter aen, het zy u lief of leyt,
En ſonder uytvlucht meer, maeckt u terſtont bereyt.
In dit mijn groot geluk, ik ſal mijn vreugt niet derven:
Al ſouden wy hier beyd' op deſe plaetſe ſterven
Het moet en ſal geſchien, daer baet noch dit of dat,
Hoe dier dat gy u eer ook voor de werelt ſchat.

THAMAR.

Ach! laet mijn naer gebed, met tranen in de oogen,
U Broederlijke hert verwecken tot medogen,
Als gy u geyle luſt zult hebben al voldaen,
Waer ſal ik met mijn ſchand' en ſmaet dan henen gaen;
Mijn droefheyt is te groot, ik kanſe niet beweenen.
Wee my! het bange ſweet loopt langs mijn leden henen
Mijn herte ſmelt als Was, noyt menſche ſoo plaegt,
Sal ick geſchonden zyn; Ach! ik bedroefde Maegt,
Die in ſoo diepen put vol alderley elenden
Verſmagten moet, waer heen ſal ik mijn oogen wenden,
Tot hulp in deſe noot? ô ſchande boven al!
Noyt zulck een ſaeck gehoort, ô droevig ongeval.
Men ſal het op de ſtraet van jong en ouden hooren,
Dat ick ſoo ſchandig heb mijn eerbaerheyt verlooren.
Ach! iſſer dan geen hulp, geen trooſt in deſe noot!
Soo ſal 't noch beter zijn, dat ick verkies de doot.
Want eeuwig zoud' mijn ziel met droefheit zyn doorſteken,
En gy zoud' Godes Wet en reyne plichten breken.

AMNON.

Soo gy my wederſtaet te volgen mijn gebodt,
Met recht ſoo werd' ik gram, gy houdt met my de ſpot.
Doch tiert u ſoo gy wilt, dit lesjen moet gy leſen,
Gy raeckt niet uyt myn hand, of zult een Vrouwe weſen.

THA-

THAMAR.

Genaed' ô Vorst! genaed, bestiert u gram gemoet,
Straf die de straf verdient, kastijt die u misdoet,
Indien ick schuldig ben, doet met my naer behooren,
De dood ben ick getroost. Ach was ik noit gebooren.
Was ick nu als een schim, of slechts gelijk een geest,
Soo zoud' ik voor dit quaet niet angstig zijn bevreest.
Ach! mogt mijn schooheit nu in snelheit van my vlieden,
Soo soud' dit snoode feyt aen my hier niet geschieden.
O vals vermomde schijn! met boosheyt t' saem gemenckt,
Waer door g' u eygen ziel en lichaem eeuwig krenckt.
O welig bloed! dat u soo geyl drijft om het herte,
O aders! gantsch beset met vreugdeloose smerte,
Wat dient voor my gedaen? mijn Broeder is verstoort,
O Godt! ick roep tot u, mijn bede doch verhoort.
Aenschout mijn groot verdriet, hoe dat ik werr bestreden,
Mijn Broeder parst my selfs mijn plicht te overtreden.
Ik heb geen krachten meer; alleen mijn woorden zijn
Bekenders van mijn smert, uytleggers van de pijn.

Hoe-

Hoewel ik met geen kracht kan uytterlijcken wreken;
Soo wil doch evenwel mijn hert inwendig breken,
Uyt vrees van Godes ſtraf, die over ons ſal gaen,
Och! Broeder, 't is noch tijd, denkt wat heeft God gedaen,
Hoe is het werelts rond, zelfs in de eerſte dagen,
Tot ſtraf van deſe ſond' met water-vloet geſlagen,
Hoe is ook Sodoma tot in den gront verbrand.
Wat iſſer ook geſchiet voor deſen in dat Land,
Daer Dina wierd geſchent, hoe is het haer bekomen?
Al wat'er mann'lijk was is 't leven ſtracx benomen,
Tot wrake van de ſchand'. Och! Amnon denckt hier aen,
En laet my ongeſchent doch uyt u handen gaen:
Bedenckt dit in u hert, gy ſult het wel beſeffen,
Soo wy dit quaet beſtaen dat ons de plaeg ſal treffen.

AMNON.

Het geen gy my verhaelt, dat is my wel bekent,
Wy zijn alhier alleen, geen oog is hier omtrent.
Al wat'er is geſchiet, daer zijn veel reden tegen,
De kracht van dit propooſt, dat kan my niet bewegen,
Alleen is dit mijn beed', dat gy u ſachten aert
Betoont, en voor u lief ten vollen my verklaert.
Wat is u in de weeg, hoe ſoeckt gy dus te vlieden?
Daer is geen ſwarigheyt, 't ſal heymelijck geſchieden.

THAMAR.

Waerom ſoud' ick niet zijn bevreeſt in dit verdriet?
Ick weet dat over al Gods ooge ('t hier oock) ſiet.

AMNON.

Hier is geen vrees omtrent, hoe ſiet gy dus ter zyden?

THAMAR.

Soo lange als ick kan ſal ick me daer van mijden.

AMNON.

Ey lieve waerom niet, de ſaeck en lijdt geen laſt,

THAMAR.

't Geſchiet niet met mijn wil, al houd gy noch ſoo vaſt.

AMNON.

Nochtans ſal ick mijn luſt, naer wenſchen met u drijven,

THAMAR.

Inwendig ſal mijn Ziel daer van onſchuldig blijven.

AM-

AMNON.

Gy toont hertneckigheyt, ô Thamar! dit is quaet.

THAMAR.

Soo 't af te weeren is, ick my niet schenden laet,

AMNON.

Mijn Lief, en vreest gy niet? komt wilt u overgeven,

THAMAR.

Ick vrees u nimmermeer, al kostet my het leven,

AMNON

Wel, zijt gy so gesint, ick bid u langer niet,
Treet aen, gy sult perfors, siet daer mijn wil geschiet,

Een Gordijne toegestreken.

VALSCHE-SCHYN

Nu is den jongen Prins in vreugden na sijn wenschen,
Nu is hy buyten 't oog, gescheyden van de menschen,
Nu is hy fris en wel, nu weet hy van geen smert;
Terwijl zijn volle lust by hem genoten wert!
Nu moet die soete Maeght door dwang haer laten schen-(den
Dit gaet al wat te hoog, hoe wil dit stuck noch enden.
Al is 't dat Amnon selfs hem seer geluckigh acht,
My dunckt (na 't hem vertoont) 't is qualijck overdagt,
Al ben ick Valsche-schijn, dat kan ick niet verschoonen,
Dat Thamar door gewelt haer moet gewilligh toonen,
Een Maget tegens wil te dwingen tot de min,
Daer steeckt (ô trotze Held) al vry wat meerder in,
Het is geen kleyne saeck, in zulck een quaet te treden,
't Strijt tegen de natuer, en tegen alle reden.
U saeck die loopt gevaer, boet vry u grage lust,
En voor de leste reys, u lief, u Thamar kust,
Ick weet, gy sult niet meer tot sulck een vreugde komen:
Maer op een ander wijs, noch van de Nicker droomen,
De soete vreugt sal u noch werden tot fenijn,
Het sal te sijnder tijd aen u gewrooken zijn.
Ick vrees dat u dit soet soo bitter sal opbreken,
Het is een Konings Kind, een yder sal het wreken,
Dus gaet het menigmael: als 't lusijen is geboet,
Dan komt wel haest het suer in plaetse van het soet,

Dan

Dan moet men al de last noch op het eynde dragen,
En leyd den mensch op 't hert, ja al sijn leven dagen.
Dan is 't dat menigmael die les gesproken wert,
De vreught is al te kort, voor sulck een langen smert.

Binnen.

Thamar, uytgestoten.

O trouweloose Vorst? zijn dit u minnetreken,
Is nu de liefd' gedaen? 't hert wil van smaet my breken.
Hoe komt in u gemoet al sulck een wreed besluyt,
Nu ick te schande ben, nu stoot gy my noch uyt. (gen?
Mijn Broeder, vreest gy niet, noch God nog voor sijn pla-
So laet u steenen hert bewegen door mijn klagen,
Ick die gebogen legh hier voor u Majesteyt,
En bid met droef gelaet, versoeck barmhertigheyt.
Want so gy my verstoot, gy sult meer schant en schaden
Bevinden als gy meent. Ach! lieve laet u raden,
Dit quaet sal erger zijn als gy oyt hebt gedaen?
Neemt my in u genaed' en liefde weder aen.
Op dat wy in de gunst des Konings mogen blyven:
Ten eynde dat de vreught aen ons oock magh beklyven.

AMNON.

Gaet heen waer dat gy wilt, mijn lust die is gekoelt,
Geen liefde groot noch kleyn mijn hert tot u gevoelt,
Gy zijt nu los en vry, gaet nu gy trotse Thamar:
Soeckt gy des Konings gunst, vertreckt hier uyt de kamer.

THAMAR

Ey Broeder, noch een woort. *Am:* Ga weg met u getier.
t' Sa Bode weest bereyt, en jaegt de Pry van hier.

Dienaer van Amnon.

Gaet weg gy snode hoer, gaet uyt mijns Heere oogen,
Hy wil geen eenigh woort te spreken meer gedoogen.

THAMAR.

Wee Amnon! dat gy leeft, noyt sulck een boose daet,
Noyt sulck een fielterey, noyt sulck een felle haet,
Is van den aenbegin geschiet gelijck als desen:
God sal u straffer zijn, de wraeck hebt gy te vresen.
Is dit u trouwe min, is dit u soet gevley,
Die ick met Ziels-verdriet soo bitter nu beschrey?

Ickweet my door de ſchand' van ſmerte niet te bergen,
Ach Vader! wat mogt gy my oyt voor deſen vergen,
Dat ick hem dienen moeſt, nu is ſijn wenſch voldaen,
Nu moet ick noch met ſmaet van deſe Linckert gaen,
Nu ik geſchonden ben, nu werd' ick uytgeſtooten,
Eylaes! nu werd de deur my voor het hooft geſloten.
O vals fenynig hert! vol vriendelijck gelaet,
Is dit oprechte liefd'? ô ſchrickelijk verraet!
Geſchent, eylaes? geſchent, te ſchande al mijn leven.
Fy Amnon dat gy hebt alſulk een feyt bedreven,
Fy ſnoode Boef, vol liſt, verrader van een Maeght,
Die, ſchoon ſy is geſchent, haer kuisheyt by haer draegt:
Die door u ſoete luſt, noch ſmeken is bewogen:
Maer door gedwongen kracht is ſchandelik bedrogen.
Nu is mijn iZel bedroeft, nu is mijn vreugt gedaen,
Nu zal ik tot een ſpot voor al de werelt ſtaen.
Ick weet my gene raet, wee my! ik ben bedorven,
Och! was ick van dien boef ſijn handen doch geſtorven,
Had hy in deſe haet terſtont my ook gedoot,
Soo was ik in de ruſt, en vry van deſe noot:
Maer nu (ach! leyder nu) ick ſcheur met eygen hande
Mijn ſuyver Maeghde-kleet, tot teken van mijn ſchande,
De Bloem is afgepluckt, de glans die is verdooft,
Ick ſtroy bedroefde ach op mijn onweerdig hooft.
Gunt my (ach! Hemels Godt) de doot in dit benouwen,
Op dat mijn ogen hier mijn ſmaetheyt niet aenſchouwen.

Derde Handelinge.

ABSALOM uyt.

Wat vreemde ſaeck is dit, wie heeft u doch misdaen,
Mijn lieve Suſter ſpreeckt, hoe zijt gy dus belaen?
Wat is aen u geſchiet, hoe zijt gy dus uytſinnigh,
Segt my het ongeluck? wie is ſoo ſtout en vinnigh.
Die u (een Konings kint) durft eenig leet aendoen?
Het valt my op mijn hert, ick heb een quaet vermoen:
Ick denck de oorſaeck wel van dit ſeer droevig treuren,
't Is meerder als gemeen het Maegde-kleet te ſcheuren.
Mijn Suſter ſpreeckt oprecht, na ick bemercken kan,
Dien ick het toebetrouw, u Broeder is de Man,

Die u geſchonden heeft, 't is Amnon dien ick mene:
Seght my. *Tham.* Och Abſalom! hy is 't en anders gene,
Die my heeft tegen wil door ſijn gewelt verkracht:
Maer nu het is geſchiet, my ſmadelyk veracht:
Nu ſchopt hy met de voet mijn teere Maegde leden:
Waer door dat ik mijn tyt in droefheyt moet beſteden.
Nu ſeg ik dan voor 't laeſt, adieu mijn waerde vreught,
Adieu mijns levens luſt, adieu mijn jonge Jeugt.
Adieu al mijn vermaeck, dat my oit moght verblijden,
Mijn eerbaerheyt is weg, nu moet ik altoos lijden,
Adieu gy Maegden rey, gy Juffers van het Hof,
Beklaeght mijn ongeval, hier is genoegſaem ſtof.
Adieu mijn ſchoon çieraet, Carbonckels ende ſteenen
Die ik gedragen heb, helpt nu mijn leet beweenen,
Dewyl het alles ſtreckt tot meerder treurigheyt,
En wacht tot dat de doot het eynde my bereyt.
Adieu ô felle Prins die u niet laet bekooren,
Die niet een eenig woort van my begeert te hooren.
Adieu, gy die mijn eer hebt trouweloos ontſchaeckt.
En door beloftenis u eygen mont verſaeckt.
Adieu, voor 't laeſt adieu, die my eertijts beminde
Met valsheyt, ik vertreck, gy ſult u ſtraf wel vinde.

ABSALOM

Hout op van u beklagh, mijn Suſter weeſt te vreen.
Swijgt ſtil, 't en heeft geen noot, ey ſtaeck dit naer geween,
En neemt u deſe ſaeck ſoo ſwaerlijk niet ter herten,
Want hy u Broeder is, het ſal hem noch wel ſmerten:
Wanneer des Werelts loop het radt eens omme dreyt.
Dan ſal de wraeck hem ſlaen voor dit ſyn ſnoode feyt
Hy ſal tot zynder tijt een ander lesje dromen,
Sijn ſchand' ſal aen den dagh u tot een eere komen.
So ik de tijt beleef, en ſo ik heb de macht,
Het ſal gewroken zyn, door een bedeckte kracht.

Binnen.

DAVID.

Wat brengt (eylaes!) de tijt, al ſware droefheyt mede,
Wie leeft hier op de aerd' geduerig in de vrede;

Waer

Waer vint men sulck een mensch, hoe rijk, hoe hoog van
Hoe Edel dat hy is, die zonder droefheyt gaet? (staet,
Sijn vreugde dien hy heeft, wert dickmael ingebonden,
En door een haestig leet op eene uur geschonden.
Daer baet geen Konings Kroon, daer baet geen groot ontsag,
Den tijt brengt alle ding volkomen aen den dag.
Ick die soo menigmael mijn Vyand heb verslagen,
En ben voor veel een schrick, moet even wel nu klagen.
Ick die een Koning ben, doch in mijn Konings-huys.
Daer is een naer geklanck, daer is eeu dubbelt kruys,
Daer is een droeve maer my heden voor gekomen
Mijn eygen Soon die heeft mijn Dochters eer benomen,
Een Goddeloose daet, een schand' in Israël,
Een smaet voor al de lien, een al te sotten spel.
Een sonde voor den Heer, een laster in den Lande,
Een al te grooten quaet, een gruwelyke schande
Die isser nu begaen, daer staet men nu en kijckt,
Van schand' en groote schaemt men aen d'een zyde wijkt.
Komt nu eens voor den dag, gy kloek en stoute Ridder.
Aenschouwt u Vaders leet, komt siet hoe dat ik sidder,
Hoe dat ik stae en beef, in dit mijn groot verdriet,
Dat door u stout bedrijf my heden is geschiet.
Ick sie vast gins en weer, wat baet mijn treurig suchten?
Mijn Soou, die schuldig is, die stelt hem om te vluchten.
Wat sal ick hier toe doen, wat dienter nu beleyt?
Dit sal het beste zijn, gedult en lijtsaemheyt.

Binnen.

Absalom met een Lijf-Knecht uyt.

Ick heb in dese tijt een Gastmael voorgenomen,
Waer op, na dat ick hoop, het gantsche Hof sal komen.
Een wonder groot beslag, om reden neem ter hant.
En waerom dit gedaen? 't is om een geestig quant.
Die door gemaeckte pyn kon aerdig blijcken veynsen.
Kon spreken met de mont, maer anders met gepeynsen.
Kon, onder valsche schijn, het Koninglycke Hert
Bewegen, of hy was beladen met veel smert.
Kon door zijn geyle lust, met smeecken ende vleyen,
Mijn Suster (door 't gebodt des Konings) doen verleyen,

Kon met een droef gelaet noch klagen van zijn min:
Maer had uyt valsche gront het schenden in den sin,
Kon op het alderwreest zijn schande niet bedecken,
Maer stietse van hem uyt, dit doet my nu opwecken,
Also den tijt hier toe gelegentheyt aen biet,
Soo gae ick daer me voort. Want my oock seer verdriet,
Dat sulck een schoone Maeght soo deerlyck is bedorven,
En dat den schender boos noch niet en is gestorven.
Om dan het recht besluyt te geven van dit werck,
So let wel op de saeck, dit is het oogemerck:
Het is (gelyck gy weet) een ruyme tijt geleden,
Dat Amnon is gevleyt, dat Amnon is gebeden
Van Thamar, die bedroeft daer voor sijn bedde stont,
En smeeckte: maer geen troost by haren Broeder vont,
Die tegens Wet en eer hertneckigh heeft gestreden,
En wierde niet beweeght, door noch soo soete reden:
Maer heeft stoutmoedelijck met opgesette macht
Haer tegens wil en danck, soo schandelijck verkracht:
Die sal ick onversiens nu met de dood besetten,
Want hyse schuldig is na Gods beschreven wetten:
Dewijl mijn Vader dit te straffen hem ontsiet,
Soo sal het dan door my rechtveerdig zijn geschiet.
Dit is dan mijn begeer, gy Schilt-Knaep sult niet vresen:
Maer sult op mijn gebod getrouw en vaerdig wesen.
Wanneer als Amnon nu in goeder heugh sal zijn,
En dencken op geen quaet, maer vrolijck van den Wijn,
Als ick dan tot u segh: slaet Amnon dat hy sterve,
So gy dan vaerdig zijt, gy sult mijn gunst verwerve,
Gy sult dan sonder vrees terstont hem neder slaen,
En fris zijn van gemoet, getroost daer henen gaen,
Want ick door mijn gebodt aen u dit heb geheten:
Maer houdt dit by u stil, geen mensch en moet het weten.

LYF-KNECHT.

Aensienelijcke Prins, in schoonheyt boven maet,
Mijn Lijf, mijn gantsche kracht, voor u ten dienste staet,
Al wat u Mogentheyt hier na my sal gebieden;
Dat sal terstont van my getrouwelijk geschieden,

David met Absalom uyt.

De oorsaeck mijns versoeck Heer Vader doch verstaet.
U Knecht in dese tijt zijn Schapen scheeren laet,
En wenscht het Hof-gesin des Koninghs te tracteren,
Den Koning die gelieft hem tot u Knecht te keren,
Met groot en kleyn, op dat een yder zy verheught,
En dat den Koning sie zijn Kind'ren tot een vreught,

DAVID.

Mijn Sone weest gerust, 't sal u te veel beswaren,
Het Hof-gesin is groot, laet sulck een Maeltijt varen,
Wy sullen naderhant aen u betonen d'eer,
Om tot u in te gaen indien 't den grooten Heer
Belieft, en ons toelaet; gy dan in desen dagen,
Laet u met dees en geen van 't Hof gesin behagen,
Ick heb een ander saeck ten Hove by de hand,
Die niet en dient versuymt, vermits het gantse Land
Daer aen op 't alderhoogst tot welvaert is gelegen,
Treckt gy met u gesin, ick wensch u Godes zegen.

ABSALOM.

Dit had ick niet gedacht, dit had ick niet vertrouwt,
O Vader! dat gy my soo kort af-seggen sout.
Ick hope immers niet, dat gy my wilt versmaden?

DAVID.

Neen Soon, soo 't u belieft, soo laet u van my raden.
Het magh voor dese tijt met my nu niet geschien,
Indien het wesen mocht, gy zoud my willig sien.

ABSALOM.

Dewijl u Majesteyt hier toe niet is genegen:
Maer heeft wat anders voor, soo laea u dan bewegen:
Dat ik aenschouwen mag de naeste van mijn bloet;
En vrolijck met haer zijn. Ach! Vader dit voldoet,
Insonderheyt, zoo laet mijn Broeder Amnon komen,
Want uit een gunstig hert heb ick dit voorgenomen.

DAVID.

Op u gewenscht versoeck ick dus verr' consenteer,
De helfte van 't gesin: verkiest naer u begeer,
Wilt Amnon ende my voor dese reys verschoonen.

ABSALOM.

Ach! Vader wilt gy dan geen vrientschap my betoonen?
Heb ick aen u misdaen, dat gy my wederstaet,
En toont, als of gy my meer als een ander haet?
En ben ick niet u Soon, de vreugde van u kroone?
Ben ick niet Absalom, tot lof genaemt de schoone?
Waer mee heb ick verdient, dat gy mijns herten wensch
My heden nu ontreckt? wat ongeluckig mensch
Ben ick in dese uur, ick twijffel of mijn Vader
My voor sijn Soone hout, 'k bedenck de zake nader,

DAVID.

Waerom spreeckt gy zo dwaes, en neemt een argument
Als of den Koning u niet voor zijn Soone kent;
Neen kint, dit is vergeefs, 't zijn krachteloose reden,
Vermits mijn raet u dient tot u profijt en vrede.

ABSALOM.

Wat zoud' ick voor profijt uit dees gehoorsaemheyt
Doch trecken, ick die u het alles heb bereyt,
En staet alleen en rust op 't komen van de Gasten,
Is dit niet al te slegħt, soo schandig mis te tasten?
Die al de kosten heb volkomentlijck gemaeckt.
Gy neemt het wel of niet, mijn eer die is geraeckt,
Sal ick dus vruchteloos van dese plaets vertrecken,
Ick sweere, 't sal hier na geen vrede doen verwecken.
Sal my die spot en schand voor dese tijt geschien,
Dat zelfs niet eenen vrient wert aen mijn dis gesien:
Ik barste schier van spijt, op my stelt geen betrouwen,
Het mocht door sotte daet wel namaels noch berouwen.

DAVID.

O Absalom! gy dringt my heden, dat ik moet
Toelaten, 't geen gy wilt, u wille dan voldoet,
Treckt dan in vreden op met al des Konings Kind'ren,
Vermijt het geen, dat u de vreugde kan verhind'ren.

ABSALOM.

Ick danck u hertelijck, Heer Vader, dat gy dit
My consenteert: want 't is mijn doel, mijn eenig wit.

't Samen binnen.

Nam

Naer weyning tijds sittende aen de Maeltijt.

Absalom staet op.

Een meer als groot geluck komt huyden my te vooren,
Ick sie 't gaet na mijn wensch, de tijt is nu geboren.
Treet toe gy Lijftrouwant, mijn saken die staen vast,
Dien trouweloosen Prins kloeckmoedig nu aen tast.
Wel op, zijt onverzaegt, slaet toe, soeckt hem te rake,
Vergelt hem op sijn kop de wel verdiende wrake.

De Schilt-Knaep.

U Vorstelijck gebodt voldoen ik nu terstont,
En maeck met dese slagh hem doodelijk gewont.
Daer leyt hy onder voet, sijn kracht sal haest verteeren,
Met noch een snick of twee, daer me sal hy passeeren.

A *B S A L O M.*

Nu is het tijt voor ons, elck packt hem op de vlucht.
Voor my ick vlucht terstont; want haest sal dit gerucht
Den Koning (also klaer als een Basuyne) hooren.
Adieu gy Hof gesin mijn tijt die is geboren,

Ick segh voor 't laest adieu, getuyght van dese daet,
Mijn hant heeft hem gedoot, tot straffe van sijn quaet,
Smyt weg den dooden romp, en sleept hem uyt de kamer,
Hy heeft het wel verdient aen onse Suster Thamar.

Vluchten binnen.

De Deught met Valsche-schijn uyt.

Het eene quaet dat baert het ander onverdacht,
Nu Thamar is geschent, nu Thamar is verkracht,
Nu moet den jongen Helt noch onverdachtig sterven,
In 't midden van sijn vreught begint men hem te kerven.
O droevig ongeval! den Hemel staet betreurt,
Geen sotter daet is oit in Israël gebeurt,
Een Konings kint verkragt, een Konings soon verslagen.
Men hoort door al het Hof den Koning zelven klagen,
Een yder staet versuft, een yder is verbaest.
Het gantsche Koningrijck dat tiert, dat roept en raest:
't Is voor de gantsche wer'lt een sake meer als wonder,
't Is yder in sijn oor een slagh gelijck een donder.
Een quaet in Israël, waer van men noyt en leest?
Siet Thamar sit en treurt, en Amnon geeft de geest.
O Absalom de schoonst, de schoonste in het leven,
Wat quaet hebt gy begaen, wat feyt hebt gy bedreven?
Wat schrickelijck verraet, wat voor een moordery,
Brengt gy nu aen den dagh, ô snoode boevery.
U aldernaeste bloet te brengen om het leven,
U Broeder, eer hy 't wist, verradelijck te geve
Een moort-steeck in het hert. O grouwelijck bestaen!
De wrack die sal gewis u tot een straf na gaen.

VALSCHE-SCHYN.

Dewijl gy Absalom beschuldigt sonder reden:
Soo doet mijn u propoost wat nader tot u treden;
Al 't gene wat hier is van Absalom geschiet,
Dat is rechtveerdiglijk en sonder reden niet:
De straf is na waerdy, het loon is na de wercken,
Een onpartydig mensch kan dit genoegsaem merken,
Had Amnon op de raet van Thamar wel gelet,
Hy had sijn soete lust genoten sonder smet.
Hy had des Konings gunst, en oock sijn eer behouwen,
Hy had op zijn begeert met Thamar mogen trouwen,

Want eer dat Amnon soud' al sulck een quaet begaen,
Den Koningh liever had het trouwen toe gestaen.
Dat menig Vader wist 't secreet van sijne Kind'ren,
Hoe dat de saecke stond', hy soude soo niet hind'ren,
Te trouwen dees of geen, schoon tegens zijn gemoet,
Als hy des niet te min zijn Vaders plicht voldoet,
En haer ten besten raed: gelyck men siet gebeuren,
Dat om een quader feyt de Ouders dickmael treuren,
't Is beter dat u Kind naer sijn begeere trouwt,
Dan of het anders doet, dat u en hem berouwt.
Men heeft wel eer bespeurt, dat d'ongesienste trouwe,
Die by de Ouders selfs onwaerdig word' gehouwe,
Slechts om een weynig goets, een beusel dit of dat:
Maer wierden haest daer na gepresen door de Stadt,
Ja wierden in der daet de allerliefste vrienden,
By Ouders, vrient en maeg, die sy gewilligh dienden:
Gelijck in tegendeel d'ervarenheyt ons leert,
Hoe haest by dees en geen het goetje werdt verteert,
De Vrouwe tot verdriet, de Ouders moeten klagen;
Vermits sy met haer Kind meest op het goetje sagen.
Daer leyt het overhoop, de ryckdom declineert,
Daer is geen rechte liefd', het blad is omgekeert.
De man die is te los, hy wil niet onderwinden,
Het is een groot abuys, aen 't goet hem te verbinden,
Ick keer my wederom, en toon, hoe opstinaet
Dat Amnon is geweest, want noyt geen wijse raet
Beweegde sijn gemoet: maer wilde liever sterven,
Eer hy sijn geyle lust een oogenblick soud derven,
Sijn herte was versteent gelijck een Diamant,
Sijn bloet was als een vyer, een Moeder van de brant.
Hoe vyerig dat sy bad, hoe lieflyck dat sy vleyde,
Hoe heusselijck zy smeeckt, hoe droevig datse schreyde,
't Was al om niet gesmeeckt, voor haer was geen genaet,
De sonde moest volbraght tot in den hoogsten graet,
Het moest van hem geschien, door soo verkeerde wegen,
Sijn lust heeft hy geboet, sijn loon hee't hy verkregen.

DE DEUCT.

Ick stae met groote lust en let op u propoost,
Maer als ick oordeel strijck, dan sie ick na het Oost,

En waerom dit gedaen ! 't is of ick daer kan vinden
De Oost en Westen wint , ick woud die t' samen binden;
Is dit niet al te dwaes , 't en heeft geen fondament,
Dit raeckt u Valsche-schyn : u selven hier uit kent,
Gy spreckt hier tegens my van Amnon soo veel reden,
Als of gy leeren wilt de Christelijcke zeden ,
Contrary u natuer , waer heeft de duysternis
Gemeenschap met het licht , gy tast voorseker mis.
Wie kan een soete vrught oyt van een dorre plucken:
Wat doet een distel meer als 't goede kruyt verdrucken,
Wat kan hier doch voor goets uit uwen monde gaen,
Want gy geduerigh zijt met Valsche-Schijn belaen.
Weg , weg , vertrekt van hier , u naem die brengt gy mede,
Gy zijt een valsche gast , zegt my waer brengt gy vrede?
Het quaet dat Absalom gedaen heeft , onder schijn
Van vrientschap , dat is recht een Duyvelsche fenijn,
Hy heeft het uyt u borst gelyk een spin gesogen ,
En door wraekgierigheyt , op Amnon uytgespogen.

VALSCHE-SCHYN.

Of Absalom van u beschuldigt werd of niet,
Daer is op dese stond rechtvaerdigh straf geschiet ,
Kon Absalom sijn quaet met Valsche-Schijn bekleden:
Sijn Broeder Amnon heeft den weg hem voor getreden.
Slaet eens u oogen om in 't Werelts regiment,
Is niet de Valsche Schijn by yder een bekent ?
Ick ben van oud geslacht , al van 't begin der dagen ,
Mijn Ridderlycke stam kan yder een behagen ,
In 't Paradijs ben ick by Adam al geweest,
En ben voort naderhant gedient , geviert , gevreest:
Den grooten Patriarch , den Vader van 't Geloove,
Heeft in Egypten-land mijn krachten niet verschoven:
Maer tot sijn eygen nut gebruyckt , en dat door noot,
Uyt vreese van het quaet , uyt vreese van de doot,
Uyt vrees van lijf en goet door Sara te verliesen:
Soo heeft hy dese weg veel liever willen kiesen,
De Valsche Schijn die quam hem wonder wel te pas,
Want Sara niet sijn Vrouw maer doen sijn Suster was,
Soo zijnder meer geweest , ja deftige patronen ,

En hebben schijn gebruyckt om and'ren te verschoonen.
Alsoo heeft Jonathan geveynst, en met een schijn,
Als of hy in het Velt na eenig Wilt of Swijn
Sijn pylen snellyck schoot: maer door dit lieve teken,
Heeft David Sauels hand bedecktelijck ontweken.
Als hy nu door de vlucht van Sauel was bereyt,
Den Koning op een nieuw meer swarigheden lijt,
Als hy voor Achis quam, soo spraken zijne knechten,
Dit 's David, die men ging ter eeren kransjes vlechten,
Die sulck een hoogen lof door al de Steden droeg,
Dat Sauel in den strijd wel duysent neder sloeg:
Maer David met zijn hand thien duysent had verwonnen.
Doen sloeg des Konings hert, doen heeft zyn vrees begon-
Had hy de Valsche-Schijn van sotheyt niet getoont, (nen,
Verseker David was van Achis niet verschoont.
Hy had in dese tijd veel smaetheyt moeten lijden:
Maer door de Valsche-Schijn soo quam hy tot verblijden.
Also komt huyden noch de Valsche Schijn tot nut,
En is noch in de noot aen vele tot een stut,
Daerom soo 't u belieft, en wilt my niet verachten,
Ick heb in dese tijt meer als gemeene krachten.

DE DEUGHT.

O valsche snater-tong, gy trotst my al te veel,
't Is maer bedriegery, u saeck is niet soo eel,
Gelijck gy hier bewist, gy weer de soetste dingen
Bequaem tot u profit, seer aerdig voort te bringen,
Maer 't is vermomde schijn, gy leyt door zulck gelaet,
Den mensch, den slechten mensch, al sachjes tot het quaet,
Want Valsche-Schijn werd meest tot slim beleyt getogen:
De Valsche-Schijn die heeft so menig mensch bedrogen,
De Valsche-Schijn die is van seer fenynig zaet,
Want hy zijn eygen vrient al eer hy 't weet verraet.
De Valsche Schijn die heeft met moort de Sichemyten
(In plaetse van verbond) vernielt, met streng verwyten.
Door valsch bedrogh in schijn is Uriam gedoot:
En Joab Amasa bracht in gelycke noot.
Door valsch gemaeckte sieckt is Thamars eer benomen.
Door valsch en loose schijn is Amnon omgekomen.

Dus

Dus huyden brengt gy noch veel menschen om den hals:
Somma, in kort geseyt, aen alle kanten vals.
Gy rockent Princen op, de Koningen der aerden
Die hitst gy tegen een, met scharp en blancke swaerden,
't Is over al vol moort, 't is over al vol brand,
Selfs heden desen dagh in onse Vaderlandt.
En of de goede Godt ons vreede woud vergunnen,
Men treckt het in bedenck, of gy sult rusten kunnen,
U faem is schijn bedriegt, ick spreeck nu overluit,
Begeert gy meer bewijs, verwacht het eynde, uit.

SLUYT-REDEN.

Daer liefde brand /
Daer liefd' niet siet /
Daer Venus kind
Daer geylheyts aert
Daer is de nijt /
Door het verwijt /
Somma het staet /
Waer Ouders raet /

Is kleyn verstant /
Komt veel verdriet.
De liefde bint /
Twee liefkens paert /
En groote spijt /
Haer loon altijt.
Als Liefd' niet gaet /
't Is veeltijts quaet.

Neemt gunst voor kunst.

J. C. May-Vogel.

F I N I S.

VERMAKELYCKE BRUYLOFTS-KROON,

DOOR-VLOCHTEN

Met verſcheyden Leerſame Gedichten, vermakelycke Bruyloſts ende Aendachtige Liedekens.

DOOR

J. C. MAY-VOGEL.

Voorgeſtelt op de vier getyden van den Dagh:

Morgenſtont Voormiddagh Namiddagh Avontſtont	Aen de	Jonge Jeught. Onder getrouwde. Getrouwde. Aendachtige.

t'AMSTERDAM,

By JACOBUS en JAN BOUMAN, Boeckverkoopers op de Nieuwe-dyck. 1708.

Aen de Deught-lievende ende Zeden-rijcke.

ICk heb eerwaerde Maeght
Dees Kroon u toe-gevoeght,
Die in u beelt'nis draeght
Het geen dat mijn vernoeght:
Indien ick Herderin
U weer vernoegen kan,
Soo çiert met weder-min
Mijn Bruylofts-Kroontje dan;
Dat is met bly gelaet,
En met een ſoet geſangh,
Met vriendelijcke praet;
Waer na dat ick verlangh:
Dit maeckt een melody,
Een Kroontje dat u paſt,
Want aen de vryery
Daer is al veel aen vaſt.
Treckt waerde Nimph hier uyt
De alderſoetſte zin,
Dat gy mijn waerde Bruyt,
En ick u Bruyd'gom bin.

Wanneer de Bruylofts-kroon verçiert is met veel deugden '
So blinkt ſy wonder ſchoon, en baert veel ſoete vreugden,
Wanneer een jonge Bruyt is eerbaer, en vol zeden,
So munt ſy hooger uyt als alle koſtelijckheden.
Twee Zieltjes die de deugt en liefd' te ſamen binden,
Daer is geen hooger vreugt, nog beter Kroon te vinden.

Het Eerste Deel.

Aen de

JONGE JEUGT,

Vergeleken by de Morgen-stont.

DE Min, gelijck de Son,
Is krachtigh met haer stralen,
Doet in een jenghdigh hert.
Veel vreughde neder-dalen.
Gelijck een Morgen-stont:
Die lieffelijck oprijst,
Soo is een Jonge Maeght,
Die al de wereldt prijst.

Aen de jonge Vryers.

VRyers wilt ghy gaen uyt vryen,
Leert hier, hoe gy ſult bedijen,
Gaet in eenſaemheyt alleen,
Houd u met u lief gemeen.
Gaet gy met u twee geſellen,
Gy veroorſaeckt niet als quellen.
Wat gy dan oock doet of laet,
't Is niet als een loſſe praet,
't Is maer gecken, 't is maer ſcheren,
Vriend gy moet het anders keeren,
't Meysje daer u oogh op valt,
Daer mag noyt zyn me gemalt.
Wilt gy met u liefjen praten,
't Selſchap moet gy achter laten,
Al de ſoetheyt is te niet,
Als het meer als eene ſiet,
't Is vergeefs met twe begonnen,
Dan ſo worter niet gewonnen,
't Soete vryen is geſchent,
Als 'er iemant is omtrent.
Niemant ſal hem wel bevinde,
Een alleen by ſijn beminde:
Dan ſo heeft het vryen kracht,
Dan is 't dat men trooſt verwacht,
Dan ſoo durf de Vryer klagen,
Om het Meysjen te behagen.
Dan ſoo gaet men by de grond
En ſpreeckt juffer uyt de mont.
Dan ſal niemant u beſnappen,
Noch u ſoete praet beklappen,
Hier noch ginder op de ſtraet,
Noch u Speelnoot noch u maet,
Dan ſult gy geruſtigh leven.
Niemant ſal de kaert vergeven,
Wilt gy minnen, laet de reſt,
Een alleen is alderbeſt.

Een is mijn Duyve.

Een Jonghman die in 't gros gaet over al te praten,
Die kan geen ſoete min noch minne-ſtreken baten,
Schoon of hy beſich is met veel lief-kooſery,
Hy gaet door dit geſtel al ſijn geluck voor-by,
't En kan geen ſoete Maeght tot weder liefd' bewegen,
Wanneer een Vryer loopt, en ſoeckt vaſt aller wegen.
Indien gy minnen wilt, u ſaken wel beleyt,
Soo voeght u by het Lief, en gaet in eenſaemheyt,
Het is een oud gebruyck, wie dat te recht wil vryen,
Een moet de Liefſte zyn, al eer gy ſult bedyen.

Liede-

Liedeken. STEM: Nadien de Goddelijkheyt.

NIet isser op de aerdt
Dat meer geneugte baart
Als soete minne praatjes/
Dit is de Klaver Wey/
Zoete vreugt voor de maetjes/
En Nimphjes alle bey.
Dit is van outs gemeen/
Schier onder duysent geen
Vind gy/ die dit versmaden/
Elk schikt hem aerdigh by/
't Is om 't hert te versaden
Met soete vryery.
Liefd' is een soete saeck/

Liefd' geeft een schoon vermaeck/
Liefd' kan het al verwinnen/
Zy maeckt het hert verheught/
Liefde baert in het minnen
Meer als gemeene vreught.
Ach soete Nimph! wel hoe/
Waerom laet gy niet toe/
Dat ick (ô ziels beminde!)
Hier neder in het groen
Met u graesjes magh binde/
Wat sal ick nu vermoen.
Zal ick dan nu ter tijd/
Tot mijnder smaet en spijt/
Geen bloempjes met u plucken/
Ach! wat is dan de min?
't Herte vrees ick aen stucken/
Mijn waerde Ziels-Godin.
Soet is de vryery/
Ja 't is een melody/
Als ick u kan verwinnen.
Blust/ soete Laura blust/
Blust mijn brant/ wilt weer minnen t
Ey liefjen eens gekust.
Dit maeckt mijn hert verblijt/
't Is nu de rechte tyt/
In eensaemheyt te praten/
Lief dit is 't hooghste soet/
Wilt my nu niet verlaten/
Maer minnaers lust voldoet.

Wie 't goetje trouwt en niet de Maegt, De ftaet bekeyt en word geplaegt.

VRyers wilt u wel befinnen,
Gaet niet al te los in 't minnen,
Siet eerft watter omme-gaet,
Hoe het met u Liefje ftaet,
Of fy deughtfaem is van leven,
Of fy reden weet te geven,
Niet te los noch onbedacht,
Datter niemant om en lacht.
Laet u niet aen 't goet verbinden,
Wilt geen trouwen onderwinden
Met een Duyfjen fonder gal,
Die men houd voor half mal,
Laet veel liever 't goetje varen,
Soeckt ook wijshet in het paren:
't Goet en doet wel niemant quaet,
Maer wat is 't een flechte ftaet,
Als de Man alleen moet waken,
En befchicken alle faken,
Als de Vrouw is dom en bot,
Altijd even mal en fot,
Sulje op een maeltijt komen,
Wyfe Man hoe moet gy fchromen
g' Hebt u nauwlijcks omgedreyt,
Of gy vint u al bekeyt.
O dit kan zo dapper drucken,
Noch zoo vreeft ghy 't hert aen ftucken,
't Gene datter wort gebaert,
Meeft al na de Moeder aert.
Voor gepepen, na gefongen,
Bonte ouden, bonte jongen,
Wilt gy leven ongequelt,
Neemt geen Doetjen om haer gelt,
't Gelt en kan geen wijsheyt geven,
Wijsheit is de fleur van 't leven.
Siet wel voor u wat ghy doet,
Trout geen fots-kap om het goet.

't Is om het gelt te doen.

Het gelt dat is den gront, daer op fo wil men bouwen,
Het gelt dat loofe gelt daerom foo gaet men trouwen,
Al is het Knechje fot, en 't Meysjen fchier te geck,
Wanneer daer knobben zyn, men fieter geen gebreck.
De Vryer die heet wijs al heeft hy fotte ftreken,
De Maeght en is niet flecht, al weet fy nauw te fpreken,
Als Gooffen is getrouwt, dan vint hy eerft verdriet.
Wanneer een fnege Vrouw een fotten Huysheer fiet,
Dan ftaet men heel verfuft, dan is men opgetogen,
Dan vind men dat het gelt de Maget heeft bedrogen.

Wanneer men om het gelt
Een Houw'lyck gaat besluyten,
't Gedijt dan selden wel,
Want Liefde blijft daar buyten.

STEM: Rosemont die lagh gedoken.

WIe zijn hert en zijn vertrouwen
Set alleen op 't aerdsche goet/
Die sal 't op het end' berouwen:
Want het is maer eb en vloet/
Als de Ziel na boven gaet/
Dan verdwijnt oock al de Staet.
Gaet gy om het geltje minnen.
Och gy zijt niet wel bedacht/
Lichte Maegden/ lichte sinnen/
Wat is al de Staet en pracht/
Als een jeugdig Jongh-gesel
Steets moet leven in gequel?
Goossen die scheen hoog verheven
Doen hy Rijkaerts dogter kreeg/
't Scheen een Hemel al zijn leven/
Niet en wasser in de weeg/
't Meysje dat had gelt en goet/
Goossen dacht dit komt heel soet.
Maer het duerde weynig dagen/
Dat de saetert was getrouwt/
Goossen settet op een klagen/
Want zijn Zieltjen was benout/
't Zoete Lief was al te fors/
Al te breed en al te nors.
Gierigh/ vreck en vuyl van sinnen/
Slordig was dit lieve wijf/
Luy en traeg/ kon niet beginnen/

vars

Barrs van woorden / vol gekijf /
Goossen die lieft sonder lust /
Zonder vrede / vreught en rust.
Zal hy op een maeltijd komen /
Daer soo is het al bekeyt /
Goossen word de broek benomen /
Niet een woord de swerver seyt /
Al te trots of al te mal
Toont de vrouw haer over al.
Nu soo is de kans verkeken /
Goossen isser heel aen vast /
't Vrouken is vol loose treken /
Och het is een sware last ;
Goossen is om 't goet getrouwt /
Dat hem nu soo dapper rouwt.
Jongh gesellen laet u raden /
Mint geen Sloery om haer goet /
't Kan u t'allen tyden schaden ;
Even als het Goossen doet.
Menigh sou t'ontrouwen gaen /
Mogt het maer na recht bestaen.

Wie dat veel loopt en niet en mint,
Op 't leſt de deur geſloten vint.

ALs de Jeugt begin te letten
Op de pligten op de wetten
Van de ſoete vryery.
Dan ſoo gaen ſy 't ſpel voor-by,
Weg dan met het kinder-ſpelen,
't Kan by haer geen vreughde telen,
Vliegers, knickers, hoep en tol,
't Moet al t' ſamen in het hol.
Pas dan op, men wil uyt vryen.
Dan ſoo weet men van geen lyen,
Dan ſoo ſoeckt men Poppe-goet,
Daer dan 't hert op ſpelen moet;
Dan ſoo gaet men langs de ſtraten
By de Meysjes om te praten,
Dan ſoo ſoeckt men avontuer;
Dan bedrijft men menig kuer.

Wilt ghy wijs zijn, laet u raden,
Veel te loopen kan u ſchaden,
Doet het niet in overvloet,
Al het loopen is niet goet.
Niemant ſal u komſt verwagten:
Yder een die ſal u achten
Voor een looper, anders niet,
't Sal u dyen tot verdriet.
U Beminde ſal oock weſen
Even ſtaeg in duyſent vreſen,
En ſal dencken voor gewis,
Dat het oock maer loopen is.
Daerom vryers wilt u wagten,
Vryſters hebben oock gedachten:
Hoe het zy, of hoe het gaet,
Veel te lopen dat is quaet.

't Is fenijn in de Min.

Wil Joosjen over-al geduerigh langhs de ſtraten,
By and're Meysjes gaen, of by haer ſtaen te praten,
En laten dien hy mint nu voor een tijd alleen,
Ick wed, dat onſe Jooſt licht haelt een blaeuwe ſcheen.
Indien gy paren wilt, ſoo laet de reſte varen,
En voegt u by de Maeght, met wien gy ſoeckt te paren,
Wanneer gy met een vreemt gaet proncken langs de ſtraet
Het maeckt de liefde ſwack, en al u ſaken quaet,
Het heeft al over langh u ſoete lief verdroten,
U vryen is gedaen, het deurtjen is geſloten.

t'SAMEN-SPRAECK,

Tuſſchen den wel-ſprekenden Cloris, ende den Lief-talligen Philida.

STEM: Het daget in den Ooſten.

Cloris.

WAerom (ach) mijn Godinne /
Mijn ſoete Philida /
Waerom vertreckt u minne
Waerom ſoekt gy my ſcha?
Wat kan u doch behagen
My te plagen.

Ach lief / ach mijn voogdesse!
Hoe kan u teere hert
Verdragen o Princesse /
Dat ick ly ſulck een ſmert?
Een ſmert die ick moet dragen
Met veel klagen.

Philida.

Hoort Cloris ſoet van tale /
En van wel-ſprekentheyt /
Ick ſal u ront verhalen /
Wat my op 't herte leyt /
En waerom dat ick veynſe
Met gepeynſe.

't En kan u niet vercieren
Te ſtrijken langs de ſtraet /
Met and're ſoete dieren /
O Cloris / dat is quaet /
Het doet de liefd' verkouwe
En u rouwen.

Cloris.

Kan 't Maegdelijke herte
Met liefd' ſoo zijn vervult?
Dat ſulcks u baert veel ſmerte /
O Lief / dan heb ick ſchult
De misdaet nu bedreven /
Wilt vergeven.

Ik woud hier me bedecke
Mijn liefd' en minne-brand
Maer ach het ſoud my ſtreken
Tot nadeel en tot ſchand /
Mits gy met harde ſlagen
My wilt plagen.

Philida.

Ja Cloris mijn beminde
De liefde wort verkleent /
Wanneer gy u laet vinden
By die gy niet en meent /
En laet u Liefjen ruſten /
Sonder luſten.

Het loopen en het jagen
Dat baert veel haet en nijt /
Het doet een minnaer klage
Zijn Liefje raeckt hy quijt;
De vreugt verkeert in ſugten /
En in duchten.

Die vry wil zijn van druck en rouw,
Die wacht hem voor een vroege trouw.

JEugdigh herten, licht van sinnen,
Wilt gy Venus strijd beginnen,
Soo gy wilt uyt vryen gaen,
Vangt niet al te haestigh aen,
Haestigheyt dat kan berouwen,
't Is niet goet so vroeg te trouwen
't Minnen eyst een rijp verstand,
Neemt het niet te los ter hand,
Paert omtrent u rijpe jaren;
Dan soo sal 't u niet beswaren:
Drie mael seven dat bestaet,
Drie mael acht en is niet quaet,
Jongh en dom is niet te prijsen,
Yder dient u plicht te wijsen,
Jonge Vrouw en jonge Man
Daer is veel besnoeyen an.
Kinders sullen Kinders baren,
Og men weet het nauw te klaren,
't Huys verdriet dat komt gewis,
Eer men tot sijn jaren is.
Neen Gelieven laet dit varen,
Schuwt voor al het vroege paren
Brenght u zelfs in geen elent,
Voor dat gy de werelt kent.
't Roosjen als 't begint te groejen
Wil men dat terstont af-snoejen
Eer het bloeyt het sal vergaen,
't Sal verdort in 't water staen.
Neen men wacht tot dat sy bloosen,
Dan zo snijt men bloem en rosen,
Dan zo set men die ten toon,
Dan zo staen sy fris en schoon,
Op het eelste van haer bloeyen,
Dan is 't tijd om af te snoeyen,
Dus is 't ook met d'echte staet,
Al te vroeg dat is ook quaet.

Waerom soo vroegh getrouwt.

Wel vrienden kijck eens uyt, siet onse lieve Jorden,
Die nu dus dapper pronckt, hy is een man geworden,
Wat heeft hy met zyn Vrouw al poppe goet vergaert,
Hy die de Vader schijnt, is met het Kind gepaert,
Is dit niet al wat vreemts, ja wonder soete kueren,
Hy is nu selven Kock, hy kan de Ketel schuren,
De Moeder sit en speelt, en kijkt het sachjes an,
De Man die is de sloof, en sy weet nieuwers van;
Alleen met Kinderen-spel kan sy haer tijd besteden;
Trout met een rijp verstant, te vroeg en heeft geen reden.

LIEDEKEN.

STEM. Schoon Lief wilt my trooft geven.

Geen schoonder saeck op aerden
kan oyt een mensch aenvaerden.
Dan als den echten staet/
Geen vreught nogh soeter leven
En kan de aerde geven/
Wanneer 't in order gaet.

Omtrent de rype Jaren
Met sijns gelijck te paren/
O dat 's een Hemels vreught:
Maer al te vroeg te trouwen
Dat brenghter veel in rouwen/
In leet en ongeneught.

Laet kinders nog wat spelen/
Wanneer als kinders telen/
Het is een slecht bestel/
Als 't kint sal kinders baren/
Het geeft een groot beswaren/
Want selden gaet het wel.

Als 't kruys begint te drucken/
Dan breest men 't hert aen stucken:
Men weet (och laes/) geen raet/
Dan hoort men alle dage/
Veel kermen ende klagen/
Is dit den echten staet.

Maer op bequame tijden
So kan 't een mensch verblijden/
Dan is het ook een wet/
't Is noodigh om te trouwen:
Want om de sond' te schouwen
Is 't Huw'lijck in geset.

Als 't roosje staet in 't bloeyen/
Dan dient men af te snoeyen/
Al eer zijn fleur vergaet/
Omtrent de grijse Jaren/
Eerst met een Lief te paren/
Dan komt men veel te laet.

't Is beter d'Echt te schouwen/
Als oud en of te trouwen/
Want met geen out mans praet/
En kan 't geslaght vermeeren:
Te jongh kan abuseren/
't Is best de middel maet.

Een trots gemoet met weynig macht,
Dat word bespot en uyt-gelacht.

SOo gy wilt geluckigh wesen,
En van yder een gepresen;
Neemt u treden in de wis,
Loopt niet losjes by de gis.
Al u saken wilt besti-ren
Stil en wel met goe manieren,
So weet niemant wat gy jaeght,
Hier noch ginder by een Maegt.
Jongh gesellen wilt gy minnen?
Let hier op met rijpe sinnen,
't Is een lesje dat u past,
Daer al vry wat is aen vast,
Peylt voorsichtigh eerst de gronden,
Dan daer na so maekt verbonden
'k Seg u eerst voorsichtig peylt,
Of gy oock te hooge seylt:
Weet gy van geen klip noch zanden,
Licht so kan u scheepje stranden,
Licht so raeckt gy aen de gront,
Dan so word u hert doorwont.
Gaet gy al te hoogh uyt vryen,
Hoop en vrees dat is u lyen,
Licht soo loopt g' een blaeuwe scheen,
Dan soo gaeje druypen heen,
Dan sal yder een u quellen,
En geduerig staen en tellen,
Vriend u liefjen was te rijck,
Best te minnen sijns gelijck
Al te hoogh kan dickmael feylen,
Noodigh is het eerst te peylen,
Mint gy blind en onbedacht,
Gy raekt midden in de gracht.
Daerom lieve gaet voorsichtig,
Dese zaeck is vry gewichtig,
Wilt gy blijven in u eer,
Set u pols niet al te veer.

Het schijnt soo wat.

Al schoon dat onse Fop hem dapper gaet uytstrijcken,
In Sijd en in Fluweel, en wil de Joncker lijcken,
Is louter opgetuyt, en van de beste stof.
Is aerdigh af-gerecht op d'aldernieuste snof,
En meent dat hy hier door het meysje sal bekoren:
Maer hoort eer datje gaet, u moeyte is verloren,
Bint vry een reefjen in, u zeyl dat staet in top,
Daer komt een Noorder buy, die slaet (ô lieve Fop!)
U Schuytjen in de gront, al speelt gy soo de Joncker,
De Vrysters zyn niet geck, sy geven om geen proncker

LIE

L I E D E K E N.

STEM: Wat magh Gooſſen nu beginnen.

Vryers wilt gy gaen uyt vryen /
Set u pols niet al te veer /
G'lijck by g'lijck dat kan bedryen /
Dan ſoo krijgt gy lof en eer
Mint geen Maget trots en teer /
Daer gy ſtaeg moet hopen
En op 't leſt / met de reſt
Ongetrooſt moet lopen.

Blauwe ſchenen zijn de ſanden
Daer het Scheepken op verzeylt /
Voor de klippen / voor de ſtranden /
Is hier noodigh dat men peylt /
Soo een Vryer een mael feylt /
't Geeft terſtont een leyen /
Menigh man / hoort het an
Met een ſoet verblyen.

Yder ſal u ſmadig quellen
Vriend u Liefje was te rijk
Let hier op gy Jong geſellen /
Beſt te minne zyns gelijck:
Siet gy van de min geen blyck /
Trooſt'loos ſult gy dwale /
Yder ſal / 't ongeval
Tot u leet op-halen.

Als een ſpringer niet wil giſſen /
Maer gaet los en onbedacht
't Is een regel / 't kan niet miſſen /
Of oom-kool raeckt in de gracht /
't Komt hem aen heel onverwagt /
Mits gy niet woud peylen:
Maer hy ziet / met verdriet
Naderhand zijn feylen.

Schuwt voorſichtig deſe plagen /
Menig gater druppen heen
Schoon ſy witte kousjes dragen /
Onder ſchuylt een blauwe ſcheen /
Als men ſtiltjes / ſoo ick meen /
Peylen moet de gronden /
'k Wed haer hert / van de ſmert /
Wierde vol gebonden.

Wanneer

Wanneer 't geluck soeckt na de Man, Elck tast vry toe, als hy maer kan.

EEn ding gater boven allen,
Een dingh kan ons wel gevallen,
Een dingh alle dingh besluyt.
Treckt hier dese regel uyt.
Liefde moet het al regeren,
Liefde moet tot liefd' verkeeren,
Liefde past oock in de min,
Liefde neemt de herten in.
Isser iemant hier beneven
Die de liefd' kan voordeel geven,
Neemt het aen door liefden aert
Vry ook met u meerder paert:
Kunt gy door de soete minne
Gelt en goet en 't lief gewinne,
Tast vry toe, wel waerom niet,
Als 't geluk u gunst aenbiet.
't Is een Jorden, 't is een Joris,
Die soo leert op 't Capitoris;
Dat hy oock niet toe en tast,
Als 't geluk hem schier verrast.
Wegh met sulcke botte leken,
't Minnen leerdt heel and're streken,
't Minnen eyst een stout gemoet,
't Minnen past geen slechte bloet.
Stout in 't minnen mag passeren,
Dese regel moet gy leeren,
Stoute luy verstaet den sin,
Hebben nu de werelt in.
Soekt gy met een lief te paren,
Voor geen kleyntje wilt vervaren,
'k Sluyt myn reden met 't begin,
Niet onnosel in de min.

Het kan gebeuren.

Het is door al de Stadt ja wonder meer als wonder,
Het klinckt elck in zijn oor so vreemt gelijck een donder,
Dat ook een rijcke Maegt trouwt met een slechte knecht,
En siet maer op sijn deught gelijck men eertijts plecht,
Hy heeft een groot geluck, die heden soo magh trouwen,
Beneffens gelt en goet, de puyck van vele Vrouwen.
Ick segh het is geluck, wat is nu onse Claes
Een liberael gesel, een wacker nobel baes,
De Vrijer die is schrael, het goet na zijn begeeren,
Maer wat je doet voor al, houd sulck een Vrouw in eeren.

LIEDEKEN.

STEM: Van de Engelsche Fortuyn.

O Soete Jeught! die door vry gebodt/
Uyt d'Opper zael/ geconsenteert van Godt/
Liefde jaeght na/ en 't lief te minnen tracht/
Mint vry/ want 't past geen oude sonder kracht.
Wat liefde doet in eerbaerheyt en deught/
Magh vry bestaen/ ja 't is een groote vreught/
Hy heeft geluck/ die soo de min geniet/
Dat hem sijn Lief oock weder liefde biet.
Geen soeter vreught op aerd' men oyt bevint/
Als in de min twee herten eens gesint/
Twee zieltjes t' saem gemengelt onder een;
O! dat 's een vreught/ seer groot/ ja ongemeen.
Twee hartjes die te samen zijn gehecht?
En met een snoer van trouwe liefd' doorvlecht/
Met sulck een liefd' wiens liefd' weer liefde baerd:
Voor die is hier een Hemel op der aerd.
Een Hemels vreught/ een schoone melody/
Baerd in de Min de soete vryery/
Geen trouwe liefd' door tegenspoet vergaet/
Hoe fel de nijt met duysent prickels slaet.
Wel op o Jeught/ daer is een soete Wet/
In 't Paradys van oudts u voor geset/
Die van 't begin nootsaeck'lijck is geacht/
Tot onderhoud van 't menschelyck geslacht.
Als liefd' en trouw niet meer en was op aerdt/
't Ging haest te niet al watter is gepaert:
Ach! ach! niet een en souder blijven staen/
't Was in den tijdt van hondert Jaer gedaen.

Wie tot geen Maeght en is gesint,
Die niet en soeckt, oock niet en vint.

't IS geen wonder, dat in 't paren
Ongelijcke twee vergaren,
d'Een van 't Zuyen, d'aer van 't Noort,
Daer men noyt heeft af gehoort.
'k Heb een brave wet gelesen,
Vryers mogen vryers wesen,
Vry soo zijn sy in der daet,
Vryheyt in haer wapen staet.
Vry in 't soeken, vry in 't laten,
Vry in 't vryen, vry in 't praten,
Vryheyt is 't aen alle kant,
Vryheyt heeft de overhant.
'k Weet niet meer van zulcke wetten,
Vryers hier staet op te letten,
Och! wat isser menig Maegt,
Die het niet en word gevraegt:
Die dit vryen moeten schouwen,
Souden nochtans geern trouwen,
Hadden sy oock sulck een wet,
't Baken was wel haest verset.
Niemant soude willen lyen,
'k Wed sy zouden zelven vryen,
Maer het is een ander Liet,
't Vryen past een Maget niet.
Lustigh dan gy Jongh-gesellen
Wilt u fraey in order stellen,
Soo ghy aenhoudt ghy verwindt,
Soeckt zoo langh tot dat ghy vindt.

Het vragen dat staet vry.

Een Vryer heeft dit recht, hy magh in alle hoeken,
Uyt hoog of laeg van staet een aerdig Meysjen soeken,
Met wien hy na sijn lust oock wenst te zyn gepaert,
Gelijck als onse Pier noch heden is vergaert.
Al wie dat wacker is die kander een bekomen.
De Vryers die zyn vry, sy b'hoeven niet te schromen,
Maer hans die is te loom, hy kijckt niet in de wint,
Om dat hy niet en soeckt, met recht hy oock niet vint.
Een Jager sonder Fret en kan niet wel bedyen,
Een Vryer vanght oock niet wanneer hy niet wil vryen.

Liedeken. Stem: O schoone Cariklea.

GEluckigh is den staet
Van u/ o soete en wijt beroemde Jeught/

Toont nu een bly gelaet/
Ey singht en queelt/ weest vrolijck en verheught;
Vermits dat heden u geslacht
Is tot een vrye staet gebracht.
Wel op o geestigh Volck/
In wiens Banier de eele vryheyt staet/
Die Bode/ Vriend/ noch Tolck/
Van nooden heeft: maer selfs vrywilligh gaet/
Na d'een of d'ander soete Maeght/
Wiens schoonheyt dat u best behaeght.
Sticht vry een groot Altaer/
Tot lof en ciersel van de jonge Jeught/
Om dat u heden klaer
De vryheyt gunt een oversoete vreught/
Al wat gy doet/ al wat gy laet/
De vryheyt in u wapen staet.
Het is een slegte staet/
Dat maeghden stil en eerbaer moeten zijn/
Haer trots en fier gelaet
Vertoont dikmael met smert geveynsde schijn/
Voorwaer een al te strenge Wet.
Tot nadeel van een maeght geset.
Moght menigh jonge Maeght
Voldoen haer lust na wens en sin'lijckheyt/
Schoon of 't niet wiert gevraeght/
Daer wierde meer getrouwt/ gesmeeckt/ gevleyt/
De Liefde die souw kragtigh zijn;
Geen Maeght en leeder minne-pijn.
Wel op gy Jonghmans fier/
Zijt wacker en versmaet de valsche schijn/
Soekt vreught op u playsier/
En laet geen jonge Vryster eenigh zijn?
Terwijl dat sy 't verwachten moet/
Met reden dan u plicht voldoet.

De Liefde word hier door vermeert,
Om dat men dick by 't Lief verkeert.

ALles wat men heeft vernomen
Is van niet door yet gekomen,
Alle dingh heeft zijn begin,
Dit soo past oock op de min,
't Is de menschen ingegoten,
Haer beginsel is gesloten
In het woortje wast en groeyt,
Hier uyt al de liefde vloeyt.
Seltsaem komt sy ons te vooren,
Elders wort sy uyt geboren,
Maer my dunkt ik maek besluyt,
Dat sy meest uyt d'omgangh spruyt,
Omgang kan de herten trecken,
Omgang die kan liefd' verwecken,
Omgang maeckt genegentheyt,
Omgang d'eerste gronden leyt.
So gy soeckt een lief te minnen,
Omgang wilt voor eerst beginnen
Omgang leert u haer natuer,
Of sy soet is ofte suer.
Omgang sal't u openbaren,
En u liefjes gront verklaren:
d'Omgangh leerdt u vroegh en spaed,
Of gy in haer gracy staet.
Omgangh meught gy niet ontbeeren,
Houdtse vry in grooter eeren,
't Is nu noodig lieve vrient,
In de minne sy u dient:
Niemant kan geluckig vryen,
Die geen omgangh en magh lyen.
Wilt gy zijn na wens gerieft,
Door de omgang komt de liefd.

Spytigheyt en baerd geen Min.

Al wat een Vryer doet 't en magh hem doch niet baten,
Wanneer een jonge Maegt haer minnaer soeckt te haten,
Als 't Meysjen is te schuw, en voor de Vryers vliet,
Dan baert de soete min niet anders als verdriet.
Neen Jantje houd u rust, en wilt u wat bedaren,
Neemt elders uwen gangh, laet spijtig Lijsje varen,
Indien gy niet en meugt geduerigh ommegaen,
Gelijck de Min vereyst, soo laet het vryen staen:
Het is de beste raet na soeter uytgekeken,
Die niet afkeerigh is, noch schuw is om te spreken.

LIEDEKEN.

STEM. Doet u oogjes open.

I.

O Wat een vernoegen
Vint men in de min/
Als men hem magh voe-
gen
Na sijn lust en sin/
By een Herderinne/
Daer een wacker Jongh-
gesel/
Met sijn hert en sinnen
Staegh om woelt en lijd
gequel.

II.

Als men magh verkeren
By een Maegt playsant/
O dat conferseeren/
Dat baert minne brant/
d'Omgang kan verwecken
Daer men noyt heeft op
gedacht/
Herten kan sy trecken/
Liefde komt dick onver-
wacht.

III.

Waerom moet ik dwalen
Seght myn Herderin?
En dus hoop'loos malen
In myn trouwe min?
Lief ick leef vol treuren/
't Herte dat is vol geklag/
Laet myn doch gebeuren/
Dat ick u aenschouwen
magh.

IV.

't Is niet lang geleden/
Dat ick u Godin
Onam voor-by getreden/
't Was een soet gewin/
Want u gulde stralen
Waren my een Medicijn/
Al mijn droeve qualen
Konden haest genesen zijn.

V.

Troost is my van noden/
Lief my troost vergunt/
O gy minne-Goden!
Doet al wat gy kunt/
By mijn Lief mijn schone
Steeckt haer hert in lich-
te brant/
Wilt mijn Zieltje kronen
Door het geven van haer
hant.

VI.

Mijn bedroefde Minne
Heden u getuyght/
Dat g'u straffe sinnen
Een mael neder buyght/
Sult gy voor mijn sterven
Met u Harder zijn verblijt
Sal ick troost verwerven;
Lief soo is het nu altyt.

Een Minnaer die ſijn Liefjen vrijt,
Spreeckt nimmer trots, maer vleyt altijt.

Let wel Vryers in het minnen
Op u Lief en op haer ſinnen;
Dat gy haer te voren draeght,
't Gene wat haer wel behaeght,
Wil ſy jocken wil ſy gecken,
Laet u ſin daer ock na ſtrecken.
Al wat dient tot haer vermaeck
Voeght u aerdigh na de ſaeck,
Wil ſy kuſſen, wil ſy mallen,
Laet u dat oock wel-gevallen.
Heeft ſy ſin in ſtatigheyt,
Doet haer oock al me beſcheyt.
Gaet u Liefjen veel te Kercken,
Hier op moet gy me al mercken;
Dat gy oock daer compareert,
Daer men goede zeden leert.
Gaet ſy buyten om een wandel,
Dat is recht een Vryers handel,
In een Boomgaert hier of daer
Gaet ſoo menig jeughdigh paer,
Dan zoo hebje ſchoone ſaken,
Dan zoo kunt gy u vermaken
Met een Uyl of Ganſe-ſpel,
O dat gaet zoo wonder wel.
Als het dan gaet op een ſcheyen,
Wilt u oock terſtont bereyen,
Brengtſe t' huys maer op het leſt,
Gaet niet wegh of doet u beſt,
Stelt een uurtjen aen de Maget,
Siet gy dat het haer behaget,
Let dan vorder op u ſtuck,
Want hy hebt een groot geluck.

Doet al wat u Lief behaeght.

Wie dat een Maget tergt, en wil zyn Lief niet vleyen,
Dat is een rechte ſot, die magh hem wel bereyen
Met onſe Floris buer; en ſpreken overluyt.
Al eer ick word gebruſt, ick ſcheyder liever uyt.
Wel Vryers zijt bewuſt, dit hebt gy te verwachten,
So gy 't niet door gevley weer ſoetjes kunt verſachten,
Een Maget wil niet trots van u bejegent zijn,
't Is oly in het vyer, ja ſlimmer als fenijn,
Het kan de ſoete Min aen alle kant vergeven;
Een Vryer, lieve vriend, moet vleyen al ſijn leven.

Liedeken, Stem: Nu leef ick in 't verdriet.

PRincesse die mijn Ziel
Met soete koorden bint
Voor wien ick neder kniel /
En heden ben gesint
Stantvastigh in de Min
Te strijden tot de doot /
Om dat ick Ziel voogdes
Magh rusten in u schoot.
Ik heb (o soete Maegt!)
Met lust en groote vlijt /
Gedaen wat u behaegt /
In statigheyt gebrijt /
Geliefkoost en gesmeeckt /
In suyverheyt verkeert /
Segt my (o Sonnebloem!)
Wat is het dat u deert?
Wanneer als ik maer kon
U dienen tot vermaeck /
O Lief! o gulden Son!
't Was my een schone saek /
Alleen tot uwen dienst
Was ick terstont bereyt /
Niet stout nog onvertsaegt
Maer met een statigheyt.
Waerom mijn hoogh Altaer /
Mijn lief / mijn levens lust /
Hoe straft gy my so swaer?
Gy maeckt my ongerust /
Mijn zieltjen (ag vriendin)
Dat leeft in ongedult
Om dat ick lijden moet
Ach lacy! zonder schult.
Hoe kan een teere Maegt
Soo leven zonder wet?
Dat zy gedurigh plaeght /
En op geen reden let?
Geen Rechter vint men oit /
Hoe streng hy ook regeert /
Of nu / of t'eeniger tijt /
Hy tot de reden keert.
Indien ik eenmael mocht
Voor Venus vierschaer staen /
En dat men onderzocht /
Waer of het quam van daen
En of er eenig schult
Te vinden was in my /
Voorwaer gelooft my Lief
Elck zoud my spreken vry.
Lief isser geen genaed /
Noch geen medogentheyt?
Soo ben ick in der daet
Tot scheyden ook bereyt /
Indien geen statigheyt
Nog smeken iets vermag?
Wel Lief / ick dan vertrek /
En wens u goeden dagh.

Geen ſchoonheyt kan voor deught beſtaen,
Want ſchoonheyt kan ſeer licht vergaen.

GEen ding kan u ſnelder trecken
Noch tot liefde meer opwecken,
Als de ſchoonheyt van een maegt,
Schoonheyt yder een behaegt,
Schoonheyt dat ſteelt hert en ſinnen,
Schoonheyt geeft een luſt tot minnen,
Schoonheyt daegt de Princen uyt,
Schoonheyt maeckt een vreemdt beſluyt.
Schoonheyt dat verblindt de oogen,
Schoonheyt heefter veel bedrogen
d'Overſchoonheyt van een Vrouw
Die brengt hartſeer in de trouw
Schoonheyt moet gy wel bewaren
Of het ſal u licht beſwaren
't Vrouwen-hert is haeſt vervoert:
Want op ſchoonheyt wert geloert
Nog ſo ſult gy oock bevinden,
Dat de ſchoonheyt kan verſwinden,
Door een ſiekte, door een pyn,
Daer leyt al de Sonneſchyn,
Al de ſchoonheyt is daer henen,
Och het bloempjen is verdwenen,
't Oude ſpreeckwoordt komt te pas,
't Is niet als 't te voren was.
Wat is ſchoonheyt van de Vrouwen?
Schoonheyt mag men niet betrouwen?
Is u Lief de mooyſte niet.
Trooſt u vry in dit verdriet,
Matig ſchoon dat mag wel ſchuyven,
Wie eet juyſt de beſte druyven?
Sulck een man geruſtig leeft,
Die geen ſchoone Vrouw en heeft.

Schoonheyt verblind het oogh.

Het ooge van den menſch dat ſiet op ſchoone Vrouwen,
De ſchoonheyt geeft een luſt, en port ook om te trouwen,
Maer is hy niet verdoolt, die meeſt op ſchoonheyt ſiet?
Voor my ick ſegge ja: want ſchoonheyt baert verdriet.
Het is niet langh geleen, dat Jochem gingh uyt vryen,
Hy trout een ſchoone Vrou, en denckt noch om geen lyen,
Maer 't duert een kleyne tyd, de Vrouwe krijgt een roos,
Het aengeſicht dat ſwelt, word bol en dapper voos,
Die ſchoonheyt die vertreckt, ſy is niet meer voor oogen,
Nu zit de Vrouw en kermt, en Jochem is bedrogen.

KLACH-

KLACHTE,

Over de licht-voor-by-gaende Schoonheyt.

STEM: Van de Engelsche Fortuyn.

WAerom (eylaes!) waerom soo hoogh van moed/
Is 't om de deught/ of is 't om schat en goet?
Om Huys en Hof/ om eer of groote Staet/
Seght my Godin wat was u toeverlaet?
2 Ach Philida! waerom soo vraeght gy dit
Dus aen u selfs? u doel en eenig wit
Was op de fleur van uwe schoonigheyt/
Wiens glans berooft is/ en ter neder leyt.
3 Wat is den roem (ô mensch!) van kleyne waerd/
't Is maer een schijn/ verciert met stof en aerd;
't Geen dat men oyt de puyck van schoonheyt heed/
Is met een glans van nietigheyt bekleed.
4 Mijn schoone verruw en lieflijck purper-rood/
Is nu soo bleeck gelijck de nare dood:
Mijn aengesicht dat vrolijck plagh te zijn/
Is nu bedroeft/ vol smert en vol van pijn.
5 't Gekruysde hayr/ dat als een Wyngaert stond/
Rontsom mijn Hooft/ daer ick geneught in vond/
Is gants vergaen/ mijn Voorhooft wit als snee/
Dat eertijts glom/ is nu vol droevig wee.
6 Mijn soet gesicht/ och! dat so vriend'lijck sagh/
Is overstort met tranen door 't geklagh/
Geen soete stem en wert van my gehoord/
Ach! al mijn roem en schoonheyt leyt versmoord.
7 Leert hier aen my/ ô soete jonge Jeughd/
Steunt met u hert op God en op de deught.
Ach! leert aen my/ hoe schoonheyt licht vergaet/
Hoe 't met den mensch en met zyn leven staet.

Een die men kent en wil men niet,
Men soeckt wat vreemts al ist verdriet.

't Is een sack om op te merken,
Wat de Liefd:n kan uytwerken,
Wat sy doet oock in een Maeght
Die maer wederliefde draeght:
Liefde weet het zo te bouwen,
Niemant kanse weder houwen,
Liefde maeckt het hert bereyt,
Dat een Maeght gewillig scheyt
Van haer ouders, van haer vrienden,
Die het beste met haer mienden.
Liefde neemt de overhand,
Dikwils met een vreemde quant,
Daer zo wil sy by gedogen,
Soet en suer na haer vermogen.
Let hier op, hoewel 't geschiet,
Soo te trouwen prijs ick niet.
Wilt gy vryen, wilt gy minnen,
Let wel op de goede sinnen,
Soeckter eenen die gy kent,
In u Stadt of daer omtrent,
Dat is veer de beste wijse,
Niemant zal u dat mispryſen,
Dan zoo weet gy goet en quaet,
Hoe 't oock met u Lieffste staet.
'k Hou niet van om veer te trouwen,
't Kan de beste licht berouwen:
Want het moet op dyen an,
Met de Vrouw en met de Man,
't Is te los, ten heeft geen reden,
't Oude spreeckwoort brenght het mede,
Wie dat al te veer uytvliegt,
Word bedrogen of bedriegt.

Het moet wat vreemts zyn.

Wanneer een vreemden haen komt by het meysjen strijken,
Ach! dan moet onse Jaep onnosel staen en kijken,
Al is het oock een gast, die kael is een berooyt,
Voor 't oog wat opgepronckt, een fraeytjes opgetooyt,
Om dat hy geestigh is, en weet hem braef te houwen,
So treckt hy 't meysjes hert, zo wil sy met hem trouwen,
Slechts op het avontuer, het valt dan goet of quaet.
Maer denckt niet om de rest, voor dat het is te laet,
En dat den vreemden Haen altoos wil Meester wesen,
Waerom de Vrouw dan treurt, en leeft in duysent vresen.

Bedriegh-

Bedrieglyck Vryen
Sal ſelden wel dyen.

Liedeken Stem: Verdwaelde Koninginne.

HOe magh de pronckerije /
De ſtaet zucht en de pragt /
Soo veel in 't zoete vrijen
By 't Volckje zijn geacht?
Schoon dat men ſiet
En anders niet
Als opgepronckte kleeren /
Geen jonge Maeght
Of haer behaegt
Om ſulk een te begeeren.
2. Ja noch zo gaet men veerder / (quant /
Men wil geen vreemde
Als iſt geen Rijksvermeerder /
Hy neemt de overhand /
Al ſiet men klaer
Dat zulck een paer
In 't minſt niet kan bedijen
Des niet te min
't Is met haer ſin /
Al zoud zy zelven vryen.
3. Ey zeght eens zoete dieren
Hoe zijt gy dus verblint;
't Zyn zot en qua maniere /
Dat gy zoo kluchtig mint /
Ueygen ſcha
Daer tracht gy na /
Gy zult het noch beklagen /
Een vreemde Haen
't En kan niet gaen /
Hy zal u namaels plagen:
4. Wel Vrijſters wilt gy minnen (neught /
En zoekt geen vreemt gehangt met u hert en ſinnen
Aen onze friſſe Jeught /
Die niet in ſchijn
Bedrieghlijck zijn /
Met loſſe viſe vaſen /
Wiens aerdigheyt
wort uytgebreyt /
Het zijn oock noble baſen.
Wilt zoete versjes maken
Tot roem van onſe Stad /
De deugt die is het baken /
De Jeught is onze ſchat.
Een Hoorn blaeſt
Seer zoet by naeſt
Door al de vreemd geweſten /
Na dat ick merck /
Aen al het werck /
Is onze jeught de beſte.

Schoon men oudt met jonge paert, Het is van 't mal, 't en heeft geen aert.

SO my iemant komt te vragen
Om te ſeggen mijn behagen,
Wat oock beſt voegt in de trouw,
Jonge Man en oude Vrouw,
Jonge Vrouwen, oude Mannen,
'k Heb mijn ſin hier op geſpannen
Lieve vriend ik houw dit vaſt,
Dat gy beyde niet en paſt.
Jonge Mans met oude Vrouwen
Gaen meer om het goet te trouwen,
Jonge Vrouwen, oude Mans,
Dat is recht een ape dans.
G'lijcke Ieugt, gelijcke Iaren,
Dat kan ſoete vreughde baren,
Iongh by jongh, en out by oudt,
Dat is dan te recht getrouwt,
Wilt ghy dan hier vreugt genieten,
Laet u oogen nimmer ſchieten
Op een ongelijcke Iaght,
't Heefter veel in leet gebraght,
't Is een lijden al u leven,
Een van beyde moet het geven,
Een van beyden out en of,
Daer leyt al het ſpel in 't ſtof.
Wech met ouden ſuffe Wijven,
Trout niet om de ronde ſchijven,
Vrient ick ſeght u voor het leſt,
G'lijck van Iaren alderbeſt.

't Verſcheel dat is groot.

Wauneer een jonge Maegt om 't gelt haer laet beleſen
En wil een ouden Grijn zyn Lief zyn Huysvrouw weſen,
En meent het ſal wel gaen: maer wat een ſlecht beleyt,
Nu Duyfjen is getrouwt, is 't over al bekeyt,
De Man die is te oudt, begint na 't graf te hellen,
Hy ken zyn jonge Vrouw gantſch niet te vreden ſtellen,
Sy klaeght al wat ſy magh, en is ſchier bijſter gram,
En ſeyt ſoo dickmael och, dat ick een oude nam,
De lieve grijſe knecht die loopt ſchier als verſlagen;
't Is beſt met zijns gelyck, dan valter niet te klagen,

LIE-

Liedeken. Stem: Laura sat laetst by de Beeck.

Waerom worter doch gevrijt
Na de ongelijcke Jaren?
Waerom gaet in dese tyd
Jongh met oudt hem t'samen paren? (garen
Daer men in het soet ver-
By twee liefkens van gelijck / (ruste/
Vind een leven vol van
Veel vermaeck en soete luste/ (melrijck.
Schier op aerd' een He-
't Gelt dat sal de oorsaek zijn / (trouwen/
Dat men ligt bestaet te
En bemint zijn eygen pijn /
Dat niet anders baert als rouwen (trouwen
Og wat ist om 't goet te
't brengter menig in 't verdriet / (gen
Als men al zijn leven da-
moet met smert sijn trouw beklagen / (liet.
Dan zoo is 't een droevig
G'lyk van jaren dat 's een lust / (ven/
't Is een quelling al u le-
Maekt u geest niet ongerust / (ven/
Tot geen oud' wilt u bege-
Menig isser toe gedreven /
Om de glory van het goet:
Maer niet lang men moet er suchten/
Vreugt en wellust die gaet vluchten/
Dan zoo leyt men onder voet.
Een van beyden oud en of / (geven/
Een van beyden moet het
Daer leyt al het spel in 't stof / (leven:
Wat baet dan u jeugdig
Dan zoo is de kaert vergeven / (man/
Met een suffe Vrouw of
Die geen vreught en kan bedrijven /
Niet een soete kuer beschrijven / (kan.
Noch u pers vermaken
Dan zoo leeft men zonder vreught /
Ongetroost is een van beyden /
Venus spel en soet geneugt/
Is al ver van u gescheyden / (den/
Cupido gaet hem vermey-
Daer hy twee gelijcken vint / (van jaren
Groen van herten / jong
Weg met ouden grijse Haren / (hy vint.
Daer men dog geen vreugt

Een soete praet met statigheyt,
Vermagh seer veel door goet beleyt.

SChoonheyt is geen grote gave
Meerder als veel Goet en Have,
Mits sy aen het Lichaem past,
Daerom isser veel aen vast,
't Lichaem sullen alle sinnen,
Meer als eenig goet beminnen,
Schoonheyt maeckt een mens ver-
heught,
Als 't verciert is met de deugt.
Wat is schoonheyt zonder deugde,
Ydelheyd en schijn van vreugde,
Schoonheyd die word uytgebreyd
Door haer deugt en statigheydt.
Statigheyt in alle saken
Dat zal u stantvastig maken.
Statigheyt behoud het velt,
Statigheyt die word gestelt
Neffens Schoonheyt, 't is na wen-
schen,
Statigheyt past alle menschen,
't Zy de man, dan of de vrouw,
Buyten d'Echt of in de trouw.
Jonggesellen wilt hier leeren
U tot statigheyt te keeren,
Statigheyt die heeft de prijs,
Oock op veelderhande wijs,
't Zy in 't minnen, of daer buyten.
Wat gy doet of wilt besluyten,
Zijt gy Maegt, of Jonggesel,
Statigheyt past altijd wel.

Statigheyt is nodigh.

Een vriendlyck aengesicht en statigh in het spreken,
Dat sal een Vryters hert tot wederliefd' ontsteken,
Het vryen dat heeft kracht, als 't door een goet beleyt
Geschiet in eer en deught, en met een statigheyt;
Een statigh aengesicht, met vriendelycke reden,
Dat geeft de soete min sijn kracht en volle leden.
Hoewel dat in den mensch noch iets besonders woont.
Waer uyt de liefde spruyt: nochtans word sy vertoont
Uytwendig door het woord, dat sal het klaer uytdrucken,
Wie dat het statigh doet, die sal het wel gelucken.

Liedeken Stem: Bedroefde Herder siet, &c.

O Nimph van onze jeugt
't Land is om u ver-
heugt/ (neught
Elck schept een groot ge-
Om u t'aenschouwen/
Vroeim gaet breet en wijd/
Gy word van veel gevrijd/
Elck hoopt in dese tijd
Te moeten trouwen!
Met u Godin/ vol deugt en
eeren/
Maeckt trouwverbont
Tot vreught vermeeren.
Komt Nimphjes van de
kant
Der Zuyderzeesche strant

Neemt

Neemt nu met vreught in d'hand
Veel zoete snaren /
Met Harp/ Fiool en Luyt/
Trompet / Scharmay of Fluyt /
Basuynt haer deugden uyt
O ghy Minnaren :
Maeckt vly geschal/wilt vrolijk zingen /
Ey ziet van vreught
De baren springen.
't Is waerdig dat men queeld /
Want Hoorn heeft geteeld
Het alderschoonste Beeld /
Vol eerbaerheden /
Niet een in 't Noorderland/
So schoon men hede vand/
Als dees Godin valjand /
In deught en zeden
Treet toe gy jeught wilt u bereyden /
En met gezangh
Haer lof uytbreyden.
O zoete Zuyderzee /
Laet doch van liever lee
Hier komen op de ree /
De Nimpjes prachtigh /
Sy willen oock de roem
Van dese jonge bloem /
Die ik de schoonste noem /
Met vreugt aendachtigh /
Uytbreyden zoet / en lof bewijsen /
Wiens jeugt / door deught
Moet yder prijsen.
Haer lieffelijck gelaet /
En vriendelyck praet /
Dat is een Lofcieraet /
Rontsom de Kroone /
Die mijn beminde draegt/
Wiens beelt dat my behaeght / (klaeght /
Waer door mijn Zieltje
Ach lief! ach schoone!
Ach schoonste/die my hout gevangen /
Ick leef op hoop
Met groot verlangen.
Princes biet my de hand
Ik bid doet onderstand /
Verkoelt mijn heete brand/
De brant der minne /
Soo gy my lief versmaet /
En trouweloos verlaet /
Ach my/ik weet geen raet/
Gy rooft mijn zinnen /
Wilt my Godin door liefd' verschoonen /
Met wederliefd'
Mijn Zieltje kroonen.

Door

Door vriend'lijckheyt de gunste blijckt
Daer op den suermuyl staet en kijckt.

't IS een Vryer aengeboren,
Om zijn lief sijn uytverkoren
Te betonen al den dagh
Vriendschap waer hy kan en mag
Gaet sy elders door de straten,
Siet hy 't maer, hy sal 't niet laten
Met een vrolijck aengesicht,
Om te doen aen haer sijn plicht,
Tot der aerden sal hy buygen.
Met sijn wesen sal hy tuygen,
Dat hy dapper is verblijt,
Om sijn Liefjen dien hy vrijt.
't Is een saeck ook om te prijsen,
Dat men vriendschap gaet bewijsen
Aen de gene die men mint,
Daer men weder liefde vint.
Om u Lief, om u beminde,
Moet gy vriendschap onderwinde,
Met een yder, wie 't oock zy.
Toont u altoos even bly;
Dan soo sal u lof oprijsen,
Yder een die sal u prijsen,
Waer gy komt of waer gy gaet,
By u lief en langhs de straet,
't Sal voorsecker haer bewegen,
Leert dit lesje maer te degen,
Houd u over al gemeen,
Vriend'lijck tegen yder een.

Vriend'lyckheyt is aengenaem.

Al wie dat in de Min wil stuersse wesen toonen,
Die sal zyn eygen selfs met dese tytel kroonen,
Waer dat hy oock verkeert, 't sal wesen dat 's een Uyl,
De Geck siet altijd bangh, en heeft een suyre Muyl:
Neen Vryers, dit 's geen weg om Vrysters te bekooren,
Want sulck een Medicijn die doet de Liefde smoren,
De vriendtschap treckt het hert gelyck een Seylsteen doet,
Een sacht en lieflijck woord dat maeckt van bitter soet.
Men kan een jouge Maegt door vriend'lyckheyt belesen,
Geen soeter in de Min als vriendelyck van wesen

Eiede-

Liedeken. STEM: Nu sich ondanckbaer toont, &c.

ICk heb Princesse vast voor my genomen /
Om by u Godin met vrolyck gelaet
Al smekend' om troost en bystant te komen /
Vooghdes van mijn Ziel / schoon dat gy my haet /
Ick hope nochtans te winnen den stryd /
En dat gy met my sult wesen verblyd /
Indien (ach Lief!) niet rust in u schoot /
Gelooft my / ick sterf veel liever de doot.

2 Aensiet Godinne hoe dat ick moet treuren /
En leven om u in droefheyt en pijn /
Het beste dat men magh van u gebeuren /
Is dat ick om 't Jaer eens by u magh zijn:
Gy schuwt my altoos / waer dat gy my siet /
Gelijck als een hert al jagende vliet /
Soo vlught gy voor my / en aght my onweerd /
Princesse magh 't zijn / seght wat of u deerd?

3 Seght mijn beminde / of is 't u behagen /
Te quellen met smaet die 't niet en verdient /
Waerom een Minnaer soo wreed'lijck te plagen /
Die zonder veynsen zoo trouw'lijck u mient?
Seght moorderinne / hoe lange zult gy
My houden so vast in slaverny?
Sal noyt de Sonne van vriendelijckheyt
Eens schijnen op my? so ben ick verleyt.

4 Soo sal ick mijn stemme seer luyde verheffen /
En singen met treuren een droevigh Liedt /
En klagen met smert / kan liefde so treffen /
Als heden aen my soo wreede geschiet;
Al staet mijn gesicht zoo zoet als het magh /
Nooyt vriend'lijck gelaet ick van haer oyt sagh /
Een Vryer die word wel dapper geplaeght /
Wiens liefde dat valt op een stuerse maeght.

U sel-

U ſelven niet te ſeer verſlaet,
't Geluck brenght menigh menſch tot Staet.

Wie kan 't rat van avonturen
Door ſijn kloeck beleyt beſtueren?
Wie weet wat in 't aertſche dal
Nu of dan geſchieden ſal?
't Is de tijd die alle dingen
Weet volkomen voort te bringen.
Menig dingh komt onverwacht,
Daer geen mens heeft op gedacht;
Dus zoo is 't in alle ſaken,
Lieve vriend wat wilje maken,
Al u wijs en kloeck beleyt
Is maer wind en ydelheyt,
Want het rat van avontueren
Werckt veel onverwachte kueren,
Brenght veel vreemdigheden in,
Maer byſonder in de Min,
Dan zo kan men dit beſpeuren,
Datter vreemde dingen beuren.
Daer zoo word een Herderin
Onverwacht een Koningin.
Daer zoo zulje wonder mercken,
Wat de Liefde kan uyt-werken.
Daer zoo paert men ongelijck,
Wel een ſlechte met een rijck.
Daer zo vint gy veel beminders
Groot en kleyn, ja Konings kinders.
Daer wordt door de Liefd' volbrocht,
Daer oock niemant op en docht.
Daer is hoop aen 't Lief te raken
Vryers let wel op u ſaken,
Word u dees of geen ontſeyt,
Wie weet waer 't geluk nog leyt.

Het kan veranderen.

'T Geluck dat is het rad, het rad van avontueren,
Wie datter boven zit, 't en ſal niet lange dueren,
Het keert ſich in der yl, van boven tot beneen,
Al wat verheven ſchijnt, dat dreijt wel haeſt daer heen.
Een Man van groote ſtaet werd uyt ſijn troon geſmeten,
Een ſlechte wederom die iſſer in geſeten.
Het rad dat is gedreyt, en op een korte ſtoot,
De groote worden kleyn, de kleynen worden groot.
Een yder houw dan moed, de kans die kan verkeeren,
't Geluk brengt menig menſch tot Staet en grooter eeren.

Liedeken Stem: Cupido onlangs geleen.

1.

O Lief/mijn toeverlaet/
Waerom dus trots en quaet?
Silvia/ volght my na;
't Sal u rouwen/
So gy my heel versmaet:
Of ben ick u te slecht?
Waerom dus vijs/ ey zegt/
Draegt gy moet/ op u goet
Seght Vriendinne?
Waerom versmaedt g'u knecht.

2.

Soo gy u ooghjes slaet
Op ryckdom/ eer en staet/
Door de Min/ is 't begin
Eerst gekomen/
Myn troost/ mijn toeverlaet.
Wanneer een Koning zag
Een maegt vol zoet gelag/
d'Herderin/ door de min/
Wierd zyn Vrouwe:
Siet/wat de liefd' vermag

3.

Waerom dan Veltgodin
Toondt ghy geen wedermin?
Daer ghy ziet/ mijn verdriet/
En mijn lijden/
Hoe treurigh dat ick bin.
Indien gy Liefde draegt/
Soo toont/ o zoete maegt/
Eenig jonst/ van u gonst/
Tot mijn vreughde/
En my niet langer plaegt.

4.

Als Liefd' het geldt verwint/
Dan worter recht gemint/
Als het hert/ is verwert
Door de minne/
Dan is men eens gezint.
O soete Silvia!
Volght my in Liefde na/
Met een woordt/ zoo 't behoordt/
Wilt my troosten/
Ey soetert zegt doch ja.

Aen de Jonge Maeghden.

Wanneer een Maeght haer gnnſt aenbied:
Dan werd men ſchuw, en van haer vliet.

SOete Vryſters, lieve Dieren,
Daer de Vryers ſteets na ſwie-
ren,
Door een vlam van minnebrant,
Klagen van haer droeve ſtant,
t Is een Vryers vreugt en leven,
Als hy mag een teken geven
Aen ſijn Liefje, dien hy vrijt,
Hoe veel ſmerten dat hy lijt.
Als een Vryer liefd' mag ple-
gen,
Sonder dat hy vint daer tegen
Ongemack of tegenſpoet,
Voor de wind al wat hy doet:
Sulcke minne, wilt bedenken,
Kan ſeer licht een Maeghet
krencken.
Als de liefd' wordt t'huis gebragt,
Ligt gewonnen, ligt veragt.
't Kan een Maegt tot na-deel
ſtrecken,
En haer reine pligt bevlecken,
Als een Vrijſter gunſt verleent
Aen een Vryer, die 't niet meent
't Kan de liefde doen verkouwen
En het minnen agterhouwen.
Menig Vrijer, als hij ſiet,
Dat een Maegt hem gunſt aenbiet
Vliet terſtont, en laetſe varen,
Soeckt niet, om met haer te pa-
ren.
Vrijſters wilt gij ziin bevrijt.
Laet niet blijcken voor den tijt,

't Is beſt geſwegen.

Siet hier een teere Maegt, genegen om te trouwen,
Die door een ſtercke drift haer niet kan wederhouwen,
Is even als verſot, en met een bly gelaet
Vertoont ſy aen de knecht, hoe dat het met haer ſtaet.
Siet onſe ſlechte Neel, die leeſt hem daer te voren,
Hoe dat ſy deſe quant heeft tot haer Lief verkoren:
De Vryer hoort haer uyt, en wenſt haer goeden dagh,
En gaet al ſtiltjes deur, maeckt vorder geen gewagh:
Schoon, of hy mint of niet, hy kijckt niet eens ter zyen,
Ey ſiet, dit is het loon als Maeghden ſelven vryen.

LIE-

Liedeken. Stem: Recht als de witte Swane.

HOozt my / gy o Venus dieren (bzant.
Daer de Vzyers met een
Nacht en dagh met lust na swieren / (stant /
Klagen van haer dzoeve
Wilt gy vzy van smerte wesen /
Swijght en denckt /
Laet niet blijken / 't wozt misprezen
Want het krenckt.

't Is een vzyers vzeugt en leven (vzijt /
Als hy 't meysje / dat hy
Magh een klare teken geven / (lijt /
Hoe veel smerten dat hy
Liefde groeyt in tegenhe-
Want men siet / (den:
Daer men noyt heeft om gestreden /
Ach men niet.

't Kan een maeght tot nadeel strecken / (leent /
Als sy iemant gunst ver-
't Sal haer reyne plicht bevlecken (meent.
By een Vryer die 't niet
Als de Liefde wozd na wenschen
t'Huys gebzacht /
Dan zo wozd zy by veel
Licht geacht. (menschen

't Kan de liefden doen verkouwen / (biet
Als een vryer gunst aen-
Vooz de tijd het sal haer rouwen / (niet /
Want het past een Maget
't Geeft veel Wonden / duysend vzesen /
Leert vziendin:
Vzyers moeten slaven we-
In de min. (sen

Menig lincker gaet vertrecken / (net /
Als een Dochter is in 't
Dan zoo gaet hy haer begecken /
Siet op reden nog op wet.
Vzyers woozden / vzyers eeden
Zijn maer wint /
Al de soetheyt / al de reden /
Haest verswint.

Wilt gy Venus Altaer cieren /
Maeghden die noch jeugdigh zijt /
Pluckt eerst Bloempjes van manieren / (tijt /
Die recht bloeyen op haer
Vleght een krans van dese bloemen
Tot u eer. (roemen
Dan sal niemant van u
Immermeer.

Een heus gelaet en ſtil van geeſt,
Verçiert een Maget aldermeeſt.

SChoon men ſiet aen alle kanten
Silver, Gout en Diamanten
Blincken aen een zyden kleet,
Op het çierlijckſt uytgereet;
Wat zyn al dees loſſe ſaken,
Wat kan het Geſteente maken,
Wat kan Silver, wat kan Gout?
Daer den mens hem op verſtout,
Wat kan zyd, Fluweel en koorden
Wat zyn kanten, wat zyn boorden?
't Is wel çierlijck voor, het oogh:
Maer 't en reykt hem niet ſo hoog
Als een ſtil en ſtatigh weſen,
Daer een ieder kan uyt leſen
Wysheydt met een ſoet vermaeck,
O? dat is een ſchoone ſaeck.
Zedigheyt en goe manieren
Dat kan jonge Maeghden çieren
Dat is veer de beſte dracht,
Dat wort overal geacht:
't Is oock tot een wet gegeven,
Dat een Maeght moet zedig leven,
't is voor u de beſte raet,
Stil en zedigh in u praet.

Niet al te los.

Wanneer een jonge Maeght is licht en wilt van ſinnen,
Gaet los en onbedacht oock in het ſtuck van minnen,
Wie dat'er maer verſoeckt en is terſtont gereet,
Die is al menighwerf bedrogen eer ſy 't weet,
De Vogel is gewent, het ſchijnt ſoo wat te lijcken,
Hy weet met ſoetigheyt de Maeghdom wech te ſtrijcken.
Als 't Meysjen is beſet, dan weet men geenen raet:
Dan treckt men op de loop, dan ſtaen de ſaken quaet,
De Vryer die is wegh, en Elsje die moet klagen,
't Is Vrijſters alderbeſt te ſchuwen deſe plagen.

Liedeken, Stem : Velt-Godin, dien ick min.

HErderin / die ik min /
Waerom dus onzedig
En mijn herte /
Vol van smerte /
Steets te dooden met onvreed.
Waerom staet / u gelaet /
O gy pronk der Vrouwen /
Dus verbolgen ?
Wilt niet volgen
U verderf / het baert berou.
Schoon men siet / 't is verdriet /
Zijde Koorden /
Strick en boorden /
Rontsom vol aen alle kant.
Wat is doch / dit bedrog
Voor het oog t'aenschouwen /
Als u sinnen /
In het minnen
Blijven wilt en ongetrou.
Als een Maeght / liefde draeght,
Los en ongebonden /
Wie 't magh wesen /
Uyt-gelesen /
Trouwe Liefde gaet te grondt.
't Soet gelaet / 't heus gelaet /
Vriendelijck van wesen /
Woord met reden /
Door de zeden /
In een maget hoog geeert.
Zedigheyt / grondeu leyt
Van getrouwe Minne /
Weet van veynsen /
Noch geveynsen /
Maer die herten overwint.
Liefde soet / wert gevoet
Door een deftigh wesen /
Daer een Vryer /
Als bedyer /
Zyn gewenste vreugt uytleest.
Leert Godin / in de min
Zedigheidt hanteeren /
Gy sult buygen /
Overtuygen /
Die ghy mint naer u begeer,
Ziels Fonteyn / gy alleyn
Kunt my verwinnen /
O mijn schoone !
Wilt my loonen
Met u lieve weder min.

Een Maeget paſt geen boertery, Noch ſotte klap, of geckerny.

IN het jocken, en het mallen
Heeft de Jeugt een wel gevallen
't Is wel niet van 't ſlimſte quaet
Als het niet te grof en gaet;
Schoon het ſomtijts mag paſſeren,
Wie het doet of wil hanteren,
't Paſt een Maget nimmermeer,
Wil ſy blijven in haer eer.
't Kan veel geyle luſt verwecken
En op 't leſt tot nadeel ſtrecken;
Hier door werdt een Maegt vervoert,
Daer een Vryer dick op loert.

Wat hy met een ſtatigh ſeggen
Durf een Maegt te voren leggen
Dat word even dan volbracht,
Als men jockt, en malt, en lacht.
Dan ſoo gaender blinde grepen,
O de Vryers zijn ſoo ſlepen,
't Maeghde-bloempje wordt gekrenckt,
Daer een Vryſter niet op denckt,
Jocken, gecken ende ſcheeren,
Kan veel ſnode ſtreken leeren,
Wilt gy 't prijkel gaen voor-by,
Schuwt de geyle boertery.

't Is niet ſonder perijckel.

Een die met boertery haer ſtadigh wil generen,
Die moet een vreemde ſtreeck dick laten door paſſeren,
De Vryer die word ſtout, indien hy gecken magh,
't Is 't gene dat hy ſoeckt, het is de rechte ſlagh,
Dan gaet de looſe gaſt en ſoeckt veel kromme wegen,
Quanſuys met geckerny, gelyck de Linckers plegen
Van ouden tijd te doen, en ſoo 't haer niet bevalt,
Soo leyt men 't daer me af, het is maer wat gemalt,
En ondertuſſchen lijd een Maget duyſent laſten,
Wegh, wegh met geckerny, en met alſulcke gaſten.

L I E D E K E N.

STEM: Na dien de God'lijckheyt.

't Soet en de soetigheyt
Dat in het minne leyt
Mag sijn gebruikt in eeren
Geen soeter soet op aerd' /
Als de min te hanteren /
Tot dat men is gepaert.

Maer als de Jeugt begint
En anders is gesint /
Ja heeft een wel-gevallen
In geyle boertery /
In geklap en in 't mallen /
Van sotte geckerny.

Dan treet men uyt het spoor /
Men geeft de knegt gehoor /
Om stout in vremde streke /
Gelijck de Linckers doen /
Die in geylheit uyt-breken
Daer men 't niet souw vermoen.

Dan wort de Vryer stout
Dat menig maget rouwt /
Dan gaender snode grepen
Dan lyd een Maget last /
O sy zyn soo geslepen:
Want menig daer op past.

Geck ende boertery
maekt dat de jongman vry
Onder een schijn van reden
Het meysjen overwint /
Ende stelt haer te vreden /
Als of hy haer bemint.

Soete lief-kosery
Voeght hem daer mede by
Men weet seer schoon te smeken /
Tot dat men 't Bloempje pluckt
En de fleur heeft gestreken
En 't meysjen is bedrukt.

Maer 't is een vals bedrogh:
Leert soete Nimphjes noch
Dit soet fenijn te schouwen;
Hoe soet de Lincker queelt /
't Sal u namaels noch rouwen /
Als hy u eer wegh steelt.

Het is een eere voor een Maeght, Die alle dingh in mate draeght.

ALle dingen heeft sijn maten,
In het doen of in het laten,
Alle ding dat heeft sijn merck,
Sijn beset en vaste perck.
Hoort gy Vrysters, wilt hier leeren,
En dit lesje tot u keeren:
Gaet doch nimmer als een slet,
Slordigh, vuyl en gants besmet,
Al te slordig kan u deeren,
Niemant sal u willen eeren,
Yder sal door dit gestel
Seggen dat 's een slordebel.
Bruyn en eerlyck dat magh wesen,
Dan so wort die niet mispresen,
Als gy houd de middel maet,
Dan soo blijfje van de praet.
Als een Maget gaet uyt steken
Trots en moedigh, wil nauw spreken,
En gaet proncken al den dag,
Meerder als haer staet vermag
Daer sal yder een van kallen,
En geduerig staen en rallen,
't Is voor u de beste wet,
Niet te slordig noch te net.

Middelmaet is best.

Den een sal met der daet het proncken seer misprijsen,
En sal daer van met recht de waerheyt oock bewijsen,
Een tweede komter by, terstont soo werd gescyt,
Wel Vrient het slordigh gaen dat is geen heyligheyt:
Slaet eens u oogen om, men vint veel jonge Vrouwen,
Die ook met kleyne kost haer konden netter houwen:
Siet, ginder komt een Maegt, wat is 't een slordebel,
Hoewel gy 't proncken haet, wat dunkt u, staet het wel?
Ick segh 't is alderbest niet dapper uyt te steecken,
Een bruyn en eerlijck kleet heeft niemant op te spreecken.

Liedeken Stem: Sal ick noch langer met heete tranen

HOe lang mijn Lief mijn Velt Godinne/
Sal ick by nacht met naer geluyt/
Myn leet beweenen door het mianen/
En storten droeve traentjes uyt?
Sal ick met smaet/ Noch langhs de straet
Aen al u Jeugt gaen klagen tot u spijt/
Hoe strengh en straf dat gy u Minnaer zijt.
Ick gae veel nare nachjes dwalen/
Op hope van getroost te zyn/
Omtrent u deur soo gaen ick malen/
En mint eplaes myn eygen pijn;
Ick ben versot/ Ick word bespot
Van ieder een/ die my dus treurigh siet:
Ach Lief! seght my/ waerom en mint gy niet?
Hoe kan u hertje doch verdragen
Godin/ dat gy my dus versmaet;
Terwijl gy schept een wel behagen/
En houd in als de middelmaet/
Hoe dan dus wreed/ Of is 't u leet/
Mijn Ziels-Fonteyn/ mijn vreugt en levens lust/
Dat ick u min/ of leef met u gerust.
Gy zijt Goddin vol deught en zeden/
Dit is u pronck/ u schoon cieraet/
Gy zijt gerust en leeft vol deughden/
En houdt in als de middel maet/
Geen klappig woort/ Wert oyt gehoort/
Maer hout u stil/ en leeft na redens wet/
In als zijt gy niet slordigh noch te net.
Terwijl gy Lief dus leeft in deughden/
En blinckt gelijck een helder licht/
Soo is mijn hoop de meeste vreughde/
Dat gy noch sult voldoen u plicht/
En troosten mijn/ In dese pijn/
In dit verdriet en lyden al te groot/
Of dat ick Lief magh sterven in u schoot.

Al smeeckt de Vryer noch soo soet, Let op sijn gangh en wat hy doet.

't IS van over lang beschreven,
Dat een Maegt moet suyver leven,
Eerbaer, zedig, stil en kuys,
Op de straet en binnens huys.
Jonge Maegden wilt dog letten,
Op u plicht, en op u wetten,
wilt gy eerbaer zyn geacht,
Zijt niet wulps noch onbedacht,
weest voorsichtig in het minnen,
Let geduerigh op de sinnen
Van de Vryer, die u vleyt,
Offer oock iets achter leyt.
Soete woorden kunnen krencken,
Daerom leert wat achter denken
Menigh teer en soete Maeght
Heeft de vleyery beklaeght.
Is niet Thamar door het vleyen,
Door het smetsken, door het schreyen,
Van haer Broeder zelfs bekoort,
En als door gewelt vermoort,
En seer wreet van hem geschonden,
Als een hoer noch weg gesonden,
Uyt-gestooten, onbemint,
Daer sy was een Konings-kint.
Valsche-schijn vol loose streken,
Als 't aen Thamar is gebleken,
Die so droevig heeft geklaeght
wierd' geschonden en verjaegt.
Siet al sulcke snoode streken
Gaender onder schijn van smeken
Listen word'er aengeleyt,
Om een hand vol ydelheyt.
Leerdt dan Maegden trouwheit prijsen,
En de schuymers af te wijsen,
Op getrouwheyt u verlaet,
Trouwe Minnaers noyt versmaet.

't Baert niet als klagen.

Ey trouweloose Prins, die door u valsche smeken,
De Kroone van mijn Hooft onwaerdigh hebt gestreken,
Is dit getrouwe Liefd', die 't goet met quade loont,
En door geen naer geklagh een Konings kint verschoont?
Geschent, (eylaes!) waerom? door valsche schijn bedrogen,
Bedrogen valsche Prins, by wien dat geen medogen
Noch liefd' gevonden werd: maer die een teere Maeght
Seer droevigh heeft verkracht, en wreedelijck verjaeght.
O schender van mijn eer! wee roover van mijn Kroone,
Elck spiegelt hier aen my, hoe dat de smekers loonen.

TREUR-

TREURLIEDT.

Thamar klagende over de valsche schendery van haren Broeder Amnon.

Stem: Ey schoone Nimph, aensiet een machtig Koning.

WAt droevigh lot komt my eylaes te voren /
O trouweloose daet?
Myn Zieltjen smelt / en wil van droefheyt smoren /
Door schand en groote smaet /
Myn suyv're Kroon is van mijn hooft gestreken /
Myn fleur is wegh / ick ben berooft /
Myn schoone glants die is verdooft /
Door valsche treken.

2 Een Konings kint door valsche schijn bedrogen /
Een teere Maeght verkraght.
O valsche Prins / en sonder mede-dogen /
Ey hoort mijn droeve klacht /
Gedenckt doch eens / van waer ick ben gesproten /
Denckt een-mael om uws Vaders Huys /
Denckt aen de smaet en 't bitter kruys /
My te verstoten.

3 O felle prins! is dit getrouwe minne /
Is dit u soet gevley?
Door vals bedrogh een maeght te overwinnen /
En door een naer geschrey
Beweegt te zyn: Ach Broeder! 'k buygh my neder,
Laet my door smaet doch niet vergaen /
Neemt my in u genade aen / Och keert dog weder

4 Ach! wilt gy dan geen teere maegt verschonen:
Soo segh ick u adieu /
Verrader boos / en schender van mijn Kroone /
Gaet heen en weest vry schuw /
Ick ben bereyt te treuren al mijn dagen /
Maer gy (ô prins) sult in der daet?
De straffe van dit boose quaet
Hier namaels dragen.

He:

Het is een lof oock voor de Jeught,
Wanneer men mint in eer en deught,

't IS een Maegt tot lof en eere
Dat sy eerlyck gaet verkeeren
By haer lief die sy bemint,
Daer sy haer geneugt by vint,
't Is een ciersel al haer leven,
't Sal de Jeugt een glory geven,
't Is een Kroone voor een Maegt
Die haer altoos eerbaer draegt,
Weg dan snoode minne-rancken
Die na geyle lusten jancken,
Schoon de Maget is bevryt,
d'Eerbaerheyt het niet en lyt,
Menigh isser deor bedrogen.
't Valckje dat is weghgevlogen,
Als het lusjen is gedaen,
Is men stiltjes weghgegaen.
Menigh zyn geworden Vrouwen,
Moeder, sonder oyt te trouwen,
Dan soo wort het na betreurt,
't Geen so menigmael gebeurt,
Door veel soete minnetreken
Wort het bloempje weg gestreken,
En lyd schade met der daet,
Eer men ook na trouwen gaet,
Bruyd en Moeder bey te samen,
't Schynt een lof, wie sou hem schamen:
't Is nochtans een slecht gewin,
Houdt u eerbaer in de min.

Eer voor Gout.

Al wat de Liefde doet, men weet het te verbloemen,
Al gaet het so wat manck, noch sal men 't Liefde noemen,
't Is Liefde voor en na: maer let eens op het endt,
Uyt Liefde word een Maeght al vleyende geschent,
Men noemt het reyne Liefd': maer niet met ware daden;
Want door het soet gevly soo word een Maegt verraden.
Wegh schandeloos bedrogh, 't is beter dat men mint,
En is tot ware deught en eerbaerheyt gesint,
Wie dat op dese gront de Liefde soeckt te plegen,
Die sal in 't hert gerust en sonder quelling leven.

Liedeken. Stem: O schoonste Personagie.

ACh Lief! ick moet u klagen
Myn smert/ die ik om uwent wil moet lijden/
Die

Door veel bedroefde vlagen /
Die my aen alle kant het hert doorsnijden /
Ick sucht en smeek / Ick vley en spreeck /
So lieffelyck en soo aerdigh:
Maer gy Godinne /
Acht myn getrouwe minne
Gants onwaerdigh.
Ick sucht veel bitt're suchten /
Maer ach / gy wilt het niet bemercken /
Tot u doen ickse vluchten /
Gy siet het wel aen myn verwonnen werken /
Nochtans gy zijt / En blyft altijt
Seer stuers en straf van sinnen /
Ick kan 't niet myen /
Al proef ick seer veel lyen /
In het minnen.
In eerbaerheyt te minnen /
Dat is Godin mijn lust en hoogste vreugde /
Gy kunt haest verwinnen /
U tweede Ziel / door u roemwaerde deughden /
O Lief eerbaer / Siet u Dienaer /
Met knien neer gebogen /
Wiens minne traenen
U soeken te vermanen /
Tot medoogen.
Princesse wilt gedencken /
Wat Liefde doet / en wat sy kan uytwerken /
Wilt my een bloosje schencken /
Waer aen ik Lief u gunste kan bemercken /
Op dat mijn hert / van al zyn smert
Gerustig mag bedaren /
En wy met vreughden /
Door Liefd' in ware deughden /
Mogen paren.

Wie Vryers houd tot tijd-verdrijf,
Die haelt veel laster op sijn lijf.

JEught vermaek en tijd-verdrijven
Staet noch veel om van te schrijven:
Duysent kuertjes, wonder fijn.
Vint men die geoorloft zijn,
Hier een loopje, daer een steeckje,
Op het Velt, of by een Beeckje,
In den avond, vroeg en laet,
Met een klucht of soete praet.
Dan met woorden, dan met wencken,
Wie kan 't al-te-mael bedencken,
Wat de Jeugt al niet en doet,
Daer de min word by gevoet.
't Mag in mate wel geschieden,
Als het niet en wil bedieden,
Dat gy dit op u manier
Houd alleen voor u playsier,
Schoon ghy siet veel Minnevoncken,
Oogen die geduerigh loncken,
Op u schoonheijt soete Meyt,
Als u dick word aengeseyt,
Door de vryer, die van binnen
Is vol brand, en vol van minnen:
Echter gy noch vast besluyt,
Hout het voor een sotte kluyt:
Dat sijn snode maegde-streken
Die het vleyen, die het smeken,
Van de Vryers hooren aen,
Laten 't voor een kluchjen gaen,
't Is een Maget aller wegen
Groote schande die te plegen.
By 't voorgaende ick nog blijf,
Niemant tot u tijd-verdrijf.

Het eynde dat is quaet.

Wie dat van snappery en van de tongh wil blijven,
Die moet voorsichtig gaen, geen kueren oyt beschrijven,
Daer is een oud gebreck, indien men 't overweeght,
't Word by de jonge Jeught oock heden noch gepleeght:
Men houd om tijd verdrijf verscheyden Jongh-gesellen,
En die men aerdigh weet met veynsery te quellen,
Alleen maer uyt Playsier; en of de Vryer mint,
De Maeght die hoort het aen, en slaet het in de wint.
Wel Vryers? let hier op, dit kan u licht gebeuren;
Maer Vrysters siet wel toe, ghy sult het na betreuren.

L I E D E K E N.

STEM: Pronckje van de Maeghden.

WAerom Velt Godinne
Gaet gy kromme wegen?
Seght doch Harderinne/
Staet u 't minnen tegen?
Zijt gy dan genegen/
t' Aenschouwen mijn verdriet
En plagen / veel dagen/
mijn herte / met smerte/
Gelijck gy ziet.

'k Had een vast vertrouwen/
Door u vriend'lijck wesen/
t Selschap ging ik schouwen/
Om u uytgelesen/
k Leefde sonder vreese/
De vrientschap scheen seer groot;
k Verheugde / met vreugde/
Te rusten / met lusten/
Noch in u schoot.

Maer ick heb bevonden
Tegens wet en reden/
Dat gy t'allen stonden
Soeckt maer te besteden/
Onder schijn van reden/
Met aerdig tydt verdrijf/
Veel nachjes / vol klachjes/
Besteede / ick mede/
Tot u gerijf.

Nederlandtsche meysjes
Met u loose treken/
Wilt ghy t'eleken reysjes/
Door u Hoofsje streken/
Reyne Liefde breken?
En trecken menigh hert/
Door lusjes / en kusjes/
Seer gunstigh / en kunstigh/
Maer loont met smert.

Dan sult gy bevinden/
Dat men u sal leeren/
Harten t'samen binden/
Suyver te verkeeren/
Dat u converseeren/
By yder Jangman sijn
met vreughden / in deughden/
Veel zedigh / en vredigh/
Oprecht moet zijn.

Wie

Wie vriend'lijck is, en meent het niet,
Dat is vergif, en baert verdriet.

JOngbe Maegden wilt hier lee-
ren,
Hoe gy sult de Min hanteeren,
En voorsichtig daer in gaen,
Blyft een weynig stille staen:
'k Sal u hier een lesje geven,
Hoe gy sult in 't minnen leven,
Wacht u van een quaet gejag,
Houd geen duyfjes op het slag.
Gaet geen snoo verkeerde gan-
gen,
Wilt geen jonge vryers vangen
't Is vergeefs by haer verkeert,
Als gy geen van dien begeert.

Houd geen Vryers ses of seven
Stadigh aen, noch gaet niet stre-
ven
Dan met d'een en d'ander
quant
't Is u selven tot een schant,
Wilspeltuer en losse sinnen
Passen nimmer by het minnen
Want de saek niet wel en dyt,
Als'er meer als eene vryt.
't Sal ten lesten u beswaren,
Laet het rommel sootje varen:
Soeckt u dees of gene vrient,
Slaetse af die gy niet mient.

'tIs slimmer als vergif.

Het is een vals bedrogh, 't zijn snood en loose treken,
Dat Maeghden vriend'lijk zyn, dog met geveyn'de streken:
Wanneer een jonge Maegt vertoont een soet gelaet,
Uytwendigh voor het oogh, en anders in der daet,
Dat is een boos vergif, wegh, wegh met sulk gebroetsel,
't Beneemt de reyne Min sijn kraght en gantsche voetsel,
Dit laet ik nimmer toe; wie dat haer vals betoont,
Die ban ik uyt het Hof daer Liefde word gekroont.
Let Maegden wat gy doet, wie soud' dit niet vervelen,
Gy kunt door vriend'lijckheyt een Vryers harte stelen.

Liedeken Stem: 't Windeken daer het Bosch af drilt.

DOorbige Cloris waer u gepeynsen/
wilt gy
Dwalen in u vryery;
En het veynsen
Van u liefsje Clorida/
Doet

Doet dat gy leeft noch op gena.
't Is maer een schijn en anders niet
Want u min die baert verdriet /
't Is verloren /
U verkoren
Toont voor 't oog een soet gelaet /
Maer / als gy siet / 't is losse praet.
t' Schijnt dat de Nimphjes haer geneught
Hangt maer aen een schijn van vreugt
En bestreden /
Sonder reden /
Menigh nachjen al te los /
Houwen veel Vryers aen in 't gros.
Daerom so klaeg ik met verdriet
Dat men dit van Clora siet /
Mijn beminde
Aerts gesinde /
Daer ik so heb op betrout /
En al mijn liefde op gebout.
Nimmermeer had ik dit vermoen
Dat mijn Clora soo sou doen /
'k Ben verraden /
Want haer daden /
Geven klaer getuygenis /
Dat al mijn hoop verloren is.
Droevige traentjes stort ick nu /
Want mijn Herderin wort schu /
Van haer Herder /
En loopt verder /
Clora / Clora / wachtje doch /
Vryers te vangen is bedrogh.
'k Sal het gaen klagen hoe men doet /
Aen de Saters 't vuyl gebroet /
Dat de Meysjes /
t' Elcken reysjes /
Hier te Land zijn schoon in schijn /
Maer dat het hert is vol fenijn.
Die sullen door haer listigheyt
Even als men haer nu bleyt /
So besetten
In haer netten / (spijt
Menig Dochter tot haer
Datse niet meer en wert gevrijt.

Die

Die al te hoogh in wapen ſtaet,
Licht ſonder trouwen henen gaet.

V Eel ſo ſiet men dit gebeuren,
Dat men liefd' en min gaet keuren
Naer het goet, en naer het gelt.
Daer wordt Liefde op geſtelt.
't Is een ſpoor, het is een baken,
Gelt en goet kan Liefde maken,
Was'er ſpecy, munt noch kruys,
Menig Vryer bleef wel t' huys.
Maer wat ſal ik hier afſeggen,
Wie ſijn ſaek wil vaſt beleggen,
Houdt dan wyſlijck deſe voet,
Mint alleen niet om het goet,
't Kan u tot een ſtrick gedyen,
Dat gy moet geduurigh lyen,
Meenig Dochter ſpijtigh leeft,
Om dat ſy veel ſchijven heeft.

Hoort hier Vryſters, 't kan ni
baten,
Laet het niet gaen boven maten
'k Hebſe eertijdts wel gekent,
Die oock waren trots gewent:
Wie dat by haer quam te praten
G'lijk van goet, gelijk van Stater
Dat was even ſtaeg haer zangh,
Maer het nam een ander gangh
Matigh rijck kon niet bedyen,
Die me woud en quam niet vrye
Deſe Vryſters al te ſtout,
Bleven daer door ongetrouwt.
Og! daer quam niet een bemind
Niemant dorſt het onderwinde,
Daerom Vryſters, wat gy doet
Niet te trots oock op u goet.

Al te trots is quaet.

Als Liefde wort gekocht met gelt en met Juweelen,
Soo magh men oock het gelt wel met de liefde deelen,
Wie om het geltje mint, die vint in dit geval
Niet meer als halve Liefde, of oock wel niet met al,
Een Maegt, die 't oogh alleen doelt op de ronde ſchijven,
Die ſal licht ongetrouwt, en ſonder Vryer blijven,
De Rijcke die blijft t'huys, een ſlechte wil ſy niet,
Waer door ſy op het leſt haer heel bedrogen ſiet;
En blijft van alle beyd' in hare Jeught verſteken.
En ſchoon ſy namaels wil, de kans die is verkeken.

LIEDEKEN.

STEM: Blijdtschap van mijn vliedt.

NU mijn Ziels Godin
Siet op ronde schijve
Mijn getrouwe min
Sal nu niet beklijven/
Want haer trotse roem
Is nu eerst geboren/
Uyt des rijckdoms bloem/
Die sy heeft verkoren:
Want op hooge Staet
Sy haer ooghjes slaet/
Op een glori vol van schijn
Ach haer soet gelaet!
Lieffelijcke praet
Is niet als het plag te zijn
Al de lieve lonckjes/
Al de Minne-vonckjes/
Van mijn soete velt Godin
Zijn nu bitt're dronckjes/
Al de prael/ de pronckjes
Nemen 's werelts ryk-
dom in.

2. Soetertje waerom/
Waerom op geblasen?
Waerom even dom
Om het gelt te rasen/
Moet u tweede Ziel
Om het geltje lijden?
Lief ick voor u kniel/
Wilt my doch verblijden.
Ach mijn Philida
Neemt doch in gena/
Met medogentheit aensiet
Uwen Clorida,
Die so vroegh en spa
Smeekt met overgroot
verdriet/ (gen/
Mag al mijn droevig kla-
En al te strenge vlagen/
Al de wreetheyt/ al de pijn
Die ick door Liefd' moet
dragen/
U dan kan behagen? (zijn
Om mijn Lief weerom te

3 Lief soo gy dus trots
U vertoont in 't spreken/
En blijft als een rots
Die niet is te breecken/
't Mocht dan wel matres
Namaels noch gebeuren/
Dat gy/ Ziels-voogdes
Eensaem mocht betreuren
Al u trotsheyt quaet/
mits gy nu versmaet (doet
Al de vriendtschap die men
O verkeerde hart!
O verwaent gelaet! (goet
Die nu steunt op 't aertsche
Maer door u trots bedrijve
Sult gy eenigh blijven/
Schoon het u dan na-
maels rout/
Want om de ronde schijve
Sult gy niet beklijven/
Maer sult leven ongetrout

Een

Een Tongh, die nimmer ſwijgen kan,
Wort meeſt gehaet van alle Man.

't SYn heel ſoten qua manieren
Als een Maeght niet kan be-
ſtieren,
Sulk een lit, waer door men weet
In der daet al haer ſecreet,
Dat ſy tong nog mont kan dwin-
gen,
En vertelt vaſt alle dingen,
Met een onbedachte ſin,
Aen haer ſpeelnoot of vriendin,
Die 't dan aerdig weet te praten
By de buert en langs de ſtraten;
Die ſoo maeckt het openbaer,
Dan wort yder een gewaer,
Wat de Vryer had te ſeggen,
Hoe hy 't eerſt wiſt aen te leggen,
Watter al is omgegaen,
En hoe dat de ſaken ſtaen.
Zijn dit niet heel ſotte grillen,
Dat gy met u tong kunt ſtillen,
Van het geen gy doet of laet,
Dat u eygen mont u ſlaet?
't Is te ſlecht, ick moet het laken,
Dat men weet van al u ſaken,
Wijſe Maeght, of Jonghgeſel,
Sulck een doen is Kinderſpel.
Wacht u van uyt ſchool te klap-
pen,
Weeſt een vyandt van het ſnap-
pen,
Zyt gy wys, u tong beſtuert,
Niet te klappen by de buert.

'*t Is* met ſeggen niet te doen.

Het is een quaet gebrek, ook by de jongen lieden,
Dat elders niet en magh een vreemde kuur geſchieden,
Van Maeght of Jonggeſel, ſchoon uyt een ſoetigheyt,
Of wort ſtrakx over ſtraet by yder een verbreyt,
Geen Vryer mach er nu ſchier by een Vryſter komen,
Of 't wort al me terſtont op 't naeuſte waergenomen,
Men ſpeurt malkander na, men ſweeft in eenſaemheyt,
En ſoo dat niet geſchiet, 't wort over al geſeyt:
De Vryſter die vertelt 't beginſel en het ende,
Daer loopt de Vryer heen, men weet al ſijn legende.

LIEDEKEN.

Stem: De schoone die my dus martelisceert.

WEch veynsery / wech achterklap /
Met al u trots fenijn /
Wech vleyery en quaet gesnap /
Met al u valsche schijn /
Waer reyne Liefde wort gepleeght /
Daer moet gy zijn ten eersten uyt geveeght.
2. De Liefde verdraeght geen haet of nijt /
Sy is van goeden aert /
Oprecht / getrouw / met geen verwijt
Sy yemant oyt bezwaert.
O Liefde soet! waer dat gy zweeft /
Hoe lieffelijk zijt gy die in Liefden leeft.
3. Twee Zieltjes in deught te samen gehecht /
Dat baert een soet geneught /
Twee hartjes met Liefde door vlecht
Zijn van liefdens vreught /
Daer hoort men niet van eenigh quaet /
Noch by een vrient / of elders op de straet.
4. Het is voorwaer een slecht bedrijf
Te klappen over al /
Het zy dan Maeght / of 't zy Jonck wijf /
Sy baert haer eygen val /
Sy neemt de kroone van haer hooft /
Haer eygen glans en eere zy verdooft.
5. Hoort Vrysters en Vryers wie dat gy zijt /
Die u tot minnen stelt /
Voldoet u plicht en weest verblijt /
U selven niet en quelt:
Bewaert u tongh / zwijght u secreet.
Gy leeft gerust als niemant van u weet.

Een Vryſter kan door valſche ſchijn,
Al eer ſy 't weet bedrogen zijn.

't WOrt een Maegt niet toegelaten,
Om te ſpreken, om te praten
Al het gene wat ſy denckt,
Want het ligt haer eertje krenkt
Haer begeerte moet ſy zwijgen,
Of ſy zal ligt hinder krygen:
Als een Vryſter openbaert,
En haer Liefde eerſt verklaert
Aen de Vryers 't ſal haer ſchaden
't Quantje ſal haer ligt beraden,
Als hy ſiet en klaer bevint,
Dat de Maeght de Vryer mint.
Dan ſal licht het rat omdreyen,
't Knechje zal van 't Meysje ſcheyen,
Met een kus, en anders niet,
Schoon de Maget lyd verdriet.
'k Spreek hier van de loſſe quanten
Die daer zaeyen, die daer planten
Op den acker van de ſchijn,
Die als Mereminnen zyn:
Die ſo licht zyn als de pluymen,
Die op 't leſt met ſchanden ruimen
Blyft voor zulcke zoo geſint,
Laet niet blycken dat gy mint.

Laet niet al te veel blijken.

Wanneer een jonge Maeght is vlijtigh in het ſpreken,
Denckt om geen achterklap noch om geen looſe treken,
En praet al wat zy denckt, en is ſchier ſonder gal,
Terſtont ſoo houdt de Knecht de Meyt voor hallef mal,
Hy roemt het hier en daer, hy ſtroyt het langhs de ſtraten,
Al wat de Vryſter ſeyt, en wat ſy wiſt te praten.
Wech, wech met dit geſchuym, het is een Boevenjacht,
Let Maeghden op dit ſtuck; en u voorſichtigh wacht,
Spreeckt met een wijs beleyt, hoe ſeer de Vryers lopen,
Houdt altijt (watje doet) een achter deurtjen open.

L I E D E K E N.

STEM: Het glas van mijn geneught is af-geloopen.

Komt Nimfjes/komt aenschout
Het beeld der Minnen/
Ziet wat hem schuylend' houd/
Ziet eerst van binnen/
Hoe dat de loose schijn
Met duysent trecken/
Wanneer men is in 't net/
Van licht geloof beset/
Ons gaet begecken.

De pronckjes voor het oogh
Verblindt de sinnen/
Het licht geloof bedroog/
O Meereminnen/
Soo menig jonge Maegt
Door schijn van reden:
Maer moesten naderhant
Seer treurigh/ en met schandt/
Haer tijdt besteden.

De Vryers haer gedaent
Is vol van goetheyt/
Geen wegh wort soo gebaent
Tot alle soetheydt/
Want haer Lief koserij
Gaet boven maten/
In 't wesen over soet/
In 't kussen overvloet/
En schoon in 't praten.

Maer als de soete maegt
Haer gunst laet blijcken/
Dat sy weer-liefde draegt
Dan gaet men strijcken/
Dan slaet men met de steert/
Als 't heeft gebleken:
Liestaligh in 't begin/
Op het lest een Meeremin
Vol valsche streken.

Hoort vryers wat je doet
Wilt gy bedyen/
Weest in het minnen soet/
Niet vals in 't vryen/
Lief koost in ware deugt/
Gy sult verwinnen;
Maer vrysters wie gy zijt
Wacht tot de rechte tijdt/
Om weer te minnen,

Niet al te goet, niet al te quaet,
Siet eerſt wie datter voor u ſtaet.

O Ver al ſo kan men ſpeuren,
Datter valſche ſpreken beu-
ren,
Van de Vryer, die in ſchijn
Voor een tijt als Minnaers zyn.
O ſy weten 't ſo te paſſen.
Om een Maget te verraſſen,
Als het Meysjen is bepraet,
Dan iſt dat men henen gaet.
Dan ſo ſoekt men blauwe bloemen
Dan ſo gaet men dit nog roemen
Dat de trouw alleenigh hanght
Aen de Vryer, aen de Quant;
Dit zyn looſe Vryers netten,
Vryſters hier op ſtaet te letten,
Siet oock dat gy niemant went,
Voor dat gy de Vryer kent,
't Is goet het kan ſoo ſmeken,
't Weet van alle looſe treken;
Vlyen, klagen, dat 's haer luſt,
Ja zy leven ongeruſt,
Waer een Maget is te vangen,
Daer na tragt men met verlangen
O dat is een ſuycker ſoet,
Als men maer de luſt voldoet.
Wel op Vryſters wilt hier leeren
Sulcke gaſten af te keeren,
Baent geen wegh, noch maeckt
geen ſpoor,
Geeft geen Vryer ſtracks gehoor.

't Is beter ongetrouwt.

Daer wort noch menig Maegt gevonden in het min-
nen,
Die altijt even nors en kluchtigh is van ſinnen,
Die ſonder oorſaeck ſnauwt, oock tegen yder een,
En laet geen kusjes toe, noch houdt haer noyt gemeen
Met d'een of d'ander Quant, gelijck de Vryſters plegen,
Maer toont haer even dwars, en loopt verkeerde wegen:
Indien het in der daet ſoo uyt natuur geſchiedt,
't Is Vryers alderbeſt, voor ſulck een Maget vliedt,
Want ſtuursheyt al den dagh dat baert een ongeneugde,
Een vriend'lijcke Vrouw is in het Huys een vreugde.

LIEDEKEN.

STEM: Ick min mijn Harder.

EEn stadig wesen
Wort seer gepresen /
Geen hooger deughde /
Nog geen meerder vreug-
de
Voor een jonge Maeght /
O Nimphjes/Nimphjes /
Die haer deugsaem draegt
Houdt in memory
Dees roem vol glory /
U soete oogen
Zijn van hoog vermogen /
Kiest de waren deught /
O Nimphjes/ Nimphjes /
Soo leeft gy in vreught.
Het soete smeken /
Het vriend'lijck spreeken /
Van Jongh-gesellen /
Die op hoop u quellen /
Niet geheel versmaet /
O Nimphjes/Nimphjes /
Niet trots tegen-staet.

Maer weest voorsichtig
De saeck is wichtig /
Het soete minnen
Eyst wel rijpe sinnen /
Gaet in 't rechte spoor /
O Nimphjes / Nimphjes /
Geeft strackx geen gehoor.
Maer wilt met vreden /
U tijdt besteden /
Niet trots hovaerdigh /
Acht niemant onwaerdig;
Want den eene min /
O Nimphjes / Nimphjes/
Brenght den ander in.
Geen straffe zinnen
Betoont in 't minnen /
Wilt niemant vergen /
Noch geen Vryers tergen /
Die met d' eene paert /
O Nimphjes/ Nimphjes/
Is den ander waert.

Wie dat een ander steets bespot,
Die valt wel licht in 't selve lot.

ALs men siet de jonge Jaren
Hoe de Jeugt in deugt gaet paren,
't Is een soet en schoon vermaeck,
In der daet een fraye saeck.
Wie ghy zyt, wilt deughd'lyck minnen,
Wacht u doch van spotse sinnen,
't Spotten met een eerlyk quant,
Slater menigh om de tant.
't Is van outs ook seer misprezen
Soete kluchten kan men lesen
Van een welbekende Maeght,
Die het spotten had gewaeght,
Ging sy 's avonds om een wandel
Spot en gecken was haer handel,
Wie men sag 't was nimmer deeg
Yder kreeg van haer een veeg.
Schimp en spot kan haer behagen
Maer 't gebeurt na weynig dagen,
Dat het radt eens omme-dreyt,
En haer van de wijsheyt leyt.
Och, daer komt een kreupel Vryer;
Vol gebreck, en lamme snyer,
't Wijse Eyntje leyt op 't lest
Al sijn eyers buyten 't nest,
Yder wil dit Paer sien trouwen,
't Is de wijste van de Vrouwen,
't Heeft met yder een gespot,
Nu soo pronckt sy met een sot,
Yder roept en klopt in d' handen
Nu is wijshooft heel tot schanden.
Wilt gy loff'lyk zijn bemint:
Zijt tot spotten niet gesint.

Met eygen spot na Bedt.

Het is een slecht beleyt dat Maeght of jonge Vrouwen
Haer plicht (also 't behoort) niet kunnen onderhouwen,
En datter nauw een Quant of Jonghman is bekent,
Die van haer spotterny blijft vry en ongeschent.
O tongh, ô spotse tongh! die and're soekt te schaden,
Denckt vry dat gy u selfs met laster sult beladen,
Gelijck gy heden siet, nu Teuntjen is de Bruydt,
De Jongens langhs de straet die geyen haer schier uyt,
Dus gaet het dickwils toe met veel neus-wijse Vrouwen,
Die met haer eygen spot noch moeten gaen te trouwen.

L I E D E K E N.

STEM: De Mey die ons de groente geeft;

OF Hansje sneed het Koorn, &c.

DAer is op straet
Een groot gelaet
Nu Elsje gaet te trouwe /
Elck een kyckt uyt
Na dese Bruyt /
De wijst van al de Vrouwen.
Geen nieuw jongh paer
Wie dat het waer /
Sy wister op te spreken /
Sy leyden uyt
Met kort besluyt /
Een ieder zyn gebreken.
Geen Vryer quam
Die sy vernam /
Al was hy noch so aerdig /
Al had hy stof
Van eer en lof /
Tot spotte was sy vaerdig
Niemant / hoe rijck /
Was haers gelijck /
Al waer 't de alderbeste /
Hoe schoon in schijn /
Dat hy mocht zijn /
Sy spot met hem op 't leste
Maer als gy siet
Wat na geschiet /
Daer komt een slegte Jorden
Sy wort berecht /
Een kreupel knecht /
Is Elsjes Lief geworde.
De wyse Hen
Leyt uyt de Ben
Nu kycken alle oogen
Op dese kroon /
Van spotten loon /
Siet / Els is nu bedrogen.
Dus is 't wel eer
Gegaen met meer /
Met vryers en met maegden /
Die op het lest
Noch met de rest
Haer spotterny beklaegde
Het is een sot /
Die hem met spot /
Met schempe gaet genere
Het is te slecht /
Van Maeght of knecght /
Het blad kan omme keere.

Als Deught beneffens Rijckdom gaet;
Dan is 't dat Rijckdom onder ftaet.

ALs men wil van Deughden spreken
Neffens Rijckdom, 't wort geleken
By het licht dat helder schijnt,
Dat de duysternis verdwijnt,
Even so moet Rijckdom wijken,
Voor de Deugt moet sy beswijken;
Deughtsaemheyt dat is het licht
Daer het al-te-mael voor swicht.
Deugt is meer als ronde schyven
Deugt die sal bestendig blyven,
In het kruys en in 't verdriet,
Daer de Rijckdom gaet tot niet.
Rijkdom dient al meest de werelt
Rijkdom is seer schoon beperelt
Met een gulden roosen hoet,
Die des wereldts lust voldoet.
Rijckdom sal na hoogmoet trachten
Rijckdom sal de deught niet achten,
't Merendeel van 't rijckgesin
Gaet den breden wegh al in.
Vrysters so gy kunt in 't minnen
Deugt of rijcke schat gewinnen,
Siet niet op een hoogh geslaght
Van een rijke, noch sijn pracht,
Laet u oogh alleen niet doelen
Op het gelt, het is maer woelen
Met de Rijckdom, 't is heel mis,
Als'er oock geen Deught by is.
't Is maer sloven, 't is maer ploegen
Rijkdom geeft dog geen vernoegen
Wilt gy zyn te recht verheught,
Slaet u oogen op de deught.

Deught baert zegen.

De Rijckdom en de Deught zyn beyde Godes zegen,
Die door sijn milde handt van boven wert verkregen,
Maer als ick een van beyd, magh hebben na mijn luft,
Soo grijp ick na de Deught, die geeft een beter ruft,
Als oyt de Rijckdom doet, die kan des Heeren wercken
Als met een rijp verftandt gedurigh recht bemercken.
De Rijckdom die verheft, (als Salomon oock feyt)
En maeckt een trots gemoet, en baert hovaerdigheyt.
In dien gy leven wilt geruftigh en met vreughde,
Houdt Salomons Gebedt, en fiet meeft op de deughde.

LIEDEKEN.

STEM: O ongeluckige dagh. Of:
Ga 's wereldts Minnaer vliet.

WAer magh mijn Liefste zijn?
Mijn zieltjen is vol pijn/
Door 't missen van haer soet aenschijn/

Waer blijft mijn Ziels-Godin soo langh /
't Vertoeven maekt mijn herte bangh.
2. Of soud mijn waerde Bruyt
Wel maken een besluyt /
En sien na 's werelts rijckdom uyt ?
En laeten in de duysternis
De deught / die soo gepresen is.
3. O Gulden Son ! verklaert /
Verklaert en openbaert /
U lief ! die nu seer is bezwaert /
De stralen van u soet gesigt /
Dat is mijn troost en eenigh licht.
4. O pronck van 's werelds vreught
Wat zijt gy voor de deught /
Een Vyandt vol van ongeneught :
Ick vrees hier in mijn eenigheyt /
Dat haer de Rijckdom heeft verleyt.
5. Ach Ziels Fonteyn ! ick wacht /
Ick wacht met droeve klacht /
Lijdtsamigh tot de nare nacht /
De hoop is troost in lijdens noodt ;
Want trouwe Liefd' gaet in de doodt.
6. Den Hemel die ontsluyt /
Ick roep van blijdtschap uyt /
Daer komt mijn Lief mijn waerde Bruyt /
Die in dit droevigh ongeval
Mijn Zieltje haest vertroosten sal.
7. Daelt neder uyt den troon /
En set een gulden kroon
Op mijn Liefs hooft / haer tot een loon :
De Rijckdom / Staet en Pracht versmaet /
Die met de deught na d' Hemel gaet.

Te langh geveynst en is niet goet,
Als deught en trouw de liefde voedt.

ALs het uur-werck is verlopen,
Dan so heeft men niet te hopen
Na gespel of Klocke slagh,
Dan soo hoort men geen gewagh,
Hant nog Wijser kan hem wende,
't Is gedaen, het is ten ende,
't Geeft een teken voor gewis,
Dat het af-geloopen is.
Even soo is 't oock in 't minnen,
Twee Gelieven eens van sinnen,
Is soo veel, dit wel verstaet,
Dat de klock niet meer en slaet,
Dat men dan niet meer moet veynsen,
Met gedachten, met gepeynsen.
't Is voorwaer een groot verdriet
Als men blijck noch teyken siet
Van de liefd'; en als de Maget
Onder schijn haer Minnaer plaget,
En door veynsery haer houdt
Om te leven ongetrouwt,
Sulcke Vrysters moet men schouwen,
Die de liefde binnen houwen,
Vryheyt wort een Maegt verleent
Aen de Vryer die haer meent.
Als de Liefde wort bevonden,
Dat hy komt uyt 's herten gronde
Dat hy goet is en oprecht,
Met getrouwheyt door gevlecht
Laet dan vrij het veijnsen varen,
Dan soo meugje t'samen paren.
Tot besluijt wort u geleert,
Op het lest soo consenteert.

Het slot is de Trouw.

Het soet dat in de Min een Vryer komt te voren,
Dat is alleen de hoop, die namaels wort geboren,
Door hoop wort hy getroost, door hoop wort hy gevoed,
De hoop die maeckt hem sterck, en geeft hem goede moed,
De hoop kan in de min een soete vreugde baren,
Wie vrijt'er die niet hoopt om met sijn Lief te paren?
Het hoopen duurt soo langh tot dat men is de Bruyt,
Als 't hoopen is gedaen dan is het vryen uyt,
Dan is het spel ten end, dan gaet men om te trouwen,
Dan moet men het gejagh van jongelieden schouwen.

LIE-

LIEDEKEN.

STEM: Cupido onlangs geleen.

Het veynsen by de Min
Is noodig in 't begin
Wonder soet
Wert gevoet
Menigh Vryer /
Op hoope van gewin /
Zijn hoop die maekt hem sterck /
Op hoop is al zijn werck /
Zijn geneught /
En zijn vreught /
Ja zijn leven
Hangt aen sijn ooge-merk
Maer niet te bitter zijt /
Want als'er wort gevrijt /
Met een vreught /
In de deught
Laet u raden /
Of 't Liefje raekt gy quijt
O soete Nimfjes soet /
Het veynsen is wel goet:
Maer te langh
'T valt te bangh /
Voor de Vryers /
Op 't lest ontvalt de moed
Dan gaet de Vryer deur
En neemt wat anders veur /
Schoon de Maeght
Haer beklaeght /
Sy moet lijden /
Al leeft sy vol getreur /
Het is dan al te laet /
Wanneer de Vryer gaet.
Jonge Jeught
Wilt gy vreught /
Gaet voorsigtigh:
Na klagen niet en baet.
Uyt dese veersjes leert /
Hoe dat het licht verkeert /
Is 't u wil /
Staet niet stil /
Toont weer-liefde /
Op 't lest soo consenteert.
Wenst gy te zijn de Bruyt /
So maekt een vast besluyt
Als de Knecht
Gaet oprecht
In het minnen /
Soo blust het veynsen uyt.

Avon-

Avontuurlycke Vryagie,

Gestelt op de Persoon van

CORIDON en SILVIA.

Liefde drijft de Jeught tot minnen,
Liefde kan het al verwinnen,

WAnneer men wil van Liefd', of van haer krachten spreken,
Sy dwingt oock d'alldersterckst', kan stale sloten breken,
Al wat sy door geen kracht na wensch ter neder velt,
Dat doet sy met practijk, en door een soet gewelt.
De Liefd' is wonder vreemt, sy kan een strijt verwecken.
Indien men al het Volck mocht by malkander trecken:
Daer wiert, al eer men 't docht een Leger geformeert,
Van veelderley fatsoen, van al wat gy begeert,
Personen soudt gy sien die goude Kroonen dragen,
Die desen Leger-dienst haer lieten wel-behagen,
Geen Koninglijcke Throon en wert als dan geacht,
Wanneer de Liefde bloeyt en staet in volle kracht.
Men hoefde geen Trompet nog Trommels om te roeren,
Maer slechts in een Banier de Maeghden-Lely voeren,
Al wat de name droegh maer van een vry Gesel,
Al was hy als een Leeuw, en vry al bijster fel,
Al was hy wonder stuurs, belemmert in het spreken,
Al was het een Lichaem vol van vleck en gebreken,
Al was hy hoogh gebult, en 't oogh al scheluw sagh,
Al stond de trony nors, ja oock den gantschen dagh;
Al was hy blindt en doof, al gingh hy op twee krecken,
Noch even wel soud 't hert sich na de Liefde trecken,
Geen pot en is soo scheef, daer past een decksel op,
Soo wel op slechte Aerd als op een Gouden kop.
Den kreupel sou soo wel zyn Liefjen konnen vinden,
En in den Echten-bant te samen hem verbinden:

Dan

Dan als een frisse Helt, die sijns gelycke mint:
Want waer de Liefde woont, daer zijn de Minnaers blint:
De Liefde heeft gebracht, dat Keysers door het minnen
Volkomen zyn verlieft op slechte Herderinnen,
Dat Steden zyn verbrand, Geslachten uytgeroeit,
Gevangen wech gevoert, met ketenen geboeyt:
Exempels al te veel, wat wil ick meer ophalen,
Siet maer in onse Land, en binnen onse palen,
Wat datter omme gaet, gy zult in overvloet.
Veel vreemdigheden sien, wat dat de Liefde doet.
Hier binnen onse Stad daer sult gy Minnaers vinden,
Die om een soete Lief wat vreemts haer onderwinden;
Den een die loopt en dwaelt gelyck een slechte sul,
Den ander stelt hem aen als waer hy sot en dul:
Om dat hy na sijn wens zyn Lief niet kan bekomen,
Is 't Hooft een muyse nest, en vol van soete dromen,
Een darde smockt hem op, en is gesleepen gauw,
Gaet altijd in sijn Fulp en treed gelyck een Pauw.
De vierde staet en pocht, en seyt: het sal haest blijken,
Allenigh door sijn goet sal hy het Meysje strijcken.
De vijfd' gaet troosteloos, al waer hy hallif doot:
De reste die soeckt list omtrent der Maegden schoot,
Om door een soet practijck de liefste te gewinnen:
Summa in 't kort geseyt, veel vreemdigheyt in 't minnen,
De Maeghden staen verstelt, te weten dickmael niet,
Hoe 't bloemptjen is gepluckt, of hoe het is geschiet.
Een ander soete Maeght die weet het soo te maken,
Oock tegen ouders wil, om aen een Lief te raken,
Sy stelt een soete leus, en wenst te zyn de Bruyt,
Sy laet hem achter in, en tot een veynster uyt,
Ja dat men 't al te mael perfect u kon beschrijven,
Wat of de Liefde doet, en wat sy kan bedrijven,
Chronijcken waren vol. Oock menigh oogh dat valt
Op schoonheyt en op deught, en op een braef gestalt,
En als'er dat al is, dan zynder juyst geen schijven;
Soo dat naer Ouders raet de trouw moet achter blijven,
Als Liefd' dan word benauwt, so toont hy eerst sijn kragt,
Dan werd de Liefde sterck, en na wat anders tracht,

Dan werckt men na de lust, dan soekt men vreemde streken
Dan weet men heymelijck malkander aen te spreken.
O dan is in der daed de Liefd' een wonder dingh,
En werkt ook in de jeught stracks veel veranderingh.
Als 't hert ten weder-zijd met Liefd' is in genomen,
Dan gaet men by de gront, dan spreekt men sonder schrome.
Dan weet een jongh gesel te toonen met der daet,
Hoe dat hy is gesint, en hoe het met hem staet,
Al wat het Meysje wil, dat sal de Vryer prijsen,
Hy sal sijn soete Lief volkomen gunst bewijsen.
De Vrijster wederom sal met een soet gelagh
Vertoonen even staeg, wat of de Liefd' vermagh.
Veel kuertjes wonder soet sal elck van ander speuren,
Het dient niet al geseyt, en watter kan gebeuren;
Daer Liefde krachtig is, daer durf men veel bestaen,
Twee Liefkens eens gesint wat worter niet gedaen?
De Maeght in dit geval die laet haer licht belesen,
Soo Liefd' oprechtigh is, 't en kan niet anders wesen.
Al druckt het lijden swaer, al is de last vry groot;
Getrouwe Liefd' staet vast tot midden in de doot.
Dit siet gy menighmael, 't is onlanghs noch gebleken,
De Vryer die soeckt list sijn Lief te mogen spreken:
't Was onse Coridon een dapper geestigh quant,
Die op een avont-stond zijn tweede zieltje vant,
Sijn lieve Silvia, dien hy seer heus begroete,
Soo ras als hy haar sagh, of als hy haer ontmoete,
Hy door de soete Min geduerigh ongerust,
En leeft niet als hy plagh; en heeft geen ander lust,
Als by de jonge Maegt te mogen confereeren,
Hy kan haer soet gesicht oock niet een uur ontberen,
Waer dat hy went of keert, hem sweeft het wesen na,
Van zyn beminde Lief, zyn soete Silvia,
De Maget wederom is nevens hem beladen,
Haer Zieltjen (ach) dat leyt vast in de Min te baden,
Sy koestert even staegh haer in den Gulden Son,
De stralen van haer Lief, van haren Coridon,
Die doen een aerdigh root by wijlen boven prangen,
Die geven menigh blos op hare teere wangen;

Wan-

Wanneer als Coridon hem by de Maegt vertoont;
't Schijnt of den Hemel selfs van binnen in haer woont,
Soo vrolyck staet haer mond, de Maegt is opgetogen,
Voor seker Coridon die siet het aen haer oogen.
Sy toond een bly gelaet, sy geeft een soete wenck,
't Welck hem seer wel gevalt, en geeft een na-bedenck;
Dit duert een lange tijt; dat dese jonge Lieden
Haer sonderlinge gunst malkander steets aenbieden,
Dat Liefde word geteelt, en langhs hoe meerder groeyt,
En als een rijcke stroom geduerigh overvloeyt,
Ja klimt in sulck een graed' dat Coridon mitsdesen,
Niet denckt, of Silvia die sal zyn Huys-vrou wesen,
Sijn eenigh Bed-genoot, zyn troost en toeverlaet,
Daer op soo maeckt de quant voor al een vaste staet,
En uyt de jonge Maeght daer kan de Vrijer speuren,
Dat sy niet anders heeft, of het sal soo gebeuren,
Uyt haer lief-koosery genoeghsaem hy besluyt,
Dat Silvia sal zijn met Coridon de Bruyt.
De Liefd' in dese twee die werckt veel soete kueren,
Elck wenst vast by hem self, 't en sal niet lange dueren,
Daer sal een Harder zijn, die door de blijde trou
Haer t'samen voegen sal tot Man en Echte Vrou.
Terwyl den Jongelingh geduldig was in 't hoopen,
Soo isser tusschen beyd een kleyne tijd verloopen:
En naer een weeck of twee soo rijster een gerucht,
Dat gaet door al de Stadt, en vlieght tot in de Lucht,
De Fama gaet het snel door al de straten blasen,
De Jeught die woelter van, men hoort de Liefden rasen
Van sulck een vreemden stuck, en naer de tijdingh luyt,
Soo is 't dat Silvia is sekerlyck de Bruyt,
Niet met haer Coridon: maer met een ander Joncker,
Die heym'lyck by de Maegt gekomen is in 't doncker:
Die meerder schijven heeft, die pluckt het roosjen of,
Die werd een Maeghden krans gevlochten tot een lof,
Maer eer een dag of twee so komt het me te weten
De Lieve Coridon, die kan dit niet af meten;
Hy stater op en peynst, onseker van dit werck,
Hy denckt ten ken niet zyn, de liefd' is al te sterck,
Ick

Ick weet oock, dat haer hert met al haer gantsche zinnen
Met kracht genegen zijn, om Coridon te minnen,
En leeft als in een brand. Ick weet, dat in der daet
Haer Liefd' volkomen is; daerom 't is losse praet,
't Is maer een snoo gerucht, wel waerom dan t'onvreden,
En nodeloos getreur? ick weet, 't en heeft geen reden.
Dus troost hem Coridon in zyn geliefde min,
Maer watter omme gaet, de praet die kanckert in,
Men seyt het voor gewis, noch vele daer by voegen
Dat sulcks met ouders wil en met een vol vernoegen
Voor vast besloten is: daer word noch by gedaen,
Dat elck de Vrijsters prangħt en raed het trouwen aen,
Dat d'ouders alle beyd' haer dwingen om te trouwen,
En dat haer Silvia van Coridon sal schouwen
Dat is den ouden praet, en gaet geduerigh voort,
't Werd by de jonge Jeught aen alle kant gehoort,
't Schijnt of het waerheyt is, want naer een weynig dagen,
Een ieder weet het klaer, men hoeft niet meer te vragen,
Want naer den ouden wijs: de Koster roept het uyt,
Te midden in de Kerk, wie datter is de Bruyt,
En wie de Bruygom is; de lieden zyn verwondert,
Het is een nieuwe maer, èn klinckt als of het dondert.
Elck spreeckt van Coridon, hoe dat hy is misleyt,
En dat het wonder is, dat so de Vrijster scheyt
Van sulck een aerdigh quant, die sy soo sterck beminden,
Dat sy haer openbaer by Coridon liet vinden,
Nu naer het dard' gebodt, een yder siet het aen,
Hoe prachtigh Silvia naer trouwen is gegaen.
En hoe sy wederom van trouwen is gekomen,
Hoe sy word ingehaelt, en by der hant genomen
Van haren Bruydegom, die onder het gesanck
Van veelderley Musijck, en ander soet geklanck,
Sijn Bruyd eens heuglijk kust, en treed haer wacker veur,
En leytse voor het lest tot binnen in sijn deur.
Tersiont soo volght daer op een soet en aerdigh spelen,
Een lieffelyck accoort, veel Stemme die daer quelen;
En deftigh op de maet een deuntjen singen uyt,
Ter eeren van de Feest en van de jonge Bruyt.

Wanneer de melody noch was op 't alderbeste,
Terwijl daer wierd gespeelt, soo komt daer op 't leste
De lieve Coridon mee treden by den hoop,
Hy siet daer al 't gestel, 't gekriel en al 't geloop,
Hy speurt aen yder een (al schijnent vyse droomen)
Dat Silvia sijn Lief is uyt de Kerck gekomen,
En dat sy is getrout, hy hoort het met verdriet,
Hy siet het heden klaer, en noch gelooft hy 't niet.
Hy denckt vast hy hem selfs, hoe kan dit doch geschieden,
Daer Silvia noch korts haer gunst my quam aenbieden:
Van wie ick menigh kus uyt vryigheyt genoot,
Als sy met soet gelach haer roode lipjes boodt;
En daer so menigh nacht is door de praet verdwenen,
Die ons op 't alderlanghst maer slegts een uurtjen schenen,
Den Dageraet quam aen, al eer ick omme-sagh,
De tijd die viel te kort, ick scheyde met den dag.
Dit is soo dick gebeurt, O Silvia! beminde,
'k Geloof het nimmermeer, soud ick u ontrou vinden,
Het is onmogelyck, veel eerder sal de Maen
Met al het Hemels-Licht geheel verdonckert staen.
Veel eerder sal de Son sijn held're glans verliesen,
Al eer mijn Silvia een ander soud verkiesen,
Haer liefde staet te vast, sy heeft soo dick geseyt!
En swoer als met een eed, ick sal in eeuwigheyt
Soo langh ick aesem schep u nimmermeer verlaten,
Al soude my daerom de gantsche werelt haten.
Veel eerder sal de doot my brengen in het graf,
Al eer ick u mijn Lief oyt trouweloos begaf.
Hoe kan het dan geschien, dat Silvia sou trouwen,
En brengen Coridon elaes in duysent rouwen,
Ick segh, soo 't waerheyt is, onwaerdigh dat sy leeft,
Dat Silvia haer Lief soo haest verlaten heeft.
Dus staet de Jongelingh en gaet vast overleggen,
Hy siet de waerheyd zelfs, hy weet niet meer te segge:
En naer een kort bedenck, de Vryer die gaet heen,
Hy treurt een lange tijd, en is niet meer gemeen
Met iemant van de Jeught, hy laet de Vrijsters varen
Hy wil hem nimmermeer met iemant anders paren,

Hy wil geen ſchijn van Liefd', noch veynſery beſtaen:
Gelyck als Silvia hem valslijck heeft gedaen.
Het is een ſnood bedrog, wanneer een Maegt laet blijken,
Als of ſy weder mint maer gaet ten leſten ſtrijcken,
Wanneer de Vryer meent, dat hy ſchier trouwen ſal,
Dat dan de Vrijſter ſpot, en ſeyt het is van 't mal,
Men hoort al ſulck een wicht aen Venus kaek te ſtellen,
Tot ſpot van al de Jeught, en van de Jongh geſellen.
Dit is het eygen ſtuck, dat Coridon gebeurt,
En waerom dat hy ſucht, en ſtadigh leyt en treurt,
Hy gaet dan op de wegh, dan in de Boomen dwalen,
Hy gaet in eenſaemheyt in wendigh dapper malen.
Hy peyſt ſoo menigh werf, wat of hy ſal beſtaen;
En wat in dit geval voor hem nu dient gedaen,
Geen vreugt noch ſoete luſt en kan hem meer vermaken,
Hy ſchuwt de jonge Jeught, hy wilſe niet genaken.
Hy gaet op ſeker tijd, daer niemant op en dacht,
Alleenigh op het Velt, en ſtort aldus ſijn klacht:
O ſoete Silvia! hoe ben ick nu bedrogen,
Alleen door 't ſoet gelach, en 't loncken van u oogen,
U vriendelycke mont die heeft my ſoo verleyt,
Dat ick al mijn ſecreet u rond uyt heb geſeyt?
Ick heb geen eenigh woord oock kunnen achter houwen,
Vermits mijn hope was met u Godin te trouwen;
Ick heb uyt puere Liefd' geſtreelt, gevleyt, geſmeekt,
Waer van mijn Zieltjen noch tot overtuygingh ſpreekt,
Dat ick niet heb beſtaen, noch niet heb onderwonden,
Als dat uyt Liefde quam geveſt op vaſte gronden,
U daet (ach Silvia!) en kon niet zyn miſpreſen,
Indien ick maer alleen mijn Liefd' u had beweſen,
Soo ick aen d'eene zijd mijn Liefd' u had betoont,
Soo waert ghy heden vry, en bleef van my verſchoont.
Maer Lief bedenckt doch eens, wat zijnder ſoete reden,
Wat iſſer al gevley, vol ſmekende gebeden,
Geſchiet aen weder-zy, wat dientter niet geſeyt;
O Silvia! ick ſwijgh, ick ſwijgh de vryigheyt,
Die ick ſoo menighmael, en gy aen my betoonde,
Daer gy met weder-liefd' mijn lieve Zieltje kroonde.

Ho.

Hoe dickmaels hebt gy my u hoogſte trooſt genoemt,
En van u ſnelle brandt en weder liefd' geroemt,
Hadt gy in deſe ſtrijt geen weder-liefd' gedragen,
En my beleefdelyck met reden af-geſlagen,
En had u ſteets getoont, als een die niet en mint,
Of dat gy niet met my te trouwen waert geſint:
Soo quam de ſchult op my: maer valſche melodyen,
Hoe ſchoon de Maget ſpreeckt, dat geeft op 't end een lyen,
Om dat gy in de Min waert in gelycke graet
Met my, ach Silvia, dat maeckt u ſaecke quaet;
't Is wonder dat ſoo haeſt u herte kan verkeeren,
En dat gy noch met vreught u Lief ſoo kunt ontberen.
Terwijl dat Coridon uyt-ſtort zyn droeve klacht,
Soo valt hem daer terſtont wat ſeltſaems in 't gedacht,
Hy breeckt van 't klagen af, en ſtelt hem ſelfs te voren;
Dewijl dat met daet ſijn Liefde gaet verloren,
En dat hy heden is in ſulck een ongeval,
Dat licht zyn leven langh hem eenwigh rouwen ſal,
Hy ſtelt hem deſe voet om alles te vermijden,
En al des werelts vreught en welluſt af te ſnijden,
Om eenſaem ende ſtil, en na des Heeren Wet
Te leven ſoo 't behoort, dat heeft hy vaſt geſet.
Hy peynſt noch andermael, en iſſer in te vreden,
Om elders hier of daer in ſulck een plaets te treden,
Alwaer men niet en doet als na des Heeren Woort,
Staegh beſigh in 't gebedt en watter toe-behoort,
Daer noyt geen vreemt gewoel van ſotte jonge lieden,
Noch van Lief-koſery, of geyle min geſchieden,
Dat is zyn eenigh doel het geen dat hem behaeght,
Hy kieſt een Klooſter-huys nu voor een jonge Maeght,
Hy wil zyn Vaderland en al zyn vreughde derven,
In 't Klooſter daer ſoo wil hy leven ende ſterven.
Dit duert een kleyne tijd dat hy vaſt droevigh gaet,
En t'wyl de Vryer treurt, ſoo komter weer een praet,
Een praet men weet niet hoe, dat Silvia het trouwen
Heeft ſonder liefd' beſtaen, en heeft al duyſent rouwen.
Hoe datſe door de raet van d'ouders is beſet,
En datſe treurigh leeft, men weet niet wat haer let.

Dit koomt met snelle spoet stracx Coridon ter ooren,
Die sulks noch met geneugt en blijdschap kan aenhooren:
Wat heeft den Jongelingh in dit geval gedaen,
Hy is verscheyden mael voor-by haer deur gegaen,
Hy siet de jonge Vrouw, en groet zyn uytgelesen;
Maer stracx kon Coridon iets mercken aen haer wesen,
Haer suyver aengesicht, dat blanck was ende teer,
Dat wert gelyck een roos als sy hem sagh van veer.
Daer sagh men dese twee haer ooghjes bey verklaren,
Die van malkander noch niet vreemt van liefde waren,
Hy sagh haer roode mont, haer vriendelyck gelagh,
Hy vont het al-te-mael noch even als hy plagh.
Hy denckt terstont te rugh, en om voorgaende wercken,
In 't kort geseyt, hy kon de oude Liefd' noch mercken;
Soo menighmael als hy gaat wand'len over straet,
En sy de Vryer siet, verandert haer gelaet.
Sy siet hem statigh aen, hy weet daer uyt te lesen,
Dat oock de jonge Vrouw eens by hem wenst te wesen,
Hy gaet in eerbaerheyt oock op den klaren dagh,
By zyn gewesen Lief, daer yder een het sagh:
Hy spreeckt de Juffer aen en met beleefde reden,
Een uurtjen twee of drie sy haest daer me besteden,
Daer gaet een soete praet by dese twee persoonen
Seer heughelycke om, die noch al gunst betoonen,
Daer seyt men met een woort, gelyck gy dencken meugt,
't Beginsel en het end' en al de soete vreugt,
Die elck van ander kon door Liefde licht verkrijgen,
En watter wierd verhaelt dat sal ick voorder swijgen.
Dus saten dese twee oock menighmael by een,
Wiens herten door de Liefd' schier waren als gemeen,
Maer wat daer omme-gingh was eerbaer en met reden,
Bequaem en wel geschickt, in reyne tucht en zeden:
Alleen soo was'er dit, het welck haer meest berout,
Dat sy met Coridon niet was uyt Liefd' getrout.
Dit onderlingh versoeck verheught haer alle beyde,
Maer 't Hooft van Silvia dat deed haer dikmael scheyden:
Soo was haer eygen Man present was of omtrent,
Dan was het lietjen uyt, en al de praet geschent,

Tot dat op and'ren tijd de by eenkomst weer geschiede.
Maer hoor, niet lang daer na ... dit wil wat vreemts bedieden,
De schoone Silvia die valt daer in het bed;
Haer prangt een stage Koorts, de leden zyn beset,
't Schijnt of de jonge Vrouw haer stelt geheel tot sterven:
Maer eer sy daer toe komt, soo kan sy noch niet derven
Haer Vriend, haer Coridon, die wenst sy met der daet
Te spreken voor haer dood: dit maeckt een vreemde praet,
Men gaet het hier en daer in stilten overwegen,
Dat sy uyt puere Liefd' is in het bed gelegen,
Dit laet ick dan hier by. Op haer versoek geschiet,
En dat men voor haer bed den Coridon ontbiet,
Een yder die vertreckt, men laet s'alleen met vreden.
En naer het wesen schijnt soo heeft sy hem gebeden,
Dat hy vergeven woud', 't geen dat sy had misdaen,
Vermits sy op den wegh van al het vlees souw gaen.
Men kan nu by hem selfs de sake wel af meten,
Of elck niet heeft geseyt zyn innighste secreten,
En of het niet eñ is met suchten en getraen,
En met een naer geklagh, al droevig toe gegaen?
Of niet hun beyder hert door Liefd' heeft willen breken;
Wanneer men op het lest van scheyden moeste spreken,
't Was vry een hart gelach, in sulck een hooge noot,
Twee herten vol van de Liefd' te scheyden door de doot,
Hier mee vertreckt de vrient, beveelt de vorder saken
Alleen den Opper-Heer, die 't haest weet goet te maken.
De sieckt' die hout noch stant, 't blijft in den ouden graet,
Men siet niet, of het wil ten goeden of ten quaet:
Maer als verlopen was den tijt van negen dagen,
't Schijnt of de koorts verlight, daer komen somtijts vlagen,
Dat *Silvia* weer spreeckt, en is vry wel gemoedt,
Het welcke Coridon al weer verheugen doet,
Schoon of sy is getrout, en hy haer moet begeven,
Noch wenst hy even wel haer welvaert en haer leven.
Sy, door des Heeren gunst, verlaet in korte stont
Het Bedde wederom, en is wel haest gesont,
Sy krijgt haer oude kracht, is even als te voren,
Gelyck een schoone bloem als op een nieuw geboren.

Dewyl dat Silvia haer fris en wel bevint,
Soo is dat Coridon noch echter is gesint
Sijn voorgenomen reys om reden te aenvaerden,
En houd als by hem selfs het Klooster noch in waerden;
Hoe dat hy 't overpeynst, en hoe hy 't overleyt,
Hem dunckt, 't is alderbest, het is maer ydelheyt,
Schoon of hy Silvia na wenschen al mach spreken;
Dat licht haer eygen man de saek sal willen wreken,
En dat de jonge Vrouw soud komen in 't verdriet,
In tweedracht ende twist; dit wil de Vryer niet.
Daerom voor 't aldereerst, soo gaet hy dit besluyten,
Om alle quaet gerucht en achterklap te stuyten,
Hy maeckt hem nu gereet met nootdruft na den eys,
Om haest te mogen doen sijn voor-genomen reys,
Hy wil noch voor het lest hem by sijn Lief begeven,
En seggen haer adieu, en dat voor al sijn leven,
Hy voeght hem soo terstont aen dachtigh op de straet:
Maer eer dat Coridon een schrede vorder gaet,
Soo komt hem daer een vriend by avontuer soo tegen,
Die wenst hem goeden dagh en Godes lieve zegen,
En hy des wederom; doch naer een weynigh praet,
Al eer de Jongelingh zyn Met-gesel verlaet,
Soo seyt de vriend hem aen, dat ook dien eygen Joncker,
Die met een loos practijck gevryt had in het doncker,
Die Silvia soo kort en soo behendigh streeck,
Al-eer dat Coridon het dacht of omme keeck,
Dat die in doodes-noot door sieckten is gekomen,
D[illegible]den hem de Ziel sal werden af-genomen,
D[illegible]via haer Man gewis verliesen sal
Hie[illegible]ne vertreckt de vriend: maer hy in dit geval
Denckt by sijn selfs, soud dit wel seker wesen,
Het hert van Coridon dat word met duysent vresen,
Met hoop en groote sorgh, soo dapperlyck belaen,
Dat hy terstont beraet, om weer te rugh te gaen.
Dien dagh die gaet voor-by, de Vryer komt niet buyten,
Noch elders op de straet, hy laet hem binnen sluyten:
Maer op den tweeden dag, vroegh in den Morgen-stont,
Soo word het uytgebreyt, 't gaet over al in 't ront,

Hoe dat de goede Man te nacht al is verscheyden,
En dat nu Coridon een kleyne tijd moet beyden,
En sien dan in de wind; men seyd, 'k wed binnent Jaer,
Dat Silvia sal zyn met Coridon een paer.
Dit is een out gebruyck, als elders wat geschiede,
Elck sptack het vonnis uyt, en wat het soud bedieden,
Den breden raet gaet voor, noch huyden desen dagh,
Elck weet het op een aes, als of hy 't voor hem sagh.
Het graf dat word bereyt voor dese hoogh vermaerde,
Men brenght het doode Lyck seer statelijck ter aerde,
Vry met een groot beslagh: maer wie men daer al siet,
Den hupsen Jongelingh verschijnt hem heden niet,
Hy van de dood bewust, en Silvia te vryen,
Hy peynst al wat hy magh, hoe dat hy sal bedyen,
En of hy als de tijt hem namaels presenteert,
Sal wederom op nieuw versoeken zyn begeert,
En of hy wederom daer op sal mogen bouwen,
Dat hy met Silvia soud komen om te trouwen.
Dit is nu sijn beleyt: voor eerst hy disisteert,
Hy laet het Klooster gaen: zyn sin is om gekeert,
Hy denkt wat weet men 't nog en watter kan geschieden,
Of Silvia haer gunst my noch quam aen te bieden,
Of sy noch op het lest door Liefde bleef getrou,
En dat sy met der daet noch wierd mijn ygen vrou.
Dit heeft de goede quant seer vast hem ingebonden,
Hy denckt om d'oude tijd, en om de soete gronden;
Die tusschen hem en haer van eersten wierd geleyt,
En wat sy in haer trou noch onlanghs had geseyt.
De tijd die gaet zyn gangh, 't begint wat uyt te slijten,
De Vryer weet hem selfs niet langer te verbijten,
Hy smockt hem aerdigh op, hy gaet al wederom,
Na zyn beminde toe; hy vint hem wellekom,
Ja even als hy plagh, soo siet hy sijn Beminde,
De gront van d'oude Liefd' die wasser haest te vinden,
't Scheen of geen blijder uur kon werden uyt-gesocht,
De vreught was al te groot, meer als sy lijden mocht.
Soo ras als Silvia haer Coridon hoort spreken,
Van blijdschap werd sy flauw, en is geheel beswecken,

Haer roode Mont besterft, haer vriendelyck gelaet
Is heden soo ontstelt, dat het schier dood'lyck staet,
Dit siet den Coridon, hy neemt haer in zyn ermen,
Ach! seyt hy Silvia, met suchten en met kermen,
Wat komt u aen mijn Lief, wat is het dat u quelt?
Of lijd u jeughdigh hert door Liefde sulck gewelt?
Sou dit wel kunnen zyn, dat Liefd' so sterck sou dringen,
En 't herte van de mensch met flauwigheyt bespringen?
My dunckt, na dat ick sie, ick houd het voor gewis,
't Zijn tekens van de Min, dat Liefde krachtigh is.
Soo ras als Silvia een weynig was bekomen,
Heeft Coridon terstont de waerheyt wel vernomen,
Dat sulcx van Liefde was; want hy het klaer bevond'
Vermits haer aengesicht stracx weder vriend'lyck stont,
Haer oogen alle bey die waren noch vol tranen,
De Liefde niet te min wist soo de wech te banen,
Dat uyt haer naer gesicht de vriend'lyckheyt uyt-brack,
En dat haer bleecke mond niet als te soeter sprack,
Dit waren in het hert van Coridon (terwijlen
Dat soo de Liefde bleeck) schier als vergifte pijlen,
Hy kreeg oock sulck een brant, die hy niet lessen kon,
Ten waer met weder-liefd' van zyn vergulde Son,
O! dacht hy by hem selfs, en seyd oock menig-werven,
Kan Liefd' so krachtig zyn, het gaet schier tot het sterven,
Wat doet de Liefde niet als sy in 't herte woont,
En als sy hare kracht in volle wesen toont
Dus heeft hy vast geklaegt: dan weer met schone woorden
Seer vriendelyck hy smeeckt, gelyck als dat behoorde,
Hy vint voor dese reys zyn Liefje wonder soet,
Waer door sijn hert verheugt, en krijgt weer nieuwe moet
Hy gaet voor dese tijd met reden hem bereyden,
Om van sijn soete Lief, sijn Silvia te scheyden,
Hy kust haer menigmael, ja oock schier boven maet,
't Omhelsen neemt geen end' voor dat de Vyer gaet.
Ten lesten hy vertreckt, en heeft voor hem genomen,
Om naer den darden dagh al wederom te komen:
Gelyck als naderhant zoo menig-werf geschiet
Dat Coridon die gunst van Silvia geniet,

By haer te mogen zyn, en dat na sijn begeren.
Geluckigh is die geen, die soo magh converseren;
Wanneer men dit bevint, dat Liefd' weer-liefde toont;
Dan ist dat tusschen beyd' de liefde word gekroont,
Maer als een Maget trots en spijtigh is in 't spreken,
Die kan op eenen uur oock al de liefde breken.
Wanneer geen jonge Maeght u wil ten antwoort staen,
Soo houd oock vry u rust, en laet haer heenen gaen,
Wat isser aen belangh, al worter een verloren?
Weest daerom niet bedroeft, een ander weer verkoren.
Daer zynder noch veel meer, en beter dan verleyt,
Gelyck als menighmael het oude spreeckwoord seyt.
Nu vorder tot het stuck van dese twee Beminden,
Die op gesette tijd malkander konden vinden,
Die, naer een langh gevry, 't geen dat onmooglyk scheen,
Nog mengen op het lest twee zieltjes onder een.
De Vryer overwint, hy toond haer vaste panden,
Sy spreeckt een diere eed, sy voegen bey haer handen
Te samen op dit stuck, en tot een vast besluyt,
In 't korte, Silvia is wederom de Bruyt;
Sy trouwt haer Coridon, met blijdschap en met vreugde,
Sy leven bey gerust, in statigheyt en deugde,
Sy zyn voor alle man een spiegel van de Echt,
Haer herten zyn met Liefd' en trouwheyt doorgevlecht,
Men siet nu dese twee in Liefde triumpheren.
Gy Minnaers let hier op, hoe dat het kan verkeeren,
Wat Liefde noch vermach, en wat sy namaels doet,
Al werd sy af-geset, houdt evenwel noch moet,
En weest met Coridon geduldigh in het minnen:
Soo sult gy oook met hem noch eyndelyck verwinnen.

MIN-

MINNE-KLACHT,

of t'Samenspraeck, tusschen

PHILIS en PHILIDA.

Uytgestort in 't Hoorense Wout.
Daer Philis noch Philida trout.

IN 't kriecken van den dagh, wanneer de gulda stralen
Kort na den dageraet op 't aerdrijck neder dalen,
In 't midden van de Lent, recht in de bloeysel tijd,
Wanneer het jeugdigh gras sich op het Velt verblijd,
Als bloeisel, bloem en roos op het schoonst vertonen,
Dan dient het tot een lust, om in het Wout te woonen.
Soo ras men in de Stadt de Poorten open sluyt,
Dan gaet'er tot vermaeck oock menigh Steeman uyt,
Den een gaet in zyn Hof, den ander langhs de wegen,
Of op het groene Veld, na dat hy is genegen.
Dus even in die tijd, vroegh in den Morgen-stont,
Al eer men op den wegh een eenigh mensche vont,
Soo kumt'er uyt de Stadt een Jonghman seer beladen,
Gans droevigh door de min, en weet hem nauw te raden.
De Vryer, die ick meen, en waer van dat ick roem,
Ick met de soete naem van Philis heden noem,
Hy door een sterke drift tot Philida genegen,
Bevint sich over al 't Fortuyn hem dapper tegen,
Hy door de Min geparst, gaet dwalen in het groen,
In eensaemheyt alleen, om daer zyn klacht te doen,
Al suchtend' gaet hy voort, met tranen in de oogen,
't Is Philis die nu is tot klagen heel bewogen.
Hy gaet met snelle tret gants treurigh en ontstelt,
Soo langh men op de Laen tot 't festigh Boomen telt,
Daer staet den Herder stil, daer werd hy op genomen,
Daer is hy tot zyn klacht seer troosteloos gekomen,
Dan barst de Vryer uyt, en seyt met droevigh leet:
Ach Philida! mijn Lief, hoe dus uytsinnigg wreet;

Godinne die mijn Ziel soo swaerlyck houd gevangen,
Mijn geest is uyt-geput door 't hopen en verlangen,
Springh-ader van mijn lust, Fonteyn van mijn geneught,
Voogdesse van mijn Ziel, O Lust-hof van mijn vreught,
Waerom neemt gy geen acht op al mijn droevigh smeken,
Het herte wil (eylaes!) van uwen Philis breken.
Segh Philida, waerom, seght wreede moorderin,
Waerom soo haet gy my dus in mijn trouwe min?
Drie Jaren is het nu in dese tijd geleden,
Dat gy, O soete Maeght, van my zijt aengebeden,
Drie Jaren segh ick Lief, die my in dese schijn
Voorwaer wel drie mael drie, en noch veel langer zyn:
Wat is my tegenspoet, wat is my al voor lijden
En droefheyt toe gevoeght, in plaetse van verblijden,
Elck uurtjen had zyn last, veel lijden in 't begin,
Veel lijden tot het end, ach leyder! in de min
O al te strenge Maeght! O ongeluckich Vryer,
Geen troost in het begin, op 't lest noch geen bedyer.
Hoe soud mijn treurigh hert verdragen dese pijn,
Ick segh u Philida, 't en kan niet langer zyn,
Ick roep de Goden aen, op dat ick magh verwerven
U lieve-weder-min, of haestelyck te sterven.
O Liefd'! ô stercke Liefd'! gy quelt mijn jeugdig hert,
O bitt're minne pijn, ondraeghlyck is u smert,
Had tegen my oyt mensch van Liefde willen spreken,
Dat sy soo krachtig dwinght, en herten kan verbreken:
Ick had daer me gespot, en eertijts om gelacht,
Maer nu bevind ick selfs waer toe ick ben gebracht,
Nu voel ick, dat de liefd' kan vlees en bloed verteeren,
En dat men in sijn Jeught sijn vreughde moet ontbeeren.
O Liefde die my druckt, en soo geduerigh quelt,
Waer door mijn soete vreught ter neder word gevelt,
De lente van mijn Jeught verdwijnt vast alle dagen,
Gelyck een bloempje doet, dat door de winter-vlagen
Van hagel, wint en sneeu, op 't Velt bestreden wert,
En staet als heel verdort, en tuyght alsoo sijn smert.
Dus gaet het oock met my in dese droeve tijden,
De winter (ach eilaes!) die komt my fel bestrijden,

Soo menigh harde buy, soo menigh Noorder kaeck,
Ick heden door de min en door de liefde smaeck.
De streng en harde Vorst die doet miin bloempie treuren,
Om dat ick in miin Jeught geen troost en magh gebeuren,
De hagel en de sneeu, de felle Noorden wint,
Die 't bloempien van mijn Jeught onwaerdelick verslint,
Dat is het stuers gesicht, de troosteloose reden,
't Verachten van miin Min *tot op den dagh van heden.*
Dat is in kort geseit, de wreetheyt van die Maegt,
Dien ick verkoren heb, maer noyt weer-liefde draeght,
Van Philida, die trots en scherper is in 't spreken,
Waer door mijn treurig hert van droefheit schijnt te breken,
Het groen, het lommer groen tuight heden van mijn pijn,
Al 't geen wat ick aenschou, wil t eurigh met my zyn.
Indien ick sie om hoogh, en streck my na den Hemel,
En hoor dat soet geluyt, 't getier en al 't gewemel
Van so veel pluim-gediert, dat door malkander springht,
't Schijnt of het van mijn smert en droefheit stadigh singt.
Den Hemel staet en treurt en is met my bewogen,
Is met een rouwigh kleet vol dampen overtogen.
Sla ick mijn oogen neer, en sie op 't groene Velt,
Daer is het noch veel meer om mijnent wil ontstelt,
De bloempjes zijn verwelckt, de roosjes toe-gesloten,
Sy staen in volle rouw, met droefheit overgoten.
Waer ick my henen keer, seer treurigh ick het vin,
Om dat ick Philida soo trouwelick bemin.
Ach trouweloose Maeght! aensiet mijn bitter lijden,
Sal ick in eeuwigheit my nimmer dan verblijden?
Terwijl dat Philis dus uytstort sijn Minne klacht,
En is als buyten hoop van weder-min gebracht;
Soo siet hy daer van ver yet swieren door de boomen,
Hy siet een jonge Maeght vast nader tot hem komen,
Hy breeckt van 't klagen af, hy speurt de Vrijster na,
En wonder wat hy siet, het is sijn Philida.
Die wil haer in het Hof alleenigh gaen vermeyen.
O seltsaem avontuer! hoe kan het radt hem dreyen,
Het schijnt voor hem een droom, hy stater op en kijckt,
Hy weet niet wat hy denckt, en wie het anders lijckt,

Sy nadert hem noch meer, hy ſiet het voor ſijn ogén,
Sijn aengeſich, beſterſt, ſijn geeſt is op-getoogen,
Van vreughde ſchijnt dat hier den Hemel hem ontſluyt,
Stracks viel den Jongeling met deſe woorden uyt:
Ha! Philis wat geluck, hoe kan het doch geſchieden,
Dus in den Morgen-ſtont, dit wil wat vreemts bedieden,
Ick ſie hier door 't geboomt het geen ick noyt en dacht,
Waer na ick heb gewenſt: maer niet en heb verwacht,
Ick ſie mijn gulden Son van verre daer op rijſen,
Wiens ſchoonheyt ende deught de Goden ſelven prijſen.
O wonderbaer geluck! dat heden my vertoont,
Ick voel, dat in mijn Ziel een ander weſen woont.
Wel op, ô doffe geeſt, u vreught is nu geboren,
Daer komt u ziels-vooghdes, u Lief, u uytverkoren,
Om wien ghy menighmael ſoo treurigh hebt gedwaelt,
En vaeck een blaeuwe ſcheen in 't heymelyck gehaelt.
Wat liſten dat ghy ſocht, of wat bedeckte ſtreken;
Gy konde nimmermeer de ſoete Juffer ſpreken,
't Was al vergeefs geklopt, gy meſter buyten ſtaen,
En weder ongetrooſt (als veel) te rugge gaen.
Maer nu, ach Herder! nu, ick ſal u naem verſwijgen,
Nu ſult gy tijd en uur te ſpreken haeſt verkrijgen,
Een meer als groot geluck is heden my bereyt,
Gelyck in ſulck een ſtaet oock menigh Vryer ſeyt.
Wel op dan Cupido, komt nu met ſoete pijlen,
Doorwont mijn Philida haer hertje onderwijlen,
Vergunt, my deſe beed, dat ick op deſe dagh,
Mijn Lief door ſoet gevley tot liefde trecken magh.
Terwijl dat Philis dus op-offert ſijn gebeden,
Soo komt de jonge Maeght vaſt nader tot hem treden,
Hy met een heuſſe groet, en met een ſoet gelach,
Vertoont hem aen ſijn Lief, ſoo vriend'lyck als hy mach,
Van vreughde weet hy niet, hoe dat hy haer ſal ſmeecken,
Doch naer een kort beraet begint hy dus te ſpreken:
Princeſſe, die mijn ziel op 't alderhoogſt verheught,
O Gulden Dageraet! mijn Lief, mijn levens vreught,
Nu ſie ick, hoe het radt van avontuer kan dreyen,
En dat ick van 't geluck niet heel ben af-geſcheyen!

Een onverwacht Fortuyn, O soete Morgen-stont!
Geluckigh dat ick my hier buyten dus bevont,
Geluckig ja Godin, gelyck de daet kan leeren,
Dat ick in eensaemheyt met u magh discoureeren,
In eensaemheyt, na wens, hier buyten in het Wout.
O Hemel wat geluck, 'k en had dit niet vertrout.
Dat sulck een soete spreck noch heden soud' geschieden,
Het geeft een na-bedenck, dit wil wat vreemts bedieden,
Het is der Goden gunst dat sulcks my word verleent,
Ach soete Philida! een weynigh u verkleent,
Mijn Lief aensiet u slaef, en set u hier wat neder,
Soo mijn gebedt vermach, Princesse keert niet weder,
Aenschout mijn ongeval, Godin hoort mijn geklagh:
Bedenckt en siet aen my, wat of de Liefd' vermagh.
Wanneer de held're Son de aerd niet kan beschijnen,
Betreurt staet alle ding, 't is of het moet verdwijnen,
Geen leli, bloem nog roos, noch groen nog aerdig kruit:
En bloeit gelijck 't behoort, noch uit der aerden spruit,
Haer Jeughdigheit versvvackt: de kracht wort in-getogen!
O Son! ô Gulden Son! hoe groot is u vermogen;
Soo ras gy 't groene Veld met stralen weer beschijnt,
't Verheugt sich al-temael 't voorgaende dat verdwijnt,
De bloempjes luicken op, de boompjes staen te bloeien,
Men siet het jeughdigh kruit aen alle kanten groeien,
Dan staet het in sijn fleur en in sijn volle kracht,
't Is of het yder een van vreughde schier toe-lacht.
Also, O groote Son, Son van mijn jeughdigh leven,
En kan mijn teere Jeugt geen vreucht noch bloeisel geven,
't En zy dat ick aenschouw u lieffelyck gesicht,
Waer door mijn droeve pijn en weinigh wort verlicht,
Ten zy, ach waerde Lief, dat my u gulde stralen
Met duysent soet vermaeck tot in het herte dalen,
Dat nu gelyck een roos gants toe-gesloten staet,
Die door de felle lucht verdwijnt en heel vergaet.
Hoe soud mijn treurigh hert het leven weer verwerven?
Vermits het sonder u nootsakelyk te moet sterven.
Mijn zieltjen, (ach) bedroeft met herten-leet gequelt,
Dat als een bloempjen staet verschoven op het Velt,

Wiens

Wiens schoonheyt is verdooft, wiens glans is weg-genomen
Hoe soud dat eenigh fleur van schoonheyt weer bekomen:
Ten zy dat my de Son van uwe vriendelyckheyt,
Uytmuntende Godin, gelyck ick heb geseyt,
Met straeltjes overschijnt. O Lief dat wensch ick heden,
Met straeltjes Philida, van u medogentheden,
Waer door ik word getroost, mijn zieltje hem verheugt,
Maer buyten u Princes soo leef ick sonder vreught.

PHILIDA.

Ey Philis, waerom dus,, waer toe al sulcke reden?
't Is noodeloos geseyt, onnut de tijd besteden,
Wat spreeckt gy van de Son, en van haer eygenschap,
My dunckt het is voorwaer, het is maer sotte klap.
De Sonne staen ick toe, is waerdigh om te prijsen,
Dat hy nootsaeckelyck is, dat kunt gy licht bewijsen,
Nootsaeck'lyck moet hy zijn, indien het minste kruyt,
Dat op de Velde wast, of uyt der aerden spuyt,
Sal bloeyen op sijn tijd, en rijpe vruchten geven,
Sal Menschen ende Vee met vreughden konnen leven.
Maer als in tegendeel, dat gulden aengesicht,
De lieflelycke Son, dat aengename licht,
Dat alle dingh verheught, zyn suyv're gulde stralen,
Geduerigh op de aerd liet cierlyck neder-dalen,
Tot in den hooghsten graed, en in sijn volle kracht,
Hoe haest soud alle dingh zyn onder voet gebracht,
Geen mensch en souder dan zyn aessem konnen scheppen,
Geen Vogel in de Lucht en soud sijn wiecken reppen.
Geen Bloempjen op het Velt, geen Roosjen in het Hof,
Hoe cierlyck dat het stont, de fleur die moester of;
Geen Boomen in het wout, geen grasen in de Weyden,
Geen Beemden noch soo schoon, die elders aen de Heyden,
Belommert zyn met groen, en bleven in haer fleur.
Ach Philis! 't was dan haest een werelt vol getreur,
Al wat nu tot vermaek en tot een vreught kan strecken,
Dat soud dan yder een tot droef geklagh verwecken.
Al wat u waerdigh oogh op aerd aenschouwen kon,
Soud' wesen als versenght, door stralen van de Son,

Elaes! wat droeve ſtant was dit voor alle menſchen,
O Philis! wat gy doet, en wilt doch nimmer wenſchen
Geduerigh om de Son, vermits het niet en paſt,
En anders niet en ſtreckt als tot een groote laſt,
Alſoo kan oock de Son, de Son der Minne ſchaden,
En 't herte van de menſch met droefheyt overladen.
Wie treckter voordeel uyt, ſchoon hy zyn Lief aenſchout,
Als hy doch treuren moet en leven ongetrouwt.

PHILIS.

Godinnen, 't is wel waer, de Sonne kan verderven,
En al wat fleurigh ſtaet, door hitte doen verſterven,
Maer als men even die, die ſo verderven kan,
Stelt in ſijn rechte graet, en dat hy nu en dan
Sijn ſoet en ſtralend licht laet ſchijnen onder tyen,
Princes bedenckt u ſelfs, wie kan hy niet verblyen?
Alſoo mijn Philida, moet oock een jonge Maeght,
Indien ſy 't minſte punt van weder-Liefde draeght,
Aen d'Herder die haer mint, by wijlen laten vloeyen
Een ſtraeltjen tot ſijn trooſt, op dat hy oock mach bloeyen,
Gelyck een Bloempjen doet, waer op de Sonne ſchijnt,
Op dat hy niet in ſmert en kommernis verdwijnt.
Waerom mijn Ziels voogdes ſult gy noch langer veynſen?
En voeden my noch meer geduerigh met gepeynſen:
Met hoop of groote ſorgh, of ghy my mint of haet?
Waer door ick ſteunen moet op uytterlyck gelaet,
Dan op het ſoet geſicht, en 't loncken van u oogen,
Waer door ick menighmael mijn ſelven vind bedrogen.
Dan op u ſoete Praet, of op een vriend'lyck woort,
Dat by een ſeker vriend of elders wort gehoort.
Dan op een heuſſe groet (die op de ſtraet geſchiede)
Of buyten op het Velt by ſeker jonge Lieden;
Waer dat ick immer kan, daer neem ick oogemerck,
Alleen niet op de ſtraet: maer dickmael in de Kerck,
Daer kan ick menigh mael uyt u geſtadigh weſen,
Ten goeden of ten quaed, een ſeltſaem vonnis leſen.
Daer ſteunt mijn Liefde dan op 't geen dat ick vermoen,
Gelyck als in de Kerck veel jonge lieden doen,

Die

Die met haer soet gesicht en lodderlycke wencken
Een ander, die het siet, licht geven nabedencken.
Maer Lief, van dese last en groote slaverny,
Uyt u medogentheyt, soo maeckt my heden vry,
Gy kunt uyt mijn gesicht mijn leet genoegh bespeuren,
Hoe dickmael dat het staet bedroeft en vol van treuren;
En dat ick eensaem leef, dat weet gy Philida?
Daerom beegh u Lief, ick soeck aen u gena.

PHILIDA.

Sacht Philis, niet te hoogh, of meent gy door u vleyen,
Gelyck veel Jonghmans doen, my in het net te leyen?
Hoort Philis, dit ist punt, dat my niet aen en staet,
Om dat het menigh Maeght soo om de tanden slaet;
Niet dat ick met een haet op u ben in-getogen:
Neen, 't is een ander saeck, waerom dat geen medogen
By my gevonden wert; de reden hebben kracht,
Ick swijge van de rest, en mint niet onbedacht.
Hoe zijt ghy dus versot, en dwaelt vast in het duyster,
En maeckt u selven vast aen sulck een lastigh kluyster?
Weg, weg, met sulck een doen, wat leyter aen een Maegt,
Die dickwils ongeneught in haren boesem draegt. (wen,
Het schijnt my wonder vreemt, ik kan 't niet binnen hou-
Dat Mannen so veel weer doen om de swacke Vrouwen,
My dunckt, indien ick was een fris en Jongh gesel,
Noyt leed ick om een Maeght veel hertseer of gequel,
Ick soud in sulck een smert om niemant willen leven:
Maer eensaem ende stil tot ruste my begeven.

PHILIS.

Ick hoor u wyse tongh, ick hoor u soete mont
Wel spreken: maer Godin, het heeft geen vaste gront,
Wilt gy, ô soete Maeght, ons van de weg af-wijsen,
Die al de werelt looft, en alle menscben prijsen,
Hy dwaelt besijden af, en siet maer op den mensch,
Waer in, ô Philida, bestaet sijn volle wensch:
Leyt niet u hooghste soet in 't lieflyck samen paren?
Elck weet met sijns gelyck seer heughlyck te vergaren,
De Vogeltjes in 't Wout, elck na sijn eygen aert,
Wert even uyt natuer met sijns gelyck gepaert.

Men siet dat yder is tot sijns gelyck genegen,
Waer gy u ooghjes slaet, gy vint het aller wegen,
De Beesjes in de Wey, de Visschen in de Zee,
Niet isser soo gering van 't onvernuftigh Vee,
Of 't weet met sijns gelyck seer aerdigh hem te voegen,
En schept daer in vermaeck, met wonder groot genoegen,
Ja Lief, wanneer men siet het redeloose kruyt,
Dat hier of ginder wast, men treckter leeringh uyt,
Elck teelt op sijn manier, 't en is niet sonder werckingh,
De aert van haer natuer die geeft een groot opmerkingh,
En leert aen yder een waer op het alles dreyt,
Waer henen dat natuer den menschen selven leyt.
Wel hoe dan Philida, of zijt gy sonder wesen?
Ick hoop niet, O Godin, dat my dit staet te vresen,
Dat by soo soeten Maeght niet dan als strengheyt woont,
Terwyl gy in het minst u Philis niet verschoont:
Of datter geen natuer, noch werckingh is te vinden,
In u, ô Sonne-bloem, tot troost van u beminden,
Dat gy van alles vreemt en soo verbastert zijt,
Dat ghy om Lief noch leet bedroeft zijt of verblijd,
En datter noyt geen hoop van vreucht is te bekomen,
Maer dat gy zyt ontzielt gelyck de dorre Bomen.
Ach Nimphje! soo gy u in sulck een schijn vertoont,
Waerom heeft Godt u dan met schoonheyt soo gekroont?
Indien gy heden blijft gants sonder mede-dogen,
Waer toe (ach Koningin) dan sulcke soete oogen?
Die helder als de Son, en klaerder als de Maen,
Geduerigh in 't gesicht van u Beminde staen,
Waer toe dan Philida soo vriendelyck van wesen,
In schoonheyt boven maet, in deughden uyt gelesen!
Natuer heeft u vergeefs dit alles me gedeelt,
Soo gy in wreetheyt blijft, en sulcke parten speelt.

PHILIDA.

Wel Philis, soud gy dan een Maeght terstont misgonnen
Haer schoonheyt, om dat gy daer van wert overwonnen;
Misgunt gy haer 't gesicht, en 't vriend'lyk gelaet,
Om dat het u terstont niet als ten dienste staet?

Om dat gy van den boon de vruchten niet kunt plucken,
Soudt gy den Boom daerom ſtracx uyt ſijn plaetſe rucken,
Wilt gy alleen uyt nijt, en uyt een puere haet,
Volbrengen ſulck een Wet, ô Philis, dit is quaet;
Daer word geen Liefd' geteelt by ſulcke wrede harten,
Swijght van de maeghden ſtil, dit zyn al ſnooder parten.

PHILIS.

O ſoete Philida! dit waer mijn dapper leet,
Dat oyt mijn jeughdigh hert met nijt ſoud zyn bekleet,
Dat ick misgunnen ſoud' de fleur van iemants leven,
Dat kan met ware daet my noyt zyn toegeſchreven.
Neen Lief, geen menſch op aerd en leefter ſoo geringh,
Die van my wert misgunt het alderminſte dingh,
Veel min dan (O Princes) ſoud' ick uyt nijdigheden
Misgunnen waerde Lief u ſchoonheyt ſonder reden.
Ick ſweere by de Min, die 'k in mijn herte draegh,
Dat ick onſchuldigh ben: maer dat ick even ſtaegh
In kommerniſſe leef, uyt vrees van eenigh ſmerte,
Die nederdalen mocht omtrent u Maeghd'lyck herte.
Ick ſweere by de trouw, die gy voor oogen ſiet,
Mijn zieltje word gekrenckt, u ſmert is mijn verdriet.
Wel op, O Ziels-voogdes! u blijtſchap is mijn vreughden,
Wel op, O Gulden Son! O Luſthof vol van deugden,
Revier vol van vermaeck, Fonteyn vol ſoetigheyt,
Mijn waerde Ziels-Godin, wat dienter meer geſeyd.
Ick ſwecr ſoo dier ick kan, ja by mijn eygen leven,
Dat ick u Philida ſal nimmermeer begeven.
Mijn Liefd' ſal niet vergaen door druck noch ongeval,
Voor dat de bleecke dood ons beyde ſcheyden ſal.

PHILIDA.

Ja Philis, 't is geſeyt! maer Vryers hebben luymen,
Haer eeden die ſy doen die zyn gelyck de pluymen,
En vliegen in de wint, 't is op het avontuer,
Hoe dat de trouw bevalt, 't zy in het ſoet of ſuer,
Hy dunckt het is niet waert, om breet hier van te ſpreken,
Het is nu ſcheydens tijt, wy moeten nu af-breken.

PHILIS.

Ey ſoete Philida, niet al te ras en gaet.

PHILIDA.

Neen Philis, 't moet geſchien, het word voor my te laet,
De tijd die roept van gaen, maer dit moet ick nog ſeggen,
En wilt niet al te vaſt u Liefd' op iemant leggen,
Het ingebeelde ſoet dat wort licht tot een plaegh,
Of beelt hem Philis in, dat ick oock Liefde draegh.

PHILIS.

Godin dit is de gront van mijn hoop en vertrouwen,
Waer op (ach Philida!) ſoud Philis anders bouwen?
Soo ick door deſe hoop niet wierde ſtaegh gevoet,
Soo was mijn vreught gedaen, en lagh haeſt onder voet:
Waerom dus lang geveynſt? ey Philida wat reden,
Wat iſſer in de weegh, wat zyn 't voor tegenheden,
Die my aen alle kant beſtrijden met der daet,
Waer door gy dickmael toont aen my een ſtuers gelaet?
My valt hier weder in, 't geen ick u hoorde ſpreken,
't Beginſel luyde dus: maer vorder bleef het ſteken,
De reden hebben kracht, waerom ick niet en min,
Ach Lief, voldoet mijn beed, ſegt my, wat ſchuylt hier in,
Wat ſal ick Velt-godin doch uyt dit woort beſluyten?
Soud uyt u herten ſelfs de tegenheyt wel ſpruyten?
Of ſoude wel de brugh niet al te vaſte ſtaen,
Waer over dat de Liefd' van u Godin moet gaen?
De Brugh van Rijcke Schat, en van de ronde ſchijven,
Het welcke menigh trouw doet achter wegen blijven,
Of ben ick u te boers, en van te ſlechte Staet,
Wat iſſer doch in my het gene dat gy haet?

PHILIDA.

Hoort Philis, in den Echt veel Wetten zijn beſchreven,
Waer na dat Man en Wijf te ſamen moeten leven,
Hy ſy dan Jonck of oud, die hem na trouwen ſet,
Is, ſonder tegen-ſpraeck, gebonden aen de Wet;
Maer eer men daer toe komt ſoo magh men balanſſeren,
En 't Huw'lyck hem tot nut' of tot ſijn hinder keren.
Veel ſtreeckjes gaender om, byſonder in de Min,
Daer ſteeckt, alſo het ſchijnt, de meeſte ſoetheyt in:
Maer Vryſters ſiet wel toe, 't en zijn geen kleyne ſaken,
Men kan oock door de Min in dapper lijden raken,

Men siet het menighmael, hoe 't in den Echten-staet
Contrary als men meent, met jonge lieden gaet,
't Is al geen Goudt dat blinckt, noch oock niet aller wegen
Komt soete Lief te bed, daer word soo veel verswegen:
Het is een fraye zaeck die soo geluckigh trouwt,
Daer Liefde krachtigh blijft, en nimmermeer verout.
Het woort is niet vergeefs, men magh het wel bedencken,
't Slaet menigh om de tand, het kan soo dapper krencken:
Wanneer als door de trouw de Bruyt is in de schuyt,
Soo zyn, geloof het vry, beloft en eeden uyt.
Het is niet langh geleen, daer was een aerdigh Vryer,
Hy scheen voor alle man een al te grote lyer,
Hy klaeghd' aen yder een sijn droefheyt en sijn noot,
Sijn aensicht was gestelt gelyck de bleecke doot,
Sijn Liefje was bekent, elck wister van te praten,
Men gaf de Vrijster schult, de strijt was boven maten,
Het gingh op 't alder lest soo hoogh, dat oock de Meyt,
Waer dat sy quam of stont, haer altoos vond bekeyt,
Al-eer sy omme sagh, hy was haer op de hielen,
Het scheen hy soud' door Liefd hem selven schier vernielen,
Hy klaeght daer even staeg, hy smeeckt haer wonder soet,
Hy looft al wat hy magh, hy maeckt het Meysje vroet,
Het sal in alle dingh volmaeckt door Liefde wesen,
Hier mede weet de Gast de Vrijster te belesen:
Sy op het goet geloof, sy slaet de Vreyer aen,
En meent 't sal voor de wint in alle dingen gaen,
De Joncker is gerust, het gater op een trouwen:
Maer wie het alder-eerst soo dapper is berouwen,
Dat weet de gene wel, die eertijts Vrijster was,
Die menigh vreemde klucht van and're Vryers las.
Nu gaet het in de wind, de Man die wil niet deugen,
Is altijt even dwars sijn Vrouw in alles teugen,
De Liefd' is nu gedaen, de brant die is verkoelt,
Daer is een groote twist, daer leyt men nu en woelt.
Men hoort' er menigmael, och mocht ik weer ontrouwen,
Ick soud den Echten-staet mijn leven langh wel schouwen,
Al wat de Vrouwe doet, noch is het nimmer wel,
Nu weet hy van geen Liefd' nu is hy al te fel,

Hy heeft geen eer nog ſchaemt, voor niemant wil hy ſchroomen
Hy durft op d'hooghſte trap van alle wreetheyt komen,
Hy ſlaet ſijn Bed-genoot, hy ſtootſe van hem uyt,
Is dit niet voor de wint, is dit geen blijde Bruyt?
Wat dunckt u als de Liefd' ſoo t'ſamen is gebrouwen,
Sal dit met reden niet een Maget achter-houwen?
De Vryers zyn te loos, ick hebber meer gekent,
Men ſcheen een blijde Bruyt: maer 't ſchip is haeſt gewent,
Ick hebſe wel geſien, die oock om 't goetjen trouden,
Maer die het kort daer na ſoo jammerlyck berouden:
Het goetje was verteert al eer men omme ſagh,
De Weyd die wierde kael; 't en bleef niet als het plagh,
De Joughman, niet gewent tot wercken noch tot ſloven,
Gaet by de Grooten om, en Moeder ſit bedoven,
Ja tot de ooren toe, in alderley verdriet,
Vermits ſy 't Huyſgeſin in ſoberheden ſiet.
Een ander die na wens een Dochter heeft verkregen,
Die deughtſam is en ſchoon, met rijckdom daer beneven,
Van alles wel verſien, die ſlaet haeſt achter uyt,
En maeckt al me op 't leſt haer tot een droeve Bruyt:
Men leeft als ſonder Wet, men treet zyn plicht bezijden,
In plaetſe van de vreught ſoo komter bitter lijden,
De trouw die wort beklaeght, betreurt in alle dingh,
Men ſeyt, O droevigh uur, doen ick na trouwen gingh.
Dus ſit de Vrouw en kermt, en draeght vaſt dunne wangen,
Wie ſoud na ſulck en Staet zyn leven oyt verlangen?
't En is altoos geen Liefd, geen vrientſchap voor en na,
Als 't was met Coridon en met ſijn Silvia,

PHILIS.

My dunckt (ô Philida!) dat gy door ſulcke reden
Hier miſt het rechte ſpoor, en gaet bezijden treden,
In 't ſtuck van trouwe Min; geen trouwe Minnaer wort,
Door iemants quaet misbruyck, in ſijne trouw verkort,
Men mag geen trouwe Min met recht daerom verſmaden,
Om dat een ander doet veel trouweloose daden,
Soud ick u waerde Nimph belaſten met het quaet,
Het welck een ander doet, dat waer een ſlechte daet:

't Is waer mijn Herderin, het misbruyck in het trouwen,
Dat schuilt wel by de mans; maer ook wel by de vrouwen,
't En is, geloost dit vry, alleen niet by de Mans,
De Vrouwe brengt in't huys dikmaels een vreemde dans,
Een staeltje kunt gy sien aen onse lieve Floris,
Hoe word de Man gefopt, wat is't een soete Joris,
Hoe menigh Jongelingh zyn ongeval beklaeght,
Die van zyn eygen Vrouw geduerigh word geplaeght;
En moet gelyck een slaef op haer gedachten leven,
Indien hy vrede wil, moet schoone woorden geven,
De Vrouw leeft als een Heer, hy als een slechte bloet,
En hoort noch knorren toe in alles wat hy doet.
Een groote slaverny, tot schanden van de Mannen,
Die uyt haer heerschappy haer selven laten bannen,
Die van den grooten Heer gestelt zyn als het Hooft.
En werden door een Vrouw van al haer glans verdooft.
Veel Maeghden zyn wel soet, soo langh sy zyn te vrijen:
Maer als men is getrout, dan zyn het snoode prijen.
Soo gy u ooghjes Lief eens gints en weder slaet,
Gy sult haest kunnen sien, hoe't met de Vrouwen staet,
't En is soo suyverlyck met haer niet, als sy schijnen,
Sy doen soo menigh man van hartseer schier verdwijnen,
Den een die is te snaps, den ander is te luy,
De darde heeft somtijts al vry een sotte buy,
En laet haer niet aen 't huys, noch huys-gesin gelegen,
De vierd' is achteloos en gaet verkeerde wegen,
De vijfde lorst en borgt, en soeckt de Lombert an,
En teert het geltjen op, veel slimmer als de Man,
Offschoon den goeden knegt moet op het water swerven,
De Vrouwe niet-te-min die gaet het al bederven.
Een ander is te proncks, gaet altijd even net,
Of 't wesen magh of niet, het worter op geset:
Het zeyl dat moet in top, al soud' het namaels rouwen,
Een Vrou (ô Philida!) die kan veel wonder brouwen.
Indien sy niet en is te vijs, of al te reyn,
Dan is sy dickwils soo, dat yder groot en kleyn
De walgen van haer heeft, ja souder schier van koren,
Vermits sy in haer vuyl veel kladdigheyt wil smoren.

De reste die te veel maeckt van het huys haer werck,
Daer moet de man op straet of elders in de Kerck,
Jan Hen die moeter uyt, 't en magh niet zijn geleden,
't Is over al te reyn, hy mach'er niet op treden!
En als de goede Man komt met een vrient of twee,
Dan hanght terstont de lip; dat doet haer dapper wee,
Dan siet de Vrouwe suer en heeft veel norsse vlagen,
Dit, en noch duysent meer, dat moet de Man al dragen.
Ick swijge van de rest, en noch van hooger quaet,
Waer door het huys gesin vervalt en onder gaet,
Ey laet ons dit propoost om reden wat in-binde,
In plaetse van het suer het soet voor d'Echt uyt-vinden.

PHILIDA.

Neen Philis noodigh ist, indien men niet en peylt
Wanneer men 't Lant genaeckt, het scheepje wort verseylt;
Dit weet de Zee-man wel, al eer 't u oock beswaerde,
't Is noodigh, dat men dit stelt in sijn rechte waerde:
Want als men onbedacht het trouwen onderwint,
In plaets van soete vreught men ongeneughte vint.
Wel Philis tot besluyt, laet ons die reden staken,
Ick moet hier in het Hof mijn geest noch wat vermaken,
Ick wens u goeden dagh, gy Herder weest gerust,
Soeckt waer het u belieft, vermaeck en soete lust.

PHILIS.

Ick wenste Philida, dat ick u mocht geleyden,
Ick sal hier in het groen u wederom verbeyden.

Philis klaeght by hem selven.

Terwijlen dat ick hier mijn Philida verwacht,
Soo stort ick heden uyt mijn droeve Minne-klacht.
O vruchtelose Min! wat heb ick onderwonden,
'k Heb lange tijt gesocht: maer (lacy!) niet gevonden,
'k Reyck na de Morgen star, die aen den Hemel staet,
Ick wil 't geen ick niet kan. O al te soete daet.
Ick sie, dat ick de Son (ach leyder!) soeckt te tergen,
Ick wil, (ô soete Nimph) ick wil de Silv're Maen,
Die yder tot een pronck siet aen den Hemel staen,
Alleen tot mijnen dienst, en uyt haer plaets gebieden,
Onmogelyck Godin, welck nimmer sal geschieden;

Al-

Alsoo ô frisse bloem, is dat ik u bevin,
(Elaes!) de ware daet van mijn verdwaelde Min,
Min, ja verdwaelde Min, met duysent kromme wegen,
Waer toe ben ik gebraght, waer toe ben ik genegen,
Seght gulden dageraet, seght vriendelijke schijn,
Hoe komter in mijn hert al-sulk een snood fenijn?
Hoe komt de wreede Min so strengh mijn zieltje plagen,
Dat ick daer over moet inwendigh rouwe dragen?
Dat ik u soet gesicht met smert aenschouwen moet,
En dat ik werd met spijt tot in mijn Ziel gevoet?
Wat mach'er voor vergif omtrent u ooghjes sweven,
Wie heefter in mijn hert de Liefde dus geschreven?
Waer door ik, als geparst, de Min ach laes begon,
Vooghdesse van mijn Ziel, O Lief, O gulden Zon!
Wiens stralen dat van ver soo krachtigh my beschijnen,
Dat ik van hitte smelt, van brant schier moet verdwijne.
O Philida! indien ik ront uyt spreken mocht,
En dat gy al mijn leet eens grondigh ondersocht,
Wat soud den Hemel u al soetigheyt verklaren,
Gy soud (O Philida) u anders openbaren.
Ik segh noch ander-mael, gy soud mee-waerdigh zijn,
Indien gy Herderin wist van mijn droeve pijn.
Maer nu ach mijn Godin, waer op sal ik vertrouwen,
De Minne werckt in my wel duysent-werf berouwen,
Ik sie aen u gesicht, ik speur aen u gelaet,
Dat gy die u bemint paeyt met een losse praet,
Ik werd als om-gevoert, twee-strijdigh zijn de reden,
O wonder! hoe kan 't zijn; 't en is niet langh geleden.
Dat my een soete les gants aerdigh wierd verhaelt,
Waer in u wedermin wierd konstigh afgemaelt:
Maer 't valt heel anders uyt. 't Schijnt of de Minne-Goden
Uyt wangunst en uyt haet zijn van my af-gevloden.
Wanneer ick u aenschou, soo legh ik met geklagh,
O ongeluckigh uur, doen ik u eerst aensagh,
En dat ik wierd beroert, om u met hert en sinnen,
Met hoop en groote sorgh, volkomen te beminnen.
Godinne van de Liefd', waer komt het my van daen,
Ontdeckt my, waer de Min soo snel is uyt ontstaen?

Daer

Daer is geen soet gevley, geen omgang nog geen smeken,
Geen locksel tot de Min noch soete Minne-streken,
Ten weder zijd' geschiet, daer is by niemant schult;
Nochtans soo is het hert met Liefde gants vervult.

E C H O.

Wie klaegt hier van sijn Min? versoekt gy iets te weten?
't Beginsel van u smert, dat zijn u Liefs secreten,
Die gy van goeder handt seer gunstigh hebt gehoort,
Waer door u jeughdigh hert tot Liefden is bekoort.

P H I L I S.

O wonder! wat ick speur, wie hoor ick ginder spreken?
't Schijnt of het uyt de aerd of elders komt uytbreken,
't Is d'Echo na my dunckt, en dien ick hoor van veer,
Ach, staet een weynigh stil, 'k versoeck aen u noch meer.

E C H O.

Maer, Philis let hier op, het zyn omtrent drie Jaren,
Dat u de Min begon secreet'lyck t'openbaren,
Drie Jaren, dat gy eerst versocht aen Philida,
Die gy niet spreken kunt; maer leeft noch op gena:
U Liefde die gaet hoog, maer kunt noch niet verwinnen?
Noch 't hert van Philida ontsteken tot weer-minne.

P H I L I S.

Is in het herte dan van Philida geen lust
Tot Liefd' noch wedermin? en leeft sy gants gerust.

E C H O.

Gerust, maer niet geheel, haer zieltjen heeft bewegen,
Nochtans sy gaet de min aen alle kanten tegen,
U Philida die wort by wylen omgevoert,
En tot de weder-min van Philis schier beroert:
Sy draeght een gunstig hert, maer kan haer wederhouwen,
't En gaet soo hooge niet, om Philis noch te trouwen.
Soo ras als Philida haer Philis maer aensiet
Ontset haer teer gemoed' haer verruw die verschiet,
Somwylen op de Straet, by wylen op den wege,
Waer dat hy haer gemoet of by geval komt tegen.
Somwylen voor deur, somwylen in de Kerck,
Daer speurt men aen 't gelaet een wonder oogen merck,

Daer

Daer kan een lieffelyck root by wylen boven prangen,
Daer siet men menigh blos op hare teere wangen;
't Welck tekens van de Min, van weder-liefde zyn;
Schoon of het word bedekt met een geveynsde schijn.

P H I L I S.

Soud Philida tot my wel eenigh gunste dragen,
En scheppen uyt mijn min een heym'lick wel-behagen?

E C H O.

Behagen, weet gy 't niet het wesen dat vermelt,
Of Philida geen Min in 't heymelijck en quelt.
Soo ras en worter niet van Philis oyt gesproken,
Of 't hert word als een roos in vroolijckheyt ontloken.

P H I L I S.

Ick wenste, dat ick mocht de reden van u weten;
Het schijnt, dat Philida heeft Philis heel vergeten,
Of dat dees Herderin my houd als voor een sot,
Of dat sy met mijn Min geduerigh drijft de spot,
Dit speelt my, waer ick ga, geduerigh in de sinnen,
Die geeft my groote spijt, en baert verdrietigh minnen,

E C H O.

Minnen, ey Philis swijght, een-mael is u geschiet
De gunst, al waer omtrent gy u niet vinden liet,
Het scheen of gy de spot met Philida woud drijven,
Alleen door u vertreck, en door u achter-blijven,
En t'sedert is 't compas met u gants omgedreyt,
En zijt van alle hoop tot dese tijd ontseyt.

P H I L I S.

Wel hoe, het schijnt een droom, dat gy mijn weder-varen,
't Geen heym'lyck is geschiet, so duyd'lyck kunt verklaren,
Was oock de jonge Maeght niet in haer eer gekrenckt,
Was 't herte niet ontstelt? gelyck men dat wel denckt.

E C H O.

Denckt vry, dat Philida met spijt was in-genomen,
Als sy geen Philis sagh omtrent noch by haer komen,
't Was van een Jongh'gesel een al te slecht bestaen,
Daerom soo schijnt voor 't oogh u vrijery gedaen.

P H I-

PHILIS,

't Is vreemt, al wat ick hoor, 't zyn wonderlycke daden;
't Schijnt of den Echo weet mijn gantsche saeck te raden.
Soud Philida hier door nu blijven onbeweeght,
Schoon of haer Philis steets een hert vol Liefde dreeght?
Neen, geensins Philida, men kan het wel bemercken
Aen wesen en gelaet, aen woorden ende wercken,
Ick vraegh noch ander-mael? indien het so gebeurt,
Soo is de kans versien, soo leef ick oock betreurt.

ECHO.

Treurt Philis soo gy wilt, het zyn u eygen rancken,
Gy hebt u Philida in 't minste niet t'ondancken,
U is noch naderhant een ander saeck geschiet,
Waer in dat gy u schult niet als te klaerder siet,
Gy hebt de soete Maeght selfs mondelingh gesproken,
Het smeken stont aen u, aen u heeft het ontbroken.
Wech met u suere mont, wech met u stuers gelaet,
Wanneer gy naer u wens met u Beminde praet.
Siet voor u, dat gy noyt van iets begint te roemen,
De schult die is by u, gy kunt het niet verbloemen.

PHILIS.

Ick vind my overtuyght, de reden hebben kracht,
Vermits dat ick mijn plicht niet recht en heb betracht.
Soud Philida dan noyt genegen zyn te minnen,
Sal ick in eeuwigheyt haer nimmermeer verwinnen?

ECHO.

Verwinnen, 't kon geschien, ik segh voortaen geen meer,
Het eynde van u saeck dat weet den Opper-Heer,
Die sal het door den tijt u alles openbaren:
Wat Godt te samen voeght, dat sal in 't eind noch paren.

PHILIS.

Nu dient my goeden raet, het schijnt met my gedaen,
Ach Philida! wat sal u Philis nu bestaen?
Door noots-dwang nu geparst so sal ick moeten scheyden,
En met een stille geest een beter lot verbeyden.
Ach Philida! door noot, soo neem ick een besluyt,
En segh adieu mijn Lief, mijn uyt-verkoren Bruyt:

Adieu

Adieu mijn hooghste schat, fleur van mijn jeugdigh leven,
Adieu mijn Sonne-bloem, die ick nu moet begeven,
Adieu ô Morgen-star, die my door Liefde voet,
Adieu mijn Gulden-Son, om wien ick treuren moet,
Adieu, Godin adieu, gy pronck van alle Vrouwen,
Adieu Princes, die ick verlaet met duysent rouwen,
Adieu ô soete Nimph, aenschout u dienaers leet,
Adieu roem-waerde Vrouw, gedenckt aen 't geen gy weet
Adieu mijn Ziels-Matres, die ick niet magh vermanen,
Adieu mijns herten troost, adieu met droeve tranen,
Adieu Lust-hof vol vreught, ick hoop soo langh ick leef,
Adieu mijn Ziels-Fonteyn, die 'k nimmermeer begeef,
Den Hemel die gun my in liefde te volherden,
Dat gy mijn Echte Vrouw, en ick u Lief magh werden.
Adieu dan voor het laetst, met droefheyt ende pyn,
Adieu mijn Lief, adieu, het moet gescheyden zyn,
Maer eer ick noch vertreck, hoe, sal ick dan soo scheyden?
Bedaert mijn droeve ziel, en laet u niet verleyden,
Daer mocht noch eenigh hoop by avontuer op-staen,
En ick haer spreken moght, 't is best van niet te gaen,
Daer komt licht onversiens een toeval in de minne.
O wonder! wat ick sie, daer komt mijn Velt-godinne,
Mijn troost, mijn toe-verlaet, wat dienter nu gedaen,
'k Sal met mijn droeve klacht haer in 't gemoete gaen.
Ach Philida! ick wacht alleen op u medogen,
O Liefde die my druckt! hoe groot is u vermogen?
Ick dwael in mijn verdriet, ey soete Philida,
Gunt, naer u soeten aert, u Philis eens gena,
Mijn heet en brandent hert dat is aen alle zyden
Benaeuwt, o droeve min? wat brenght gy duysent lijden,
Indien gy eenigh gunst in uwe boesem draeght:
So denckt (ô Gulden Son?) hoe dat ick word geplaeght,
Hoe dat ick ben omringht van buyten en van binnen.
En hoe ick strijden moet, my selven t'overwinnen,
't Schijnt dat gy soete Nimph geduerigh my versmaet,
In alles wat ick doe, of wat ick heden laet,
Soo ick iets van mijn Min bedenck aen u te schrijven,
Gy weet met aerdigheyt en klucht daer mee te drijven,

Mijn rijmtjes die gy siet, vol droeve Minne-klacht,
Die worden even selfs oock met de Min veracht,
Mijn Min, verdoolde Min, die ik met smert moet dragen,
Die my niet anders leert dan als ootmoedigh klagen.
Door dwangh (elaes!) geparst, buyg ick my voor u troon,
Had ick een Konings macht, of droeg een Keysers Kroon,
Door mijn eerwaerdigheyt soud' ick tot Liefde dwingen,
U Maeghdelyck gemoet, met and're duysent dingen.
Vermits het meeste Volck alleen op rijckdom siet,
Soo dunckt my weerde Maeght gy om die reden vliet,
De rijckdom my belet, om u te mogen spreken,
Hoe soetjes dat ick vly, 'k blijf echter noch versteken.
En schoon het eens gebeurt, en dat ick by geval
Een woortje met u spreeck, noch is het niet met al,
Gy toont u wonder schuw, en schijnt niet wel te vreden,
En laet my heden gaen onwaerdigh tegens reden,
U vriendelyck gesicht dat staet niet lief-getal,
Geen kusje laet gy toe, wanneer ick scheyden sal.
O soete Philida! wat magh u wederhouwen?
Dat ghy geduerigh spreeckt van nimmermeer te trouwen.
Dat gy u soo bedwinght, of is 't om eer en Staet,
Om glory van de wer'lt, die als een damp vergaet?
Wat vrees magh by u zyn, seght Lief, wat kan u deeren?
Sal ick u soet gesicht in eeuwigheyt ontbeeren?
Sal ick verlaten zyn en leven sonder vreught,
En dwalen in de nacht van droevigh ongeneught,
De nacht van duysterheyt vol hoopeloose minnen;
Door-vlochten met veel leet, en met beroerde sinnen.
Beweeght u Philida, aensiet mijn treurigh hert,
En maeckt my eenmael los van dees bedroefde smert.

PHILIDA,

Wel Philis, soete Knecht, al wederom te klagen,
En my de oude les van Liefde voor te dragen.
Het klagen lieve Vrient, als 't even staegh geschiet,
Dat is een lastigh dingh, men hoort het met verdriet.
Wel aen, indien gy wilt, laet u ten besten raden,
Dus steets in ongeneught te leven kan u schaden,

Gy zyt een Jongh-gesel, en vry een geestigh quant,
Soeckt die u lieven wil, en houdt de overhant,
Voor my, het is vergeefs gy quelt u eygen sinnen,
Ick ben, in kort geseyt, noch niet geneyght te minnen.

PHILIS.

De mondt (ô Philida) spreeckt dickwils met bescheyt,
'tGeen 't herte niet en meent, 't word so wat omgedreyt;
In 't minnen, naer het schijnt, soo magh dit vry passeren,
Een Vryer, die wat weet, kan haest dit lesje leren,
Het is een oud gebruyck, men noemt het eerbaerheyd,
Men prijst oock sulck een Maeght, die stracx niet ja en seyt.
Het is der vrijsters aert haer soo wat schuw te dragen,
De vryers haer natuer, te smeken en te klagen:
Op dese Noord-Star Lief is dat mijn Scheepje zeylt,
't En kan mijn schult niet zyn, soo my de haven feylt.

PHILIDA.

Al stelt gy dit voor vast, 't faljeert noch menigh-werven,
En dat een Vryer moet sijn soete Liefsjen derven,
't En is geen vaste Wet, gelyck gy heden drijft,
Want menigh Maeght is schuw, die so geduerigh blijft.

PHILIS.

Ja Philida 't is waar wilt gy ten nauwsten keuren:
Maer maeckt eens onderscheyt, wat siet men meest gebeuren,
Het is een oude spreuck, siet wat de Liefd' vermag,
Geen Eycken Boom en valt ten eersten met een slagh,
Een Vryer, die het meent, en sal niet eens versoecken,
Maer wel verscheyden mael, en stadig hem verkloecken,
Sijn Liefde, dien hy draeght, hy dickmaels openbaerd,
En soo de Vryster is vry van een goeden aerd,
Sy sal hem als een vrient de saeck ten besten houwen,
En op het alderlest noch willigh met hem trouwen.

PHILIDA.

Ist soo, gelyck gy seght, en worter dus gedaen,
Wie kan na rechten eys dit altijd tegen staen?
Geduerigh en met kracht, gelyck de Vrijsters strijden,
Dat kan geen teere Maeght noch jonge Vrijster lijden.

PHI-

PHILIS.

De Strijd-Godin, 't is waer, word even als met kracht
In 't Leger van de Min geduerigh uytgewracht,
Maer let wel Philida, dit ſtater weder tegen:
Wie kan een forſſe Maeght tot weder min bewegen,
Sy ſlaet de Vryer af, al ſchoon ſy hem bemind,
Soo langh als 't haer belieft, en vreughde daer in vind.
Dit recht dit heeft een Maeght, dit moet de Vrijer lijden,
En daerom magh hy ook geduerigh weder-ſtrijden,
Op hope van gewin: maer 't is geen rechte munt,
De Vrijſter is te veel in deſe ſaek gegunt,
Een Vryer b'hoord' geen meer als driemael af-geſlagen
En na den darden ſlagh ſoo moeſt hy niet meer vragen,
De darde ſlagh moet hem ſoo veel al zyn geſeyt,
Hoor Vryer, houd u ruſt, en ſoekt een ander Meyt,
Daer mee waer 't liedjen uyt, dan had men vaſte peylen,
Nu hoopt men langen tijd, en noch ſoo kan het feylen.
Voor my, ik wenſte wel, en datter ſulk een wet,
Voor yder Jonk en Oud in 't minnen was geſet:
Maer noch in deſe ſtrijd ſoo heb ik goet vertrouwen,
En dat mijn Philida haer niet ſal achter-houwen,
In ſchijn noch veynſery, gelyck als veel geſchiet,
En dat men leeft op hoop, en dan al weder niet.
Neen Philida, my dunckt, dat ick kan anders mercken,
En dat getrouwe gunſt ſal blijcken uyt de wercken.
Hier dede mijn Godin, ſoo dunckt my tot beſluyt,
Dat ick de Bruygom ben, en Philida de Bruyt.

PHILIDA,

Neen Philis, lieve Knecht, dit ſlot en heeft geen reden,
Men gaet ſoo onbedaght niet in den Huw'lyck treden,
Al worter in de Min wat boertery gepleeght,
't Is noodigh dat men dit wat rijp'lyck overweeght-
Soud gy met Philida genegen zyn te trouwen,
Verſtaet wel wat ick vraegh, en ſoud 't u niet berouwen?

PHILIS.

Dit is een vreemde slah, wel Lief, wat vraegh is dit,
Te meer om dat gy weet, dat liefd' mijn hert beſit,

En

En dat ick heb geleeft op hoop verscheyde Jaren,
Om met u in den Echt door Liefde t'saem te paren,
Soo is mijn antwoort dit, en segh dan Philida:
Op het berouwen neen, en op het trouwen ja.

PHILIDA.

Hebt gy de saeck al wel met voordacht overwogen?
Bedenckt u eerst te recht, al eer gy word bedrogen.

PHILIS.

Noyt kan ick in der daet van u bedrogen zyn,
Soo gy in trouheyt lieft, en sonder valsche schijn.

PHILIDA

Soo trouwheyt in de Min staet vast ten weder zyden;
Soo isser geen gevaer van iets bedrogh te lijden.

PHILIS.

Op trouwheyt ick versoeck u tot mijn Echte Vrouw,
En op u trouwheyt ick ten vollen my vertrouw.

PHILIDA.

Gy soudt tot weder-min een Maget schier bewegen,
Al was sy tot de trouw noch minnen niet genegen:
Maer laet ons hier in 't kort wat vraeghjes stellen voor,
Soo wat discours gewijs, ey geeft noch wat gehoor,
Ick sal geen sotte klap, geen losse reden maken,
Het gene dat ick meen, zyn huysielijcke saken.
Wanneer gy Philis dan naer wenschen waerd getrout,
Met dees die gy bemint, en die gy nu aenschouwt,
Soud gy u leven langh in vreed dan konnen leven,
En onder 't huys-verdriet gewilligh u begeven,
Soud gy een swacke vrou doen billick onderstant,
En bieden na den eys getrouwelyck de hant?

PHILIS.

Ja Philida? ick soud mijn trouwheyt noyt ontrecken,
Myn hert met al zyn kracht dat soude daer toe strecken.

PHILIDA.

Dat gy de waerheyt spreeckt, geloof ick in der daet,
Soo langh als 't voor de wind en naer u wenschen gaet:
Maer soud gy d'eerste twist wel soetjes kunnen mijden,
En als 't te passe quam wel tegen spreken lijden?

Dit is het eerste punt, dat Echte luyden dient,
En eerder komt te pas dan als men dikwils mient:
Want door een schemper woort, of door een hevig spreeken
Soo siet men menighmael de gront der liefde breken,
En wie die gulde les niet vast en wel onthoud,
't Is veer de beste wijs hy noyt sijn leven trouwt,

PHILIS.

't Is waer, die gulden les is noodigh voor ons beyden,
En wijst als met de hand waer heen het ons wil leyden,
Te meer om dat het strekt tot vreed van man en vrou,
Tot welstant van het huys, en van de reyne Trouw,
Dit stae ik willigh toe, en sonder langh te dralen:
Mits dat een deughtsaem Wijf blijft binnen hare palen,
En niet door forssen aert by wijlen nu of dan
Te zyn als Overheer; tot schande van de Man.

PHILIDA.

Gelyk als dit betaemt; maer Philis noch al verder,
Als gy nu waert getrouwt, seght my eens lieve Herder,
Soud' dan u liefd' wel soo stantvastigh kunnen zyn,
Dat gy geen oogen-lust, noch heymelycke schijn,
Van gunst, u leven langh, aen niemant soud betoonen:
En dat gy 't Echte-bed met suyverheyd soud kroonen?
Geen jok noch boertery, geen geyle dartelheyt
Te plegen, welk de gront van jalousye leyt?
Veel minder dat gy soud'een ander caresseeren,
En lieven buyten 't huys, 't welk noyt en magh passeeren,

PHILIS.

Ik segh met volle mont, 'k segh ja mijn soete beelt,
Wanneer als in dit stuk de Vrouw geen parten speelt,
Niet van ontuchtigheyd, of diergelycke qualen,
Maer dat sy na den eys haer schult niet wil betalen:
De schult, gelyk men leest, en van goetwilligheyt,
Het welcke menigh Man ook in 't verderven leyt,
Schoon of de Huys-heer is tot soete lust genegen,
De Vrouw blijft even koel, begeert het niet te plegen,
Indien een jonge Vrou wil hebben haer begeert,
Die moet na dese Wet volkomen zyn geleert.

PHILIDA.

't Is waer, in dit geval, kan ik niet tegen-spreken,
Maer als men vorder gaet, daer schuylen meer gebreken,
De Man die leyt de schult wel dikwils op zyn Wijf,
En als men 't wel besiet, soo is het zyn bedrijf,
De gronden van de Liefd' bestaen in soetigheden,
In vriendschap sonderling, ook in bequame reden,
Een Man die alle dingh zyn echte Vrouw verwijt,
En haelt veel saken op, alleen tot enckel spijt,
Die knorrigh is van aert, en uyt natuer genegen,
Daer is de trou een last, daer gaet het niet te degen,
Daer elk des anders leet als op een schale leyt,
Daer word de Liefde kleyn, daer vint men 't al bekeyt:
Soo gy dit quaet vergift niet kunt geduerigh schouwen,
Ik segh noch ander-mael, 't best is dan niet te trouwen.

PHILIS.

Neen Philida, ô neen, dat's wel een losse vent,
Die ook aen yder een zyn saken maeckt bekent,
't Is beter, als men seght, in stilligheyt geswegen,
Als van een enckel woord veel smaet en hoon gekregen.

PHILIDA.

Ja Philis na den eys te spreken op zyn tijd,
Dat heeft van overlangh al menigh hert verblijd:
Maer tot de saecke selfs soo voegh ick dese rede,
Een swijger is wel goet, wanneer 't geschiet tot vrede,
Al wie dat op zyn tijd tot vrede swijgen kan,
Dat is een wyse Vrouw, of ook een deftigh Man.
Maer wat is dit geseyt, men mach'er niet of roemen,
Daer is een ander soort, en die wy pruylers noemen,
Daer is een stille mont ook swijgen alle dagh,
Ja weken, maenden langh, en doen een stille slagh
Een slagh, die oock de Vrouw kan in de Ziele nijpen,
En sonder eenigh woord, hoe kunt gy dit begrijpen?
Dit is noch erger leet, en gaet schier al te fijn?
Wel Philis soud gy oock een pruyler kunnen zyn?

PHILIS.

Wat beelt mijn Philida dus seltsaem in de sinnen,
Dat Philis d'Echte Trouw met pruylen soud beginnen,

Neen

Neen Herderin, 't en is van Philis noyt gedacht,
Veel minder dat dit quaet soud' werden uytgewracht.

PHILIDA.

Gy staet veel saken toe, dien ick u draegh te voren,
Gy soud tot weder-min schier Philida bekoren,
Maer echter schuylter noch al vry een hooger quaet,
Waer door het huys gesin seer licht te gronde gaet:
Dat is de Dronkenschap, die 't alles kan verteeren,
Die moest gy vyand zyn, en dapper van u weeren.
Daer zynder, die voor 't oogh wel brave Mannen zyn,
Maer heym'lyk opgepronkt door een gemackte schijn,
Sy weten op den dagh haer vuyle lust te buygen,
Maer echter in der nacht sy in het duyster smuygen,
Daer sit de Vrouw alleen, de vreught is uyt het huys,
Wie dit te beurte valt, het is een dubbelt kruys.
Het goetje word verteert, de sinnen bijster dwalen,
Een dronckaert als men weet die wil veel mostert malen.
O Philis! dat ick wist ik hier van liep gevaer,
Ick troude nimmermeer, ick bleve die ick waer.

PHILIS.

Ey Herderin, houd op, dit zyn maer qua gedachten,
Gy hebt van al dit leet geen schaduw te verwachten,
Ick laet de ware daet van al dit jammer staen,
Komt, soete Nimphje komt, wilt my de koop toe slaen,

PHILIDA.

Ja Philis, als ick u soo hoogh steld in 't vertrouwen,
En 't viel dan anders uyt, hoe soud het my berouwen,
Al 't geen ick heb verhaelt, dat is maer huys-verdriet,
Dat selven word gemaeckt, by toeval soo geschiet:
Maer gaet een weynigh voort, wat zynder duysent lasten,
Van siekten, pijn en leet, wat zijnder strenge gasten;
Die ook geduerigh zyn geëygent aen de trouw,
En treffen menighmael de kinders of de Vrouw,
Die al de soete vreught in droefheyt doen verkeeren,
En dat men lijden moet, al soeckt men 't af te weeren,
Als my oock over quam een quael of droeve pijn,
Soud gy my dan oock wel een trouwe steunsel zyn?

PHILIS.

Ja Lief, gelooft dit vast, geen trouwheyt sal ontbreken,
Siet daer mijn eygen Ringh, 't welck is mijn trouwheyts teken,
Die sal getuyge zyn van mijn getrouwigheyt,
En dat mijn trouwe min op vaste gronden leyt.

PHILIDA.

Ick weet niet wat ik sal, gy maekt my twijffelmoedigh,
Ey Philis toeft noch wat, waer toe dus al te spoedigh?

PHILIS.

Waerom doch langh gebeyt, daer schuylt geen ongeval.

PHILIDA.

Ick stae als in beraet, ick weet niet hoe ick sal.

PHILIS.

Ey Lief, hoe dus beducht, wat staet u doch te vresen?

PHILIDA.

Wel Philis wat of 't is, het ja-woord wil niet wesen,

PHILIS.

't Is langh genoegh, mijn Lief, stelt sulcke fantasy
Ter zyen, kom hier staf, weest met u Minnaer bly,
Want ick op dese uur geluckigh my bevinde,
Geluckigh boven maet, mijn waerde Ziels-beminde.

PHILIDA.

Ja Philis, het geluck sijn rol te wonder speelt,
En werd gants ongelyck by velen uyt-gedeelt,
Wanneer als het geluck een Jongh-gesel wil dienen,
Dan sal hem de Fortuyn een schiel geluck verlienen,
Het zy of door een vriend, die hem zyn gunst betoont,
Of dat hy by geval komt daer de Vrijster woont.
Of dat sy door het oog, en door een soet aenschouwen,
Tot Liefde word verruckt, en wenst met hem te trouwen:
Gelyck in dat geval oock menighmael geschiet,
Dat Liefd' geboren werd soo ras elckander siet

PHILIS.

Houd ick mijn Philida, wijdloopigh nu te spreken
Van Liefd' en van geluck, doet onsen handel breken.
Keert weder mijn Godin, en spreeckt u rechte gront,
En sonder veynsen meer, spreeckt Juffer uyt de mont.

PHI-

PHILIDA.

Wel Philis tot besluyt, soo vraegh ick u volkomen,
Hebt gy dat in u hert getrouw'lyck voor-genomen.
Met my u leven langh te leven in de deught,
Te dragen soet en suer, in droefheyt en in vreught:
Gelyck ick heb verhaelt in veel verscheyde saken,
En soo gy 't oprecht meent, ick sal het veynsen staken.

PHILIS.

Oprecht mijn Ziels-Godin, soo vastelyck vertrout,
Als gy het Hemels-licht hier met u oogh aenschout.

PHILIDA

Wel Philis dese Ringh die sal ick dan aenvaerden,
En zal een teecken zyn van u, mijn Lief, mijn waerde.
Dat gy in trouheyt lieft en niet in valsche schijn,
Hier op sal ik u Bruyt, en gy mijn liefste zyn.

Het Tweede Deel,

Aen de

ONDER-GETROUDE.

Vergeleken by de Voor-middagh.

DE Min, in deught gevoet,
Volbrenght des Minnaers wenſchen,
En baert een ſoete vreught
Op Aerd' by alle menſchen:
Wanneer een jeughdigh paer
In Deught naer Trouwen gaet,
Dan ſtaet de Gulde-Son
In d'alderhooghſte graet,

Genisis. 2. 28.

Ende Godt de Heere sprack: 't En is niet goed dat de Mensche alleen zy / ick wil hem een hulpe maken / die hem by sta.

DE Trouw wiens eygenschap door vast gekogte banden,
Twee Zieltjes onder een tot eygendom verpanden,
De Trouw die ons vertoont een sonderlinge kracht,
Die als een Voester is van 't Menschelyck geslacht.
De Trou wiens groot geheym van niemant is begrepen,
Schoon dapper in 't verstant, hoe kloeck of hoe geslepen.
De Trouw die by haer selfs en uyt haer eygen aert,
Een schoone melody en soete vreughde baert.
De Trouw, in 't kort geseyt, die boven alle saken
Kan beyde Man en Wijf seer bly en heughlick maken,
En haer met sulck een bandt soo nauw en engh verbint,
Soo dat men in een Lijf twee Zielen t'samen vint,
Wiens Zieltjes onder een gevlochten maeckt een heele:
Wie niet en is gepaert, die is noch maer ten deele,
Hy is niet meer als half, soo langh tot dat hy vind
Sijn lieve Weder helft, dien hy van herten mint,
Het Huw'lyck maeckt een mensch, een mensch van volle leden.
En waerom dat men Trouwt, dat heeft al vry sijn reden.

Ecclesiast. 9. 9.

Gebruyckt des levens met uwen Wijve/die gy bemint/ soo lange gy dat ydel leven hebt/ dat u God onder der Sonnen gegeven heeft / alsoo lange als u ydel leven duert: want dat is u deel in den leven / ende in uwen arbeyt / die u Godt onder der Sonnen gegeven heeft.

De Liefd' is van seer soeten aert,
Sy werd uyt vrolykheyt gebaert,
Soet sien, en vriend'lyck spreken,
Kan 't hert ter Liefd' ontsteken.

Het

Door-Gemengelt.

Met verscheyde Bruylofts-Liedekens.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Schoonste Nimphje in het Wout.

WEest nu vrolijck en verblijt/
Nu ter tydt/
Die hier t' same zijt gekomen.
't Is een dagh nu van geluck/
Vry van druck/
Wegh met al de dusse dromen.

Siet

Siet daer is een Wilt gejaeght /
Dat behaeght
Onse Bruydegoms Persoone /
Maer wat is het voor een Dier ?
't Is seer fier /
Eenen Maget jongh en schoone.
Wonderlyck soo is dit werck /
Want seer sterck
Heeft den Jager moeten jagen /
't Wilt dat woud' niet zijn gevaen /
Maer gedaen
Is nu al des Jages klagen.
Bruydegom gy zijt die geen
Die alleen
By den Jager wordt geleken /
En het Wild dat is u Bruyt /
Die gy uyt
Haer geselschap hebt gestreken.
Laet in 't aertsch niet zijn verwert
Uwe hert /
Wilt het Hemelsche na jagen :
Bouwt u Huys op dese grondt /
t'Aller stondt /
Wilt u vroom en eerlijck dragen.
Dits een Jagt die God bemint
En gy vint
Op dien weg des Levens Krone /
't Is Heer Bruydegom u plicht /
't Eeuwigh licht /
Sal het u hier namaels lone.
Jaeght geduerigh na de deught /
In u Jeught /
Wilt in Godes vreese leven.
Met u lieve Echt genoodt /
Tot de doodt

Vaert in het eeuwigh leven.
't Is van God ons tot een wet /
Ingeset /
Dat men sal in deughden trouwen /
Want hy wil door d' Echte staet /
Vroegh en laet /
Het geslacht alsoo opbouwen.
Nu dan Bruydegom en Bruyt /
Tot besluyt
Wy dan wenschen u te samen /
Aerdsche vreugde / vreed' en rust /
Naer u lust /
En een zaligh eynde / Amen.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Nu laet ons allegaer danckbaer zyn.

DIe hem ter zeewaert in begeeft
En drijft op Godts genaden /
Zijn herte in veel sorge leeft /
Hy hoopt op Godts weldaden /
Somwylen heeft hy goede moet /
Dan valt hy weder onder voet
Door stormen en door winden /
Die licht sijn Schip verslinden.
De liefde is de groote Zee /
Met al sijn falle baren /
De wint die slaet het Schip aen twee /
En brenght het in bezwaren /
Een Maget is gelijck de wint /
Die schip en goedt en al verslint /
Als zy geen liefde dragen /
Soo doen zy niet als plagen.

Het

Het schip dat is de minnaer soet
Die menighmael moet lijden/
En lacy met veel tegenspoet/
De groote Zee door snyden/
Zyn Lief dat is syn Vaderlant/
Syn ligt/ syn baken aen de strant
Het zijn alle de peylen
Waer 't scheepje na moet zeylen.
Geluckig zijt gy Bruydegom/
Dat gy op sulcke stromen/
Alwaer men u heet wellekom/
Zijt voor de wint gekomen/
Dat gy voorsichtigh hebt gepeylt/
En sulck een haven hebt gezeylt/
Daer klippen/ gront/ noch sanden/
U schip niet heeft doen stranden.
Smijt nu u Anker in de gront/
En wilt gerustigh leven/
Wilt lusjes/ kusjes/ t'aller stont
Aen u beminde geven/
En denckt niet om 't voorgaende wee/
Gy zijt nu op een goede ree/
Laet nu het schootje vieren
In deughe en goe manieren.
Viert soo de schoot na liefdens aert
Op dat u tot een kroone/
Veel soete kinders wordt gebaert/
Als Olijf-spruyten schoone/
Die als een cieraet aen u dis
Hier namaels sullen zijn gewis/
En staen tot uwer eeren/
Wilt u geslagt vermeeren.
En gy Vrouw-bruydt/ na redens-wet/
Wilt mee den Acker ploegen/
Het is van Godt soo ingeset/

Gy

Gy moet u daer toe voege /
En geeft geen oorsaeck van verdriet /
Voldoet het geen dat God gebiet /
Wilt hem van herten vreesen /
Gy sult gezegent wesen.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Pronckje van de Maeghden.

LIefd' en reyne trouwe
komt ons hier voor oogen /
Siet ons Bruydt en Vrouwe
Heerlijck op getogen /
Liefd' heeft haer bewogen
Te treden in den Echt /
Speelnootjes / pyplootjes /
Hert binders / vreught vinders /
Nu kransjes vlecht.
Helpt haer lof vermeeren /
Gy die hier ter stede
't Jonge Paer ter eeren /
Zyt gekomen mede /
Wenscht haer toe veel vreede /
Geluck in dese staet /
Dat hare / eerbare /
In 't leve / Godt geve /
Syn gunst te baet.
Bruydegom wilt minnen
Uwe Bruydt vol eere /
Met u hert en sinnen /
Soeckt haer vreugts vermeeren /
In de vrees des Heeren.
Wilt leven na Godts woort /

Met

Met vreughden/ in deughden/
Wilt seyen/ en meyen/
Soo als 't behoort.
 Wilt Vrou-bruydt betoonen/
Uwe Man veel trouwe/
Vreed'lijck by hem woonen/
D'Hemel t' samen bouwen/
Als eerbaer Vrouwe
U altoos deughd'lijck draeght/
De sonde/ in 't ronde/
Wilt heten/ en laten/
Die Godt mishaeght.
 Wilt al t' samen mercken
Op de hant des Heeren/
Op sijn wonder - wercken/
Hoe hy 't al gaet keeren/
Yder moet hem eeren
Hier in dit aerdtsche dal/
Dus noemen/ en roemen/
Wy heden/ met reden/
Godt boven al.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem : Gelijck de Starren verçieren klaer.

O Heer! die in den Hemel woont
 En eeuwigh'lyck daer leeft/
U goedigheit dit jonge paer toont/
En haer u zegen geeft/
Gy hebt 't Huwlyk zelfs ingestelt
En wilt dat zeeg'nen als u Woort vermelt/
 Den mensch hebt ghy geschapen reyn
Naer u behagen goedt/
Gy zegent hem hier in 't gemeyn/
In volle overvloedt/

Wilt met u geest begaven schoon/
Dit Jonge Paer uyt uwen hogen Throon.
Gy Bruydegom bemint oprecht
U Lief/ u waerde Vrouw/
Aen wien gy nu zijt vast gehecht/
Door wettelijcke Trouw/
Leydt haer in deugt/ met vreughden voort/
En bindt u beyde aen Gods Heyligh Woort.
En gy vrouw Bruyt weest ook bereyt/
Voldoet u reyne plicht:
En toont u man gehoorsaemheyt/
U kinders onderricht/
En leyt haer in Godts vreese fijn/
Soo sult gy oock van hem gezegent zijn.
Wy wenschen u dan tot besluyt/
Des Heeren Heyl'gen vreed'/
Al 't geen wat soet en lieflyk luyt/
Dat wenschen wy u meed'/
Al wat u tot den Hemel leydt
Dat zy by u tot in der eeuwigheyt.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Weest welkom Bruyd'gom.

KOm Fama blaest in 't openbaer
Ter eeren van dit jonge Paer/
Komt wenscht haer mee
Des Heeren Heyl'gen Vree.
Geluck sa wenschen wy te saem
U beyde in des Heeren Naem/
Geluck Jong Paer/
Geluck van jaer tot jaer.
Aenhoort nu wat gy schuldig zijt
En hoe gy sult tot aller tyd/

In d' Echte-staet
U dragen vroegh en laet.
Gy Man-hooft sult al-wat gy doet /
In u geluck of tegenspoet /
In vreught of pyn /
Niet wreedt noch korsel zijn.
U huysvrou sult gy gaen te moet
In vrede by haer woonen soet /
En onbeswaert
Haer houden lief en waert.
Gy zijt voortaen u eygen niet /
Daer is een vast verbont geschiet:
Want Man en Wijf
Twee Zieltjes in een lijf.
En gy huysvrou / van uwen man
Neemt u plicht gewilligh an /
Met vreughe betoont /
Dat liefde by u woont.
U Man sult gy gehoorsaem zijn /
Uyt reyne liefd' en niet in schijn /
De vreed' na jaeght /
Doet niet dat hem mishaeght.
In woorden en in daden kuys /
Sagtmoedig / stil ook in het kruys
Met heus gelaet /
Want dit is u cieraet.
Laet lichten als de Sonne klaer
U beyde deught in 't openbaer /
U kind'ren soet /
In Godes vrees opvoet.
Leeft t'samen vredig / vreest den Heer /
In liefde bloeyt / groeyt meer en meer
Tot dat de doodt
U voert in Abrams schoot.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Schoonſte Nimphje die, &c.

WEeſt nu vrolijck en verheught
In de deught/
Soeckt al t'ſamen vreughts ver-
meeren;
Komt aenſchouwt 't wort u ver-
klaert
Hoe op aerdt/
Alle dingen haer omkeeren.
Siet een maget jongh en ſchoon
Van perſoon/
Is in 't net door lief'd' gevangen.
Waer aen 't beeckje met ſyn hert
Was verwert/
En ſoght trooſt met groot verlangen.
Bruydegom weeſt nu verblijt/
t'Aller tijt/
Want het is nu klaer gebleken/
Dat gy u lief-waerde bruyt
Heden uyt
't Gilt der maegden hebt geſtreken.
Leeft nu heyligh met u vrouw/
In de trouw/
Vreeſt den Heer/ wagt u van ſonden/
't Zy in tegenſpoet of ſmert/
Laet u hert
Zijn door liefde vaſt verbonden.
Liefden neemt het al in 't ſoet/
Ende doet
Man en wijf in vreughde leven/
En Godt wil tot ſulck een ſtaet/
Vroegh en laet
Sijn heylſame zegen geven.
Liefd' uyt reyne hert en ſin/
Uwen min/
Laet het klare beeckje vloeyen/
Op dat na u wenſch met vreught/
In u jeught/
Olijf-ſpruytkens mogen groeyen.
En vrouw bruyt dit is het lot
U van Godt
Opgeleyt / als gy kunt leſen/
Dat gy ſult u waerde man/
Nemen an
En hem onderdanigh weſen.
Leeft eendrachtigh / want de vreed'
Is Godt meed'/
Wilt de eerſte tweedracht ſchouwen
't Huwlijck ſchijnt een hemel wel/
Maer de hel
Kan men oock wel t'ſamen bouwen.
Wy dan wenſchen u jongh paer
Allegaer/
Dat u hier de Heer wil geven/
Door ſijn zegen rijckdoms goet/
In voorſpoet/
En hier na het eeuwigh leven.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Roſemont die lagh gedoken.

BRuydegom wilt vrolijck weſen/
U van herten ſeer verblijt/
Want gy in den echt geprezen
Naer u wenſch gebonden zijt/
't Minnaers hert hebt gy gejaeght
Sy is bruyt / en vrouw/ en maeght.
Komt gy Nimphjes / ſoete dieren/
Vlegt een krans van maegdekruyt
Wilt voor 't leſt daer mee vercieren
't Jeughdigh hooft van onſe bruyt/
Want ick ſie ſy ſal 't beſtaen/
Om met beeck ten ſtrijt te gaen.
Strijt dan luſtigh met malkander
Soo 't behoort na liefdens aert/
Als twee liefkens by den ander
t'Samen in de deught gepaert/
Treet vry aen en weeſt verblijt/
Niemant blijft in deſe ſtrijt.
Wat al lonckjes/ wat al kusjes/
Geeft ons Bruydegom ſijn Bruyt/

't Zijn de vlaeghjes/ 't zijn de kusjes/
Die ſijn hertje geven uyt;
Laet ons dan oock in het ront/
Eensjes kuſſen mont aen mont.
Wie ſal onſe bruyt gelyen
Als het tijt is om te gaen?
Speelnoots gy moet u verpen/
Meysjes 't dient van u gedaen/
Brenght haer wyp tot aen het bedt/
Maer weeſt vorder geen belet.
Laet nu eens de glaesjes klincken
Dat wy mogen na den eys
Elck een friſſe roemer drincken/
Speelnoot 'k brengh u dit een reys
Sendt het voort ter eeren om
Van ons bruyt en bruydegom.
Wy dan ſullen ons vermaken
Met geſangh en kusjes ſoet/
Aen de ſchoon geblosde kaken/
Yder dan ſijn plicht voldoet;
't Ander dat wy noch vermoen
Laten wy de bruyd'gom doen.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Lieve dochters vol van jeughden.

Of: Lieve Mopſe.

Waerom ſoud' men nu niet ſingen
Deuntjes van ſeer ſoeten toon/
Onſen bruydegom ten toon?
Wilt nu vreugt in deught voortbrengen
Want 't is nu den rechte tijt/
Dat men heughlijck is verblijt.
't Huis dat is vervult met vreugde
Siet de gaſten komen aen/
In de kamers ſiet men ſtaen
Bruyloſts gaſten/ 't is vol van jeugde/
Al het gene dat men ſiet
't Jonge paer geluck aenbiet.
Speelnoots/ wilt nu kransjes vlechten/
Dit 's de langh gewenſchte dagh/
d'Alderblijtſte die men ſagh/
Hert en zieltjes t'ſaem te hechten/
Dat is nu het ſoetſte werck
Van een harder in de kerck.
Nu wel op/ daer komt getreden
't Jonge paer met vreughden aen/
't Soete werck dat is gedaen/
Veel gelucks/ veel heyl/ veel vrede/
Roepen wy met vreughden uyt/
Zy ons bruydegom en bruyt.
Wech nu klappers met u tongen/
Die niet zijn als vol fenijn/
Uytgebannen moet gy zijn/
Meenigh wort van u beſprongen/
En door tweedracht ſoo vol haet
Dat de liefde ſchier vergaet.
Waerom ſoud' men u doch hooren
Achterklappers boos van aert?
Gy zijt hier geen plaetſe waert/
Al u klappen is verlooren;
't Is nu tijt van vreed' en vreughde/
Dat men vrolijck is verheught.
Bruydegom leeft nu met vreden/
Neemt het alles in het goet/
Met u bruytje ſuur en ſoet,
Daer op wenſchen wy u mede
Dat gy recht mooght zijn getrout/
Werden zaligh/ rijck en out.

DANCK-LIEDT, na de MAELTYT.

Stem: Gelijck de Sterren verçieren.

Nu laet ons al t'ſaem danckbaer zijn
Den Heer die eeuwigh leeft/
Die door ſijn vriendelijck aenſchijn
Ons nu verzadight heeft:
Heft op u hert ten hemel-waert/
En danckt den Heer gy die hier zijt vergaert.

2. Wy dancken u/ o Vader goet/
Fonteyn van alle vreught/
Dat gy in volle overvloet
Ons spijst en maeckt verheught/
U liefd' en u barmhertigheyt/
Hem wijder als des hemels throon uytspreyt.

3. Wat is (o Heer!) den armen mensch/
Dat gy hem onderhout?
En geeft hem hier sijn lust na wens
Met vreught soo meenigh-fout:
O rijcke Vorst! o goetheyt groot!
Veel stercker is u liefde dan de doot.

4. U milde hant die doet gy op/
En spijst elck seer bequaem/
U goetheyt reyckt aen 's hemels top/
Jehova is u Naem/
Een Heere zijt gy groot vermaert/
Die op des hemels wolcken henen vaert.

5. Laet onse vreught ter eeren zijn
Van uwe Majesteyt/
Oprecht en niet in valsche schijn/
Tot onser zaligheyt:
O Heere Jesus Davids Soon!
Schenckt uyt genaden ons des levens kroon.

HET VADER ONS.

Stem: Van de Engelsche fortuyn.

O Vader goet! die in den hemel zijt/
Geeft dat ons hert en ziel in u verblijt/
Geheylight zy/ o groote Vorst! u Naem/
Tot uwen dienst maeckt ons doch recht bequaem.
U Rijcke komt/ tot in der eeuwigheyt/
Lof ende Eer zy uwe Majesteyt/
U wil geschied' op aerden hier gelijck/
Als in den throon van 't eeuwigh hemels rijck.
Geeft huyden ons tot lijfs-behoef in noot/
O milde Godt! alleen maer daeghlijcks broot.
Vergeef de schult/ ons schult in snoot fenijn:
Gelijck wy doen die aen ons schuldigh zijn.
Leyt ons Heer niet in qua bekooringh boos/
In twist en nijd/ in valscheyt trouweloos.
Van alle quaet verlost ons Heer voortaen/
Leyt ons dat wy recht na den hemel gaen.
Want u alleen/ O Vader! is dat rijck/
De kracht/ en oock de heerlijckheyt gelijck.
Tot een besluyt soo seggen wy dan klaer/
Amen/ dat is/ het zy en werde waer.

Geestelick Bruylofts-lied, uyt den 45 Psalm.

Stem: Ga's werelts minnaers vliedt.

MYn hert is vol van vreught/
Myn tongh die is verheught/
En singht een liedt vol van geneught/
Ter eeren van den Koningh fijn;
Soo wil ick heden vrolijck zijn.

Gy schoonste die men vint/
Die yder een bemint/
Met kracht nu op de zijde bint/
U zweert/ welck is u een cieraet/
Van u Koninghlijcke staet.
Klimt op u wagen hoogh/
Met wapens/ pyl en boogh/
Want siet gy hebt u vriendelijck oogh
Gewent tot liefd' en trouw eenpaer/
Daer door soo doet gy dingen zwaer.
U Stoel staet eeuwigh vast/
Gy lijdt geen overlast/
Elck een gehoorsaem op u past/
De Scepter van u Majesteyt
Is oorsaeck van gerechtigheyt.
Gy haet het boose quaet/
Van kruyt rieckt u gewaet.
Wanneer gy uyt u kamer gaet/
De bruyt staet u ter rechterhant
Met gout verciert in hare stant.
Hoort dochters die daer zijt
De schoonste van ons tijt/
Verheught u nu/ en weest verblijt/
Vergeet u volck nu in 't gemeen
En oock u vaders huys met een.

Want onsen Koningh fijn.
Heeft in u soet aenschijn
Een wel gevallen/ en wil zyn
U Vorst/ en Heer van nu voortaen/
Gy sult hem bidden onderdaen.
Seer kostelyck gekleet/
Met gulden stucken breet/
Wert 's Konings dochter uytgereet
Met al haer Staet-jonckvrouwen (syn/
Soo sal sy uytgeleydet zijn.
Met vreught sullen sy schoon
Den Koningh in Persoon
Sien sitten in sijn hooge Throon/
En vry van leet en droefheyt zijn/
En leven vrolijck sonder pijn.
Daeromme niet en klaeght/
Dat gy u vrient en maeght/
Verlaten moet/ na niemant vraegt:
Want door dit Houw'lyck groot geacht/
Wert gy tot eer en staet gebracht.
Gy sult met kinders soet/
Seer wel in overvloet (doet.
Gezegent zijn / want Godt sulcks
Ick wil u loven seer verblijt/
En dancken uwen Naem altijt.

AVONDT-GEBEDT.

Stem: Sal ick noch langer met heete tranen.

O Eeuwigh licht in duysterheden!
Door wien de nare nacht verdwijnt/
Bewaert ons doch in rust en vreden
In 't midden van ons hier verschijnt/
Dat ons bedrijf/ na ziel en lijf/
Zy geest'lijck/ reyn/ en suyver onbevleckt/
Dat onse vreught tot uwer eeren streckt.
Hoewel wy desen dagh van heden/
O grooten Godt! seer hoog geacht/
Niet in Godzal'ge deught en zeden/
Maer sondig hebben doorgebracht:
U niet ge-eert / maer gans onweert/
En tegen u hertneckigheyt betoont/
Door u genaed' ons misdaet doch verschoont.

Bedeckt/ o Heer! al onse sonden!
Gelyk de nagt het al bedekt/ (den/
Wilt al ons quaet dog niet doorgron-
U goetheyt over ons nu streckt/
Dat wy noyt sijn/ van u aenschijn
Vervreemt / noch dat geen boos noch sondigh quaet/
In u Gerichte tegens ons opstaet.
Laet onse vreugt/ o Heer der Heeren
Zijn tot u lof/ en ons bewaert/
Heer bruydegom en bruyt wilt leeren/
En wy al die hier zijn vergaert/
Dat vroeg en spaet / ons doen en laet
Zy op des Heeren woort alleen gegront/ (stant.
Wel doen en vrolijck sijn tot aller

In

In vrolijckheyt dat met reden/
Door 't ſoet verſaem en Echts be-
ſluyt/
Wy deſe nacht met vreugt beſteden.
Adieu dan Bruydegom en Bruyt/
Wy wenſchen luſt/ en ſoete ruſt
Aen u jongh Paer / wanneer gy van
ons ſcheyt/
Dat Godt u bey in eeuwigheyt ge-
leyt.

HUW'LYCKS-LOF.

Stem: Mijn Alderliefſte verheven.

Geen hooger ſtaet op aerden/
Noch loffelycker ſtant/
Als 't huw'lijck groot van waerden
In 't Paradys geplant/
Geen vaſt noch ſoeter bant
En wordt'er uytgevonden/
Twee zieltjes t'ſaem verbonden/
O dats een vreught playſant!
Wie kan den trouw miſprijſen?
Godt heeftſe ingeſtelt/
Elck moetſe eer bewijſen/
Gelijck ſyn woordt vermelt/
U ſelven niet en quelt/
Wat wilt gy tegenſpreken/
Wie blyfter in gebreken?
Natuer daer ſelfs na helt.
't Is noodigh om te trouwen/
Want door de maegde-ſtaet/
Kunt gy niet onderhouwen.
't Geſlacht dat haeſt vergaet/
't Huwelijck is Godes raet/
't Zyn haters van de menſchen/
Die niet na trouwen wenſchen/
Den menſch hier door beſtaet.

Op aerden wordt niet gevonden
Daer meerder liefd' uyt ſpruyt/
Als uyt de ſoete gronden
Van 't huwelycks beſluyt:
Siet onſe waerde bruyt/
Hoe dat haer ooghjes lonckien/
Meer als gemeene voncken/
Denckt wat of dit beduyt.
Het zijn de liefdens banden/
Pylaren van 't gebouw/
Het zijn de vaſte panden/
De zegels van de Trouw/
Wanneer als man en vrouw
In liefde t'ſamen leven/
Godt ſal ſyn zegen geven/
Geluckigh in haer houw/
Prins bruydegom verheven/
Wilt met u lieve bruyt
In vreed' en liefde leven/
Banſcht alle tweedracht uyt/
Hier op met ſoet geluyt/
Soo wenſchen wy u mede/
Veel ſoete vreught en vrede/
Den hemel tot beſluyt.

SCHEYDT-LIEDT.

Stem: 't Windeken daer het Boſch af drilt.

Wel op/ wel op/ geſelſchap fijn/
't Sal nu tijt van ſcheyden zijn/
Wilt nu prijſen/ eer bewijſen/
Die 't ons alles heeft bereyt/
Laet ons die dancken eer men ſcheyt.
Wy dancken dan met blyd geſchal
U/ o Schepper boven al!
Voor u goetheyt/ ende ſoetheyt/
Die elck hier genooten heeſt/
Eere zy die 't alles geeft.

Wy dancken oock het jonge paer/
En de gaſten allegaer/
Die met vreughde in deughde/
Neffens ons Speelnootjes ſyn
Hier mee van herten vrolick zijn.
Komt nu al t'ſamen aen den dans/
't Is de vreughde der Maeghden-
krans
Want het teken/ heeft gebleken/
Dat ons bruytje vrouw ſal zijn
Morgen al voor de ſonne-ſchijn.
't Teken dat is de reyne trouw
Dat een bruyt maeckt tot een vrouw
Al het wenſchen/ by de menſchen/
Is de trouw daer 't al aen hanght/
Daer meenigh Maget na verlanght.
Tot een beſluyt/ 't is tydt van
gaen/
Want den dageraet komt aen/
Laet ons ſcheyden/ en geleyden
Elck ſijn liefje met geneught/
En met een kusje vol van vreught.

L I E D E K E N.

Stem: O fantaſtycke Silvia.

HOewel de Vryſters met der daet
Zijn ſpijtigh in het ſpreken/
Nochtans ſy meenen 't niet ſo quaet/
Gelijck het wel heeft gebleken
Aen meenigh maeght/
Die namaels beklaeght/
Haer eygen looſe treecken.
Onlanghs hoord' ick een minne-
klacht/
Van een bekende vryer/
't Geſchied' omtrent de midder nacht
Hy ſcheen een droevigh lyer/
Syn treurigh hert
Bleef vol minne ſmert/
Hy wierde geen bedyer.
Sijn liefje die ſcheen al te trots/
Sy woud' hem niet verhooren/
Sy bleef al even ſuur en ſpots/
Hy kon haer niet bekooren/
Syn Philida
En gaf geen gena/
Sijn moeyte was verlooren.
Hoort wat de jonge vryer doet/
Hy gaet hem wat bedaren/
Hy kieſt een ander liefje ſoet/
Laet ſpijtigh Lysje varen.
Hy is verheught/
En ſoeckt nieuwe vreught/
Hy gaet met een ander paren.
Nu ſchijnt de vryſter ſchier be-
ducht/
Men kan het aen haer mercken/
Sy geeft ſoo meenigh droeve ſucht/
Men ſiet het aen haer wercken/
Och! dat hy quam/
En ſy hem vernam/
Het ſoud' haer hert verſtercken.
Dit is het loon/ o jonge maeght
Van al te ſpijtigh ſpreken/
Soo gy een vryer liefd' toedraeght/
Wacht u voor ſulcke ſtreken.
Meent gy de knecht/
Soo toont u oprecht/
Soo ſal ſijn liefd' niet breken.
Nu ſit de vryer in ſijn throon
Met ſijn lief uytverkooren/
En draeght de gulde Bruygoms
kroon/
En Lysje wort geſchooren/
Yder die ſeyt
Door qua ſpijtigheyt/
Heeft ſy haer lief verlooren.

BRUY-

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Ick voer al over Rhijn.

NU laet ons dese Feeſt/
  Nu laet ons deſe Feeſt/
Vereeren met een ſoete kluchtꝫ/
De ſchoen paſt na de/ etc.
Vereeren met een ſoete kluchtꝫ/
De ſchoen paſt na de/ etc.
Vereeren met een ſoete kluchtꝫ/
De ſchoen paſt na de leeſt:
Van dobbe/ dobbe/ dob/ van Ca-
    les/ dob/ etc.
  Het hert is nu verheught/
Het hert/ etc.
Weeſt vrolick die hier zijt vergaert
't Is nu een tijt van/ etc. vreught.
  Ick hoor een ſoete ſtem/
Ick hoor/ etc.
Het ſchijnt muſijck/ 't gaet op de
    maet/
Het heeft ſijn rechte/ etc. klem.
  Wy wenſchen u jongh paer/
Wy wenſchen/ etc
Veel vrede/ vreught en ſoete luſt/
Een ſpruytje binnen/ etc. 't jaer/
  Dit is voor een jongh wijf/
Dit is/ etc.
In plaetſe van veel ſoete praet/
Een aerdigh tijdtver- etc. drijf.
  Wel vrienden tot beſluyt/
Wel vrienden/ etc.
Is 't netje nu niet wel geſpreyt/
De bruyt is in de/ etc. ſchuyt.
  De bruyt is in het net/
De bruyt/ etc.
Maer ſiet nu eens by neuſen om/
Hoe fraey is elck be- etc. ſet.
  Niemant en ſpot op aer/
Niemant/ etc.
Elck woud' wel om een zwarte
    veegh/
Dat hy de bruydegom/ etc. waer.
  Adieu dan ſoete bruyt/
Adieu/ etc.
Elck veeght het met een kuſjen of/
En daer mee is het/ etc. uyt.

t'SAMEN-SPRAECK,

Tuſſchen Margarietje en Catharina, Bruylofts genode.

Stem: Laura zat laeſt by de Beeck, &c.

Margarietje.

O Wat is 't een ſoet vermaeck/
  In de deughde t'ſaem te paren/
Noyt en vintmen ſchoonder ſaeck/
Dan als liefd' en trouw vergaren/
Siet eens na de jonge jaren/
Daer ſoo is het al verheught/
Hoe is yder een te vreden/
Vol van blijtſchap en met reden/
Hert en zieltjen is vol vreught.

Catharina.

  Liefde maeckt het paren ſoet/
Och! het is een hemel vreughde/
Als de liefde blijcken doet
Trouwheyt/ en dat in deughde/
Dan ſoo is 't een ſoete vreughde/
Die my ſchier bekooren ſou/
Om gelijck de jonge lieden/
Wederwin en gunſt te bieden/
Om te worden tot een vrouw.

Margarietje.
Wat is doch een mensch alleen?
Sonder vreughde moet hy dwalen/
Twee geliefjens t'saem gemeen/
Dat versoet veel droeve qualen/
Wie kan al de vreught ophalen?
O het is een suycker-soet;
't Is een lust/ een heughlijck leven/
't Huwlyck kan veel vreughde geven/
Als de liefd' de Trouwe voet.

Catharina.
Ja Margrietje/ 't is alsoo/
Laet ons vry niet langer beyden/
En niet binden aen een stroo/
Maer met reden ons bereyden/
Waerom souden wy afscheyden
Van het geen ons Godt gebiet/
Eva is'er door geschapen/
Waerom souden wy van slapen?
Als 't ter eeren Gods geschiet.

Margarietje.
Hoe geluckigh is den mensch/
Die door liefd' wort t'saem gebonden/
Bruygom gy hebt na wensch/
U een Eva uytgevonden/
s'Is van Godt u toegesonden/
En sy staet ons soo wel aen/
Dat wy sonder meer te seggen/
Sulck een brugh oock sullen leggen/
Om op dese wegh te gaen.

LIEDEKEN.

Stem: Het glas van mijn geneught is, &c.

O Overschoone Maeght!
Pronck van de deughde/
Die in u handjes draeght
Mijn levens vreughde/
Sal ick/ ach Silvia!
U niet verwinnen?
O soete melody!
Waerom mijn lief zijt gy
Dus koel in 't minnen?

Komt Nimphje laten wy
Eens gracjes binden/
O Rosemont! hoe bly
Sult gy bevinden
U Herder/ die door liefd'
Schier brant van binnen/
O gulden dageraet!
Waerom dus obstinaet?
Dus koel in 't minnen:

Natuer heeft u/ o beelt
Veel soetigheden/
Veel gaven mee gedeelt/
Wie soud met reden/
Soo oversoete maeght/
Met hert en sinnen/
Niet in 't gemeyn/
Waerom dan Ziels-fonteyn/
Dus koel in 't minnen?

U ooghjes die seer soet/
Als Fackels branden/
Het welck mijn zieltje doet
Aen u verpanden/
U Hals wit als een Swaen/
O Veld-Godinne
Langh zijt gy van persoon/
Gy draeght een gulden kroon/
Maer koel in 't minnen.

Of is u schoon cieraet
Daerom gegeven/
Dat gy soud met der daet
Eensaamigh leven?
Wilt dit (o soete beelt!)
Doch niet beginnen/
't En is niet goet alleen/
't Is tegen wet en reen
Dus koel in 't minnen.

Aensiet/ o Veld-Godin!
U schoone gaven/
Aenschouwt u Herders min
En treurigh slaven.
Ey laet u soeten aert
U selfs verwinnen/
Bluscht doch het veynsen uyt/
En zijt eerwaerde bruyt
Niet koel in 't minnen.

MINNE-

MINNE-KLACHT.

Stem: Verdwaelde Koninginne.

ACh Herderin! ootmoedigh
Knielt uwen dienaer neer/
Wiens zieltjen overvloedigh/
Bedroeft is meer en meer/
Bedroeft Godin/ om weder-min/
Verliefelt mijn brandent herte!
Ach Silvia! 't bidt om gena/
Troost my in dese smerte.

O Goddelijck vermogen!
O wonderlijcke kracht!
Mijn geest die wort gebogen/
En door u gunst gebracht/
Om Silvia/ te volgen na/
Te vleyen/ en te smeken/
Ach ziels Fonteyn! o maget reyn
Gunt my eens tyt te spreken.

Ick weet Godin geen reden
Waer uyt mijn liefde spruyt:
Als mijn genegentheden/
O uytverkooren bruyt/
U soet gesicht/ is als een schicht/
Het doet mijn zieltje krencken/
U soete mont/ my 't hert doorwont
Als ick daer aen gedencke.

Ach Silvia! siet neder/
Siet wie hier voor u leyt/
Gebogen/ en komt weder/
Bidt om medogentheyt/
Versacht u sin/ vertrout mijn min/
Ach wyse Koninginne!
Lief ick verwacht/ met droeve klacht/
U lieve weder-minne.

O Son! o gulde stralen!
Laet doch u klaer gesicht/
Eens door de wolckjes dalen/
Gunt my het minste licht/
Laet my van ver/ o Morgen-ster!
U straeltjes soet beschynen/
Op dat mijn pyn/ verlicht mag zyn/
En door u glans verdwynen.

Ach zieltje die gestrengelt/
Gestrengelt is door min/
Gesmolten en gemengelt/
Och mocht het waerheyt zijn/
Mocht ick op aert/ hier zyn gepaert
Met u in ware deughden/
Het sou voor mijn geduerigh zijn/
Een soet gewenschte vreughden.

Lief hebt doch medelijden/
Soo gy in u bevint
Yets dat my kan verblijden/
Een vonckje dat gy mint/
Want ick ben dyn/ en gy zyt mijn/
Als gy u laet bewegen/
Mijn herten vreught/ mijn ziels geneught/
Waerom zyt gy mijn tegen?

Terwyl u soete oogen
Niet sien op 's werelts staet/
Noch op een groot vermogen/
Op glory die vergaet:
Maer op de deugt/ welck is u vreugt
Op een Godtzaligh leven/
Hoe kan 't dan zyn/ of gy sult mijn
Oock wederliefde geven.

Of doet u vreese schromen?
Ey seght mijn Velt-Godin/
Of hebt gy voorgenomen
Te leven sonder min?
Ben ick onwaert/ of bot van aert/
Of wilt gy my beproeven?
Mijn treurigh hert/ wilt met geen smert
Door veynsery bedroeven.

Magh ick u niet vertrouwen/
Ach lief! dat doet my wee/
O min! o duysent rouwen!
Dit is mijn laetste bee/
Aen u Prinses/ aen u Voogdes/
Met soet en aerdigh spreken/
Geeft my geley/ al eer ick schey/
Dat ick u eens magh spreken.

GEESTELYK BRUYLOFTS-LIEDT,

Tusschen Bruydegom en Bruyt.

Stem: Ey schoone Nimph aensiet, &c.

ACh waerde bruyt/ mijn zieltje brant van binnen
Want door u soet gesicht/
Treckt gy tot u mijn hert en al mijn sinnen:
O lief/ o helder licht!
Ick ben vol vreught als ick u mach aenschouwen:
Gy zijt de Leyd-star die my leyt/
Van my wort gy gesmeeckt/ gevleyt/
Pronck van de vrouwen.
2. U aengesicht dat blinckt gelijck de sonne/
Is suyver/ wit en root/
Ach! mijn vriendin/ mijn duyve ick ben verwonne/
Mijn liefd' gaet tot de doot.
Seght my/ o schoone bloem die my geleydet/
Gy die mijn zieltje recht bemint/
Seght my waer dat gy u bevint/
Waer dat gy weydet.
3. Kent gy my niet/ o schoonste van de wijven?
Soo gaet dan heden uyt
In 't groene veldt/ en siet de schaepjes drijven/
O ziels-beminde bruyt!
Laet my (ach lief/) u soete stemme hooren/
Want in mijn hert geschreven staet/
Het cieraet van u soet gelaet/
Mijn uytverkooren.
4. Staet op mijn lief/ en komt tot my vriendinne
Van liefde ben ick kranck:
Mijn hertje brant/ is vol van soete minne/
Troost my met u gesanck/
Leyt my in 't hof van u wellustigheden/
En laet ons daer met soet geneught/
Een kransje vlechten/ en met vreught
Ons tydt besteden.

BRUYT.

5. Ick ben bereyt (ach lief!) tot u te komen/
Ick soeck tot in der nacht
Mijn bruydegom/ mijn geest is opgenomen/
Van u ick troost verwacht/
'k Ga door de stadt en vrage met verlangen/
Ick spreeck de wachters romom aen/
Die door de straten henen gaen/
Ach! my is bange.

6. Ick

6. Ick roep seer luydt aen u/ o mijn beminde!
 Ick ben in groote noot/
'k Ben kranck van liefd' om dat ick u niet vind/
 Men dreyght my met de doot.
Ach Bruydegom ick ben ter neer-geslagen/
 Ey/ komt vertroost/ u droeve Bruyt/
Al eer dat ick mijn ooghjes sluyt/
 In dese vlagen
7. Wat is u vrient/ o schoonste van de wijven/
 Die gy soo hoogh bemint?
Waerom gaet gy soo grooten rouw bedrijven?
 Ach! ach! soo gy hem vint/
Mijn vrient is root en wit als uytgekooren/
 Sijn hooft dat is van 't fijnste gout/
Sijn hayr dat kruyst seer meenighfout/
 Edel gebooren.
8. Sijn soet gesicht is als der duyven oogen/
 Die in de volheyt staen/
Sijn lippen zijn met roosen overtoogen/
 Sijn lichaem wel gedaen/
As reyn yvoor/ en staet op gulde voeten/
 Sijn keel is lieffelick en soet/
Dus is mijn vrient in overvloet/
 Die my sal groeten.
9. Geen waterstroom en sal de liefd' verkoelen/
 Noch 't minste blusschen uyt/
Mijn vrient is mijn/ wiens weder-liefd' ick gevoele/
 Die 'k in mijn hertje sluyt/
En is gelijck een zegel vast gesloten/
 Die nimmermeer en sal vergaen/
Want ick met liefd' ben aengedaen/
 En overgooten.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Weest Nimph gegroet, &c.

O Soete vreught/
 Vol bly geneught/
Veel soet vermaeck en melody/
Brenght ons den Echten-staet nu by/
Geen hooger kroon/
Geen soeter loon/
Krijght oyt een minnaer van de trouw/
Die syn beminde maeckt tot vrouw;

't Gewenschte daer 't herte beduerigh op staet/
Is dat men met vreughden na trouwen gaet/
Geen soeter op aerden men opt bevint/
Dan als het genieten van 't gene men mint.

2. De reyne trouw/
Maeckt man en vrouw
Hier voor den Echten-staet gemeen/
Dat sy van twee nu worden een:
Al 't suur en soet/
Dat haer ontmoet/
Al wat haer beyde wort toegepast/
En dragen met gedult haer last:
Twee zieltjes in deughden t'samen gevoeght/
Die leven in vreughden en wel vernoeght/
Den hemel die wort door liefde gebouwt/
Geluckigh is hy die deughdelyck trouwt.

3. Nu jonge paer/
Wy allegaer/
Wy wenschen u in desen staet
Veel soete vreughde/ vroegh en laet/
Dat liefd' en vreed'/
En eendracht meed'/
U beyde hertjes staagh bewoont/
En met een regen wort gekroont/
Dat gy hier met vreughden in 's werelts hof
Meught groenen/ en roemen u Scheppers lof/
En leven in vreden/ vol deughden playsant/
Tot tiersel en cieraet van d'Echte stant.

4. Ey siet hoe soet
Dat nu ontmoet
Hier onse bruydegom sijn bruyt.
Speelnootjes denckt wat of dit beduyt/
Siet allebey/
Dat soet gevley/
Lief-kosery in overvloet/
Vol van gekus/ ja wonder soet.
Heer bruygom 't lief-kosen dat staet u wel vry:
Maer zeylt niet te ruym/ haelt 't schootje wat by/
Weest vrolyck/ en vreughdigh/ en soet van aert/
Maer 't beste/ op 't leste/ voor 't bruytje bewaert.

5. O soete Bruyt!
Tot een besluyt/
Soo groeten wy u voor het lest/
En wenschen u het alderbest.
Speelnootjes bly/
Komt voeght u by/

Eer dat de Bruyt nu van ons gaet/
Groet haer noch eens in de maeghde-staet.
Wy wenschen u beyde dat gy vernoeght/
Met vreden/ en vreughden den Acker ploeght/
En dat gy oock mede als den Acker-man/
Door 't zaeyen/ meught maeyen/ de vrucht daer van.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Tusschen Vryer ende Vryster.

Stem : Prins Robbert, &c.

Vryer.

INdien dat gy/ o jonge Jeught/
Het soet van d'Echte-staet
De gront van alle soete vreught
Eens wist/ en hoe 't daer gaet:
Ick wed men naeuw een Jong-gesel/
Of oock een Maget vont/
Elck soud als door een soet gequel
Hem voegen in 't verbont.
Men soud verbinden vroeg en laet
Veel hertjes aen malkaer/
Dees soeten gulden Echten-staet
Omhelsden menigh Paer.
't Sou met veel jonge lieden zijn
Een hemel op de aert/
Gedurigh is het sonne-schijn/
Daer liefde t'samen paert.

Vryster.

En beelt u niet veel wonders in/
Al wort'er dit geseyt/
Dat even in de soete min
De meeste vreughde leyt/
't En is altijt niet essen moy
Kom soete lief te bedt/
Men siet dat dickmael om een stroy
Het baken wort verset.
De man die dickmael al te stuur/
Syn hooft en staet niet wel/
Siet altijt even bangh en suur/
En toont hem al te fel/
En slaet sijn lieve Bedt-genoot/
Ja stoot se van hem uyt/
Dat duert dickmael tot aen sijn doot
Is dat geen lieve bruyt.

Vryer.

Neen Speelnoot dat en raedje niet
Dit maeckje al te krom/
Dat is gemaeckte huys-verdriet/
Ick keer het anders om/
Twee zieltjes die in ware deught
Te samen zyn gepaert/
Genieten altijt soete vreught/
Want liefd' is soo van aert.
Het huw'lijck is een schoone saeck
Een aerdsche Paradys/
Vol melody/ en soet vermaeck/
En heeft een hooge prijs/
Geen edder vrucht en wort geteelt
Als door het Echts-besluyt/
Daer by soo wort oock afgebeelt
De Geestelijcke Bruyt.

Vryster.

Wat vint men al voor tegenspoet
Soo haest men is getrouwt.
Wat komter al veel suur in 't soet/
Soo dat het menigh rouwt:
Veel jammer en veel droevigh wee/
Veel hartseer en verdriet/
Het huw'lijck is een groote zee
Vol lyden/ als men siet.

Vryer.

Wel Nimphje dits een misverstant
't Sal noch wel anders gaen/
Wanneer als gy een geestigh quant
Liefkosende siet aen:
Gelijck als onse soete bruyt
Oock eertijts heeft geseyt/
Maer nu soo is dat seggen uyt/
't Compas is nu verdreyt.

Geluck

Geluck jongh paer in dese staet/
Gezegent zy u trouw/
Des Heeren gunst koom u te baet
In blydschap of in rouw/

En dat gy t'samen bloeyen meught
In veel voorspoedigheyt/
In liefd', geloof/ en reyne deught/
Tot beyder u zaligheyt.

LIEDEKEN.

Stem: Onlanghs geleden, &c.

HOort soete meysjes/
Die t'elcken reysjes/
U toont van trotsen aert/
't Welck ongeneughte baert:
Waerom dus strengh en wreet?
Wel hoe dus breet?
Nu gy 't secreet
Des vrijers weet/
Is nu de min u leet?

Wel lieve Susje
Gun my een kusje/
't En is soo niet gedacht/
Dat gy soo trots u acht/
Wech met dit snoot fenijn/
't En magh niet zijn/
Want Griet en Trijn/
Die sijn seer fijn/
Vol list en loose schijn.

Siet onse Neeltje/
Dat aerdigh beeltje/
Of Duysjen haer gespeel/
Ey siet doch eens hoe eel/
Hoe 't alles op de maet/
In order staet/
Haer fier gelaet/
En soete praet/
Ons om de tanden slaet.

O loose lonckjes!
O valsche pronckjes!
Hoort Antjes avantuer/
En Neghjen haer gebuer/
Ons Pietje soete Vaer/
Die meent al waer/
Hy docht met haer/
Te zijn een paer/
Maer 't is'er niet soo klaer.

Dat spijtige Lijsje/
Dat songh een wijsje/
Neen vrient je past my niet/
Vry na een ander siet/
Maer Truy wort noch begeert/
Sy doet haer best/
Geeft een Request/
Trouwt met de rest/
Jan Saly op het lest.

Gy soete dieren/
Leert goe manieren/
Dan jonghs op staet het wel/
Waerom soo bijster fel?
Gy meent het immers niet/
Hoewel 't geschiet/
Gy nijt en vliet/
Als met verdriet/
't Geen gy soo geern siet.

Het kussen/ het streelen/
En deuntjes queelen/
Dat is u hooghste vreught/
Al schijnt het ongeneught/
Het is een soete saeck/
En geeft vermaeck/
Maer tegenspraeck/
Men neemt seer vaeck/
De min sijn reuck en smaeck.

Wilt my geduerigh/
Zijn wreet en stuerigh/
En stellen u ten toon/
Ick wedt gy krijght u loon/
Raeckt gy maer over straet/
Eens op de praet/
In vrijers haet/
't Zy vroegh of laet/
Soo wort gy heel versmaet.

Ick

Ick raedtje voor 't beste/
Noch op het leste/
De reden plaetse geeft/
En na de reden leeft/
En tot een soet besluyt/
Kiest voor u uyt/ De beste duyt/
Treedt in de schuyt/
Soo zyt gy haest de Bruyt.

t'SAMEN-GEZANG.

Tusschen Vryer ende Vryster.

Stem: Galathea geestigh Dier, &c.

Vryer.

WAerom soete Velt-godin/
Moet ick eensaem dwalen?
En geduerigh in de min/
Hopeloos gaen malen/
Waerom treft my tegenspoet/
Meerder als een ander doet?
Dat ick in het vryen/
Niet en kan gedyen.

Sal ick nimmermeer de naem
Van een bruygom dragen?
Ben ick dan soo onbequaem/
In mijn jonge dagen?
Soete meysje tot besluyt/
'k Wenschte dat gy waert de bruyt/
En ick neffen desen/
Mocht de bruygom wesen.

Vryster.

Dat gy niet gedyen kunt
Vryer/ dit 's de reden/
Dat gy soeckt u eygen munt
Hooger te besteden/
Aen een maeght als 't waerdigh is/
Daerom slaet gy altijt mis/
Ende kunt in 't minnen/
Niemant overwinnen.

Vryer.

Neen Godin/ dit raedje niet/
Stelt die vry ter zyen/
Meenigh vryster als sy siet
Dat men haer wil vryen/
Toont haer nors en al te suur/
En siet altyt even suur/
Sulcke wijse strecken/
Doet de liefde brecken.

Vryster.

't Schort de vryers/ lieve vrient/
Aen haer eygen sinnen/
't Wort met veynsery gemint/
Valsch zijn sy in 't minnen/
Yder maget heeft een dat/
Wie het is daer scheelt oock wat/
Die haer stout vermeten/
't Geen sy niet en weten.

Vryer.

Valscheyt schuylt'er by een maegt/
Die kan klaerder blijcken/
Schoon of haer de min behaeght/
Noch gaet zy bezwijcken/
Al 't geproncк en al 't cieraet/
Dat getuyght van d'Echte-staet;
Noch kan sy haer houwen/
Of sy noyt wil trouwen.

Vryster.

Vryer in het kort geseyt/
Wilt u wel versinnen/
Soeckt een schoon en rijcke meyt?
En wilt die bewinnen/
't Is doch al de vryers aert/
Om met meerder zijn gepaert/
Gelt en goet te winnen/
Dat 's een drugh van minnen.

Vryer.

Zijn de vryers daer aen vast/
Wel mijn Herderinne:
Dit oock op de vrysters past/
Wie kan overwinnen?
Heeft de vryster meerder goet/
Wech soo is het met Jan Tot/
Om de ronde schijven/
Kan hy niet bedrijven.

't Is voor my de beste raet/
Noch een reys te wagen/
Met een vryster na mijn staet/
't Staet aen ons te vragen:
Is den eenen Juffer traegh/
d'Ander die is weder graegh/
'k Hoop ick sal na desen
Haest de Bruygom wesen.

HUWLYCKS-PLICHT.

Twist-vermijdingh.

Stem: Och legdy hier verslagen.

Of: Daget uyt den &c.

De sonne met haer stralen
Het aertrijck overschijnt/
En laet seer lieflijck dalen
Haer licht/ waer door verdwijnt
De nacht vol duysterheden/
Hier beneden.

De bloempjes aen der Heyden
Staen lieflijck in haer fleur/
De bossen/ velden/ weyden
Zijn vol van soete geur/
De Vogelkens die singen
Ende springen.

Alsoo is aengename
De son van vriend'lijckheyt/
Tusschen twee lieven t'samen
Die 't al ten besten leyt/
En maeckt het huys vol vreughde
En geneughde

De son moet altijt schijnen
Van eendracht ende vreed'/
Sy doet de nacht verdwijnen
Van twist en tweedracht meed'/
Sy doet de bloempjes luycken
Dat sy ruycken.

Voorsichtigh moet gy mijden
Het eerste twist-gekijf/
't En past noyt in het vrijen/
Veel min van man en wijf/
Soo sult gy nimmer klagen/
Al u dagen.

Komen daer donder-vlagen/
En stelt u noyt party/
Vermijt de harde slagen/
't Onweder gaet voor-by/
De zwarte wolck laet drijven
Sonder kijven.

Heer Bruygom wilt gedencken
De son die u verheught/
U tweede ziel wilt schencken
Gedurigh soete vreught/
En leeft met haer in vreden/
Na de reden.

Vrouw bruyt bemint u sonne
Die u gestadigh licht/
Die van u is verwonnen/
Door liefde; leert u plicht/
Verblijdt hem door u deughde/
Met veel vreughde.

Wy al te samen wenschen/
Heer bruydegom en bruyt/
Dat gy vereende menschen
In beyd' u trouwringh sluyt/
Al wat den Echt doet bloeyen/
Ende groeyen.

HU-

HUWELYCKS-PLICHT.

Gemeenſaemheyt in goet en bloet,
Maeckt door de Trouw het Paren ſoet.

Stem: Schoone Harderinne.

't IS een heerlijck leven/
En te prijſen boven maet/
Die hem gaet begeven/
In den heyl'gen Echten-ſtaet/
't Is des Heeren wil en wet/
Van hem ſelven ingeſet.
't Huw'lijck kan vermaken
Man en vrouw in de hooghſte graet/
Als men in ſijn ſaken
Houdt de rechte middel-maet/
Als men 't goedje niet en klooft/
Daer de liefde door verdooft.
't Is een ſoet bedrijven
Tuſſchen man en tuſſchen vrouw/
Dit of dat te ſchrijven/
't Maeckt verwarringh in de trouw/
Wat is aen een weynigh goet/
Als de Trouw de liefde voed.
Zijn de lichaems beyde
t'Saem gemeen van man en vrouw
Vaſt en ongeſcheyden
Door de wettelijcke trouw/
Waerom ſcheypt men dan het goet?
Dat maer ebb' is ende vloet.
Sullen dan de ſchijven
Meerder als het lichaem zijn?
En geſcheyden blijven/
't Heeft geen reden noch geen ſchijn
Daer men ſeyt van man en wijf/
Zijn twee zielen in een lijf.
'k Houw van ongebonden/
Ende prijs gemeenſaemheyt/
Daer men uyt de gronden
Van het herte t'ſamen ſeyt/
Al wat u is dat is mijn/
Daer kan liefde krachtigh zijn.
't Is geen ſtijl van leven/
't Maeckt de liefde teer en zwack/
't Kan geen vreughde geven/
Maer het baert veel ongemack/
Sulck een trouw die ſlaet heel mis/
Daer het goet geſcheyden is.
Wilt gy liefd' en trouwe
Hebben in ſijn volle graet/
Stelt dan man en vrouwe/
t'Samen in gelijcke ſtaet/
Dat gaet boven al de reſt/
't Goet gemeen is 't alderbeſt.

HUWELYCKS-PLICHT.

Een vreedſaem hert verçiert met deught,
Dat leeft vernoeght en vol van vreught.

Stem: Jonghvrouw wat ick u vragen ſal.

HOe aengenaem is de Echte-ſtaet
Wanneer ſy word beleeft
Vreedſaemigh in haer rechte maet/
Veel ſoete vreught ſy geeft/
't Is gelijckerwijs
Een Paradijs/
Daer in men vreughdigh leeft.
De vreden die verheught de menſch/
En is van grooter waert/
Sy geeft een yder ſijnen wenſch/
Veel ſoete vreught ſy baert/
Wie vredigh leeft
Die is 't dat heeft
Een hemel op de aerd.

Twee zieltjes die uyt reyne min
t'Samen zijn gepaert/
Die met haer lieve huysgesin/
Zijn vreedsaem/ still van aert/
Zijn vol van rust/
En soete lust/
Want liefd' wort daer gebaert.
De liefde is het hooghste goet/
Met vreedsaemheyt vernoeght/
Daer liefd' en vrede wert gevoet
Het al ten besten voeght:
Wel aen jongh Paer/
Van jaer tot jaer/
Met vreed' den Acker ploeght.
De vrede is het fondament
Waer op het Huw'lijck staet/
Door tweedracht wort de Echt ge-
En haest te gronde gaet/ (schent/
Onvreed' en twist/
Het al verquist/
Het is van 't slimste quaet.
Heer Bruydegom neemt dese raet
Ter herten/ tot besluyt/
Leeft in den heyl'gen Echten-staet
Vreedsamigh met u Bruyt/
Treet onder voet/
Wat hinder doet.
En munt in deughden uyt.

HUWELYCKS-PLICHT.

Het is een soete Medicijn,
In tegenspoet geduldigh zijn.

Stem: Nadien de Godtlijckheyt.

Geen soeter vreught op aert
En wort'er oyt gebaert
Als in den Echt te leven/
In reyne liefd' en deught/
Veel wellust kan het geven/
En maeckt het hert verheught/
Wie dat geduldigh leeft/
Steets in sijn lijden heeft
Hoop ende troost van beyden/
Die valt het lijden licht/
En kan hem bereyden
Gewilligh tot sijn plicht.
Gedult en lijdsaemheyt
Dat is de heerlijckheyt/
Dat zijn de diepe grachten/
De banden van de Echt/
't Is haer sterckt' en haer krachten/
Met liefde door-gevlecht.
Want een geduldigh man/
Die veel verdragen kan/
Is beter als een stercke/
Gedult en tegenspoet/
Als men kan bemercken/
Het lijden veel versoet.
Wilt gy dan jonge Lien/
Vreught en wellust sien/
Soo moet gy steeds hanteeren/
Gedult en lydtsaemheyt/
Daer moet gy u na keeren/
Met alle stadigheyt.
Dit moet u huys-raet zijn/
Niet in gevreynsde schijn/
Dit moet u cieraet wesen/
De beste pronck in 't huys
Is gedult/ 't wort gepresen/
Lijdtsamigh in het kruys.
Geluck hier mee jongh Paer/
Wy wenschen u allegaer/
Dat u den Heer wil geven
Veel zegens na den geest/
En hier op na dit leven
Het eeuwigh Bruylofts-feest.

HUWELYCKS-PLICHT.

Als 't Haentje swijght, en 't Hentje kraeyt,
Dan is 't Compas geheel verdraeyt.

Stem: Pronckje van de Maeghden.

't Huwelijck is te prijsen/
Als men door de zeden
Deughd'lijck kan bewijsen/
Dat men na de reden:
Leeft in rust en vreden/
En stadigh die be-ooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/
In 't sijne vooght/
Heerlijck boven allen
Is de man verheven/
Na Godts wel-gevallen/
Is hem dit gegeven/
Echter moet hy leven
Al is hy dus verhooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/
In 't sijne vooght.
Een magh niet regeeren
In de Echte trouwe/
Schoon de man een heere/
't Hooft is van sijn vrouwe/
Nochtans moet hy schouwen
Te heerschen/ wat men pooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/ In 't etc.
Veel min sal de vrouwe/
Heerschappy genieten/
Want alsulck een Trouwe
Sal de man verdrieten/
Dat sy vooght sou hieten/
Geen wetten die gedooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/
In 't sijne vooght.
Man en vrouwe beyde
Zijn malkanders leden/
Leven ongescheyden/
Daerom leert de reden/
Dat gy sult met vreden
Al wat gy t'samen pooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/ In 't etc.
Elck is anders kroone/
Blijdschap ende vreughde/
Waer twee Lieven woonen
t' Samen in de deughde/
Daer is veel geneughde/
Daer wort de Trouw verhooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/ In 't etc.
Bruydegom wilt leeren
Wel te onderhouwen
Dese wet/ tot eere
Van de Echte trouwe/
Wilt het quade schouwen/
Geen jalousy gedooght/
In deughde/ met vreughde/
Elck heden/ met reden/
In 't sijne vooght.

MOYSES GEBOORTE.

Stem: O Paris wreet. Of: Edel Karsouw.

Hoe wonderbaer/
Hoe heerlijck zijn Godts werken/
Seer groot in overvloet/
Wie kan sijn macht/
Sijn mogentheyt niet mercken/
In alles wat hy doet!
Sijn wijse raet
En is niet om doorgronden/
Niemant kan sijn groote macht
Begrijpen of verkonden.

Siet hier een Kint/
Uyt slechte staet gebooren/
Veracht van yder een/
Drijft seer bedroeft
Op 't water als verlooren/
Vol jammer en geween/
Zijn wieghjen is
Een kisjen kleyn van biesen/
't Schijnt of Moyses in de vloet
Sijn leven sal verliesen.
Dit kleyne Wicht/
Dat drijft daer in de stroomen/
En schreyt seer naer van dorst/
Geen lieve vrient
Noch Vader durft daer komen/
Noch Moeder met haer borst/
Die 't lieve dier
Eens laefde/ maer moest derven/
En uyt vrees haer liefste kint
Ellendigh daer sien sterven.
Een fiere Maeght/
Een dochter van een Koningh/
Van Pharao wijdt vermaert/
Komt by geval
Uyt haer verheven wooningh/
En toont haer soete aert/
Neemt Moyses aen/
Ja tot haer lieve sone/
Wil hem in des Koninghs hof
Met staet en eere kroonen.
Een wonder-werck/
Door Godes verheven hant/
Siet Moyses in sijn jaren/
Leydt hy met kracht
Een over-groote schare/
Uyt het Egyptenlant.
Dit is dat Kint
Dat hier soo leyt verschoven/
Door wiens daet dat yder een
Des Heeren Naem hoort loven.
Wel op/ jongh Paer/
Wel op gy Nieuw-getrouwde/
En wie gy heden zyt/
Dit is tot troost
Van alle Nieuw-gehouwde/
Weest in u staet verblijt/
Dus kan de Heer
In tegenspoet vermeeren:
Al wat hier onmogelijck schijnt
Kan Godt ten besten keeren.
Den Echten-staet
Kroont Godt tot allen tijden/
Met zegen in 't verdriet/
De vrucht uws lijfs
Sal hy gebenedijden;
Als gy aen Moyses siet.
Godt is getrouw/
't Komt alles u te bate/
Leeft maer reyn en vreest den Heer
Hy sal u niet verlaten.

De beste Trouwringh die men vint, Is liefde, die de herten bint.

Stem: Een Kindeken is ons gebooren.

De liefde seer hoogh geprefen/
Duert in der eeuwigheyt/
De liefde gelijck wy lesen/
Is vol van deughtsaemheyt/
Sy baert een soete vreught
In 't Huwelijck gewis/
Geluckigh zijn de Paren
Wiens Trouwringh liefde is.
De liefde tusschen beyden
Is oorsaeck van geneught/
En kan de zielen oock leyden
In vreed' en soete vreught/
De liefde die verdrijft
Het schadelijck fenijn/
Laet liefde/ o soete Bruytje/
U rechte Trouwringh zijn.

De liefde is lanckmoedigh/
En vol van vrind'lyckheyt/
Vol deughden / en seer sachtmoedigh/
En vol barmhertigheyt/
Sy is in 't Houwelijck
Een gulden sonne-schijn/
Laet liefd'/ o soete Bruytje/
U rechte Trouwringh zyn.
De liefde is niet afgonstigh:
Gelijck men dickmael siet:
Maer nedrigh en goet-jonstigh/
Sy soeckt haer eygen niet/
Sy is oprecht en goet/
Sy toont geen valsche schijn/
Laet liefd'/ o soete Bruytje/
U rechte Trouwringh zyn.

De liefde die kon verbinden
Twee hertjes in de deught/
Door liefde twee eens gesinden
Die leven in soete vreught/
De liefde bint den Echt
Seer lieffelijck en fijn/
Laet liefd'/ o soete Bruytje/
U rechte Trouwringh zyn.
Wy wenschen al t'saem u heden/
O Bruydegom en Bruyt/
Des Heeren gunst en vrede/
De liefde tot besluyt/
Dat gy de ware deught
Steets werdet in-gelijft:
Dat liefde aen u leven
U rechte Trouwringh blijft.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Uyt den 128. Psalm.

Stem: Het aerdtje van de Wijne. *Of:* Komt laet ons 't Huwelijck prijsen.

ZAligh is hy bevonden
Die Godt van herten vreest/
En dient tot allen stonden
Zyn Schepper na den Geest/
Door 't gene dat gy sult dryven/
Wert gy seer fijn gevoet/
In vreughden sult gy beklijven/
Spoedigh met overvloet.
U wyf sal gelijck wesen
In u huys seer verblijt/
Den Wijnstock uyt-gelesen/
Die vrucht draeght t'syner tijt/
U kinderen in een kroone/
Die sullen oock voortaen/
Als Olijf-spruyten schoone
Rontsom u tafel staen.

Dese schoone weldaden
Ontfanght hy in 't gemeen/
Die niet [illegible]n quaet beladen
En is, maer vreest alleen
Uyt liefde den Heer hier boven/
Die al te samen voeght/
Die wy met vreughden oock loven/
En ons soo wel vernoeght.
Godt uyt Zion gepresen
U dees genade doet/
Dat gy sult sien na desen
Jerusalems voorspoet/
Hy sal sijn zegen oock geven/
En kroonen d'Echten-staet/
En gunnen u jeughdigh leven
Veel voorspoet vroegh en laet.

Gy sult uyt uwen Zade
Kints kind'ren sien seer wel/
En oock door Godts genade
Veel vrede in Israel.
In liefde soo sult gy bloeyen
En licht noch binnen 't jaer
Een jeughdige spruyt sien groeyen/
Geluck hier mee jongh Paer.

GEBEDT,

Eens Jonghmans ende Dochters.

Stem: Ey schoone Nimph aensiet, &c.

HEer goedertier/ in goetheyt uytgelesen/
Hoe heerlijck is u Throon/
Gy zijt een reyn/ een eeuwigh suyver Wesen/
In schoonheyt over-schoon.
Gy schept/ o Heer een lieflijck welbehagen!
In reyn en suyver selschap soet/
Die haer altoos oprecht en goet
Deughtsamigh dragen.
2. Wy bidden u/ leydt ons op uwe wegen/
Geeft dat geen vreemt gedaent/
Ons doch bekoort/ of 't herte maeckt genegen/
Geen snoode wegh en baent/
Om in ontucht of quade dartelheden
Te leven/ en met soete vreught/
In ydelheyt en ongeneught
Ons tijdt besteden.
3. Geeft dat wy Heer in suyverheyt verkeeren/
En op u wegen gaen/
d'Onkuysche lust gestadigh van ons weeren/
Met Ioseph weder-staen
Het boose quaet/ dat wy door u genade/
Dees wereldts hooghmoet/ staet/ en pracht/
Met al het geen men sondigh acht/
Altoos versmaden.
4. Soo gy/ o Vorst! door u voorsichtigheden
My tot den Echten-staet
Beroept/ soo gunt u zegen-rycke vrede
Tot vreught my vroegh en spaed'/
En dat ick Heer daer in magh deughtsaem leven/
Gy zyt mijn troost/ ick roep u an/
Wilt my/ o Heer! een deughtsaem man
Op aerden geven.
5. De rechte Trouw komt uyt den hemel dalen/
Gy kent des menschen hert/
Bewaert ons Heer voor alle droeve qualen/
Voor huys-verdriet/ voor smert/
Wilt ons altoos met uwen Geest regeeren/
Het zy in tegenspoet of vreught/
Ons alles door de ware deught
Ten besten keeren.

LIEDEKEN.

Stem: Als Bokxvoetje speelt, &c.

ACh Herderin! waerom soo dwaelt gy dus veer?
Wat reden/ komt heden/ u hertje soo seer/
Benouwen in 't velt
Dat u dus ontstelt/
En bedroeft u lieve zieltje noch meer.
2. Of kunnen de baren van 't siltige nat/
Haer vloeden/ door 't woeden/ u eenige schat
Aenbrengen/ och neen!
Maer eeuwigh alleen/
By Winter en Somer/ Wat vreugde is dat?
3. Wat vint gy doch heden voor vreughde in 't zant?
Hoe naerlijck/ gevaerlyck/ is 't dickmael op strant/
En daer men van veer/
Noch gins ende weer/
Maer siet een Hutje van Harders op 't lant.
4. Terwijl gy/ o Nimphje! volkomen u stelt/
In deughde/ met vreughde/ te doolen in 't velt/
Om stil en gerust/
Te weyden met lust/
U Schaepjes/ en leven soo ongequelt.
5. Soo wensch ick Godin veel vrolijck geneught/
Veel luste/ veel ruste/ u bloeyende jeught/
En dat gy verblijdt/
Geduerigh altijdt/
U Schaepjes meught weyden met volle vreught.
6. Ten lesten Godinne soo wensch ick op nieu/
De Heere/ vermeere/ sijn zegen in u/
En dat gy vol vreught/
In zalige deught
Meught leven/ vaert wel/ o Nimphje adieu.

MINNE-KLACHT,

Gesonden aen de Trouw-hatende Silvia.

Stem: Verdwaelde Koninginne.

HOe zijn mijn zwacke sinnen
Och laey nu ontstelt/
Door mijn verdrietigh minnen
Het welck mijn ziele quelt?
Ach Herderin!
't Is door de Min
Dat ick dus seer moet klagen?
Ick ben verrast/
Ick moet een last
Van zware liefde dragen.

Waerom moet ick dus klagen/
Ey seght mijn Herderin;
En stadigh hoopeloos malen
In mijn getrouwe Min/
Ick sucht en steen/
Ick klaegh en ween/
In eensaemheyt verlaten/
Al wat ick spreeck/
Hoe soet ick smeeck/
Mijn vleyen magh niet baten.
Waer toe zijt gy genegen
O soete Philida?
Weest my niet langer tegen/
Ick bidt u om gena/
Mijn jeughdigh hert/
Dat is verwert
In 't doolhof van de minne.
O strenge Maeght!
Die my behaeght/
Sal ick u noyt verwinnen.
Godin/ gedenckt de reden
Waer uyt mijn liefde spruyt/
't Is weynigh tyt geleden
U troostelijck besluyt
Wiert onverdacht
My toegebracht/
U innighste secreten/
Al wat gy peynst/
En hoe gy veynst/
Dat heb ick langh geweten.
Ey Lief/ waerom gezwegen/
Wat is u soete praet/
Als gy my aller wegen
Vertoont een stuurs gelaet/
Waerom seer heus
Een soete leus
Gestelt om u te spreecken/
O soete meyt;
't Dient niet geseyt
Het zijn maer loose treecken.
Hoe veynst gy voor mijn oogen
O gulden dageraet?
Hoe groot is u vermogen/
Waerom dus obstinaet?
Aensiet mijn smert/
Doorsoeckt u hert/
Gy sult'er liefde vinden/
Ey Herderin
Versacht u sin/
Vlucht niet voor u Beminde.
Ach zieltje! stort u tranen/
Draeght rouw met herten leet/
Daer baet geen soet vermanen/
U liefde is te wreet/
U Silvia/
U Philida/
Die sal een ander trouwen/
Om 's werelts goet/
I's dat gy moet
U liefden achterhouwen.
Indien het niet magh wesen/
Soo segh ick dan adieu/
Adieu mijn uytgelesen/
Gy toont u al te schuw/
Op hooge staet/
Gy u verlaet/
Dat doet u wederhouwen/
Adieu Princes/
Adieu Voogdes:
Het kon u licht berouwen.

SILVIAS ANTWOORT.

Stem: Verdwaelde Koninginne.

ICk ben doch niet genegen
Tot u/ o Clorida/
Daerom ben ick u tegen/
En gun u geen gena/
Hoe is verwert
U jeughdigh hert
In 't doolhof van de minne/
Ey weest gerust/
Soeckt ander lust/
Gy sult doch niet verwinnen.

Gy sult my niet bekooren
Door noch soo soete praet/
U liefde gaet verlooren/
't Is ydel in der daet/
Jonghman bedaert/
Weest onbezwaert/
Wilt vry een ander trouwen/
Die u ontmoet
Met liefde soet/
Het sal my niet berouwen.
Noch eens doen ick vermanen/
Op my geen liefde stelt/
Hier baet geen sucht of tranen/
U ziele niet meer quelt/
O Clorida/
Op Silvia/
En set doch geen betrouwen/
Het werelts goet/
Noch hooge moed
Doet my niet achterhouwen.
't Magh nu niet anders wesen/
Hierom segh ick adieu/
Adieu Herder gepresen/
Toont u wat meerder schuw/
Op hooge staet/
Ick niet verlaet/
Dat doet my niet weerhouwen/
Maer Vrysers praet/
Hoe schoon sy gaet
En magh men niet betrouwen.

Clorida schrijft wederom, op deselve Voise.

BEdaert doch Herderinne/
Geen ontrouw is geschiet/
Waerom dus straf van sinnen/
Vertrouwt gy niemant niet?
Wist ick u gront
Op dese stont/
Ick soud soo langh u smeken/
Dat gy van al
Mijn ongeval
My selven hoorde spreken.
Geen Rechter soo hooghmoedigh/
Of hoort wel syn party/
Ach Silvia! demoedigh
Zyt gy versocht van my/
Nu gy mijn klacht
Onwaerdigh acht/
En my geen gunst magh beuren/
Soo sal ick stil/
Lief na u wil/
Eensaem en heymlijck treuren.
Myn troost die sal wesen
Op Godts Almogentheyt/
O Son! seer hoogh gepresen/
My is wel eer geseyt/
Wat Godt op aerd
Te samen paert/
En sal geen menschen scheyden/
Heb ick den schult/
'k Sal met gedult/
Van Godt het al verbeyden.

Klachte, van de Minnende Clorida,

Toegepast

Den onverwinnelijcken Silvia.

Stem: 130 Psalm.

Wanneer gy Herderinnen, dit singen sult of lesen,
Denckt om u Herders minne, en wilt my gunstig wesen.

ACh Herderin! ootmoedigh
Knielt uwen dienaer neer/
Wiens zieltjen overvloedigh
Bedroeft is meer en meer/.

Bedroeft eylaes Godinne/
Godinne van de Min/
Min die my doet verwinnen/
En neemt myn ziele in
O Goddelyck vermogen!
O wonderlycke kracht!
Myn geest die wort gebogen
En tot de Min gebracht/
Om Silvia te smeecken/
Die veynst of niet en mint/
Die 'k noyt heb konnen spreecken/
Maer slaet het in de wint.
Nochtans/ o Godt eerweerdigh
Door u voorsichtigheyt/
Word ick gemaeckt seer veerdigh/
En tot de min geleydt/
Ick weet (ach laes!) geen reden
Waer uyt myn liefde spruyt/
Als myn genegentheden/
O uytverkooren Bruyt.
Ach Silvia! siet neder/
Siet wie hier voor u leydt
Gebogen/ en komt weder
Bidt om medogentheyt/
Vertrouwt/ vertrouwt op minne/
Die noyt met yemant spot/
Ach wyse Koninginne!
Stryt doch niet tegen Godt.
O Son/ o Gulde-stralen!
Laet doch u klaer gesicht
Eens door de wolckjes dalen/
Gunt my het minste licht/
Het minste van u minne/
Laet my dat heden zijn/
Deught-lievende Vriendinne
Een soete medicijn.
Ach zieltje! die gestrengelt/
Gestrengelt is door myn/
Gesmolten en gemengelt/
Och mocht het waerheyt zijn/
Mocht ick de Hemels-vreughde
Genieten hier op aerdt/
Met u in ware deughden/
Geen soeter was gepaert.

SCHEYDT-LIEDT.

Aen de Deughtrijcke Silvia.

Stem: Sal ick noch langer met heete tranen.

Ick heb bemint/ gevleyt/ gebeden/
Vol hoop en sorgh van dagh tot dagh/
Maer Silvia gantsch tegen reden
Veracht met smaet myn droef geklagh/
Myn geest verflauwt/
't Hert wort benauwt/
Myn ziele wort door-steken met veel pijn/
Ick sie het moet op 't endt gescheyden zijn.
2. Godinne moet ick van u scheyden/
't Is my (eylaes!) van herten leet/
Godt wil u ziele dan geleyden/
Geen mensch op aerd regeert soo wreet/
Geen eenigh woort/
Heb ick gehoort/
Geen reden oyt waerom gy my versmaet/
En waerom gy dus strengh het minnen haet.
3. Geen 's werelts hoogh doet wederhouwen
De liefde tot u Clorida/

Noch-

Nochtans seght gy/ gy wilt niet trouwen
Van weder-min op Silvia/
Op hooge Staet,
Gy niet verlaet/
Waer aen soo feylt het dan dat gy niet mint/
Seght my Prinçes wat reden dat gy vint?
4. Waerom acht gy my dus onwaerdigh?
Of heb ick dese straf verdient/
Of ben ick plomp/ bot en onaerdigh
Dat gy my niet een woort verlient?
O Sonne-bloem,
Die ick noch roem/
En wensch dat ick in liefd' magh zijn gevoedt/
Hoewel het schijnt dat ick nu scheyden moet.
5. Tot scheyden ben ick dan genegen/
O al te strengh en stuurse Maeght/
Terwijl ick u niet kan bewegen/
En dat het minnen u mishaeght/
En dat gy trots/
Gelijck een rots/
Gedurigh vast en onbeweeght blijft staen/
Adieu mijn Lief/ het is nu tyt van gaen.

Een Hoorns kint, dat wiert bemint,
Met vleyen en met smeken,
Maer Clorida, heeft Silvia,
Noyt eenmael konnen spreken.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: Doen ick was in 't groeyen, &c.

COridon/ die sijn verkooren Lief
Op 't alderhooghste beminde/
Scheen hem in het oogh gelijck de gulde Son/
Silvia/ die noyt geen hooger vreught
Noch blijdschap konde vinden/
Als in 't soet gesicht van haren Coridon/
Met een soet gelagh/
Elleck ander sagh/
Trouwe min door liefde veel vermagh.
2. Waer de liefd' met sijn volle kracht
Bewoont ten weder-zijden/
't Hert van een Maeght en van de Minnaer soet/
Daer is troost/ en hoope van gewin/
Daer gaet men vreughdigh strijden/

Daer komt liefd' en trouw malkander in 't gemoet/
Oui de vreyery/
Maeckt het hert soo bly/
't Is een vreught / een soete slaverny.
3. Niet een mensche en schynt'er nu op aerd
In blyder staet te wesen/
Als ons Bruydegom nu met syn Bruytje is/
Siet eens aen de cierde Bruylofts kroon/
Van syne uyt-gelesen/
Geeft ons van de vreught een klaer getuygenis/
Och! het jonge Paer/
Is soo bly voorwaer/
Of het in den hemel t'samen waer.
4. Nu wel op / gy soete jonge Jeught/
Wilt vry de Min hanteeren/
't Is een soete wet / wel duysent jaren out/
Wie heeft opt dees groote koopmanschap
Niet vlytigh willen leeren ?
Wie leeft sonder min en eensaem ongetrouwt/
Of het is een Maeght/
Die 't niet wort gevraeght/
Of een Quant die 't nimmermeer en waeght.
5. Daer de liefd' komt in syn volle graet/
Daer stelt men 't al ter zyen/
Schoon de vryer mint / en haelt een blaeuwe scheen/
Is het schandt ? neen seker / 't is syn eer/
Want hy sal opt bedyen/
Och hy moet de wegh van hoop en sorgh betreen/
Schoon een trotse Maeght
Hem dan niet behaeght/
't Is geen krijghsman die geen wonden draeght.
6. Neemt den schilt / het liefdens wapen-tuygh;
Met aerdigheyt in de handen/
Strijt als een helt en houdt geduerigh aen.
Doet door deught u liefjes teere hert
In weder-liefde branden/
Als ons Bruydegom nu heden heeft gedaen :
Daerom wenschen wy/
Heden haer soo bly/
Aerdsche vreught / en Hemels melody.

LIEDEKEN.

Stem: Ach treurt nu mijn bedroefde Schapen.

HOe dickmael siet men dit gebeuren
Dat meenigh dochter wort gevryt/

En dat de Minnaer staegh moet treuren/
En raeckt syn soete Nimphje quyt/
Schoon dat syn hoope
Hem gaf goeden moedt/
Om snel te loopen
Naer 't gewenschte soet/
Dat hy nu missen moet.

2. Hoe dickmael schuylt'er in het minnen/
In 't heymelyck een blaeuwe scheen/
Hoe vaeck soo dwalen al de sinnen
Mistroostigh t'samen onder een/
Schier sonder ruste
Leeft men in de Min/
En soete lusten/
Neemt het hert en sin
Met al syn krachten in.

3. Maer als de minnaer gaet weer keeren/
En oock syn Nimphje gantsch verlaet/
Wanneer de vryster moet ontbeeren/
Die vriendelijcke t'samen praet/
De soete kusjes
Na der liefden aert/
De soete lusjes/
Al wat vreughde baert/
Dat maeckt haer dan bezwaert.

4. Dan wenscht de soete Herderinne
Eens weder by haer lief te zijn/
En wederom de oude minne
Te plegen / en niet meer in schijn
Veel stuerheyt toonen/
Maer met trouwigheyt
Haer minnaer loonen/
Als sy wort gevleyt/
Door liefd' vol soetigheyt.

5. Waerom gy teere Harderinnen/
Waerom soo straf als gy 't niet meent/
Waerom te veynsen in het minnen/
Te toonen u schier als versteent?
Hoe dat wy vleyen
Aen u soete Jeught/
't Is in het scheyen
Maer een schyn van vreught/
En vol van ongeneught.

6. Hoort waerde Nimph / en soete Susje/
Schiet doch een soete traeltjen uyt/
En gunt my neffens dien een kusje/
Want ick u Lief / en gy mijn Bruyt

Duis

Sult heden wesen/
Soo het u behaeght/
Godin geprесen
My niet langer plaeght ;
Maer weder liefde draeght.

7. De Bruylofts-kroon die sal u cieren/
Gelijck als een Godinne schoon :
Men sal u heusheyt en manieren
Vertoonen op een gouden Throon ;
Daer sult gy wesen
Mijn beminde Bruyt/
Mijn uyt-gelesen/
En door Liefds-beslupt/
In Liefde munten uyt.

t'SAMEN-GESANGH,

Tusschen de lievende Maria, ende de bedaeghden Anna.

Stem: Prins Robbert, &c.

Maria.
EEn al te wreet en strenge wet/
Tot nadeel van een Maeght/
Is by de Ouden ingeset,
Maer jaren langh beklaeght :
Ach! vint men nu in dese tyt
Niet eenen Advocaet/
Die ons dit paertje wat verwijt/
En geeft ons goeden raet.

Anna.
Maria lieve soete Maeght
En weyt niet al te breet/
Siet/ dat gy 't niet te dier en waeght/
Tot smaet en hertenleet/
En geeft de soete vryery
Niet al te ruymen wint/
Haelt vry het schootje dichjes by/
Wanneer gy wort bemint.

Maria.
Ick heb in dese strenge wet
Geen lust/ noch geen vermaeck/
My dunckt 't is tijt / sy dient verset/
Tot vreught van onse saeck.
Seght waerom soud een vryster niet
Oock plegen in de Min/
't Geen dat sy wenst/ en geeren siet/
En soecken haer gewin ?

Anna.
Om dat het haer niet wel en staet/
En even soo ick gis/
Haer dickmael om de tanden slaet,
Als sy bedrogen is/
De vryers die zijn wonder soet/
Elck is een dapper man ;
Maer in der daet een olyck goet/
Dat licht bedriegen kan.

Maria.
Dat zijn de guyts het slim gebroet
Die wel te kennen zijn/
Maer ick spreeck van een trouw gemoet/
En sonder valsche schijn/
Ick segge ja/ dat oock een Maeght
Magh toonen dat sy mint/
Dat sy de vryer liefd' toedraeght/
En hoe sy is gesint.

Anna.
Indien een Maegt dit durft bestaen/
't Is op het avontuer/
Maer hoe 't hier dickmaels kan vergaen/
Leert meenigh vreemde kuer/
Den een die wort somtijts de bruyt/
En heeft een luckigh lot ;
Maer valt de saeck ten quaetsten uyt/
Dan is men yders spot.

Maria.

Maria.

't En is geen sond al staet het niet
De kans die dient gewaeght/
Wanneer een soete Vryster siet/
Dat sy niet wort gevraeght.
't Is evenveel wie datter vrijt/
Als 't knechjeis te bloot/
Wanneer de saeck maer wel gedijt
Dan heeft men genen noot.

Anna.

Ick stel my hier in geen party/
Altoos een stuurs gesicht
Te toonen in de vryery
Is ook geen Vryster-plicht/
Maer wat gy doet voor al de rest
Stelt dese vaste peyl/
Mint vry u lief/ en doet u best/
Maer houdt een oogh in 't zeyl.

Maria.

Dit is voor al mijn eenigh doel/
Waer op mijn ooge siet/
Ick houw niet van dit los gewoel/
Dat vaert niet als verdriet/
Getrouwe min op vaste gront/
Daer magh lief-koosery
Ter weder zyden gaen in 't ront/
En daer soo blijf ick by.

LIEDEKEN.

Meenigh Minnaer doet sijn klacht,
In de nare donk're nacht.

Stem: Weest Nimphje gegroet.

O Soete Nacht! O droeve klacht/
Van meenigh Minnaer die daer vrijt/
En by sijn Nimphjes is verblijt/
De blancke Maen/
Die ick sie staen
Hier aen het hoogh Hemels gebouw/
Sal nu met recht tuygen van mijn rouw/
Al dwalende gaen ick vast langhs de straet/
Schoon dat men by nacht het dolen versmaet.
Veel suchjes stort ick u met klagent verdriet/
Ick vind mijn Liefje mijn Philida niet.

2. Ick roep vast uyt/ Met stil geluyt/
Hier nu in dese nare nacht/
Ach Philida! ick troost verwacht.
Mijn droeve stem
En heeft geen klem/
Schoon dat ick sucht voor mijn Liefs deur:
Sy neemt geen acht op mijn getreur/
Mijn hertje seer droevigh hem nu bevint.
Ach Nimphje/ ach Nimphje/ my doch verhoort/
Eer dat gy mijn zieltje door leet versmoort.

3. O groote

3. O groote spijt / Het wort nu tijt/
Dat ick van hier wech scheyden moet/
En Philida niet eens en groet;
Geen sonne-schijn
Komt op't voor mijn/
Als meenigh minnaer vaeck geschiet/
Die voor 't gevley noch troost geniet;
Verkrijght van sijn liefjen hier in de nacht
Veel lusjes/ veel lusjes/ meer als gy verwacht/
Ick leve vast hopeloos op gena/
Van mijn beminde/ mijn Philida.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: De schoone die my dus martiliseert.

De liefde gelijck geschreven staet/
Duurt in der eeuwigheyt/
De liefde gelijck Godts woort verklaert/
Is vol van deughtsaemheyt/
Sy schuwt het schandelijck fenijn/
O soete Bruyt/ laet liefd' u Trouwringh zijn.
De liefde tusschen man en vrouw
Is oorsaeck van geneught/
Sy is de kroone van de Trouw/
En baert veel soete vreught/
Sy is een gulden sonne-schijn/
O soete Bruyt/ laet liefd' u Trouwringh zijn.
De liefde bedeckt de sonden quaet/
En is vol deughtsaemheyt/
Sy is van vriendelijck gelaet
Tot vreed' altoos bereyt/
Sy toont aen niemant valsche schijn/
O soete Bruyt/ laet liefd' u Trouwringh zijn.
De liefde die is het hooghste goet
Die 't al te boven gaet/
De liefde die baert het hooghste soet
Oock in den Echten-staet/
Sy doet de vrede bloeyen fijn/
O soete Bruyt/ laet liefd' u Trouwringh zijn.

Het derde Deel.

AEN DE

GETROUWDE.

Vergeleken by de Namiddagh.

ZYt gy na wensch getrouwt;
En leeft in soete lusten,
In voorspoet hier op aerd,
In vrede, vreught en ruste;
Al hebt gy als een Kroon
Veel Kinders om u Dis,
Weet dat de Sonne daelt,
En 't na den middagh is.

Het ſoet dat komt het ſuur te baet:
Dit is de vrucht van d'Echte-Staet.

GEen ſoeter melody en werd' op d'aerd' gevonden,
Geen vaſt noch enger band en iſſer oyt gebonden,
Geen water ende wijn en is noyt ſoo gemeen,
Gemenght en t'ſaem gevoeght, geſmolten onder een:
Dan als twee herten zijn te ſamen vaſt geſtrengelt,
Gevlochten onder een, met liefde door gemengelt,
Dat baert een wonder vreught, dat is een hooge ſtof,
Dat is in deſen graed gelijck het Edens-Hof,
Daer in dat Adam was geſtelt met ſijn beminde,
Waer in hy was vernoeght en alles konde vinden:
Dat ſchoone Paradijs, 't welck nu ſoo is vergaen,
Dat nauw een menſche weet waer dat het heeft geſtaen.
Soo yet van 't overblijf op aerden is te vinde,
Ick ſchrijf het heden toe twee Lieven eensgeſinde,
Het ſchuylt, na dat my dunckt, noch in den Echten-ſtaet,
Geen vreught en klimt ſoo hoogh die dees te boven gaet.
Het Huw'lijck is het Hof, het çierlijck Hof van Eden,
Daer man en vrouw te ſaem haer leven in beſteden.
Een vreedſaem Huysgeſin dat heeft een hooge prijs,
't Beſluyt ſich in hem ſelfs een aerdſche Paradijs.
Wie dat den Echten-ſtaet ſoeckt waerdigh te beleven,
Die ſal hy na ſijn wenſch een vol vernoegen geven,
Die eet een ſoete vrucht, ſoo langh als hy vermijt
Den ſchadelijcken Boom van booſe haet en nijt.
So lang als hy 't verderf, de tweedragt weet te ſchouwen,
Soo ſal geen Echte Trouw hem nu of dan berouwen,
Soo ſal geen huys-verdriet u drucken op het hert,
Gelijck het meenigh menſch tot in de ziele ſmert,
Soo ſal geen droevigh leet, geen twiſt u oyt beſpringen,
Geen laſter noch geen ſmaet, of andere duyſent dingen,
Geen onruſt in 't gemoet, geen hartſeer noch geen pijn,
Maer 't leven dat gy leeft, dat ſal met vreughden zijn.
U ſal geen tegenſpoet verdrucken noch benouwen,
Geluckigh is den menſch die ſoo op aerd' mag trouwen.

Het derde Deel.

Niet soeter vint men in de Trouw/
Als liefde tusschen man en vrouw.

T'Usschen man, en tusschen vrouwe,
In het paaren, door het trouwen
Wert een noodigh dingh gevoet,
Daer de trouw op steunen moet:
't Is de kracht van alle saken,
't Kan oock man en vrouw vermaken;
't Is van sulck een hooge stof,
't Heeft van ons een dubbelt lof.
't Is de liefd, sy baert het leven,
Sy kan vreed' en vreughde geven,
't Is het punt, in 't kort geseyt,
Daer het altemael op dreyt,
Als men sonder liefd' moet paren,
't Geeft al vry een groot beswaren,
Liefde tusschen man en vrouw
Is het zegel van de trouw.
Liefde kan de herten binden,
Liefde kan het alles vinden,
Liefde maeckt van bitter soet,
Liefde troost een swack gemoet.
't Is een lust, een ziels geneughde,
Liefd' is meester van de vreughde:
Wat men doet in 't aerdsche dal,
Liefde die gaet boven al.

Wie 't eerste kijven gaet voorby/ Die blijft oock van het tweede vry.

ICk heb van over langh gelesen,
Dat men moet voorsichtig wesen,
In de saken van de Min,
Want daer schuylt al vry wat in.
't Is alsoo, wil iemant vryen;
Sal hy na sijn wensch bedyen;
Heel voorsichtigh moet hy gaen,
Of hy sal licht achter staen.
Als men door een hoog vermogen
't Soete liefsjen heeft bewogen,
En te samen is getrout,
Niet te seer u dan verstout.
't Is u tot een wet gegeven,
Dat gy moet voorsichtigh leven:
Knorren, morren, en gekijf,
Past niet tusschen man en wijf.
Sal u trouw tot vreught gedyen,
Wel voorsichtigh moet gy myen
't Minste woort dat qualijck luyt,
Al het geen daer twist uyt spruyt.
Komt'er somtijts donder vlagen,
Gaet terzijden, mijt de slagen,
Stelt u nimmermeer party,
't Onweer gaet wel haest voorby.
Man en vrou, schoon datse kijven,
Moeten doch te samen blijven,
Daerom noyt u tijt vergist,
Schuwt voor al de eerste twist.

Geluckigh zijn sulcke Persoonen / die in 't Huwelijck de eerste twist soecken te schouwen / dese zijn een sterck Kasteel gelijck: want men vint daer Bolwercken van eendrachtigheyt / ende diepe grachten van liefde / die den boosen vyant niet overwinnen kan.

Uyt haestigheyt daer spruyt veel twist/ 't Is achter 't net vergeefs gevist.

BY de menschen kan men vinden,
Veel verscheyden licht-gesinden,
Hier een hoofdigh, daer een gast,
Die schier nieuwers op en past,
Die met krassen, vloeken, sweeren,
Yder dwinght na zijn begeeren,
Die als ongebonden leeft,
En geen reden plaets en geeft.
And'ren zijn van sulcke sinnen,
Dat sy nu en dan beginnen,
Door een haestigheyt van bloet,
't Welck haer gramschap rysen doet.
't Was geen deeg oock alle dagen,
't Liep soo hoog, ja schier tot slagen,
Maer die questie wort gesleten,
Eer men om-siet, 't is vergeten,
Meenigh mensch is hier aen vast,
Dat sijn toorn haestigh wast.
Man en vrou, men kan 't bespeuren,
't Sal u beyde licht gebeuren,
Niemant leeft op aerd' soo goet,
Of heeft tweederley gemoet.
Schuwt voor al het haestigh spreken,
't Is noch onlangs klaer gebleken,
Dat een haet door sulck begin
Nam de teere herten in,
Och het was niet wel beleyt,
Wacht u voor een haestigheyt.

Proverb. 19: 11. Een verstandigh man achterhout den toorn / ende het is hem eerlijck / dat hy de misdaet voorby gaet. Het is de kroone van het Huwelijck / dat de man sijn vrouwe / ende de vrouwe haren man met lijdtsaemheyt kan verdragen; want door lijdtsaemheyt kan men een gewenscht eynde bekomen.

Geduldigheyt in tegenspoet/
Dat maeckt het lyden licht en soet.

Wie de tweedracht kan vermyden,
Na het lijden komt verblyden,
Wie geduldigh wesen kan,
Dat is vry een rustigh man.
Die de harde strenge vlagen
Hier geduldigh kan verdragen,
Die met lijdsaemheyt verwacht
Uytkomst van sijn droeve klacht:
Sulcke dat zijn stercke lieden,
Waer men dit oock siet geschieden,
Van de man of van de vrouw,
Daer is zegen in de Trouw.
Is de man van losse sinnen,
Sulk een vrouw kan 't al verwinnen,
Soo sy maer geduldigh lijt,
Al het leet en al de spijt
Sal ten lesten heel verdwijnen,
Vrede sal in plaets verschijnen,
Want gedult en lijdsaemheyt
Na een beter stant verbeyt.
't Rat kan haestigh omme-keeren,
Dat het gaet naer u begeeren,
Na veel smert en droeve pijn
Komt wel eens een sonne-schijn,
Als men dickwils siet gebeuren,
Blijdschap volght er na het treuren,
Daerom houd vry goeden moed,
Hebt gedult in tegenspoet.

Eccles. 2: 4. Al wat u toegeschickt wort / ontfanght gewilligh / ende gedooght in smerte / ende hebt lijtsaemheyt in de veranderinge uwer vernederingh: want in den vyere wort gout ende silver beproeft / ende den mensche in 't forneys der vernederinge; want een geduldigh mensche is beter dan een stercke.

Het is een schant en groote smaet/
Wanneer een man sijn vrouwe slaet.

't IS van de meeste schanden, (den
't vier kan schier niet hoger bran-
Als het soo in 't Huw'lijck gaet
Dat een man syn vrouwe slaet.
Nog veel vremder, 't kan verkeren
Dat de vrouw de man gaet smeren,
Met haer vuyst, en hem soo plaeght,
Dat hy oock een teken draeght,
Aen syn oogen, aen syn wangen,
Dien hy smadigh heeft ontfangen,
Van syn vrouw en wort bespot
Van een yder voor een sot.
Weeh met sulcke snode vrouwen,
Die tot schand zijn van de trouwe
Mannen die haer wijven slaen,
B'hooren oock niet vry te gaen;
Harde straf en strenge wetten,
Magh men daer met recht op setten,
Sulck een vrient in dit geval
Is niet waerdigh dat hy sal
Gunst genieten van een vrouwe,
Die wel vreed soud willen houwe;
En betoonen liefd en min,
Was haer man van goeden sin.
't Is vergeefs meer op te halen,
Een steen kan geen kooren malen.
Wilt gy spot en smaet ontgaen,
Houdt u handen van te slaen.

Colless. 3: 18. Gy vrouwen zijt onderdanigh uwe mannen / gelijck het behoort in den Heere / ende gy mannen hebt lief uwe vrouwe / zijt niet bitter tegen haer / want het is een seer schandelijcke klip voor het Huwelijck / als een man ende vrouwe in bitterheyt met malkanderen te samen wandelen.

Al wat gescheyden is van een/ Wort selden als het was gemeen.

AL de werelt kan het mercken,
Aen het leven, aen de wercken
Van de man, en van de vrouw,
Watter omgaet in de Trouw.
Lijdt de vrouw veel bange vlagen,
Dunne wangen als sy dragen,
't Aengesicht een teken geeft,
Of sy in veel hartseer leeft,
Wie kan bly en vrolyck wesen,
Als men leeft in duysent vresen:
Och! het is een swaer verdriet,
Als het iemant soo ontschiet.
Dat de man leeft ongebonden,
En geen liefde werdt gevonden
Tusschen beyde t'een'ger tijt,
Maer geduerigh leet en spijt,
Dat een stroo kan hinder maken,
En ontroeren alle saken,
Ja, 't gesin alsoo verwert,
Dat het vrouw en kinders smert.
't Is bedroeft wat sal ick seggen,
Wilt de saeck ten besten leggen,
Siet dat niemant u verleydt,
Dat gy al te haestigh scheydt.
Scheyden kan u niet bevrijden;
't Geeft meer laster en meer lijden,
Lijdt al wat gy lijden kent,
Eer gy u tot scheyden went.
't Zijn voorwaer heel slechte daden
Yder een sal u versmaden:
Wat gy doet, blijft doch gemeen;
Scheydt u nimmermeer van een.

Matth. 19: 9. Ick segge u/ wie van sijn huysvrouw scheyt/ (het zy om Overspels wille) ende een ander trouwt/ die doet Overspel: ende wie de afgescheydene trouwt/ die doet oock overspel.

Wie dat tot scheyden is gesint/ Sijn eygen schand' en on-eer mint.

VReemde grillen, sotte streken,
Siet men nu en dan uytbreken,
Veel gemaeckte slaverny,
Die men licht wel kon verby.
't Is te geck dat vrouw en mannen
Selfs haer van malkander bannen,
Om een woort, en om een leur,
En gaen sonder reden deur.
'k Weet niet watter nog sal groeyen,
Yder magh het wel verfoeyen:
't Is een schadelijck begin,
Groote schande voor 't Gesin.
't Is een vleck voor al u leven,
't Kan u nimmer voordeel geven,
't Is van 't alderslimste quaet,
Als de man syn vrouw verlaet.
Dat een vrouw haer gaet bereyden,
Om van 't Echte-bedt te scheyden;
Wie het dreyght, of wie het doet,
Die ist dat de sonde voed.
Die sal Godes strenge plagen
Tot een straf oock moeten dragen:
Wie het echte bedde scheurt,
't Wort voor schendery gekeurt.
Schuwt al sulcke boose droomen,
Laetse in u sin niet komen,
Want het baert veel ongeval,
Wech te loopen is van 't mal.

Eccles. 7: 1. En wilt niet wech gaen van een wijse ende goede vrouwe/ die u ten deele is gevallen/ in de vreese des Heeren: de gratie haerder eerbaerheyt is boven alle gout. Want al wat Godt te samen gevoeght heeft/ dat en magh den mensche niet scheyden/ Matth. 19: 6.

Wanneer het loopen is gedaen/
Dan soeckt men wederom te gaen.

ALs men rijdt met losse toomen,
Dan soo kanmen licht'lyk komen
Aen het hollen: want het Paert
Toont als dan syn lossen aert
Dus so gaet het met veel menschen,
Die daer doen al wat sy wenschen,
Die al losjes henen gaen,
Dan soo gaet het loopen aen.
Eerst al sachjes, dan wat harder,
Eyndelyck soo gaet het varder,
Tot men 't soo ten lesten maeckt,
Dat men heel aen 't hollen raeckt.
Wachtje dan vry ros en wagen,
Niemant hoefter dan te jagen,
't Gaet dan voort gelyck een pyl,
Maer het heeft geen rechte styl.

Wat is al het vinnigh loopen,
Meenigh moet het dier bekoopen,
Hoe het gaet in dit geval,
't Paert moet weder na den stal.
Als de fury is ten ende,
't Moet hem weer te rugge wenden,
Even gaet het in de Trouw,
Wie gy zijt, of man, of vrouw:
Die tot loopen zijt bewogen,
Eynd'lyck vint gy u bedrogen,
't Is voorwaer, het is van 't mal,
Want gy moet weer na de stal.
Veel exempels kunnen 't leeren,
Die met schaemte weder keeren,
Daerom loopt niet al te dom,
Want gy moet doch wederom,

1 Cor. 7:10. Maer den getrouwden gebiede niet ick / maer den Heere/ dat het wijf haer niet scheyden en laet van den man / ist dat sy haer scheyden laet / dat sy sonder trouwen blijve / of dat sy weder met de man versoent werde.

Een al te nors en vijse Vrouw/
Dat is maer hertseer in de Trouw.

JOnge vrouwen wilt hier leeren,
Hoe gy deftigh sult regeeren
't Huys-gesin met statigheyt,
Door een wijs en kloeck beleyt.
't Gene dat u komt te voren,
Sult gy met een heusheyt horen:
Spreken, zwygen, na den tijdt,
Soo als 't best tot vreed' gedijdt.
Matigheyt in al u saken,
Dat sal u stantvastigh maken:
Niet te stil, noch al te wilt:
Niet te karigh, noch te milt:
Niet te geyl, noch al te darten:
Niet te wreet, noch vuyl van harten,

Niet te slordigh, noch te net,
Niet te mager, noch te vet:
Niet te lecker, noch te keurigh,
Niet te luy, noch al te treurigh,
Niet te nors, of niet te stuur,
Niet te vrolyck, niet te suur:
Niet te mal in vreemde kuuren,
Stoelen, bancken, vloer te schuuren,
Niet te wryven al den dagh,
Dat m'er niet op treden magh:
Niet te ziften aen veel leuren,
't Zijn maer lompen en maer seuren,
Wat gy wilt, maer matigh doet,
Al te vies en is niet goet.

Proverb. 21:12. Het is beter te woonen in woesten landen / dan by een kijfachtigh en toornigh wijf. Een vrouwe (wiens humeuren vies ende eygensinnigh zijn) geeft dickwils oorsaeck / dat de man syn eygen huys niet en bemint.

Het is de fleur van d'Echte-staet/ Als elck in sijn beroepingh gaet.

VEel krakeelen, veel corellen,
Komen dikmaels boven swellen,
Als men 't al en wel besiet,
Dickmaels is het wat of niet:
Dees of die wil meester wesen,
Och! daer komt een seltsaem wesen,
Ja men stelt een trony toe,
Leelyck, vuyl, men weet niet hoe.
Vrouwken wil het al regeeren,
Na 't vernuft van haer begeeren;
't Hentje dat kraeyt al den dagh.
't Haentje vry wel swijgen magh.
Slechte sul die gaet daer sweven,
Heeft syn broeck al wech gegeven,
Doen hy effen was getrouwt,
Daer hy nu syn hooft om klouwt.
't Zijn voorwaer heel grote plagen
Als de man het jock moet dragen
Van de vrouw, al wat sy wil,
Moet daer by noch swijgen stil,
Of oomkool die proeft haer handen;
't Is van 't mal, wel wat schanden,
Dat een vrouw de broeck aen heeft,
't Is een sot die s' over geeft:
Dan so meughje nimmer spreken,
Al u glory wort versteken:
Wilt gy vry zijn van verdriet,
Geeft de broeck aen niemant niet.
't Is van ouds de rechte wijse,
Niemant kan dit oock misprijsen:
Wat men doet, of wat men pooght,
Yder in het syne vooght,

Prov. 15: 16. Het is beter een weynigh met de vreese des Heeren / dan een grooten schat daer onrust is / het is een geluckigh Huysgesin / daer elck in 't sijne vooght is.

Die meester zijn wil over al/ Dat brenght'er meenigh tot een val.

WIe dat wil ter eeren blyven,
Moet geen vremde handel dryven,
Niet te snuyven boven maet
Door een opgepronckte staet:
Sulck een doen dat is een handel,
Die in leven en in wandel,
Die in kleeders, staet en pracht,
Meer bespot wort als geacht.
Trots en moedigh in het spreken,
Onverstandigh bot als Leken,
Opgeblasen, hoogh van moed,
Trots in alles wat men doet;
Sulck een handel die kan schaden,
En den mensch licht overladen,
Meenigh wort daer door veracht,
Heel bespot, en uyt-gelacht.
And're die zijn opgeblasen
Op veel yd'le viese-vasen,
Dat in 't oogh wat schijnen moet,
Op een glory sonder goet.
Dan soo vint men dat ten lesten
Munt nog kruys, en niet ten besten;
Dan soo moet men achter staen,
Al de glants die is gedaen.
Dan so moet men dickwis klagen,
En veel achterklap verdragen.
Zijt gy wijs, dit wel bedenckt,
Opgeblasentheyt dat krenckt.

Prov. 21: 17. Wie wellustighept bemint / die sal gebreck lijden. 't Is beter een kleyn zeyltje op een groote schuyt te setten / of een reefjen in te binden / al-eer het schuytjen te gront gaet. Want over al meester te wesen / dat wil op 't lesten wel tot een val gedyen.

Gemeensaemheyt in goet en bloet/
Maeckt door de Trouw het paren soet.

't IS voorwaer een sot bedryven ,
Veel te wryven , veel te schryven
Tusschen man en tusschen vrouw ,
't Maeckt verwarringh in de Trouw.
't Zijn maer leuren en maer grillen,
Dus te maken , dus te willen ,
Wat is aen een weynigh goet ,
Als de liefd' de Trouwe voed.
Zijn de lichaems tusschen beyden
Gantsch gemeen en ongescheyden ,
't Lichaem dat gy weerder acht ,
Als het goet van u geslacht:
Sal men dat gemeensaem stellen,
En geduerigh staen te lellen
Om een weynigh meerder goet ,
Dat maer eb is ende vloet.

Waerom doch de ronde schyven ,
Sullen die gescheyden blyven ?
Daer men seyt van man en wyf ,
Zijn twee zielen in een lyf.
't Is geen rechte styl van leven ,
't Kan geen vreugt of wellust geven ,
Daer het goet gescheyden is ,
Sulck een Trouw die slaet het mis.
'k Houw van vry en ongebonden ,
Daer men seyt uyt 's herten gronden,
Al wat u is , dat is mijn ;
Daer kan liefde krachtigh zijn.
Dan soo vint men aller wegen
Hert en sinnen eens genegen ,
Dat gaet boven al de rest.
't Goet gemeen is alderbest.

Matth. 19:5. Een mensche sal Vader ende Moeder verlaten / ende sijn Huysvrouwe aenhangen / en sy twee sullen een vleesch wesen : in welcke spreucke genoeghsaem alle gemeenschap begrepen wort.

Noch beter by een slechte Sul/
Als by een Leeuw of wreede Bul.

VEel natueren zijn verscheyden ,
Soet en suur, of geen van beyden,
d'Een die houdt de middelmaet
Op een haertje op een draet ;
d' Ander die is wreet van sinnen ,
Niemant kan hem overwinnen ,
Door een soet en vriend'lyck woort ,
't Is maer wint al wat men hoort.
Noch soo vint men daer-en-tegen
Soete Sultjes aller wegen ,
Die soo soet in alle schijn ,
Ja als koeck en vygen zijn ;
Die daer strelen, die daer strooken ,
Die daer mallen , die daer spooken ,
In 't gesicht van alle man ,
Dat men 't naeuw bedencken kan.

Vrient gy moet het anders keeren ,
Al te sot kan niet passeeren ,
Wat gy doet of wat gy laet ,
Houdt voor al de middel-maet ;
Zijt geen pruyler,noch geen muyler,
Noch geen laccher , nog geen huyler,
Niet te soet , noch niet te wreet ,
Niet te koel , noch niet te heet.
Zijt gy tot het soet genegen ,
Wilt het naer u wenschen plegen ,
Doet het vry : maer leert u plicht ,
Houdt u bed-gordijntje dicht.
Vreemde oogen kunnen schaden ,
Wilt gy wel soo laet u raden ,
In het gene dat gy doet ,
Niet te wreet noch al te soet.

Prov. 21:23. Wie sijnen mont ende tonge bewaert / die bewaert sijne ziele van benauwtheyt. Een stil-zwijgende tonge / soo wel in het soet als in het suur / is een moeder van de vrede.

Uyt dronckenſchap ſpruyt veel verdriet/ Het brenght oock meenigh menſch te niet.

Wie geduerigh wil hanteeren,
En met drincken hem generen,
Die ſyn ambacht daer af maeckt,
Licht oock uyt ſyn goedje raackt.
'T Is een kancker in de trouwe,
Wie het doet, 't zy man of vrouwe,
'T Is een teken in der daet,
Dat de ſaeck niet wel en ſtaet.
Tijt verquiſt, en 't goet vermallen,
'T Huysgeſin dat moet vervallen,
Droncke vrouw, en droncke man,
Daer en is geen helpen an.
Jongh-geſellen wilt doch leeren,
U van dronckenſchap te keeren,
Zijt gy vry of nieuws getrouwt,
Siet dat gy het drincken ſchouwt.
'T Huw'lyk kan het niet verdragen,
Want gy ſult het na beklagen;
'T Paſt geen Jonghman in de trouw,
Noch veel min een jonge Vrouw:
Dronckenſchap kan 't al bederven,
Huys en Hof, en Vaders Erven,
Worden door den dronck verteert,
Als d'ervarentheyt ons leert.
Lever, long, en hert en ſinnen,
Die verdwynen oock van binnen,
Hoe het zy, of hoe het gaet:
Dronckenſchap is altijt quaet.

Proverb. 20: 1. De wijn maeckt ſpotters/ en de ſterrke dranck maeckt wilde: wie daer luſt toe heeft/ wert nimmermeer wijs. De wagen van welluſtigheyt rijdt wel gemackelijck (ſoo 't ſchijnt) op den breeden wegh/ maer den afgront der ellende is haer uytgangh.

Een vredigh menſche ſtil van aert/ Die is 't dat veel geneughte baert.

Vreughde kan men hier op aerden
Door een vreedſaem hert aenvaerden
Wie dat ſtil en vredig leeft,
Veel geneught op aerden heeft.
Vrede kan den menſch vermaken,
En is nut tot alle ſaken:
Wie dat vredigh is van aert,
Veel vermaeck en vreughde baert.
'T Geeft den mens veel ſoete luſten,
Zieltjes die in vrede ruſten,
Naer dit leven door de door,
Gaen in Abrams lieve ſchoot.
O! wat is 't een heughlyck leven,
Wat een heyl kan vrede geven;
Wie dat vredigh is gepaert,
Heeft een Hemel op de aerdt.
Waer geen ruſt is noch geen vrede,
Daer zijn oock veel tegenheden:
Daer ſoo leeft men ſonder vreught,
Selden is het hert verheught.
Vrede geeft een goet vernoegen,
Kan het al ten beſten voegen:
'T Is al vry een hooge deught,
Vreedſaemheyt dat baert geneught.

Proverb. 12: 25.

Daer is bedrogh in 't herte der gener die quaet dencken: maer die tot den vrede raden/ hebben blijtſchap. De vrede is onder alle deughden als een uytmuntende ſterre/ een menſche die vredigh van aert is/ die leeft geruſtigh/ ende is gelijck men ſeyt: Een vreedſaem herte dat op Godt betrouwt/ is beter als een wereit vol gout.

Niet

Niet isser datter meer versoet/ Als een vriend'lijck aensicht doet.

't IS een lust, ja 't is een leven,
Die een soet gesicht kan geven
Midden in de tegenspoet.
Als hem iemant leet aen doet.
Let hier op gy jonge Vrouwen,
Wilt u mans in waerde houwen,
Die u steets met vriend'lyckheyt
In den wegh der deughden leydt.
En gy Mannen wilt hier leeren,
Sulcke Vrouwen hoogh te eeren,
Die, in plaetse van verstoort,
Vriend'lijck spreken, als 't behoort.
Die een soet gesicht vertoonen,
En u over al verschoonen,
Wat gy doet, of hoe het gaet:
Nimmermeer het blijcken laet.
Dat mag dan eerst trouwen hieten:
O die sulck een mag genieten,
Heeft voorwaer een groot geluck;
Man of vrouw let op dit stuck.
Vriend'lijkheyt kan 't herte trecken,
Vriendelijkheit kan liefd' verwecken,
Vriend'lijckheyt baert in de Trouw
Vreughden tusschen man en vrouw.
Uyt een soet en vriend'lijck wesen
Kan men vreught en wellust lesen;
Wat gy doet in dit geval,
Vriend'lijckheyt versoet het al.

Proverb 15: 13.

Een vrolijck herte maeckt een vrolijck aengesichte. Eccles. 26. v. 6. Een vriendelijck wijf verblijdt haren man/ ende haer wetenschap sal sijn gebeente vet maken/ haer gemanierthept is een gave Godts. Een wijs ende stil-zwijgende vrouwe is een gave des Heeren.

Genesis 2 6.

Ende Godt de Heere maeckte den mensche van den stof der aerden. Ende blies hem in sijn neuse eenen levenden adem/ ende alsoo wert den mensche een levende ziele. Ende Godt de Heere plantede eenen Lusthof in Eden tegen het Oosten/ ende sette den mensche daer in/ die hy gemaeckt hadde. Ende Godt de Heere sprack: 't en is niet goet dat den mensche alleen zy/ ick wil hem een hulpe maken die hem by staet. Als Godt de Heere gemaeckt hadde van der aerde alderley dieren op den velde/ ende alderley vogelen onder den hemel/ bracht hyse tot den mensche/ dat hy sage hoe hyse noemen soude/ soo soude sy heeten. Ende den mensch gaf een yegelijck vee/ ende vogel onder den hemel/ ende de dieren op den velde sijnen naem/ maer men vant den mensche geen hulpe/ die hem by stonde. Doe liet Godt de Heere eenen vasten slaep vallen op den mensche/ ende hy ontsliep/ ende hy nam een van sijnen ribbe/ ende sloot de steede toe met vleesch. Ende Godt de Heere maeckte een wijf van die ribbe/ die hy van den mensche nam/ ende brachtse tot hem. Doe sprack de mensche/ dat was een been van mijnen been/ ende vleesch van mijnen vleesche/ men salse Manninne heeten/ daerom dat sy van den man gekomen is. Daerom sal een man sijnen Vader ende Moeder verlaten/ ende sijnen wijve aenhangen/ ende sy twee sullen een vleesch zijn.

Wie dat den Echten-Staet wil als onnoodigh stellen,
Die mist het rechte spoor, en gaet hem selven quel-
len;
Al wie de trouw misprijst, die breeckt des Heeren Wet,
Die in het Paradijs van Godt is ingeset.
De Trouw, een noodigh dingh, is nu tot alle saken,
En kan den swacken mensch seer bly en heuglijk maken;
Soo langh als Adam was op aerden sonder vrouw,
En dat hy niet genoot de vruchten van de trouw,
Soo was hy sonder vreught, en gingh eensamigh dwalen,
Nu door het groene velt, dan door de diepe dalen,
Waer dat de goede man oyt gingh, of waer hy stont,
Geen hulpe noch geen troost, geen bystant dat hy vont,
Maer als des Heeren gunst (naer 't Godlijk welbehagen)
Op Adam neder quam, en schiep naer weynigh dagen,
Alleen om sijnent wil, een beelt, een aerdigh beelt,
Dat noch op dese uur het mannen herte steelt,
Wiens wonderlijcke kracht, inwendigh in-gebooren,
Een soete vreughde teelt, en mannen kan bekooren.
Soo ras Godt dese twee te samen hadt gevoeght,
Soo was den eersten mensch volkomentlijck vernoeght,
Een heughlijck Paradijs besloot het in sich selven,
Schoon of hy door de sond' moest spitten ende delven,
Noch was hy evenwel te vreden en gerust,
Om dat hy in den Echt noch vont een soete lust,
Den Echt is ingestelt om sonden te vermijden,
Om Godt een suyver hert voor offer toe te wijden,
Om steets in reyne tucht te leven stil en wel,
Te schouwen overdaet, en 't schandigh overspel.
De vrucht van d'Echte-staet en zijn geen kleyne gaven,
Daer is een eygenschap van binnen in begraven,
Die baert alsulck een lust, en sulck een soet geneught,
Het welcke man en wijf tot in de ziel verheught.
Wech dan, gy snoot gebroet, die noyt en willen leven
Gerustigh in den Echt: maer gaet u staegh begeven,
Alleen tot oogen-lust, tot overgeven quaet,

Waer

Waer door gy menigh brengt tot schanden en tot smaet.
Wech haters van de Trouw, en van het Echts versamen,
Die in het duyster smuyght, en voor het licht moet scha-
Die op een snoode wijs u geyle brant verkoelt, (men,
En met een soet vermaeck vast in de sonde woelt:
Ja hout het voor een vreught, en leeft als ongebonden
Hoewel het veel geschiet, 't zijn dapper grove sonden,
Wat is een jongh Gesel als hy ontuchtigh leeft,
Wanneer hy door de trouw geen Echte vrouw en heeft.
Voor my, ick schuw die wegh, en wil geen sond' noch
schanden,
't Is beter na my dunckt, te trouwen als te branden.

Ephes. 5:22.

De vrouwen sullen hare mannen onderdanigh zijn/ als den Heere: want den man is des wijfs hooft/ gelijck Christus dat Hooft van de Gemeynte is/ en hy is sijns Lichaems behouder. Maer gelijck de Gemeynte Christo onderworpen is; alsoo oock de vrouwen hare mannen in alle dingen. Gy mannen hebt lief uwe huysvrouwen/ gelijck als Christus lief gehadt heeft de Gemeynte/ ende heeft hem selven voor haer overgegeven/ op dat hyse heylighde/ ende heeftse gereynight door dat water-badt in het woort/ op dat hy hem selven daer stellen soude een heerlijcke Gemeynte/ die eerlijck ware/ die geen vleck of rimpel en heeft/ ofte yet diergelijcks. Alsoo zijn de mannen schuldigh haer eygene vrouwen lief te hebben/ gelijck haer eygene lichaem. Die sijn eygen vrouw lief heeft/ die heeft hem selven lief. Want niemant heeft oyt sijn eygen vleesch gehaet/ maer hy voedt het ende onderhout het/ gelijckerwijs oock de Heere de Gemeynte. Want wy zijn leden sijns Lichaems/ van sijnen vleesche ende van sijnen beenen. Daerom sal een mensche sijnen Vader ende Moeder verlaten/ ende sijn wijf aenhangen: ende sy twee sullen een vleesch zijn. Dese verborgent-

genthept is groot: doch ick segge dit/ stende op Christum/ ende op de Gemeynte. Soo dan oock gy-lieden/ elck in 't bysonder/ een yegelijck hebbe sijn eygen vrouwe alsoo lief als hem selven: ende de vrouwe [sie] dat sy de man vreese.

1 Corinth. 11: 7.

De man is Godts beelt ende heerlijckheyt: maer dat wijf is een eere des mans. Want den man is niet van den wijve/ maer het wijf is van den man. Ende den man is niet geschapen om des wijfs wille/ maer het wijf is om des mans wille. Daerom sal het wijf een decksel op het hooft hebben/ om der Engelen wille; nochtans en is de man niet sonder het wijf/ noch het wijf niet sonder den man/ in den Heere. Want alsoo dat het wijf van den man komt/ alsoo komt oock den man door het wijf; maer al van Godt.

Hebreen 13: 4.

Het Huwelijck is by allen eerlijck/ ende een onbevleckt bedde: maer de hoereerders ende overspeelders sal Godt oordeelen.

Psalm 128.

Wel hem dien den Heere vreest/ en op sijne wegen gaet. Gy sult u geneeren met uwer handen arbeyt. Wel u/ gy hebbet goet: U wijf sal zijn als eenen vruchtbaren Wijnstock aen den wande uwes huys/ uwe kinderen gelijck Olijf-tacken rontom u tafel. Siet alsoo wort de man gezegent/ die den Heere vreest.

1 Timoth. 2: 8.

Daerom wil ick dat de mannen sullen bidden in alle plaetsen/ ende opheffen heylige handen/ sonder gramschap en tweedracht. Desgelijcken de vrouwen/ dat sy in

in bequame kleederen met schamelheyt en eerbaerheyt haer vercieren / niet met gevlochten hayr / met gout/ ofte peerlen / of ander kostelijcke gewade: maer dat den vrouwen betaemt / die haer Godtsdienstigheyt bewijsen door goede wercken. Een wijf leere in stilheyt/ en met alder-onderdanigheyt. Ick en late een wijf niet toe dat sy leere / oock niet dat sy des mans heere zy/ maer dat sy stille zy. Want Adam is eerst gemaeckt/ daer na Eva: Ende Adam wert niet verleyt / maer het wijf wert verleyt / ende heeft de overtredinge in-gebracht. Sy sal nochtans salig worden in kinder-baren. Is 't dat sy blijft in 't Geloove/ ende in der Liefde/ ende in der Heylighmakinge/ met eerbaerheyt.

WAnneer als man en vrouw te samen zijn gepaert,
En in de vreese Godts uyt liefde zijn vergaert.
Wanneer het lieve jock des Heeren wort gedragen,
Als yder in het zijn bevint een welbehagen:
Dan baert de Trouw geneught, dan is het paren soet,
Vermits dat elck sijn plicht met vrolijckheyt voldoet.
De man als opper-heer, en hoeder van sijn vrouwe,
Besorger van het huys, tot voorstant van de trouwe,
Gelijck een wijse Vorst sijn Rijck alsoo regeert,
En door een kloeck beleyt tot nut het alles keert.
De vrouwe neffens dien tot vreedsaemheyt bewogen,
Is zedigh ende stil, leeft nimmer opgetogen,
Buyght haer gewilligh neer, na Godes reyne wet;
Dewijl de man als hooft is over haer geset,
Want sy gehoorsaemheyt haer Huys-heer moet betonen,
En door een deughtsaem hert het Echte-bedde kroonen.
Den huys-stant na den eysch, na regel en na maet,
Besorgen op het best, een yder na sijn staet,
Malkander soo 't betaemt in 't minste niet ontrecken,
Maer hert en sinnen eens, 't welk liefde doet verwecken.

Gebeden en Lof-zangen.

G E B E D T,

Voor Chriſtelijcke Gehouwde Lieden.

Al ſtelt men 't licht, het weeght doch ſwaer;
Geluckigh is een deughtſaem Paer.

Stem: ô Saligh Heyligh Bethlehem.

O Heyligh Godt! gy die den Echt
Hebt ingeſtelt naer u behagen/
Geeft dat wy ons daer in oprecht/
Altoos naer uwen wille dragen.
2. Gy wilt / o Heer / dat man en wijf
In rechte liefde t'ſamen woonen/
In al haer doen en haer bedrijf/
Den Echten-ſtaet met eendracht kroonen.
3. Wy bidden u wilt alle quaet
Genadelijck van ons nu weeren/
Het booſe twiſt/ onvredigh zaet
Uyt onſe herten altoos keeren.
4. Geeſt dat de liefd' in volle kracht
In d'Echte-ſtaet magh by ons bloeyen/
En t'allen tijdt ſoo wort betracht;
Dat wy in liefde altoos groeyen.
5. Op u / o Heer! in alle noot
Ons oogen ſtaen en 't quade ſchouwen/
In 't midden van de bleecke doot/
Op u beloften ons vertrouwen.
6. Beweeght den booſen vyant doch/
Dat hy door twiſt of tegenhede,
Noch door geen ander ſnoot bedrogh
Maeckt tuſſchen man en wijf onvrede.
7. Bewaert ons Heer voor Overſpel/
Door grove ſonden ende ſchanden/
Voor haet en nijt/ of boos gequel/
Neemt onſe ziele in u handen.
8. Daer wy met vreught hier al gelijck
In d'Echte-ſtaet u eer bewyſen/
En namaels in het Hemelrijck/
In eeuwigheyt u glory prijſen.

Gebedt, om den Geest der genaden.

Geen hoger deught,, Noch meerder vreught,
Magh voor een Christen wesen,
Die na den geest, Sijn Schepper vreest,
Wert saligh en gepresen.

Stem: O schoone Personagie.

O Eeuwigh Heer der Heeren!
Nadien geen mensch
Op aerden kan af-meten/
Noch grondelijck ons leeren/
Het wonderlijck geheym
Van u secreten;
Terwijl geen mensch
Met lust na wensch/
Kan bidden ende smeken;
Ten zy u goetheyt/
En Goddelijcke soetheyt/
Ons leert spreken.
Maer gy door u genadt/
Kunt wonderbaer
Het steenen hert bewegen/
Wy bidden vroegh en spade/
Aen u alleen
Om Goddelijcke zegen/
Ontsluyt daer door/
U schoon Thresoor/
Den schat van u goetheden.
O Godt eerwaerdigh!
Maeckt onse herten veerdigh
Tot gebeden.
Heer doet myn lippen open/
Dat ick u roem
Met vreughden magh verkonden/
Mijn heyl/ mijn troost/ mijn hope/
Geeft dat mijn ziel
Aen u blyft vast verbonden/
Dat mijn begeert
Hem wendt en keert/
Alleen naer u behagen/
U tot een eere/
En my tot vreughts vermeere/
Al myn dagen.

Verleent my vast vertrouwen/
Dat my geen twijffel
Noch wanhoop en quelle/
Noch in mijn zwaer benouwen/
Aen u om hulp/
Geen tijt noch maet en stelle:
Maer goede Godt/
Op u gebodt
Zy lydtsaem en gedultigh/
En my begeve
Om naer u wil te leven/
Gantsch sorghvuldigh.
Geeft Heer dat wy niet treden/
Hovaerdighlijck
Door u met onse wercken/
Maer wilt ons hier beneden/
Door u genaed'
En goedigheyt versterchen/
Dat wy al t'saem/
In Christi naem/
Ootmoedigh sonder schroomen/
Verciert met deughden/
Door u met hert en vreughden
Mogen komen.
Sterckt ons/ o Godt! seer goedig/
Dat wy van u
Noyt afgekeert en werden/
Maer dat wy gantsch demoedigh
In het gebedt
Stantvastelijck volherden/
Dat waer wy staen/
Of henen gaen/
Op heffen heyl'ge handen/
En steets verlaten
't Geen gy gebiet te haten/
Sond' en schanden.

Gebedt om oprechte liefde.

Al staet de liefde naeckt en bloot,
s'Is stercker als de felle doot.

Stem: O Kers-nacht schoonder dan, &c.

O Sone Godts! o Heyligh Wesen!
In eeuwigheyt zijt gy geprezen/
O Spiegel van Godts Majesteyt!
U goetheyt blinckt gelijck de Sonne/
Van liefden zijt gy overwonnen:
En duurt tot in der eeuwigheyt.
De saligheyt hebt gy verworven/
En zijt aen 't kruys uyt liefd' gestorven
Voor ons/ op dat wy door u doot
Vry souden zijn van d'helsche pijne/
En voor u Majesteyt verschijnen/
Verheught/ en vry van alle noot.
Wy bidden u door u goetheden/
Ach Hemel-vorst! wilt hier beneden/
Door 't Godtlijck vyer in 't aerdsche dal/
Het koude hert in ons ontsteken/
Op dat ons niet en magh ontbreken
U lief te hebben boven al.
Dat wy met woort noch niet gepeynsen/
Met hert en tongh oock nimmer veynsen/
Maer leven eerbaer en bequaem/
Ons naesten metter daet beminnen/
En haer uyt liefden overwinnen/
Tot prijs van uwen Heyl'gen Naem.
O Sone Godts! wilt van ons weeren
De haet en nijt/ en wilt oock keeren
Uyt onse hert wraeckgierigheyt/
Dat wy malkander in dit leven
Uyt 's herten gront het quaet vergeven/
En leven in oprechtigheyt
Geen soeter vreught en wort bevonden
In 's Hemels Throon/ of 's werelts gronden/
Dan als in liefd' te leven vry:
Want Godt die is de Liefd' alleyne/
Sy vloeyt uyt des Hemels Fonteyne/
O Liefde Godts! hoe soet zijt gy.
Niet sal ons van de liefde scheyden/
Wanneer Godts Geest ons sal geleyden/
Geen aerdsche vreught noch tegenheyt/
Geen Vorstendom soo hoogh geresen/
O Heyligh Choor! drievuldigh Wesen:
U Liefde duurt in eeuwigheyt.

Gebed om Christelyke ootmoedigheit.

Het is een spreeckwoort over al,
Hoe hooger moedt, hoe lager val.

Stem: Psalm 116.

DEs menschen hert vol van hovaerdigheyt/
Is voor u Heer een grouwel boven maten/
't Welck gy aen niemant ongestraft sult laten/
Naer u Goddelijcke rechtveerdigheyt.

Een hoogh gemoet komt dickmael voor den val/
Gy maeckt/ o Heer/ d'hoovaerdige tot schanden/
Den ootmoedigen helpt gy in den landen/
Den nedrigen verheft gy over al.

Ick bidd' u Heer/ geeft my een nedrigh hert/
Dat ick oprecht ootmoedigh voor u wandel:
En vromelijck my draegh in al mijn handel/
Niet hoogh in voorspoed/ noch vertsaeght in smert.

Want hy die rijck was ende Godt gelijck/
Is om onsent wil slecht en kleyn van waerden/
Ja geworden als niet geacht op aerden;
Op dat wy souden gaen in 't Hemelrijck.

Leert my (o Heer!) mijn toeverlaet/
Dat ick uyt aerd en slijck ben opgetogen/
Wat wil dan aerd en asch hem doch verhoogen/
Want al de pracht en schoonheyt haest vergaet.

Voor opgeblasentheyd behoed my Heer/
Voor hoovaerdy in geestelijcke saken/
Al wat wy doen of kunnen maken/
Komt doch van u/ u zy alleen de eer.

Voor de Roem-sprekers stout vol spot en spijt
Bewaert my doch/ dat sy my niet vertreden/
Geeft dat wy ons verned'ren hier beneden/
Tot dat gy ons verhooght ter rechter tijt.

Lof-zanck. *Daniel 3.*

Stem: Ach treurt nu mijn bedroefde Schapen.

DEs Heeren Naem die hoort men loven
In 't midden van de felle brant/

In 't midden van den vyer'gen Oven/
Doet Godt de vroomen onderstant;
Met sijn genade
Is hy steets bereyt/
Met sijn weldaden
Hy de vroomen leyd/
Na sijn gerechtigheyt.

Den Koningh laet een Beelt oprechten/
Dat yder een aenbidden moet
Het zy dan Heeren ofte Knechten/
Elck buyght hem neder met ootmoet/
Soo ras sy hooren
De Trompetten slaen/
Des Koninghs tooren
Soeckt elck te ontgaen/
En bidt den Afgodt aen.

Drie Mannen uyt 't geslacht der Joden
Staen vast geset op haren Godt/
Sy buygen haer voor geen Afgoden/
Sy breken des Koninghs gebodt.
Ach! wat ellende
Volght terstont hier naer/
Siet al de Bende
Staen gereet aldaer/
En die verdoemen haer.

Den Koningh wert seer gram ontsteken/
En toont aen haer een fel gelaet:
En spreeckt terwijl dat gy durft breken
Mijn strengh gebodt/ en my versmaet/
Soo sult gy heden
Na de felle brant/
Want ick met reden/
Door het gantsche lant
U brengen sal tot schant.

Den Oven wert door felle tooren/
Gemaeckt wel sevenmael soo heet/
Als oyt gedaen is van te vooren/
Men bint de mannen Godts seer wreet.
De boose Boeven/
Och! die staen bereyt/
Om sonder toeven/
Uyt een bitterheyt
Te doen dit wreede feyt.

Maer Godt bewaert door sijn genade
Haer midden in de heete vlam/
Den Koningh siet dees groote daden/
Die selven voor den Oven quam.

Zijn niet gebonden
Die hier ingedaen?
'k Sie ongeschonden/
Met mijn oogen aen/
Wel vier daer binnen gaen.

De vierde blinckt gelijck de Sonne/
Die mede in den Oven gaet/
Den Koningh wert als overwonnen/
En stracks verandert sijn gelaet/
Begint te prijsen
Godts Almogentheyt/
En wil bewijsen
Sijn goetgunstigheyt/
En roept met vriend'lijckheyt:

Komt Sadrach/ Mesach en Abednego/
Gy mannen Godes treet uyt de brant/
Wy sullen t'samen met u oock soo
Den Heere dienen door het lant/
Wy sullen prijsen
Sijn groot-mogentheyt/
En eer bewijsen
Aen sijn Majesteyt/
Tot in der eeuwigheyt.

Nieuwe-Jaers-Liedeken.

Stem: De Lof-zangh Maria.

KOmt laet ons nu den Heer
Lof singen/ en sijn eer
Uytbreyden/ en vermelden/
Hier is een hooge stof/
O! singht den Heere lof/
Met d' Herders op den velde.
Waeckt op mijn ziele bloot/
De vreughdt die is seer groot.
Den hemel is ontsloten/
De aerd' die is voorwaer/
Van Godes goetheyt klaer/
Seer heerlijck overgoten.
Een soete melody
Vertoont hem hier seer bly/
Van hemelsche heyrscharen/
Die Godes groote macht/
Sijn heerlijckheyt vol kracht/
Ons wonderlijck verklaren.
Den Schepper hoogh vermaert/
Van Hemel/ Zee en Aerd/
Dat heyligh eeuwigh Wesen:
Dat daelt uyt 's hemels Throon/
En wort eens menschen Soon/
Gelijck wy kunnen lesen.
Gedenckt/ hoe 't hemels hof/
Vol glory en vol lof
Beroert was/ en vol schroomen/
Dat sulck een Ambassaet/
Ja Godt selfs in der daet
Tot ons soud' nederkomen.
O wonderlijck besluyt!
Ach Christen ziel! roept uyt/
Mijn Heylant vol genaden/
Mijn Troost/ mijn Bruydegom/
Heer Jesu wellekom/
Want wy zijn seer beladen.

Lof zy u Majesteyt/
O Heer in eeuwigheyt!
Wilt ons voortaen bewaren
Voor leet/ of ziels-gevaer/
En in dit Nieuwe Jaer
Tot saligheyt ons sparen.

Nieuwe-Jaers-Liedt.

Stem: Jonckheyt den tijt is hier.

WAeckt op gy Christens al/
Waeckt op wilt u verblyden/
Gy die in 't aerdsche dal
U Bruydegom verwacht/
Men hoort met bly geschal/
Veel vreught aen alle zyden/
Veel Eng'len in getal
Verschijnen in de nacht/
En singen bly/
Met Hemels melody/
Tot lof van Godes lieve Soon:
Eere zy Godt in d'hooge Throon/
En vreed' op aerd hier naer/
Al in dit Nieuwe-Jaer.

Een licht is opgegaen/
Een kint is ons geboren/
Een star is opgestaen/
Gelijck Godts Woort ons leert:
Den Heer neemt nu weer aen
Syn Bruyt/ sijn uytverkoren/
En maeckt dat sy voortaen
Weer na den Hemel gaen.
O Bethelem!
O soet en blyde stem:
Die d'Harders hoorden op dat pas/
Dat heden haer gebooren was
De Salighmaker klaer/
Al in dit Nieuwe-Jaer.

Sy hebben in der nacht
Tot Bethlem in de Stede
Gesocht/ en overdacht/
Al wat haer was geseyt/
Het woort dat is volbracht/
Sy vonden daer in vreede
Een kint seer kleyn geacht/
In een Kribbe neer geleyt/
Slecht van gewaet/
Van 's wereldts pronck en staet.
O Christen ziele! denckt hier aen/
En wilt tot Bethlem binnen gaen/
Laet 's wereldts pronck voorwaer/
Al in dit Nieuwe-Jaer.

Het woort dat is verbreyt/
De Wijsen zijn gekomen/
Die hebben oock geseyt/
Dat haer van 't Oosten klaer
Een Starre heeft geleyt/
Die hebben sy vernomen/
En sochten recht bescheyt/
Wie dese Koningh waer/
De Starre fyn/
Die wees haer 't Kindelijn/
Sy vonden dese Koningh soet/
En schoncken hem haer schatten goet/
Aenbaden hem eenpaer/
Al in dit Nieuwe-Jaer.

Staet op / o soete Bruyt!
Gaet uyt nu te gemoete/
Met zangh en soet geluyt
U lieve Bruydegom/
Van bloem en jeughdigh kruyt
Vlecht kransjes/ wilt hem groeten/
Met weer-liefd' tot besluyt/
En hiet hem willekom/
Niet door de kracht
Van 's wereldts staet en pracht/
Maer met een nedrigh hert en geest/
In liefd'/ geloove aldermeest/
Dat salight ons hier naer
Al in dit Nieuwe-Jaer.

Nieuwe-

Nieuwe-Jaers-Liedt.

Stem: Een Kindcken is ons gebooren.

Singht lof gy Hemelsche scharen/
Singht lof met soete vreught/
Verheught u gy Godts dienaren/
Met hert en ziels geneught/
Hier is een melodye/
Een oversoet accoort/
Een Hemels Hermonye
Wert over al gehoort.
De Herdertjes op den velde
Verscheen dees heerlijckheyt/
Haer hertjes haer seer ontstelde/
Van vrees en anghstigheyt/
Een helder licht dat scheen
Hier in de duysternis/
Een Engel vol van klaerheyt
Die geest getuygenis.
En vreest niet gy kleyn vermaerde
Gy Herders ongeacht/
Want siet/ u wert hier op aerden
Een blijde Maer gebracht/
Dat heden is gebooren
d'Heer der heerlijckheyt/
In doeckjes is gewonden/
En in de kribbe leyt.
Dit sal u een teeken wesen/
Gelijck u is geseyt/
Godts lof moet zijn geprefen
Tot in der eeuwigheyt.
Hier mee verdwijnt het licht/
Met al het soet Musijck/
De hemelsche Heyrscharen/
Die gaen na 't Hemelrijck.
De Herdertjes die vervoegen
Haer stracks na Bethlehem/
Verwondert en vol vernoegen/
Van dese soete stem:
Sy vinden 't kleyne Kint
Gelijck haer was geseyt/
Sy loven en sy prijsen
Godts groote mogentheyt.
Komt nu gy uytverkooren/
Komt nu gy soete Bruyt/
U Bruydegom is gebooren/
Singht nu met vreughden uyt/
U Zalighmaker reyn
Die siet gy hier voorwaer/
Wilt hem uyt liefd' omhelsen/
Hier in dit Nieuwe-Jaer.

Nieuwe-Jaers-Liedt.

Stem: O schoone Personagie.

O Mensch! gy zijt geschapen
Van stof en aerde/
Doch heerlijck boven allen/
U beelt dat is het wapen
Van Godts lof/
En wonder wel-gevallen/
U Edele Geest/
Blinckt aldermeest!
Boven alle Creaturen:
Maer zijt geschonden
In 't Paradijs/ de sonden
Doen u treuren,
Door hoovaerdye prachtigh/
Hebt gy dat Heyligh Beelt
Van Godt verlooren:
Hoe droevigh en hoe klachtigh
Was Adam/ doen hy
Godes stem moest hooren:
Wanneer Godt sprack/
Hy hem verstack/
Zijn ziele was vol pijne/
Hy sagh syn naecktheyt/
En dorst door syn misnaecktheyt
Niet verschijnen.

Daer was het al vol treuren/
Den hemel selfs
En stont niet als voor desen/
Ach! Adam kon bespeuren
Al wat hy sagh
't Was vol van anghst en vreese/
Wat lieflijck scheen
Seer haest verdween/
Het was niet als te voren/
De doot uytwendigh/
Seer schrickelijck en ellendigh
Is geboren.
Waer sal nu Adam vluchten?
Waer sal den naeckten mensch
Hem nu verbergen?
Want alle dingh moet suchten
Om sijnent wil/ de doot
Die komt hem tergen/
Hy weet geen raed'/
Maer om genaed'/
Soo smeeckt hy met verlange/
Heer hebt medogen/
Elaes! ick ben bedrogen/
My is bange.
Godts goetheyt en sijn trouwen
Die troost den mensch/
En stelt hem weer te vreden/
Het Edel Zaet der Vrouwen
Dat sal (spreeckt hy)
Den Slangh sijn kop vertreden/
En siet hier naer/
Soo menigh jaer/
Soo langen tijt geleden/
In 't laest der dagen
Komt Godt naer sijn behagen
Met sijn vreede.
Wel op gy Christen menschen/
Singht nu met vreught/
U Heylant is gebooren/
Wat wilt gy meerder wenschen/
Gaet uyt/ gy kunt
Die blijde bootschap hooren/
Want in der nacht/
Als op de wacht
In 't veldt de Harders stonden/
Met haer soo waren/
Veel hemelsche heyrschaeren/
Die 't verkonden.
Den grooten Heer der Heeren
Leyt in een krib
Verschoven by de beesten/
Gantsch sonder lof en eeren/
Als niet geacht
Van al de hoofsche geesten:
Maer d'Herders gaen/
En doen vermaen/
Met vreughden sy weer scheyden/
Al wat sy sagen
Met wonder groot behagen/
Sy 't uytbreyden.
De Wysen die getuygen/
Dat Christus oock
Was op die tijt gebooren/
Sy neygen/ en sy buygen/
Met groot geschenck
Soo kemen sy te vooren.
Een Star heeft haer
Uyt 't Oosten klaer
Geleyt/ alsoo wy lesen/
Dat de Koningh
In sulck een slechte wooningh
Soude wesen.
Veel klagens en veel weenen/
Is oock gehoort
In Bethlem weemoedigh/
Veel suchten en veel steenen/
't Was over al
Elendigh en seer bloedigh/
Een Kinder-moort/
Noyt soo gehoort/
Herodes socht te dooden/
Godts uytverkooren/
Den Koningh nieuw-gebooren/
Uyt te roden.
Wilt nu met soete zangen/
Des Heeren lof
Uytbreyden t'allen tijden/
En wilt met vreught ontfangen
U Heylant soet/
Die door sijn bitter lijden/
De Saligheyt
U heeft bereyt/
Na 't Hemels Koninghrijcke.
Heer vol genaden/
Wy roemen u weldaden/
Eeuwighlijcken.

G E B E D T.

Voys: Psalm 9.

O Heer/ eeuwigh machtigh Godt/
Leert my recht houden u gebodt/
Dat ick doch in mijn kruys en lyden/
In genen dingh en ga bezijden.
Leert my/ o Heer/ te recht ver-
staen/
Dat al mijn dagen licht vergaen/
Dat ziel en lichaem haest verschey-
den/
Daer toe wilt my dog regt bereyden.
Geeft my/ o Godt/ den Heyl'gen
Geest/
Op dat ick niet en zy bevreest/
In druck/ o Heer! of tribulatie/
Selfs in de doot/ geeft my dees
gratie.
Dat ick magh sien dat dees elent/
Een boven-mate vreughde sendt;
Die by u Heer seer hoogh gepresen/
In eeuwigheyt al ons sal wesen.
Een vast geloove geeft my doch/
Oprecht en goet/ sonder bedrogh.
Wilt my door u genaed' ook stercken
Dat ick 't vercier met goede werc-
ken.
Geeft Heere dat mijn hert niet
staet
Op ydelheyt/ die haest vergaet/
Leert my/ o Godt/ van grooter
waerden/
Dat ick niet ben dan stof en aerden.
Dat hier het alles moet vergaen/
En datter een Basuyn sal slaen/
Staet op gy dooden al in 't leven/
Voor 't oordeel Gods wilt u begeven.
O Heer! geeft my uyt uwen throon/
Om Christum uwen lieven Soon/
Dat ick op aerden magh be-erven/
Een leven vroom/ en saligh sterven.
En namaels hoor de stemme fijn
Komt gy gezegende wilt zijn
Nu in het vrolyck eeuwigh leven/
Dat Godt my/ en elck mensch wil
geven.

K L A E G H-L I E D T.

Stem: De Tien Geboden.

ACh! wat is doch des werelts vreughde?
Niet meer (eilaes!) als enckel schijn/
Het geen hier yemant opt verheughde/
Wert hem daer na droefheyt en pijn.
Vol schoon vermaeck is het verkiesen/
Een soet beminde tot een vrouw:
Maer hoe bedroeft is het verliesen/
In eener uur/ liefd'/ gunst en trouw.
't Luck heeft na wenich ons bey omscheenen/
Godt maeckte ons een ziel/ een hert/
Doch het brenght nu niet aen als weenen/
Hoe grooter vreught/ hoe grooter smert.
Den tijt is wech/ dien tijt gepresen/
Wanneer wy bey door liefde groot/
Elckander trouwe min bewesen/
O soete vreught! o felle doot!

Waer yder gaet met vreught om trouwen/
Gantsch vrolijck/ bly en onbezwaert/
Daer siet men my (lacy!) vol rouwe/
Want daer is 't dat men stopt in d'aerd.

Mijn tweede ziel/ mijn hooghst-gesinde/
By wien ick staegh de liefde vont/
O soete Trouw! ach mijn beminde!
Hoe is het herte nu doorwont?

't Is nu gedaen/ 't is al daer heenen/
't Is ydel/ want het haest vergaet/
En 't brenght op 't endt niet aen als weenen/
Hierom niemant daer op verlaet.

Ick sie 't gaet al daer heenen drijven/
Wat yemant oopt eerst vreughde gaf.
Ach Lief! te recht magh ick wel schrijven
Een droevigh Veersjen op u graf.

Scheyd-Liedt, tusschen Man en Wijf.

Stem: O schoone Personagie.

O Al te strenge wreker!
Wiens Angel scherp
Niemant en kan ontvluchten/
O Liefd'/ o Echte-breker/
Waer dat gy komt
Vervult gy 't kruys met suchten/
U fel gelaet
Soo schrickelijck staet/
Dat yder een moet beven/
Aen alle syden
Gaet gy seer strengh af-snijden
'S Menschen leven.

U Pijl (gy Verrader!)
Is vol vergift/
Door twee vreemde zielen/
O strenge doot! noch nader/
Vreught-moorder/
Want gy gaet het al vernielen/
Gy scheyd van een/
Dat t'saem gemeen
Door liefd' is vast verbonden/
In sulcke herten
Steeckt gy met droeve smerten
Diepe wonden.

Hoe sterck/ hoe schoon van leden/
Hoe rijck/ hoe trots/
Hoe edel/ en hoe machtigh/
Hoe wijs/ hoe kloeck van reden/
O strenge Prins!
Gy valtse al te krachtigh/
Hoe dat men spreeckt/
Of bidt en smeeckt/
Niemant kan troost verwerven:
Het is/ o mensche!
Wat wilt gy doch hier wenschen?
Gy moet sterven.

O droevigh lot op aerden!
Door die syn tweede
Zieltje moet verlaten/
Wiens trouw van grooter waerden
Gebroken wert:
Daer niets (eylaes!) kan baten/
Geen droef gesteen/
Of naer geween/
Geen liefde tusschen beyden:
O droevigh treuren!
Het herte schijnt te scheuren/
Door scheyden.

Het vierde Deel.

AEN DE

AENDACHTIGE,

Vergeleken by de Avontstont.

Luca 24: 19.

DEn dagh die is gedaelt,
Den avont staet voor handen,
Heer Jesu blijft by ons;
Hoedt ons voor sond' en schanden;
Wijst ons den rechten wegh,
En reynight ons gesicht,
En gunt ons, lieve Godt,
Hier na het eeuwigh licht.

Hoe Rijck, hoe Edel, en hoe Groot, In 't end' soo is 't de nare Doot.

O Mensche! aenschouwt my, die het eynde ben van alle vermakelyke werelts-vreugde, doorsiet myn gedaente, segt my wiens beeltenisse dat ick gelyck ben? want even als myn gedaente geen gelyckenisse heeft, soo is oock niemant op aerden van soo groote macht ende mogentheyt als ick, myn Ryck dat geduurt tot des werelts eynde, ick ben een gestrenge Vorst, ick doorwandele de werelt, ick doe schricken en beven, selfs die in hoogheyt geseten zijn. O mensche! kent gy my niet? soo vraegt heden aen my, wat voor een onverwinnelyck Prince dat ick ben, myn name is de doot, myn oorspronck is uyt de sonde, ick ben gebooren in het Paradys, myn wooninge is in het donckere nare graf, myn geselschap zijn de wormen, myn geraemte dat gy siet is een af-beeldinge des doots, myn wapen is een vergiftige pyl, ick drage in de hant het Uur-glas des levens, ick regeer onder alle soorten van menschen, van de geboorte af tot den hoogen ouderdom. O gy soete jonge Jeught! kent gy my niet? soo aenschouwt my alhier, leert met my conversatie houden, want ick ken u soet vermaeck seer wel, u sterckheyt, u schoonheyt, u aengename soetheyt, u aenkomende Jeught, u veelvuldigh lief-koosen ende soete vryagie, u overvloedige vreughde, die gy in desen kunt scheppen. Ick kenne u, daerom leert my oock kennen: want ick ben geduerigh by u in Geselschappen, in Bruyloften, Maeltyden, by Gezangen ende Vrolyckheden, ick sie meenighmael de nieuwe getrouwde (op haer Bruylofts-feest) over de schouderen henen, ende sny in korte alle vreughde tusschen hun beyden af. Ick spare noch Schoone, noch Rycke, noch Trotse, noch Jonge, noch Oude, ick ga recht door sonder aensien van Persoonen: daerom leert my kennen. O jonge Jeught! waer 't dat gy dickmael des doots gedachtigh waert, hoe soude de vreughde gematight zijn, hoe soude de wereltsche ydelheden van u af-wycken, hoe soude u kostelyck gewaet, u uytheemsche drachten, u goude ketenen, u overvloedige vercieringe in 't hayr krullen, in het blincken van u aengesicht, u peerlen en diamanten, de geyle aenlockselen tot ontstekinge van wellusten des vleeschs verre van u afgescheyden zyn. Leert my doch kennen, want ick ben een gestrenge Vorst. Van achteren vervolgh ick de jonge Jeught, ende bespringh deselve eer sy meenighmael des doots gedencken. De Getrouwde, ende die in het beste van haer leven zijn, met solcke wandel ick geduerig aen haer zijde, en leere haer dickmaels des doots gedencken: maer de Oude ende de Bedaeghde, kome ick seer mannelyck van vooren, want sy gaen gebogen, ende sien het graf te gemoete, ende gedencke altoos op die Christelycke Lesse: menschen gy moet sterven.

Hy

Hy is de wijste die men vint,
Die Godt alleen van herten mint.

HEt ware een geneugelijcke sake / dat yder sijn wegh soo konde bestieren/ dat dese wereltsche Koninginne geen plaets in het herte en verkrege / ende dat de liefde der menschen alleene wierde uytgestort op haer lief-hebbende Salighmaker. Dit soude een soete vreughde veroorsaken / ja schier wesen een melodye van 't eerste Paradijs: want de Geestelijcke liefde soude alle distelen en doornen (welk zijn de sonden) wederom bedecken: maer ach! den mensche tot wellust genegen / wert met de werelt soo gemeen/ dat hy is gelijck een vryer/ die in 't gros gaet te vryen/ en wort soo beslommert/dat hy in 't eynde niet en weet aen wien hy sijn oprechte liefde sal betonen/ 't welcke meenige ziele als verlaten / en troosteloos in dese verganckelijcke woestijne doet doolen.

Wie

Wiens herte dat aen rijckdom kleeft:
Geen ſmaeck hy aen het hemels heeft.

MEn vint geſchreven Lucæ 18. Och! hoe zwaerlijck ſullen de Rijcke in dat Koninghrijcke der Hemelen ingaen/ het is lichter dat een Kabel ga door den ooge van een naelde/ dan dat een Rijcke in dat Hemelrijck kome. O droeve en bezwaerlijcke ſake/ voor die gene/ die op der aerden rijckdommen beſitten! nochtans is deſe ſpreucke niet te verſtaen/ als of geen Rijcke in dat hemelſche Paradijs ſoude mogen ingaen/ geenſins: maer onſen Heylant geeft daer mede te kennen/ hoe aentreckende dat de rijckom is/ waer op den menſche ſoo licht ſijn herte ſtelt/ ende ſoude veel liever met den Jongeling den hemel miſſen/ aleer hy ſijn rijckdom ſoude verlaten. Een ſake/ wel aenmerkens waerdigh/ niet ſonder reden van dien volkomen Leermeeſter geſproken.

Geen hooger prijs te winnen ſtaet,
Als dat men na den hemel gaet.

GEduerigh te loopen op den wegh des Heeren/ ende in ſijn geboden te wandelen/ dat is een ſeer koſtelijke ſake. Wel hem die den Heere vreeſt/ en niet af en laet om hem te dienen. Den ſeer uytmuntende en geleerden Apoſtel Paulus/ vergelijckt den ſchoonen hemel by een uytſtekende prijs/ die men door geduerigh loopen moet verkrijgen/ en wie dat die gewint/ voor die is wech geleyt een onverderffelijcke kroon/ die in de eeuwige glory wort bewaert/ tot de verſchijninge des grooten Harders. Och! hoe geluckſaligh is die menſche/ die voor des Heeren throon ſal verſchijnen met eene kroone/ wiens cieraet is Liefde/ Geloove ende Hoope/ door-gevlochten met alderley Godtſalige deughden/ op welke cieraet ſal volgen die hemelſche kroone/ die eeuwigh duert/ en in eeuwigheyt niet ſal verwelcken.

Men

Men vint op aerd geen hooger deught,
Als Godt te dienen in sijn jeught.

DEn Prediker Salomo segt: Eccles. 12: 1. Gedenkt uwes Scheppers in uwer jonckheyt/eer dat de quade dage komen/ ende de jaren genaken / wanneer gy sult seggen: sy en bevallen my niet. Het is een groot en heerlijck werck / wanneer den Alderhooghsten vroeg en van der jeught aen woort gedient. Het is een lieffelijcke melodye / en soete offerhande voor den Heere / wanneer de jonge lieden met den sachtmoedigen Abel / een ootmoedigh en deugdelijck herte met hare offerhanden vermengen/ welck zijn de hartgrondige gebeden/ die met de offerhande van Abel door de wolcken tot in den hemel dringen. Op wiens gebedt den grooten Schepper van den hemel is neder gekomen / en heeft den boosen Cain op der aerden vermaledijt. Genesis 4: 14.

Wie vast op dese werelt bouwt,
Sijn huys hy op het zant vertrouwt.

ONsen Salighmaker seght: Matth. 7: 24. Wie mijn woort hoort ende doet / die sal ick gelijcken by eenen wijsen man / die sijn huys op een steenrotze timmert. Ende wie dese mijn woorden hoort/ ende niet doet/ die is een sotten man gelijck/die sijn huys op't zant getimmert heeft: op welke huys dat de regen gevallen is/en de stromen daer aengekomen zijn/en de windẽ hebben gewaeit/ en stieten tegen dat huys / en het is ter neder geworpen. Voorwaer een seer nodige lesse! want met regt zijn sulke menschen sot die op de zantgront van wereltse ydelheden haer vertrouwen stellen: maer geluckig zijn de voorsichtige/die niet op wereltse steenrotsen/maer op den Geestelijken Hoeksteen Christus bouwen/op welke de zaligheit des menschen is gefondeert / wiens huys in eeuwigheyt niet en sal vervallen: maer tegen alle de listige stormen des Satans/ en aenloop der boosen sal konnen bestaen.

't Is

'tIs voor de ziel een goeden raet,
Onnosel zijn in werelts quaet.

HEt ware te wenschen/ dat een yegelijck onnosel ware in 't quade/ en niet in 't goede. De deught is als een kroone/ en blinckt als de Morgen-sterre/ het goet doen wert in de H. Schriftuere seer ernstelijck een yder geboden/het wereltsche quaet verlockt den mensche tot alderley ongerechtigheyt/ de werelt is als een opgepronckte Godinne/ vol arghlistigheyt en bedrogh. Sy toont ons seer lieffelijck de lust des vleesches/ en de lust der oogen/ en hoogmoet des levens/ 1 Joan 16:2. waer na den mensche seer begeerlijk is/en met een subtyle voorsichtigheyt die weet na te jagen/ het welke voor de ziele seer schadelijk is. Want de wereltse vrymoedigheyt verdrukt d'eenvoudige onnoselheyt: maer eyndelijck seght Johannes/ dat de werelt vergaet met alle hare lusten/ daerentegen wie de wille Godts doet/ die blijft in der eeuwigheyt.

Wat hemels is en neemt geen endt,
Het is een vreught die niemant kent.

DEn Propheet Esaias segt cap. 55. vers 6. Soekt den Heere de wijle hy te vinden is/ roept hem aen terwijl hy nabij is. Het soecken na hemelsche dingen dat is een kostelijke medicijne voor de zielen/ van den opgangh tot den nedergangh der sonne en kan geen kostelijcker sake uytgevonden werden; want sy brengt alleen geen tijdelijke nuttigheyt aen: maer een eeuwige en oneyndige geluksaligheyt. O hemelsche vreughde! die alle verstant te boven gaet/ by dewelcke dat dese aertsche blijtschap veel minder te gelijcken is als een ydele droom/ die den mensche voor een weynig tijt in sijn slaep bespeurt:maer wacker geworden zijnde/ bevint maer een nietigheyt/ ende een ydele bedenckinge. O geluckſalige ziele! hoe geluckigh sult gy zijn/ als gy in dese volmaeckte ende eeuwige Bruyloft altijt sult vrolijck zijn.

Hy leeft geruſt en wort ge-eert,
Die met de vroomen conferceert.

DE mont der rechtvaerdigheyt heeft geſproken: waer dat twee of drie in mijnen name ſullen vergadert zijn/daer ſal ik in 't midden weſen/ ſeer heugelyk en ſeer troostelijck zijn deſe woorden/ voor alle die gene/die het Goddelijk geſelſchap beminnen/ende daer by conferceeren/waer dat gy gaet / het zy met de twee Diſcipelen na Emaus/of met Petrus op de Zee/ het zy in Oosten ofte Weſten/ ten Zuyden of ten Noorden: waer dat gy heylige handen op heft / over al is de Heeren in 't midden onder u/ſijn oogen ſien op de rechtvaerdigen/en op hare wegen / gelijck geschreven ſtaet Apoc 2. Ik ſie ende weet uwe wercken/wie overwint/ die ſal ick met onverderflijckheyt kroonen.

Hy is de wijſte die men vindt,
Die Godt alleen van herten mindt.

EEn menſche/die boven alle dingen den Heere ſoekt te behagen/die ſal ſtantvaſtig weſen op ſijne wegen wijsheyt ſal tot ſijner rechterhant ſtaen/en voorſigtigheyt aen ſijn ſlinker zijde/wel den genen die des Heeren getuygeniſſe behouden / die hem van gantſcher herten ſoecken: Pſal. 119. Het welbehagen des Heeren/dat is/ dat de menſche hem in alle Godſalige deugden oeffent/ dat hy met Liefde/ Gelove en Hoope hem verciert/dat hy met een ootmoedig hert voor ſijnen Schepper nederbuygt / ende angevoeght met ſijn Naeſten om gaet. Geluckig is de menſche/die met ſulke oeffeninge dagelijks beſig is/ want hy gaet op den weg des Heeren/ende ſal eyndelijk door de enge poorte tot den Hemel indringen.

Wie 's Werelds ſchoonheyt recht verſtaet,
Die ſoeckt na 't geen dat niet vergaet.

EEn onverganckelijke Schoonheyt en kan op der Aerden niet gevonden werden / maer ſal in toekomende Eeuwe aen alle Rechtvaerdigen werden geo-

penbaert/den Apostel Petrus / heeft op den Bergh in een gesichte dese schoonheyt gezien / daer de Prophete Mose ende Eliam wierden vertoont / welke verschijninge so heerlijk is geweest / dat Petrus het scheyden wilde ter zijden stellen/en lust hadde om daer te blijven. Dit heeft den Apostel Paulus ook vernomen: wanneee hy in den derden Hemel dese onverganckelyke Schoonheyt heeft aengeschouwt / en sulke dingen gezien die met geen menschen tongen konde uytgesproken werden; daerom (ô mensch!) grijpt naert onverganckelyke / en niet na dese soet vertoonende schoonheyt van dese wereld / die haer voor een kleyne tijd als een Bloem seer lieffelijk vertoont / en wort haestig afgemaeyt en vergaet gelijk een schaduwe.

De Liefde Godts staet eeuwigh vast,
Sy lijdt geen ramp noch overlast.

HEt is een seer aengenameu en lieffelijke sake door een Jongeling / die syn regte weergade bemint / die hem door de bestieringe des Heeren tot een Huysvrouwe is toegepast/ hy sal by zodanigen bevinden oprechte liefde en trouwe/een toegenegen en gunstig herte/volkomen affectie / en een stant vastigheyt in haer wederliefde/want hy bemint sodanige / niet die in de schijn van liefde haer vertoont (als menigmael gebeurt/wiens voorneme mislukt) maer hy bemint syn rechte liefde/dewelke hem tot syn Bruyt is toegepast/ diens trouwe dat niet feylt: also gaet het oock met den gene die den Heere van gantscher herten lief hebben/en beminnen/ die de werelt als een vreemdeling ter zijden stellen/en op des Heeren geboden acht nemen / en daer wandelen / die beminnen haer rechte Bruydegom / wiens herte van wederliefde brandende is / diens liefde en trouwe stercker is als de doot / die syn Bruyt in eeuwigheit niet sal verlaten / die haer sal leyden in de eeuwige Bruylofts des Lams / daer vreugde in volheyt wesen sal / en een lieffelijk wesen sonder eynde / in dat nieuwe Jerusalem / daer geen droevige nagh

de Godtsalige sal overvallen / Apoc. 21. 23.

Wat wereldts is, het wereldts mint,
En wert op 't lest van 't aertsch verslint.

DE jonge Jeught werdt des Werelts vreugde toegeschreven / wel te verstaen / in 't gene dat niet ongoddelijk is: maer een Oude moet met Simeon opwaerts in den Tempel gaen / ende omhelsen daer syn Heylant en Saligmaker / Luce 2. 27. Wanneer als een oudt en bedaegt persoon de werelt wil navolgen / dat is voorwaer als of men een jonge dochter met een stok out man te samen trouwt / 't welcke geen genoegen kan geven; geestelijker wijse / so is 't een verderffelijcke sake / want als een oude die met syn beenen in het graf staet / wil grijpen na een hand vol vliegen / en na een haest voorbygaende glory / dat wil op 't eynde een ellendige uytgang maken.

Van sulck een Mensch wordt lof geseyt,
Die niet met alle winden dreyt.

ONgestadig en wispeltuur in het geestelijk geloove te wesen / dat is een seer mispryſende conditie / nu den eenen Religie / en dan den anderen toe te vallen / na dat de gelegentheyt sich openbaert / en hem te draeyen met veelderley winden / gelijck de weerhanen doen / dat is een gewis teken van een wanckelbaer geloove / sulcke menschen die zijn gelijk als den Apostel seyt: Hebreen 10. 25. als de ruyssende baren van de Zee / die met alderley winden gins en weder worden gedreven / sulk een wankelbaer geloove is seer periculoos voor de ziele / overmits de Saligheyt daer door in een waeg schale wordt gestelt / daerom oock den Apostel soo sorghvuldiglijck een yeder hier over vermaent / seggende: Siet wel toe / dat gy u vergaderinge niet en verlaet / als sommige gewoon zijn te doen / want sulcks te plegen / dat geeft een oorsaecke tot twist en tweedracht / en leyt den mensche in een Doolhof van veelderleye dwael-wegen.

De vriend'lyckheyt van onsen Heer,
Staet vast, en eyndight nimmermeer.

O Mensch! let op de vriendelykheit van uwen Schepper/ en luystert na de lieffelyke woorden van uwen Zaligmaker/ noit isser soeter stemme op aerden gehoort/ noyt vriendelyker aengesicht gesien/ noyt sachtmoediger geest by iemandt gevonden/o heylig! onnosel/ rechtvaerdig en Goddelyk Lam/ die de deure der zaligheyt hebt op gesloten/ die den weg tot het Hemelsche Paradys hebt ge-essent en bereyt gemaekt/geprezen zyt gy in der eeuwigheyt. Treet uyt/ o mensche/ treet uyt/ en aenschouwt met u geestelyke oogen dat alderv riendelykste aengesichte/ en hoort de lieffelycke stemme/die daer spreekt: komt alle tot my die belast en beladen zyt/ ik sal u moede ziele verlustigen. Gaet uit alle gy die den Heere vreest/ soekt uwen Bruydegom met een herte vol liefde en gelove/ op dat gy met vreugden hier namaels meugt opgenomen werden in de eeuwige heerlyckheyt. Amen.

Wie spreeckt en swijght ter rechter tijt,
Die leeft gerust, en is verblijt.

WIe voor synen tydt spreekt/ die sal beschaemt werden: Maer wie dat swygen kan/die sal't berispen niet onderworpen zyn. Swygen en spreken heeft syne bysondere tyden/ een woort tot zynder tyt gesproken/ is als een gulden Appel in een silveren schael/wie dat al te haestig in het spreeken is/ sal menigmael feylen. Een verstandige wort hier door bekent/ om dat hy spreekt op syn behoorlyke tyt. Het is een schadelyk fenyn/ dat iemant syn tonge by alle gelegentheden gebruykt (om alle dingen uyt te tellen/ en veel van toekomende saken spreekt/al eer den tyt gebaren is/daer nogtans veel dingen anders uit vallen/ dan sy haer in't beginsel vertoonen) waer door de praetende tonge ten eynde noch met schaemte moet zwygen.

Een

Een valsche tongh dat is het lit,
Daer op den boosen Nicker sit.

DEn Wijsen Salomon zijt: Prov. 4. 24. doet van u den verkeerden mont/ en laet de laster lippen verre van u zijn. En cap. 11. 13. Een blameerder verraedt al wat hy heymelijk weet. Wel te recht zijn sulke verraders/ want wie een valsche en blameerende tonge in sijnen mont heeft/en sijn naesten daer mede steekt/ ende blameert/ die mag versekert zijn/ dat den Nicker op sijn tonge zit/ daer kan geen erger fenijn nog booser quaet uytgevonden werden/ dan een valsche tonge/die dikwils in schijn van vrientschap den mensche verraet. Schoon iemant de name van een Christen draegt/ en hy steekt zijn naesten met het valsche fenijn van zijn vileyne tonge/ hy is een stookebrant van der hellen/hy is een instrument en dienaer van de Nicker/ veel meerder moet men hem schouwen als een adder en slange/hy is een kanker in de ziele van zijne naesten/ een doodelijk fenijn/daer is geen quaet op aerden/ daer men hem by gelyke mag/ en zal daerom hier namaels het loon van zijn verraderye/ een oneyndige helsche glorye wezen.

De Zedigheyt die baert geneught,
Sy is al vry een hooge deught.

WIe dat zijn gelove met een zedige wandelinge bekleet/ dat is een stichtinge voor een gantsche Gemeente. Alle menschen passen zeer wel de Deugt van zedigheyt; maer inzonderheyt die gene/ die de zedigheyt anderen zullen leren/ geen vermaninge kan zo kragtig bewegen als het leven zelven: Schoon dat iemant leren en vermanen konde met zulk een lieffelijkheyt/ als of hy een Engel uyt den Hemel ware/en zijn leven dat is ergelyk/ zo zal al het goet door het quade leven om verre gesloten werde. Hierom heeft men wel toe te sien dat hy geen ergernisse door zijn leven en veroorzake/want hoe groter dat den perzoon is/ hoe aenstoo-

dat ook de ergernisse zy / want wie vele betrout is / van die sal oock veele ge-eyscht werden. Luc. 12. 48.

Godts Woort te drayen na sijn sin,
Daer steken groote zonden in.

GOdts Woort uyt te leggen en te drayen na syn believen / dat is een gruwelyke sonde / wanneer een mensche de H. Schrifture naer syn goetdunken en maniere van leven/als met geneugte / tot syn voordeel weet uyt te leggen / dat wil een groote plage bedieden. Het is voorwaer een seer grote stoutigheit/die 't Woort des Heeren durven heen en weder drayen / sonder achter dencken / even als of den Autheur gants niet onsachelyk en waer/ die nochtans met een yseren yver niet ongestraft sal laten / die syn Woort of Name misbruyckt. Exodi 20.

Wanneer als Godt den mensch verlaet,
Wat baet den mensch dan al sijn Staet.

GEestelijcke hoovaerdigheyt gaet verre boven de wereltsche / en is oock een groote sonde voor het aengesichte des Heeren De wereltsche hovaerdigheyt bestaet in tydelyke opgeblasentheyt / 't zy in kleedinge / trotsheyt en hoogmoet des levens / of diergelyke: maer de geestelyke hoovaerdigheyt / betreft ook geestelyke sake. Door een geestelyke hoovaerdigheyt moest Adam uit den Paradyse / en heeft den doot over alle menschen gebracht. Gen. 3. 23. Want hy wilde syne Schepper gelyk wesen. Door geestelycke hoovaerdigheyt verderft den mensche hem selven/ en beelt hem in veel groote saken. O sonde! die vele sonde te boven gaet; want dat den onrechtvaerdigen met den rechtvaerdigen Godt hem wil vergelycken / dat is een Barbarisse en straf-waerdige sonde.

De Morgen star die ons beschijnt,
Is 't eeuwig licht, dat noyt verdwijnt.

WIe de duysternis bemint / die wandelt in de duysternisse: maer die 't ligt lief heeft / die sal in 't ligt

ligt wandelen. Het licht heeft geen gemeenschap met de duysternisse / de duysternisse heeft 't licht ook niet begrepen. De kinderen des lichts die wandelen in den lichte / gelyk als haer beroepinge betaemt / want de nagt die is voorby / den dag die is aengekomen / en de Sonne der gerechtigheyt is opgestaen. Wel zalig is hy / die van dese Sonne met syn gulde stralen also wort verlicht / dat hy alle wereltsche duysternisse soekt te vlieden / op dat syn ziele geen schipbreucke door de donckerheyt des nachts op eenige blinde klippen van wel lustigheyt en kome te lyden.

De Geestelijcke Eerbaerheyt.
Den mensch tot alle Deugden leydt.

GEen schoonder cieraet bevindt men by de Menschen als Eerbaerheyt / onder alle uytterlyke Deugden munt sy dat uit als een Lely onder alle bloemen / en blinkt gelyk de Sonne. Hierom so wert ook insonderheyt dese deught so hoog gerecommandeert aen de vrouwen : want hoe dat een saek gevaerlyker is / hoe dat men syn naesten daer voor te ernstiger moet waerschouwen. De schoonheyt van een Vrouwe moet licht een herte branden in ontuchtige lusten / daerom eerbaerheyt dient voor al by een Schoone. In alle gelegentheden is de eerbaerheyt pryselyk / eerbaer in 't spreken / eerbaer in eten en drinken / eerbaer in handel en wandel / dat is loffelyck voor de menschen / ende behagelijck voor den Almachtigen.

Uyt alles wat men siet omtrent,
Men Godes macht en wond'ren kent.

ONder alle tytverdryven is dese de beste / ende de profytelykste : ten eersten / dat men ondersoekt / hoe wonderlyk en seltsaem dat alle dingen in de werelt voortkomen / de blompjes op de velde / de boomen in den Woude / de vliegende vogeltjes onder den Hemel / de zwemmende visschen in de zee / de menschen voor een tyt op der aerden / hoe dat het alle werdt ge-

voet en onderhouden. Ten tweeden / dat men geduerig met inwendige en geestelyke overdenkinge naspeurt om recht te kennen dien Almachtigen Schepper/die het alles zo in ordre heeft geschapen / dit zal alle tijtverdryven verre overtreffen / en den mensche een oorzaek aenbrengen / om den vriendelycken Schepper voor alle weldaden te loven enn te dancken.

Een listigh mensch vol schoone praet,
Sijn naesten, eer hy't weet, verraet.

VRiendelyk te spreeken / en anders te menen / dat is een geveynsde bedriegerye. Och! hoe vele werden door een schyn van vrientschap bedrogen / die haer vertrouwen stellen op een vriendelyk aengesichte onder veele (de goede uytgenomen/) siet men dit geschieden/ die met een schoone praet zynen naesten weet te payen/ maer een and're meeninge hebben / als zy met hare woorden te kennen geven; welke grove foute zo in deze bedraefde eeuwe is door gebroken/dat by na alle man schier kan veynzen / ende met een schyn van vriendschap haer konnen behelpen/ 't welke voorboden zyn van een verderffelyken ondergang.

Geen rijcke Schat, noch Gelt of Goet,
De Poort des Hemels open doet.

RYck te zyn in Godt / is een Schat voor de Ziele / zeer lieffelyk en gerustig is het voor een Godzalig mensche / dat hy geestelyk ryk is. De geestelyke rykdom die leyd den mensche op sulk een weg / wiens eynde dat de hemelsche vreugde pael is; daerom seit de Apostel Paulus/Col. 3. 2. besorgt dat boven is/en niet dat op der aerden is. Och! dat deze geestelyke rykdom wel ter herten wierde genomen / vele souden ook met den Apostel Pauli seggen: Ik agte alles voor dreck en schade te wesen / om Christum te gewinnen; ja souden veel liever met Petrus yet alles verlaten / om de weerdigheit van haren Saligmaker/ wiens vergel-

dinge sal wezen den schoonen Hemel hier boven / Marc. 10. 30.

'tFenijn der tongh is wonder fel,
Het doet geen mensch op aerden wel.

HEt is een oud spreekwoort / heus van mont / en trou van handen/die mag gaen door alle Landen. En wederom: Hoort/siet zwygt en verdraegt/so weet niemant wat gy jaegt. Het is een Christelyk werk / dat men syn tonge bedwingt / en tot geen klapperny gewent/want daer staet Prov. 20. 3. Het is een Man een eere van den twist te blyven: maer die geerne kyven/zyn altemael sotten. Prov. 15. 4. Een heylzame tonge is een Boom des Levens: maer een valsche bedroeft dat gemoet. Alle goede zaken kunnen geinfecteert werden door het fenyn der tonge. Een deugtsaem mensche kan door een lasterende tonge al syn goede name (die hem veel kostelyker is als Gout) verliezen: schande en leugen-tael zit op de lasterende tonge/waer door hy syn naesten van zyn eere berooft. Voorwaer dit ambagt en past geen Christen/ want haer munt die sy slaen/is van een valsch en bedriegelyck allay.

'tIs dickmael niet gelijck het schijnt;
Maer als men in der daet bevijnt,

ALs men aensiet de glorie van de werelt / al het schoone/al het vermakelyke/al het gene dat onder der Sonne is/ haer gedaente is in alle deelen soo lieffelyk/en so listig om aensien/dat het schijnt/ja een Hemel op der aerden te zyn. Het is voorwaer ook een seer uitstekent en heerlyk werk / het welk wy met onze oogen aenschouwen / gelijk in allen dezen uytmunt de groote mogentheyt des Almachtige Scheppers / so leert (ô mensche) hier uit / dat door de wijsheit des zelven Scheppers alle deze heerlykheyt met een glans van nietigheyt is bekleet/ende voorby gaet als een schaduwe: maer dat gy tracht na de onveranderlyke schoonheyt hier boven. Wan

Wanneer men 't quaet voor oogen siet
Met recht men voor het quaet dan vliet.

WAnneer de menschen de afgrijzelijke tormenten van de helle konden openbaerlijk aenschouwen / hoe verschrickelijk dat de poel des afgronts is / ende wat een onverdragelijke pijne daer moet geleden werden: voorwaer het soude een af keer maken / om de werelsche Staet jusser die soo veel belooft / ende niet als met smerte loont / gehoor te geven. Het soude vele zielen van het verganckelijck af trecken: want niemant soude gaern ter Bruylost gaen / daer weeninge der oogen en knersselinge der tanden is. O schrickelijke plaetse! die elk by hem selven wel magh imagineeren / ende als een Spiegel voor hem stellen / op dat de sonde tot gener tijt de overhant en neme: maer door een schrik onder de voet-soolen werd gehouden.

Geen booser quaet is oyt gehoort,
Als spotten met Godts Heyligh Woort.

DEn Apostel Petrus seyt 2 Petri 3. Dat in de laetste dagen sullen spotters op-staen / die na haer eygen begeerlijckheden sullen wandelen / ende seggen: waer is de belofte synder toekomste: want van dat de Vaders ontslapen zyn / blijft alle dingh als van den beginne der Scheppinge aen. Maer wanneer men let op 't vervolg / so zal bevonden werden / datter geschreven staet: Dat de aerde wort gehouden tot den vyere in den dag des oordeels / ende verderfinge der godeloosen menschen. O schrickelijke zake! waer zal den moetwilligen Sondaer van vluchten; wanneer als dien dag zal komen / dat hem geen heuvelen / noch geen bergen zullen kunnen bedecken: waer dat zy alle voor den Vierschare Christi zullen moeten verschijnen / om loon na haer booze wercken te ontfangen,

Den mensche, die Godsaligh leeft,
Veel geestelijcke Deughden heeft.

EEn geestelijck Perzoon die moet oock verciert wezen met geestelyke Deugden/de geestelyke Deugden die hebben een groot onderscheyt met de wereltsche/ een mensche kan de wereltsche Deughden wel oeffene/ zonder dat de geestelyke daer onder zyn: maer iemant die geestelyk leeft/ en kan zonder de wereltsche deugden niet zyn/ want in de oeffeninge der Godzaligheyt bestaen alderley deugden/niet eene uytgezondert. De burgerlyke deugden die hebben ook de Heydenen/ als Paulus zeyt/ Rom. 2. 14. die de Wet van naturen doen/ maer geschiet uyt een ydele glorie van eygen lof. De geestelyke deugden dat is een cierzel van het geloove: al wat geestelyker-wyze gedaen wort dat geschiet uyt den geloove/en door het geloove. Geestelyck liefhebben/ geestelyk rechtvaerdig zyn/ geestelyke zachtmoedigheyt te gebruyken/ en zo voorts/ dat siet alles op het eynde van het geloove/ op den beloonder/ die het uyt genade met eeuwige glorye zal vergelden.

Ey lieve Vrient, eer datje gaet,
Op't lest u toch bewegen laet.

WAnneer als een Mensche de Werelt lange Jaren heeft gedient/ en wert eyndelyk door veel bewegredenen daer toe vermaent/ dat hy de boosheyt niet wil verlaten/ en keeren hem tot een beter leven/ die moet (zo hy begeert Salig te werden) niet halsterck daer tegen oppozeeren/ noch de goede vermaninge verwerpen/ maer gewillig conzenteeren/ en zeggen met Paulo/ Actor. 9. 6. Heere/ wat wilt gy dat ick zal doen? en zoecken met een vierigheyt des herten/ door den geloove/ in alle Godzalige deugden te wandelen/ zo zal daer op volgen een onwanckelbare hope/ die als een Ancker der Zielen wezen zal. Een hope die niet beschaemt en maeckt/ Rom. 5. Want daer is geen verdoemenisse in den genen die na den

Geeste wandelen/Rom. 8. 1. En zalig zijn zy/die het Woort Gods hooren/ en dat bewaren. Daerom zo is het een zeer noodige en profijtelijke zaeke/op een goede en zalige raedt te consenteeren: want het kan een eeuwige welvaert door des Heeren genade veroorzaken.

'*t Gaet haest tot niet, 't zy vreugt of druck,*
Een Salig eind is groot geluck.

GEen grooter geluk/ noch meerder rijkdom kan voor een Mensch uyt-gevonden werden/ dan dat hy geluckig ende voorspoedig is in het werk van zijne Zaligheyt. Hemel ende Aerde zal vergaen: maer dat Woort des Heeren blijft in der eeuwigheyt. De hope/ die de Werelt geeft neemt een eynde: maer de hope/ die geestelijk is/ en maekt niemant beschaemt/ want zy geeft een eynde die zeker is. Het grootste geluk dat is een zalig eynde. Wel gelukzalig is de Mensche/die uyt dit tegenwoordige dal der tranen (daer niets bestendig is) vertrekt/ ende voorsien is met een geestelijke Schat/met den welken hy voor de Vierschaer ende Throon Godts zal verschijnen/ ende als dan verciert is met dat rechte Bruylofts kleet. Geluckig zijn zulke/ want den dag des Doodts haer beter is dan den dag haerder Geboorte/tot wien hier na zal gesproken werden een lieffelijke stemme/ Math. 25. vers. 34. Komt gy gezegende mijns Vaders/ besit dat Koninckrijke der Heerlijkheydt/ dat u bereyt is van den beginne der Werelt/ en zullen gekroont werden met de eeuwige Bruylofts Kroon/ wiens cieraet in eeuwigheyt niet en zal vergaen. Dit gun ons al te zamen de Almachtige ende Oneyndige Regeerder tot zijnder eeren/ Amen.

Eenige aendachtige Liedekens,

Voorgestelt in

GEBEDEN EN DANKSEGGINGEN.

Dancksegginge voor de Scheppinge.

Wat aerde is, 'tot aerde keert;
O aerde vát! u brosheyt leert.
Stem: 9 Psalm.

O Heer! wiens Goddelijcke kracht
Van eeuwigheyt is voort gebraght/
Niet geschapen noch oyt geboren/
By u selfs eeuwigh uytverkooren.

2. Ick bid u aen uyt 's herten gront/
Ick love u met Ziel en mont/
Ick wil u dancken ende eeren/
Voor u weldaden/ Heer der Heeren.

3. Dat gy den Hemel hebt bereyt/
De aerde met haer cierlyckheyt/
De Son en Maen 't licht hebt gegeven/
En alles onderhoudt in 't leven.

4. U wijsheyt/ die het al regeert/
Wert eeuwighlijck van my ge eert/
Want gy al u geschapen wercken
Onderhoudt/ gelijck men kan mercken.

5. Oock danck ick u myn Heer/ mijn God/
Dat gy de aerd' door u gebodt/
En alles/ hebt tot dienst verbonden/
Van den sterffelijcken mensch vol sonden.

6. Maer boven al mijn Schepper goet/
Ick loof en dank u met ootmoet/
Dat gy (o Heer) my hebt na wensche
Geschapen tot een reed'lyk mensche.

7. Nau / o Heyligh Evenbeelt /
Niet van het domme Vee geteelt /
Bewaert ons Ziel en Licyaem beyde /
Doe gy my tot het licht geleyde.

8. O Heer myn herte spreeckt zeer bly /
Groot is u wonderwerck aen my /
Dat gy niet in myn Moeders Lyve
My ontydigh hebt laten blyven

9. Dat ick niet gantsch berooft van sin /
Blint / stom / noch doof gebooren bin /
Noch zonder Ziel / verstant noch gaven /
Elendigh als het Vee tot slaven.

10. Wie kan zyn wonderwerck verstaen ?
Wie kan in Godts zecreten gaen ?
Wie kan zyn daden al uytspreecken ?
Niemant / 't zal ons aen macht ontbreecken.

11. Al kon ick u tot dezer tyt
Niet loven als gy weerdigh zyt
Ick zal daerom niet stille zwygen /
Maer doen na ick genaed' verkryge.

12. Soo langh als myn aessem zal gaen /
En als myn oogen open staen /
Sal myn tongh / die gy hebt gegeven /
U pryzen / zoo langh als ick leve.

13. En zeggen Heer in eeuwigheydt /
Gelooft zy uwe Majesteyt /
Ick dank den Heer vol van genaden /
Ik prys hem in zyn groote daden.

14. Al 't geene wat hier aessem heeft /
Al wat op Aerden roert en leeft /
Dat moet den Heere vroegh en spade /
Lof singen voor alle zyn daden.

GEBEDT,

Om vergevinge der Sonden.

Wanneer als uyt genaed de Sonden zijn vergeven,
Dan kan de Mensch gerust, verheught en vrolijk leven.
Stem: *Al wat men hier, &c. Of, d'Engelsche Fortuyn.*

O Heer mijn Godt! mijn Sonden zijn seer groot
Voor u (eylaes) ontelbaer / naeckt en bloot /
Want van der Jeught heb ik u Wet versmaet:
Mits in mijn vleesch niet woont als alle quaet.
Wie merkt (o Heer!) hoe dikmaels dat hy dwaelt /
Hoe menigh werf het sondigh herte faelt.
Voor u alleen beken ik mijn misdaet /
O reyne Godt! die sond' en schanden haet.
Voor u heb ik seer jammerlyk misdaen /
Wilt in 't gerecht met my (o Heer) niet gaen /
Want 's Menschen hert is vol van duysternis /
Geen Mensch op Aerd voor u rechtvaerdigh is.
Wilt gy de Sond' toerekenen voorwaer /
Geen sondigh mensch op Aerden voor noch naer /
Kan voor u staen / noch spreeken als 't behoort /
Ach / ach / niet een / op duysent niet een woort.
O boose Sond! o schrickelijke Vlack!
Die ons bevlekt als een onreyne doek
Wy zijn maer stank / al ons gerechtigheydt
Is niet als drek voor uwe Majesteyt.
Ik sucht en treur / ontfermt u over mijn /
Laet mijn misdaet by u vergeven zijn /
Maekt my doch reyn / en schelt mijn Sonden quyt /
Om uwes naems wil mijn droevigh hert verblydt.
Och Heer! weest my genadigh / en geneest
Mijn kranke Ziel / die voor u is bevreest /
Ik ben benauwt / de Sond heeft my verleydt /
O Godt! gedenckt aen u bermhertigheyt.

Doet

Doet wegh / vergeeft de Sonden mijnder Jeughd /
Geleydet my door liefd' in ware deughd /
Gedenckt dat wy van vleeſch en bloede zijn /
Slechts als een windt / een korte Sonne-ſchijn.
Stort uwen toorn noch u verbolgentheydt /
Niet over my naer u rechtvaerdigheydt.
Heer goedertier / ick roem u groote daedt /
Niet onſe werck: maer alles uyt genaedt.
Gy zijt mijn trooſt / mijn toevlucht in de noodt /
O Godes Soon! U lyden en u doodt /
Dat laeſt mijn Ziel / u uytgeſtorte bloet /
Het zondigh hert de ſond vergeven doet.
Op deze hoop ick zaligheyt verwacht /
En roep tot u met u Ziel en gantſche kracht /
Vergeeft u volck / haer zonden doch bedeckt /
Op dat u Bruyt mach leven onbevleckt.
Geeft dat mijn hert niet meer en zy verſchrickt /
Maer vrolyck is / en na den geeſt verquickt.
Neemt wegh van my het zondigh quaet fenijn /
Met al het geen dat magh verborgen zijn.
Want Heer gy zijt barmhertigh / vol genaed /
By u is Heer vergevingh van het quaet /
Verhoort mijn ſtem / mijn Schepper weeſt niet ſtil /
Neemt my doch aen om Jeſu Chriſti wil.

Gebedt, om onderhoudinge der Chriſtelijke Kercke.

Het Landt in zegen overvloeyt,
Daer Godes Kerck in vreden bloeyt.

Stem: 24. Pſalm.

O Mijn Schepper groot van waerden /
Die hier door u woort en geeſt
Een gemeente op der aerden
Hebt vergadert / die u vreeſt.
Heer ick bid u met oomoet /

't Ar-

't Arme hoopken byſtant doet.
Dat u woort heeft aengenomen/
En de waerheyt heeft bekomen.
Houdt doch op de reyne Leere/
By 't recht gebruyck hoogh van waerd/
Uwer inſtelling (o Heere)
U lieve kerck hier op aerd/
Dat noch Duyvel / doodt of hel/
Noch geen ander boos gequel/
In dees droeve Zee vol baren
Nimmermeer haer komt bezwaren.
Hoet u Schipken voor de golven
Van de woeſte Zee ſeer ſtout/
Dat het niet en wordt bedolven
Door de baren menighfout/
Laet het niet te gronde gaen/
Maer als onbeweeghlijck ſtaen/
Op den grontſteen/ daer 't op bouwet/
En van herten vaſt vertrouwet.
Wilt u lieflijck aenſchijn keeren
Tot ons Heer die eeuwigh leeft/
O Godt Zebaoth/ vol eeren/
Uwen wijnſtock wasdom geeft/
Die u lieve rechterhandt
Selfs op aerden heeft geplant/
Maeckt haer vrugtbaer/ rijck in deughden/
Als een luſthof vol van vreugden.
Neemt den ſchilt/ o Heer in handen
En beſchermt het vaderlant/
Dat ons iemant brengt tot ſchanden/
Nog geen ander leer en plant/
Dat hier geen Afgodery
Voor u reyne oogen zy/
Maer u lieve woort mag lichten/
En ons eeuwigh onderrichten.

Doet dog bystant Heer der Heeren/
Aen u lief-beminde Bruyt/
Wilt de boosheyt van haer weeren
Blust het Hemels licht niet uyt.
Laet op dese droeve aerdt
Altijdt zijn met u gepaert
't Tortel-duyfken / dat u prijset/
U aenbidt en eer bewijset.
Onse misdaet wilt vergeven/
O mijn Godt vol vriendelickheyt/
Laet ons niet in sonden sneven/
Want gy hebt genaed bereyt:
O mijn Saligmaker soet/
Komt vertroost ons/ en behoet
Uwe Christenheyt op aerden/
Gy mijn koning groot van waerden.
Laet de poorten van der Hellen/
Noch het vyer/ of helsche pijn/
U gemeynte nimmer quellen/
Noch haer overweldigh zijn.
Weest met ons in aller noot/
Blijft by ons tot in de doot.
Wilt ons nimmermeer beschamen/
Om u lieve Soons wil / Amen.

Gebed voor de Dienaers des Goddelyken Woorts.

Wanneer als Godt sijn Kerck sijn goetheyt wil betoonen;
Soo sal hy sijn Gemeent' met suyv're Leeraers kroonen.

STEM: Sal ick noch langer met heete tranen.

Almachtigh Godt vol heyl en zegen/
Bekleet met heerlijckheydt en eer/
Laet ons gebedt u doch bewegen/
Voor Jesum Christum onsen Heer/
Die ons al t' saem / in sijnen naem/
Seer goedigh hebt verhooringh toe geseyt/
O groote Vorst vol van barmhertigheyt.
Het is vergeefs al wat wy planten/ Sen-

Sent gy in uwe Christenheyt
Oprechte Dienaers en Gesanten/
Wiens Leer dat ons den wegh bereyt/
Door druck en kruys/ na 't Hemels huys/
Bevochtight haer met Goddelijck verstant;
Geeft dat den geest magh nemen d'overhant.
Dat zy u Woort ons recht verklaren/
Niet vals door op geyzonkte schijn/
Haer schaepkens voor den roof bewaren/
Voor 't helsche vier vol smert en pijn/
Laet het gehoor/ ons zijn een spoor/
Geeft door 't gehoor 't Geloof zijn volle kracht;
Vermits 't Geloof wert door 't gehoor gebracht.
Sendt over al naer u behagen/
O soet en troostelijcke Godt/
Getrouwe Herders/ die haer dragen
Oprecht en vroom na u gebodt/
Met deught bekleedt/ niet straf noch wreedt/
Die door u Geest en lieve Godlijck Woordt/
U Schaepkens teer/ soo weyden als 't behoort.
Dat altoos tot u Heyl'ge eere
U Woordt op Aerdt verkondight werdt/
En dat de Sondaers haer bekeere/
Door een berouw/ boetvaerdigh hert/
Den zwacken Mensch/ van u naer wensch
Gesterckt in noot/ in kruys en tegenspoet/
En zijt getroost wat haer de Werelt doet.
Dat ook de Schapen mogen hooren
De stemmen van haer Herders goet/
Dat sy geduurigh mogen stooren
Des Satans Rijck/ dat boos gebroet/
En dat geen quaedt/ in raedt noch daedt/
By d'Herders wert gezien of daer toe streckt/
Op dat het niemandt van 't Geloof en treckt.
O Godt! vol van Barmhertigheden/

En ſendt doch nimmermeer in 't Land/
Om onſe ſnoo ondanckbaerheden/
Een honger/ die de Ziel afbrand/
Om dat u Woordt/ niet werd gehoord:
O Heer! u Volck voor d'Huurlingh doch bewaert,
Die 't al verteert/ en 't Schaepken niet en ſpaert.

MORGEN-GEBEDT.

Geen ſoeter luſt, als vreed en ruſt, ô Mens! wilt dit bedenken,
Bid God met vlijt, dat hy altijd, u vreed en ruſt wil ſchenken.

STEM: 8 Pſalm.

HEer uwen Naem moet gebenedijt weſen/
U Goddelijcke kracht ſeer hoogh geprezen/
Uwe grondelooſe barmhertigheydt
Die moet gelooft zijn in der eenwigheydt.
Want gy hebt my bewaert door u genade/
En na den Geeſt verſterckt met u weldaden/
Mijn Lichaem hebt gy vreed en ruſt bereyd/
En my behoed voor veele zwarigheyd.
Gy hebt my onder u vleug'len genomen/
Geen leedt noch droefheydt is my toegekomen/
Gy hebt my deſe nacht geſondt geſpaert/
En voor des vyandts liſtigheyt bewaert.
Daerom wil ick u altijdt eer bewijſen/
Mijn mond die ſal u goetheyd eeuwigh prijſen;
Mijn Ziel die ſal (ô Heer) roemen altijd
Uw' Naem/ die Heyligh is/ breed ende wijdt:
U goetheyd ſal ick nimmermeer vergeten/
U groote liefd' en kan ick niet afmeten.
Heer laet mijn lof ſangh u doch welbehagen/
Die ick des morgens u te voren drage.
Ick roep tot u met gantſcher gemoede/
Wilt my oock huyden deſen dagh behoeden/
Sendt uyt u lieve Eng'len/ my bewaert/
Na Ziel en Lichaem reyn en onbezwaert.
Den booſen vyand wilt die van my keeren/ Mijn

Mijn vleesch en bloed ten besten soo regeeren;
Dat ick tot Sonde niet en word verleydt/
En u vertoorne door mijn ydelheyd.
Regeert my voort/ en maekt mijn wegen veyligh/
Met uwen Geest/ die suyver is en heyligh/
Dat ik niet voor en neem noch denck gewis/
Als 't geene dat voor u behaeghlijck is.
O siet mijn Godt/ mijn Ziel/ en gantsche kragten/
Draegh ick u op/ Heer laet my niet versmachten.
Hoort doch myn stemme/ en verquickt my nu/
Want seer vroegh sal ick my schicken tot u.
Des morgens vroegh sal ick u altijdt loven/
En 's avonts laet u danken Heer hier boven/
Mijn Ziel sal altijdt verbreyden u eer/
Alleen door Jesum Christum onsen Heer.

Gebede wanneer men wil gaen tot het gehoor van Godts Woordt.

Het Schepsel met sijn Schepper spreeckt,
Wanneer hy Godt om hulpe smeeckt.

STEM: 1 Psalm.

O Eeuwigh Heer/ Almachtigh Hemels Godt!
Op u genaed en Goddelijck gebodt
Treed ick nu toe/ vrymoedigh sonder schromen/
Vermits mijn Geest tot u is opgenomen/
En bid u aen in uwen Tempel reyn/
Daer elck u prijst en looft u in 't gemeyn.
Leyt my/ o Heer! in u gerechtigheydt/
En over my u vleugelen uytspreydt/
Leyt my (o Godt!) eeuwigh in u vaet paden/
Gy zijt mijn troost/ mijn Heyland vol genaden/
Want ick heb lust tot uwe woningh schoon/
Gy/ gy o Heer! gy schenckt des levens kroon.
Uw' Woningh is seer lieffelijck en soet/
Rontom verciert met volle overvloedt/ Heer

Heer Zebaoth! mijn Ziel die moet u loven /
Want my verlanght na u schoone Voorhoven;
Komt laet ons al t' saem voor Godt met ootmoed
Neder knielen / en vallen hem te voet.
  Hy is de Heer die ons dit alles schenkt /
Die 't moede Schaep in varsche Weyden brenght /
Aenbidt dien Godt gy Volckeren al te same /
Verheft dien Heer : want heyligh is zijn name.
Ik roep u aen met een opregt gemoed /
Door u genaed mijn trouwe hulpe doet.

Danck-segginge voor de Verlossinge.

STEM: O schoone Personagie.

WAt loffelijke daden /
Wat heyl en troost
Heeft Christus ons ver-
  worven /
O Mensch! wilt niet ver-
  smaden
U Heylant / die
Soo bitter is gestorven /
Voor u aen 't Kruys /
Op dat gy 't Huys
Syns Vaders sult bewoo-
  nen /
In 't huys hier boven /
Om Godt altijdt te loven /
In persoonen.
  Dankt Godt den Heer
  van herten /
Gy al sijn Heyl'gen
t' Saem hier op aerden /
Die u heeft vry van smer-
  ten
Gemaeckt / doen 't pack
Der sonden u beswaerden:

Soo zeer dat gy /
Gants waer onvry /
Vervreemt van Godts be-
  lofte /
O goetheyts goede!
Want met sijn eigen bloede
Hy ons kochte.
  Singt lof / singt lof met
  vreugde /
Singht lof den grooten
  Godt
Van Eeuwighede /
Singht lof / singt met ge-
  neughde /
Singht lof den Soon
Die ons brenght tot den
Singt onbevreest / (Vrede
Lof Heyl'gen Geest /
Die ons heeft waer geboo-
Looft vroeg en spade: (ren
Want Godt ons uyt ge-
  nade
Heeft verkooren.

Triumph-Liedt op het verdrencken van Pharao, met sijn Macht in de Roode Zee. Exod. 15.

Wanneer Godt zelfs ten strijde gaet,
Met Water, Wint, en Vuur hy slaet.

Stem: 100 Psalm

Ik wil den Heer met Lofsang soet
Prysen / die grote wond'ren doet /
Hy is myn sterckt / myn zaligheyt /
Myns Vaders God vol goedigheid.
De regte krijgsman die is God /
Siet / Pharo met zijn gansche rot
Laet hy versincken in de Zee /
En brengt op haer een droevige wee.
Zyn hooftlieden vol staet en eer
Verdrencken in de roode Meer /
Sy zyn al t' saem te grond gegaen
Die u volck meenden neer te slaen.
Heer u rechterhand is vol magt /
Gy hebt verslagen door u kragt /
De stoute hebt gy om gekeert /
U gramschap heeft het al verteert
Door u winden deed gy seer haest
De wateren opstaen en verbaest /
d'Afgrond hem van malkander dee
Tot midden in de groote Zee.
De vyand in sijn hooghmoed dagt /
Ick zalse grypen door myn kragt /
Ick zalse doden met myn zweert /
dat ook niet een te rugge keert.
Maer als u Geest / o Heere blies
Door Pharo wast een groot verlies
U hand hebt gy maer uytgestreckt!
De Zee die heeft haer overdeckt.
O Heere! wie is u gelyck /
Wie is soo machtig en soo ryck /

So

So krachtigh en vol heerlijckheyt/
Vol wonder is u Majesteyt.
Gy hebt door u barmhertigheyd
U volck verlost/ en uytgeleyd/
U groote magt heeft haer verblijd/
O Heer ons oock genadigh zijt.
Den Philistijn quam angste aen/
U vreese die is door gegaen/
De Vorsten Edoms beefden al/
En Moab vreesde voor den val.
Want Pharo die leyd in de Zee/
Met ros en wagens/ ruyters mee
En Israel die word geleyd
Na 't land dat haer is toegeseyd.
Een lant daer 't alles groeyt en bloeyt
Daer melck en soete honing vloeyd
Heer geeft ons ook 't beloofde lant
Het hemels Cana seer playsant.

Gebet om een Saligh eynde.
Stem: O Saligh Heyligh Bethlehem.

O Heer/ gy zijt vol van genaed
Barmhertigh ende vol van trouwe/
Vol vriend'lijckheyd en vol weldaed/
Den genen die de zonde schouwen.
Gy hebt den mensch/ O Heer geset
Een mate van sijn nietigh leven/
't Getal der dagen dat staet net
By u zeer klaer als opgeschreven.
De Jaren zijn gelijck als roock/
Die voor het oogh op aerd' wat schijnen/
Maer zijn gelijck een yd'le smoock/
Die als een bloem op 't Veld verdwijnen.
Daerom leert my bedenken recht/
Het eynde van mijn yd'le dagen/
En dat mijn leven is doorvlecht
Met veel verdriet/ vol smert en klagen.

Leert my, o Heer! mijn toeverlaet,
Laet my die troost van u verwerven,
Dat ick leer sterven vroegh en spaed,
En sterven kan, als ick moet sterven.
Bewaerd my voor een felle dood,
Dat ick niet snel word weghgenomen,
Voor 't eeuwigh lijden in de nood.
Heer, wilt my doch te hulpe komen.
O God, wanneer ick scheyden sal,
Uyt dit zeer broos en nietigh leven,
Uyt dit bedroefde jammer-dal,
Wilt my een zaligh eynde geven.
Een zaligh afscheyd is het best,
Wat is aen al het aerdsch bedreven,
Als wy maer op het alderlest
Verkrygen 't Zaligh eeuwigh leven.
Wegh aerdsche vreughd, vol pracht en staet,
Mijn Zieltje tracht na 't Eeuwigh leven,
Ach Heer! wilt my door u genaed',
Het Hemelrijck hier namaels geven.

GEBEDT voor MISTROOSTIGE.

Stem: Blijdtschap van my vliet.

Vriendelijcke God,
Vol barmhartigheden
Ick heb u gebod
Dickmael overtreden,
Mijn bedroefde geest
Is daerom verslagen,
Och! ick ben bevreest,
En moet treurigh klagen
Mijn gemoed dat knaegt
Ick ben seer versaeght,
Ach! ick weet my geenen raed,
't Schijnt ick word gedaeght,
Daer men my beklaeght,
Over al mijn boosheyd quaed.
Wee my, ick ben geschonden,
Siet al mijn stoute sonden
Tegens my seer hoogh opstaen,
Wie kan dit quaed doorgronden,
Ach, ach! gy stoute sonden,
Waer zal ick nu heenen gaen.

Vrien-

Vriendelijcke God /
Vol barmhartigheden/
Leert my u gebod
Houden hier beneden/
Want ik ben in nood/
Ende seer kleynmoedigh/
My dog niet verstoot/
Maer/ o God! seer goedigh:
Sterkt my met u Geest/
Dat ik onbevreest/
My fondeere op u woord/
Want gy / als men leest/
Sulk een Ziel geneest/
Die in zonden leyd versmoort/
Die met berouw komt klagen/
Ende voortaen sijn dagen
wil besteden Goddelijk:
want zulk een Ziel verslagen
Die kan u behagen/
En belooft hem 't hemelryck.

Vriendelijke God/
Vol barmhartigheden/
Och! wat droevigh lot/
Myn geloof is heden
Zwack en wonder teer/
Daerom heylige Vader/
'k Roep tot u (o Heer!)
Ende koom nach nader/
Sterckt my in de nood/
Dat ik in de dood
Niet wanhoope noch mistrouw/
Maer in tegenstoot/
Op u goetheyd groot
En genade my vertrouw/
Want u zeer bitter lyden
Is my t'allen tyden/
Een gantsch soete medicijn
Ach! door u droevigh lyden
Kunt gy ons Heer verblyden
Wilt ons doch genadigh zijn.

Vriendelijke God/
Vol barmhartigheden/
Gunt ons tot een slot/
Liefd'/ geloof en vrede.
Christi Godes Zoon/
O gy Heer der Heeren/
Wilt uyt uwen throon/
Ons geloof vermeeren/
Laet u soet gesicht/
Als een helder licht/
Over ons soo vriend'lijk gaen;
En ons reyne plicht
Daer door onderricht/
Als gy Petrus hebt gedaen
Dat is seer droevigh weenen/
Sugten klagen en steenen/
Over onse sonden quaet/
Ende geduerigh kermen/
Heer wilt my ontfermen/
Neemt my weer aen in genaed.

Triumph-Liedt, over Elias Op-vaart ten Hemel.

Stem: 68 Psalm.

WIe kan Gods wonder werck verstaen?
Wie kan tot in den hemel gaen?
Geen mensch leeft hier op aerden
Schoon of hy trots is ende stout/
of dat hy ryck is/ ende oud/
Niets kan hy doch aenvaerden.
Al 't geen wat hemels is/ dat staet
In godes magt 't is sijn weldaet
't Hemels hof op te sluyten/
Dat sijn Beminde daer in gaen/
En laten de godloose staen
In eeuwigheyd daer buyten.
Want ziet/ hoe God met heerlijckheyd
Den weg na 't hemelrijck bereyd/
Voor die hem oprecht vreesen:
Een vier'ge wagen hy uytsent/
Met vier'ge paerden daer omtrent
Dat sal den Luyter wesen/
Daer zit de knecht des Heeren in/
Dit is zijn troost en soet gewin/
En reyst alsoo met vreden:
En scheyd van dees bedroefde aerd
En wort zoo na den geest gepaert
Met God in eeuwigheden.
Wel op/ gy die den Heere vreest/
Dient hem oprecht/ en na den geest/
Wilt hem u saeck betrouwen;
Hy laet hem gaen niet ongeloont/
Met zaligheyd op 't lest hy kroont:
Daerom wilt op hem bouwen.
Dit leven dat is kranck en broos/
Hier duert het maer een kleyne poos/

Dat

Tot Godt wilt u begeven;
op dat gy namaels door de doot
Meught rusten / vry van alle noot
In 't saligh eeuwigh leven.

Den Autheur tot hem selven.

Stem: 38 Psalm.

Als ick / o Heere Al-
machtigh /
Seer aendachtigh
my aenschou/en wie ik ben
Ach! ick vind my gantsch
geschonden /
Door de zonden /
Ik my selven niet en ken.
O goetheyt seer hoogh
Dat ik leve / (verheve
Die met zonden ben belaen
Waert gy / o God! niet
genadigh /
En weldadigh /
Heer / waer sou ick henen
gaen (bergen/
Wie kan zijn sonden ver-
En u tergen /
Gy die alle dingen weet /
U oogen als vlamme stra-
Niet en falen / (len/
En doorsien mijn Ziels
secreet. (den
Veel sonden aen alle zy-
Nu ten tyden /
Drukken my gelijk een last/
Met haet/ nyt en korselhe-
Vol onvrede/ (de /
Is mijn ziel geschakelt
vast.

(loove
Onvolmaekt is mijn ge-
En daer boven
Met geen liefd' nog hoop
bekleet/ (maten/
Dat drukt my seer boven
'k Schijn verlate
Als of Godt niet van my
weet. (neder
Heer/ ik bugg my voor u
En kom weder /
'k Saeck aen u barmher-
tigheyt / (geven
Wilt mijn sonden doch ver-
Laet mijn leven /
Na u grote vriend'lijkheit.
Wilt met my / o Heer! niet
Hier beneden / (treden/
Noch hier namaels in 't
gerecht / (leven
Want gy kent mijn brosse
Hoe ik zweve /
Och het is met my te slegt.
Maeckt mijn vast ge-
kluystert herte /
Vol van smerte /
Vry van 's werelds lasten
nu / (den:
Vader der barmhertighe-
Wilt toe treden /

want

Want mijn zieltjen wagt
op u. (schen/
Al de glory van de men-
Die daer wenschen /
Om veel rijkdom / staet en
pracht / (sen/
Is seer nietig / als wy le-
Wat sal 't wesen/
Als men 't oordeel Gods
verwagt. (leven
Vol van schrik so is mijn
Heer wilt geven/

Dat ik my dog selven ken/
Wat is al dees werelts
En Victory / (glory/
Daer ik stof en aerde ben.
Heer als ik van d'aerd sal
scheyden/
Wilt my leyden
In dat Hemels Paradijs/
Laet my na dit tyd'lyck
sterven/
Doch verwerven
Uyt genaden dese prijs.

In Liefd' / Geloof en hoop /
Aen Godt te zijn verbonden /
Kan oyt wel soeter vreught
Op aerden zijn gevonden?
Bedenkt dit / ò mijn Ziel?
Kan 't Aertsch het Eeuwigh geven?
Och laey! wat soud 't Aertsch /
Een broos en nietigh leven /
Niet als met schijn bekleedt /
Recht als een handt vol vliegen /
Alleen maer los cieraedt /
Een Mensche te bedriegen.
Te leven na Godts Woordt /
Sachtmoedigheydt t'aenvaerden /
Een deughtsaem hert vol liefd' /
Noyt beter stant op Aerden.
Myn Schepper zegent doch
Al wat ik neem voor handen /
Ick bidde my behoedt
Voor sonden en voor schanden.
O Heer door u genaed /
Gunt my een zaligh sterven /
En na dit tijd'lyck
Laet my het eeuwigh erven.

Register van de Bruylofts-Liedekens.

A

Ach

[illegible]

Register van de Aendachtige Liedekens.

A

F I N I S.